VADERLANDSCHE

HISTORIE.

NEGEN EN DERTIGSTE DEEL.

VADERLANDSCHE
HISTORIE,
VERVATTENDE DE
GESCHIEDENISSEN
DER
VEREENIGDE NEDERLANDEN,

ZINTS DEN AANVANG DER NOORD-AMERICAANSCHE ONLUSTEN, EN DEN DAAR UIT GEVOLGDEN OORLOG TUSSCHEN ENGELAND EN DEEZEN STAAT, TOT DEN TEGENWOORDIGEN TYD.

Uit de geloofwaardigste Schryvers, en egte Gedenkstukken, zamengesteld.

Met Plaaten.

TEN VERVOLGE VAN WAGENAARS VADERLANDSCHE HISTORIE.

NEGEN EN DERTIGSTE DEEL.

TE AMSTERDAM, BY
JOHANNES ALLART.
MDCCCVII.

VADERLANDSCHE

HISTORIE.

HONDERD DERTIENDE BOEK.

INHOUD.

CXIII. BOEK.

Stoffe deezes Boeks. Wat 'er wegens het Provinciaal Bestuur van Holland voorviel. Wat men oordeelde ook den Vorm. Wat omtrent de Persoonen. Publicatie deswegen. Ingekomen Stukken hier op. Uitgebragt Verslag. Volksbesluit. Welk eene rol Holland ten aanziene der Opbrengsten speelde. Met Executie bedreigd. Beklaagt zich, wegens de mislukte pooging tot het daarstellen van een Algemeenen Finantieelen Maatregel. Schroomt de Executie niet. Groote verlegenheid om Geld by den Lande, en Maatregel om Geld te bekomen. Wat deswegen met Holland voorviel. Eene nieuwe Heffing daar uitgeschreeven. Opgelegde Belastingen op Speelkaarten; op Geboorte- Trouw- en Doodbekendmaakingen in de Nieuwspapieren. Rekening van Finantie gedaan. Klagten wegens het voortduuren van de voorregten der voormaals Heerschende Kerk. Bepaalingen wegens het Regt der Heerlykheden ten opzigte van de Kerkleeraaren. Schikkin-

INHOUD. BOEK. *kingen op den Burgerwapenhandel. Reglement deswegen. Amptenaars en Beambten tot den Wapenhandel verpligt. Het verschynen in de Grondvergaderingen te Amsterdam noodig tot het behouden van eenig Ampt gekeurd. Een Stedelyk Reglement te Amsterdam aangenomen. Wat des ter Nationaale Vergadering voorviel. Leyden tot eene Nationaale Hoogeschool bepaald. Wat* TRIP *ten voordeele van de Groningsche Hoogeschool inbrengt.* C. L. VAN BEYMA *liet zich voor die van Franeker hooren. Pleit van* COUPERUS *voor de éénige Hoogeschool. Voorstel van* VAN MAANEN *de Academien betreffende. Besluit tot drie Academien, als te Harderwyk, Groningen, en in Bataafsch Braband. De Raad van Utrecht pleit voor de Academie daar ter Stede. Franeker beklaagt zich wegens de uitsluiting dier Stad. Pleit van* C. L. VAN BEYMA *voor Franeker. Het Provinciaal Bestuur van het Sticht schryft den Amptenaaren eene Verklaaring voor. Geschillen deswegen te Amersfoort. De Stadsregeering afgezet. Wat het Sticht ten aanzien van de Gelden aan den Lande deede. Het Regt van Exue daar afgeschaft. Hoe het in Friesland met de opbrenging der algemeene Lasten geschapen stond. Hoe men op de bekendmaaking van het inbrengen der aan den Lande opgebragte Penningen aandrong. Een voorgesteld Belastingsplan verworpen. Geldheffingen. Oude Beambten om Schavergoeding opgeroepen. Tegenverklaaring en Beantwoording. Nadere aandrang. De opontbodenen vervoegen zich ter Nationaale Vergadering.* HAHNS *raad-*

slag

XIII. BOEK.

slag hier op verworpen. Bedenkingen van eenige Friesche Representanten hier over. TEN BERGEN'S en SCHIMMELPENNINCKS raadslag. Besluit tot een Brief na Friesland. Eene Commissie in die zaak benoemd. Hoe die Brief beantwoord wordt. Men vangt in Friesland de Executie aan. Verzoek daartegen. Ontwerp eener nadere Aanschryving aan Friesland. Het voorgevallene deswegen. Besluit tot eene Bezending na Friesland. Nadere Brief des Provintiaalen Bestuurs, wegens de Opschorting. De Vergadering blyft by haar besluit. Heftige Tegenkantingen. Verslag der Bezendinge. Men is des onvoldaan, en uit Friesland vervoegt men zich ter tweede Nationaale Vergadering. Geschil tusschen het Provintiaal Bestuur en het Hof van Justitie. Raadsleden afgezet. Nieuwe aangesteld. De Wet, wegens de Vryheid van trouwen, verbreed. Voordragt wegens de Wet tegen Overyssel. Men maakt 'er zwaarigheid om het regt van Excise te vernietigen. Verandering in Kerkelyke Inrichtingen. Bericht van het Dokkummer Oproer. Een zonderling begrip, wegens den oorsprong deezes Oproers, te keer gegaan. Geldbehoeften in Zeeland en handelingen deswegen met de Nationaale Vergadering. Het Regt van Excise daar afgeschaft. Gesteldheid van de Kwartierlyke Belastingen in Gelderland. Benarde staat des Kwartiers van Nymegen, wegens de Geldopbrengst aan den Lande. De Gewestlyke Geschillen, wegens de Betaaling vereffend. Burgergeschillen te Nymegen. Eene Commissie derwaards. Geschillen in het Kwartier van Ny-

XXIII. BOEK.

Nymegen, over de Gewestlyke Vertegenwoordiging. Geschillen over de Kerkgebouwen in Gelderland. Overysfels toestand. Het Regt van Exue daar afgeschaft. Hevige onlusten te Kampen. De Nationaale Vergadering des gemoeid. Dit aldaar nader aangedrongen. Verslag op de ingekome stukken uitgebragt. Dit verslag zeer verschillend opgenomen. De onlusten te Kampen houden aan. Nieuwe Vervoeging ter Nationaale Vergadering. Besluit tot eene Bezending na Kampen. Nader besluit om de zaak door te zetten. Nieuwe klagten uit die Stad. Voorstanders der thans klaagende Kampenaaren. NUHOUT VAN DER VEENS *aanmerkingen daar op.* KANTELAARS *zeggen. Aanmerkingen van* VREEDE. *Besluit tot eene nadere Bezending. Stad en Lande. Geschil aldaar tusschen de Stad en de Ommelanden ter Nationaale Vergadering gebragt. Staat des Geschils. Verslag deswegen ter Nationaale Vergadering. Hoe 't zelve word opgenomen. Brieven aan de twistende Partyen geschreeven. Geschil van Tilburg met de Representanten van Bataafsch Brabant.* VREEDES *voorstel deswegen. De Tilburgers in 't ongelyk gesteld.* VREEDE'S *taal te dier gelegenheid. Aanmerking op het Verslag dat die van Tilburg in 't ongelyk stelde. Verwyl deezer zaake.*

1797. Stoffe van dit Boek.

Schoon de Nationaale Vergadering het middelpunt was, waar in alle de groote en algemeene belangen des Vaderlands zamenliepen, en wy overzulks, met het te boek stel-

stellen van het voornaamste aldaar voorgevallen, vermeld hebben wat 'er opzigtlyk dezelve voorviel, waren egter de Gewesten tot nog afgescheiden, en bleeven zulks, vóór en na dat het aangeboden Plan der Staatsregelinge, 't geen op Eenheid zou moeten gegrondvest worden, door de meerderheid verworpen werd (*). Baarblyklyk behoort dan nog tot de taak, welke wy onder handen hebben, de opgave van 't geen 'er byzonderlyk aanmerkenswaardig, in de byzondere Gewesten, voorviel, terwyl wy ook nu en dan, by de vermelding der meer algemeene Gebeurtenissen, onze Leezers verzonden hebben na dit meer byzonder Gewestlyke. 't Zal ons, hoe zeer de kortheid, in zo verre dezelve met ons plan bestaanbaar is, bevlytigende, ruime stoffe opleveren.

CIII. BOEK. 1797.

Met het Gewest *Holland* eenen aanvang maakende, doet zich hier eerst op, 't geen in hetzelve, ten aanziene van het Provintiaal Bestuur, voorviel. Veel was 'er in dit gedeelte der *Bataafsche* Republiek gebeurd by het daarstellen van 't zelve (†). Onder de daar in gemaakte bepaalingen kwam voor, „ dat het, (ingevolge der „ voorgaande Artykelen,) alzo geconsti„ tueerd Provintiaal Bestuur zou blyven „ standhouden, tot zo lange eene by het „ Volk van *Nederland* geratificeerde Con„ stitutie, daar in verandering zou hebben „ ge-

Wat 'er wegens het Provintiaal Bestuur van Holland voorviel.

(*) Zie onze *Vaderl. Hist.* XXXVIII. D. bl. 96.
(†) Zie onze *Vaderl. Hist.* XXXV. D. bl. 164-187.

XXIII. BOEK. 1797.

„ gemaakt; ten ware het Volk van *Holland*, naar zyn onvervreemdbaar Regt, „ zulks eerder mogt komen goed te vinden."

Men hieldt zich, by het afloopen des Jaars MDCCXCVI, te dier Vergaderinge genoegzaam verzekerd, dat het tydstip niet verre af was, waar in eene algemeene Staatsregeling voor het geheele *Bataafsche* Gemeenebest, gegrond op het Beginzel van Een- en Ondeelbaarheid, zo ten opzigte van deszelfs uitwendige of buitenlandsche betrekkingen, als ten aanziens van het Inwendig Bestuur, aan de Inwoonders des Gemeenebests zou worden voorgedraagen, en, zo zy hartlyk verlangden, spoedig daargesteld, tot verzekering van de Vryheid en 't Geluk des *Bataafschen* Volks.

Wat men oordeelt wegens den Vorm.

Ingevolge van het aanneemen en invoeren dier Staatsregeling, zouden de Gewestlyke Bestuuren ongetwyfeld eene groote verandering moeten ondergaan. Op deezen grond begreepen zy, dat, schoon de vorm van het Tegenwoordig Tusschenbestuur van *Holland*, even gelyk die in andere Gewesten plaats greepen, niet mogt bevryd weezen van gebreken, nogthans, uit hoofde van den korten tyd van deszelfs waarschynlyke voortduuring, alle veranderingen en verbeteringen, welke men daar in zou poogen te bewerken, niet slegts min noodzaaklyk, maar zelfs naauwlyks raadzaam zouden zyn. Dit begrip staafden zy, door het gevoelen op te haalen

len der Nationaale Vergadering over de zorgelykheid en schadelykheid, om, in het tegenwoordig tydsgewrichte, veranderingen in de vorm van het Bestuur der Gewesten in te voeren.

Nogthans begreepen zy, dat zulks der keuze des Volks moest voorgedraagen worden. Bedenkelyk was het hun voorgekomen, of het Volk van *Holland* zich wel hadt voorbehouden, om, door het doen van eene nieuwe keuze, eene verandering in de werkende Leden van het Tusschenbestuur te maaken vóór het tydstip van de daarstelling eener Algemeene Staatsregeling: geenzins betuigden zy te verlangen om in hunne posten te blyven; en wilden ook dit aan de keuze van den Volke in de Grondvergaderingen overlaaten. Overeenkomstig met die begrippen gaven zy eene Publikatie in 't licht, met eene breede opgave hoe de oproeping der Grondvergaderingen en derzelver werkzaamheden moesten zyn inricht (*).

De aangevoerde twyfel, wegens den duur des aanblyvens van de thans zittende Leden deedt by zommigen het vermoeden ontstaan, dat het Bestuur ten oogmerke hadt langer in 't Bewind te blyven dan den tyd, daar toe gesteld, medebragt. Deswegen, en ten aanziene van eenige andere byzonderheden, kwamen verscheide Brieven en Verzoekschriften by het Provin-

Marginalia: VIII. BOEK. — 1797. | Wat omtrent de Persoonen. Publicatie deswegen. | Ingekomene stukken hier op.

(*) *Jaarb. der Bat. Republ.* X. D. bl. 113. *N. Nederl. Jaarb.* 1797. bl. 96.

XXIII. BOEK. 1797.

vintiaal Bestuur in. Alle deeze Stukken werden in handen gesteld van de Burgers VAN DER SPYK, HARTEVELD, VAN STYRUM en VAN DEN BOSCH, die een breed, de Publikatie verdeedigend, Verslag uitbragten.

Uitgebragt Verslag.

Zeer trokken zy zich de verdenking aan, als of de tegenwoordige Leden zich een gezag wilden aanmaatigen, aan hun niet opgedraagen, of langer zogten te blyven, dan den bepaalden tyd. De Verzoekers, die zich des ongerust betoonden, en blyk gaven van andere Persoonen te verlangen, te gemoet voerende, dat zy geen oogenblik langer zouden blyven dan de wet voorschreef, in een Bestuur, 't welk door soortgelyke Adressen, geenzins werd veraangenaamd, en waar van al het onaangenaame nederkwam op de zodanigen, die, zonder het beoogen van eenig byzonder eigenbelang, het algemeen welzyn, met de beste oogmerken, poogden bevorderlyk te weezen, als die zelfs aan het Volk de gelegenheid verschaft hadden om over de al of niet volduuring hunner Posten te raadpleegen, schoon het zeer bedenklyk was of de Provisioneele Representanten zulks wel bedoeld hadden (*). Het Provintiaal Bestuur gaf van dit alles den Volke de weete by eene verbreeding der reeds uitgevaardigde Publicatie (†).

De

(*) *Jaarb. der Bat. Republiek* X. D. bl. 196 enz.
(†) *Jaarb. der Bat. Republiek* X. D. bl. 218.

De meerderheid van het getal der Grondvergaderingen begeerde, dat het Tusschenbestuur van *Holland*, naar de tegenwoordige Inrichting zou blyven volduuren, tot het aanneemen en invoeren der Staatsregeling voor het Volk van *Nederland*; en tevens, dat 'er eene nieuwe benoeming van Leden zou plaats hebben. Desgelyks hadt de meerderheid der Grondvergaderingen gestemd, dat, indien de tegenwoordige Leden mogten aanblyven, zulks als dan voor den tyd van *één Jaar* zou plaats hebben. De Stemgeregtigde Burgers in *Holland* werden opgeroepen om één Kiezer en één Plaatsvervanger te benoemen (*).

Volksbesluit.

Hoe groot eene rolle *Holland*, ten deezen Jaare, op het tooneel van de Regeering deezer Landen speelde, is ons gebleeken by de beschouwing van 't geen 'er ter Nationaale Vergadering voorviel, en hebben wy alleen, als treffende blyken deswegen, voor onzen geest op te roepen, de staatlyke Bezending uit dit Gewest met de gevolgen van dezelve (†); als mede het doordryven van de Algemeene Heffing tot herstel der Vloote (§). Wy zullen hier van nieuwe blyken aantreffen.

Welk eene rol *Holland*, ten aanziene der opbrengsten speelt.

Van Geldgebrek hebben wy, in den loop onzer Geschiedenissen, telken Jaare, en byzonder in dit Jaar, veelvuldig moeten gewaagen. *Holland* was, nevens ande-

Met Executie bedreigd.

(*) *Jaarb. der Bat. Republiek* X. D. bl. 239.
(†) Zie onze *Vaderl. Hist.* XXXVII. D. bl. 27.
(§) Zie onze *Vaderl. Hist.* XXXVIII. D. bl. 212.

ALGEM. BOEK. 1797.

dere Gewesten, ten agteren in de betaaling der begrooting van zestig Millioenen voor zyn aandeel 5 800,000 Guldens (*). In den voorslag ter Nationaale Vergaderinge om by Heffing van de Ingezetenen, dit agterweezen te bekomen, stelde men voor een honderdste Penning in *Holland* ten dien einde, met de bedreiging om volgens de haar verleende Magt, de Executie, ten aanzien van de daar omtrent in gebreke blyvenden te werk te stellen, volgens het deswegen beslootene in Wynmaand des verstreeken Jaars (†).

Beklaagt zich wegens de mislukte pooging tot een Algemeene Finantieele Maatregel.

Het Provintiaal Bestuur van *Holland* beklaagde zich, by eene Brieve aan de Nationaale Vergadering, over het vrugtloos afloopen der onderhandelingen met andere Gewesten om in eenen algemeenen Finantieelen Maatregel te treeden, dat althans *Utrecht*, *Friesland* en *Bataafsch Brabant*, mitsgaders de Kwartieren van *Zutphen* en *Veluwe* ongezind waren daar in te bewilligen. — Naa de opgave waarom zy op de algemeene maatregel hadden aangedrongen, voegen zy 'er woordlyk by voor dezelve geyverd te hebben „ter oorzaake van het onbillyke, ja vol- „ strekt

(*) Het agterweezen daar op, in de onderscheidene Gewesten, was ongeveer Tien Millioenen: en vinden wy dit van de onderscheidene Provincien, in deezer voege opgegeeven; *Gelderland* 1,200,000 *Holland* 5,800,000 *Zeeland* 1,000,000 *Utrecht* 380,000 *Overysfel* 500,000 *Stad en Lande* 880,000. *Dagverb. der Nat. Verg.* VI. D. bl. 342.

(†) *Dagverb. der Nat. Verg.* VI. D. bl. 343. Men vindt de Publikatie ten deezen Jaare, wegens de Executiegedaan, in de *N. Nederl. Jaarb.* 1797. bl. 102.

„ ftrekt onuitvoerelyke, dat de Ingezetenen
„ van *Holland* verder zouden worden be-
„ zwaard door drukkende en verderflyke
„ Geldheffingen, waar in niet alle Inge-
„ zetenen van de geheele Republiek, naar
„ derzelver vermogen, met hun zouden
„ deelen. De Ingezetenen in *Holland* toch
„ hadden, door de omftandigheid des tyds,
„ door den ontrouw der Vyanden, en door
„ den nog voortduurenden Oorlog, in
„ hunne Handelbelangens en verdere tak-
„ ken van hunnen Welvaard, onnoemelyk
„ en by voorrang geleden. *Zy* hadden,
„ niet tegenftaande dat aanzienlyk verlies,
„ zedert de anders gezegende Revolutie,
„ in den tyd van geen drie jaaren, in
„ twee drukkende Geldheffingen omtrent
„ een achtfte van hun vermogen opge-
„ bragt; terwyl de Ingezetenen van de
„ meesten der andere Gewesten, oneindig
„ minder geleden, en minder opofferingen
„ gedaan hadden. En waar toe hebben
„ deeze Opofferingen der *Hollandsche* In-
„ gezetenen toch anders geftrekt dan tot
„ het algemeen belang, tot het inftand-
„ houden der geheele Republiek? Heeft
„ niet het *Hollands* Beftuur zich, tot dus
„ verre, alleen uit dien hoofde, altoos in
„ de onmogelykheid gevonden, om veele
„ der anders zo heilige Provintiaale Schul-
„ den, waar mede het Credit van dat Ge-
„ west ftaan of vallen moet, te betaa-
„ len? —— En is het engenoegen, over
„ de verregaande onregtvaardigheid, wel-
„ ke hetzelve, zyns ondanks, aan zo veele

„ ge-

VIII. BOEK. 1797.

„ getrouwe Ingezetenen heeft moeten
„ doen, thans niet zo hoog en zo zeer
„ tot nadeel van dit Gewest gesteegen,
„ dat wy thans waarschynlyk als genoodd-
„ drongen zullen worden tot het doen
„ eener schadelyke, schoon naar de te-
„ genwoordige waarde van het geld afge-
„ meetene Geldoperatie, om ook eindelyk
„ eens aan deezen billyken eisch, en een
„ der grootste pligten te voldoen. — Ja
„ kan men zelfs het nadeel, 't geen wy
„ weeten dat daar door aan de Provin-
„ tiaale Finantiën zal worden toegebragt,
„ niet hoofdzaaklyk, zo niet geheel, toe-
„ schryven aan het vermenigvuldigen der
„ Provintiaale Effecten van de verschillen-
„ de Heffingen, waar toe *Holland* voor
„ de algemeene belangen, by herhaling,
„ is genoodzaakt geworden."

Schroomt de Executie niet.

Wel verre dat de gedreigde Executie der in gebreke blyvende Gewesten te duchten, of als een nadeel aan te merken was, beschouwden zy zulks als een voordeel, en een eersten stap tot redding der Finantien, niet alleen voor *Hollands* Ingezetenen; maar ook voor die der andere Gewesten, als mede voor het bestaan der geheele Republiek: dewyl, langs dien weg, op eenmaal, zouden worden weggenomen alle zwaarigheden tot hier toe in het opbrengen van Penningen gevonden; als mede uit den weg geruimd de onberekenbaare nadeelen voor eenen Staat in de traage voldoening van deszelfs verbintenissen gelegen.

Ge-

Getrouw aan de meermaals aan den dag gelegde beginzelen, verklaarden zy, met zo veele woorden, „dat zy alle verdere „Gewestlyke Finantieele maatregelen voor „schadelyk, onbillyk en volkomen onuit„voerelyk hielden; gerustlyk zouden zy „dus afwagten, ja voor de Ingezetenen „van *Holland* en van de geheele Republiek „als ten hoogsten wenschelyk beschou„wen, dat de Nationaale Vergadering, „ter verdere voorziening in de algemee„ne behoeften, gebruik maakte van de „Magt ter Executie by het Reglement „gegeeven (*).”

1797.

Euvel nam de Commissie van Finantien dit schryven van *Holland*, en verderde tot het middel van Executie over te gaan, waar toe de Nationaale Vergadering, als 't ware by herhaaling door dit Gewest werd uitgenoodigd (†). — De geldbehoefte werd langs hoe dringender. *Holland* bleef weigeren, en zonder aanmerkelyken bystand van dat Gewest zag de Commissie tot de Finantie zich in de uiterste verlegenheid gebragt. De nood des Vaderlands was zo groot en dringende, dat kon, in het verloop der weke, die reeds ten halven was, geen vry aanzienlyke som in 's Lands Schatkist bezorgd worden, een geduchte stilstand van Betaaling zou plaats grypen. — In deezen verlegen toestand was de Commissie der Finantie bedagt geweest

Groote verlegenheid om Geld by den Lande, en genomen Maatregel om Geld te bekomen.

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* VI. D. bl. 873-318.
(†) *Dagverh. der Nat. Verg.* VI. D. bl. 387.

weest om door Voorfchot op de aanftaande Executie geld te vinden; waar door onmiddelyk en geduurende het tydverloop, tot dat dezelve Executie zou kunnen worden daargefteld, en het te kort komende der Gewesten op de zestig Millioenen in de algemeene Schatkist zou ontvangen en in den tegenwoordigen en opvolgenden nood voorzien kunnen worden. Dit betaalen by Voorfchot droeg de goedkeuring der Nationaale Vergadering weg, als mede de Publicatie ten dien einde vervaardigd (*). — Volgens dit ftuk zou 's Lands kas, tegen vyf ten honderd 's jaars, ter voorkoming der Executie by voorbetaaling, onderfteund worden. Om het niet voldoende in deeze uitfchryving aan te vullen, gaf de Nationaale Vergadering nader op hoedanig ieder in die uit te fchryven Algemeene Heffing zyne Bezittingen moest berekenen (†).

Wat dus wegens ten opzigte van *Holland* voorviel.

De Nationaale Vergadering deedt, ten opzigte van *Holland*, eenen ftap, die, voor zo verre wy ons kunnen herinneren, zonder voorbeeld is; dan egter overeenkomftig het Reglement; daar zy eene Geldheffing van de Tachtigfte Penning over dit Gewest uitfchreef. Ten grondflage van dien buitengewoonen maatregel ftrekte, dat er uit de Kas van dit Gewest niet alleen niets opgebragt was op de begrooting van den eerften termyn van de veertig

Mil-

(*) *Dagv. der Nat. Verg.* VI. D. bl. 376. 389-394.
(†) *N. Nederl. Jaarb.* 1797. bl. 1022.

Millioenen van het tegenwoordige; maar ook nog eenig te kort op den laatsten Termyn van zestig Millioenen des voorgaanden Jaars was overgebleeven (*). — Eenige dagen vroeger dan deeze Publikatie in 't licht kwam, hadt het Provinciaal Bestuur van *Holland*, ter voorkominge van eene gedreigde Executie, eene Uitschryving gedaan voor eene Vrywillige Geldheffing. Wel waren'er tusschen de Nationaale Vergadering en *Holland* schikkingen gemaakt, ingevolge van welke de Ingezetenen van dat Gewest geene Executie zouden te verduuren hebben ten aanziene van de Heffing van een Honderdste Penning in Hooimaand by de Nationaale Vergadering vastgesteld. — By de bewerking hier van hadt het Committé Provinciaal van *Holland* zich zeer sterk uitgedrukt, en de Nationaale Vergadering onder andere geschreeven;

NOVEMB. 1797.

„ Verleene Burgers Representanten! een
„ middel, 't welk billykheid en uw beken-
„ de zugt tot algemeen Welzyn van U
„ schynen te vorderen — komt dus den
„ Ingezetenen te gemoete in den last, dien
„ gy hun oplegt; te drukken boven nood
„ kan uwe bedoeling niet zyn, en het
„ verleenen van tyd is eene daadlyke ver-
„ ligting niet alleen; maar maakt ook
„ ook voor de meesten de opbrengst mo-
„ gelyk, anderzins onuitvoerelyk. —
„ Weert dus van U af den vloek en haat,
„ welke uit strenge maatregelen tegen U
„ zou-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1797. bl. 1164.

[illegible] BOEK. 1797.

„ zouden kunnen opryzen, by een Volk, „ altoos gewillig, wanneer het zagt geleid „ wordt, en droogt ten deele de traanen „ af welke Wees en Weduwe meer schrei„ jen zullen, naar maate gy hun den last „ zwaarder maakt." — De Commissie van Finantie toonde zich zeer gebelgd in hun Verslag op dit schryven, en verlangde, dat de Nationaale Vergadering dit niet onopgemerkt zou laaten voorbygaan. Weinig oordeelde dezelve voegde die taal, byzonder aan *Holland*, 't geen, als 't ware, de Vergadering hadt uitgedaagd, om van het middel van Executie gebruik te maaken (*). *Hollands* Bestuur werd dit onder 't oog gebragt, met bygevoegd verwyt, wegens het in gebreke blyven om de voorheen vastgestelde Finantieele maatregelen, met den vereischten klem, uit te voeren; was dit gedaan, en hadt men de kwaade Betaalers genoodzaakt, dan zou'er kas genoeg gestyfd, en geen aanleiding gegeeven zyn tot de tegenwoordige voorgestelde maatregelen; „ de traanen van Weduw en Wees „ bleeven voor rekening van hun, die „ geen onderscheid wisten te maaken tus„ schen het zagt leiden van een gewillig „ Volk, en tusschen een behoorelyken „ klem geeven aan de volvoering van hun„ ne bevelen, tegen die, welke dezelve in „ den wind slaan. (†)

Niet

(*) Zie hier boven bl: 21.

(†) *Dagverhaal der Nation. Verg.* VI. D. bl. 559. 560.

Niet min vuurig hadt het Provintiaal Bestuur verlangd even zeer in staat geweest te zyn, om, ten aanziene der Petitie van veertig Millioenen, door de Nationaale Vergadering uitgeschreeven, en de Quota daar in, van *Holland* afgevorderd, alle Executien af te houden; dan daar dit geheel en al boven het vermogen van *Holland*s Kas liep, zouden zy die Executie moeten laaten voortgaan; doch was het Bestuur, ter gerustftelling der Ingezetenen, op middelen bedagt geweest, om hun, zo veel mogelyk, dien aangaande schadeloos te stellen. Ten deezen einde openden zy eene vrywillige Geldleening ten laste van *Holland*, tegen vyf ten honderd 's jaars (*).

Wat 'er ook moge geweest hebben van het hier boven vermelde verwyt door de Commissie van Finantie aan het Provintiaal Bestuur van *Holland* gedaan, wegens de slapheid der uitvoeringe van de maatregelen ter richtige opbrengst in de uitgeschreevene belastingen (†), dezelve waren wel genomen (§). En hadt men, daar de behoeften van de eerste noodzaaklykheid reeds

CAP. BOEK. 1797. Eene nieuwe Heffing uitgeschreeven.

Opgelegde Belastingen op de Speelkaarten.

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1797. bl. 1194. Dusdanige Heffingen ontgingen de aanmerkingen niet, gereedlyk te maaken. Uitkomende Geschriften dienden om te toonen, dat het Wancrediet ten top steeg; en dat de meerder beloofde Renten strekten tot vermindering van de waarde der voorheen by den Lande aangeschafte Gelden. Zie onder andere ZILLESEN *Geschiedenis der Nederlanden* VI. D. bl. 137 enz.

(†) Zie hier boven bl. 16.

(§) *N. Nederl. Jaarb.* 1797. bl. ...

CXII. BOEK. 1797.

Eene nieuwe Stichting uitgesteld.

reeds overgenoeg bezwaard waren, eigenaartig de gedagten laaten gaan op voorwerpen van Weelde, tot nog onbelast. Onder deeze rekende men de Speelkaarten, die met eene Belasting bezwaard werden (*). Om 's Lands Kas te styven strekte de vordering, dat, vóór het uiteinde deezes Jaars, de gewoone Verpondingen over den Jaare MDCCXCVI en de buitengewoone over den Jaare MDCCXCVII, mitsgaders alle oude agterstalligen, moesten zyn aangezuiverd (†). Die Belasting op Huizen en Gebouwen, is zeker een steevige steun van 's Lands Kas: tegen het verzwakken van denzelven viel, in deezen geldbehoeftigen tyd, te zorgen. In eenige Steden en Plaatzen van *Holland* was het den Ingezetenen niet geoorloofd; maar integendeel wel uitdruklyk verboden, om, op eene eigendunklyke wyze, zonder toestemming van het Landsbestuur, eenige Gebouwen aan die Belasting onderworpen, af te breeken, zonder andere in plaats te stellen; dan op andere plaatzen vondt men geen dergelyk verbod, en brak 'er eigendunklyk af, tot schade van den Lande: dit streedt tegen de aangenomene beginzels van Gelykheid, en zorgde men door een Plakaat daar tegen (§).

Opgeving de Belasting op de Speelkaarten.

Op de Geboor-

De Posteryen leverden, zints lange, geen onaanzienlyk deel van 's Lands Inkom-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1797. bl. 148.
(†) *N. Nederl. Jaarb.* 1797. bl. 899.
(§) *N. Nederl. Jaarb.* 1797. bl. 605.

komsten uit. Grootlyks werden dezelve verkort door eene langzaam meer en meer inkruipende gewoonte om Bekendmaakingen van Geboorte, van Huwelyksverbintenissen, van Sterfgevallen, in de Nieuwspapieren te plaatzen; deeze gewoonte was bykans volstrekt algemeen geworden. Om dit nadeel af te weeren, en in die nieuwigheid een middel, ten baate van den Lande, te vinden, diende eene Belasting op de in de Nieuwspapieren geplaatste Bekendmaakingen van dien aart (*). Hoewel de som, in elk geval klein was, bragten die dagelyksche voorvallen den Lande niet weinig op: terwyl slegts weinigen, door de meerder kostende gedrukte Brieven, deeze Bekendmaakingen verkoozen te doen.

Even als in den voorleden Jaare (†), werd aan den Volke getrouwe Opgave en Rekening gedaan, wegens den staat der Finantien van dat Gewest. De Leden van het Provintiaal Bestuur tot het onderzoek van de staat van 's Lands Geldmiddelen benoemd, bragten een voldoend verslag uit. Schoon het even als te vooren, aanduidde dat de Geldbehoefte groot was en bleef (§).

Eenige veranderingen en nieuwigheden waren met het besluit, om zo te spreeken,

XXIII. BOEK. 1797.

te Trouw- en Doodsbekendmaakingen in Nieuwspapieren.

Rekening van de Finantie gedaan.

Klagten wegens het voort

(*) N. Nederl. Jaarb. 1797. bl. 1177.

(†) Men zie het uitvoeriger aangetekende wegens het afneemen en doen deezer Rekening in onze *Vaderl. Hist.* XXV. D. bl. 192 enz.

(§) Die staat is voorhanden in de *Bataafsche Jaarboeken* X. D. bl. 300 enz. Als ook by ZILLESEN VI. D. bl. 175 enz.

VIII. BOEK. 1797.

dere Gewesten, ten agtieen in de bepaaling der begrooting van zestig Millioenen voor zyn aandeel 5 800,000 Guldens (*). In den voorslag ter Nationaale Vergaderinge om by Heffing van de Ingezetenen, dit agterweezen te bekomen, stelde men voor een honderdste Penning in *Holland* ten dien einde, met de bedreiging om volgens de haar verleende Magt, de Executie, ten aanzien van de daar omtrent in gebreke blyvenden te werk te stellen, volgens het deswegen beslootene in Wynmaand des verstreeken Jaars (†).

Beklaagt zich wegens de mislukte pooging tot een Algemeene Finantieele Maatregel.

Het Provintiaal Bestuur van *Holland* beklaagde zich, by eene Brieve aan de Nationaale Vergadering, over het vrugtloos afloopen der onderhandelingen met andere Gewesten om in eenen algemeenen Finantieelen Maatregel te treeden, dat althans *Utrecht*, *Friesland* en *Bataafsch Brabant*, mitsgaders de Kwartieren van *Zutphen* en *Veluwe* ongezind waren daar in te bewilligen. — Naa de opgave waarom zy op de algemeene maatregel hadden aangedrongen, voegen zy 'er woordlyk by voor dezelve geyverd te hebben „ ter oorzaake van het onbillyke, ja vol-

„ strekt

(*) Het agterweezen daar op, in de onderscheidene Gewesten, was ongeveer Tien Millioenen: en vinden wy dit van de onderscheidene Provincien, in deezer voege opgegeeven; *Gelderland* 1,200,000 *Holland* 5,800,000 *Zeeland* 1,000,000 *Utrecht* 380,000 *Overyssel* 500,000 *Stad en Lande* 880,000. *Dagverh. der Nat. Verg.* VI. D. bl. 342.

(†) *Dagverh. der Nat. Verg.* VI. D. bl. 343. Men vindt de Publikatie ten deezen Jaare, wegens de Executie gedaan, in de *N. Nederl. Jaarb.* 1797. bl. 102.

„ ftrekt onuitvoerelyke, dat de Ingezetenen van *Holland* verder zouden worden bezwaard door drukkende en verderflyke Geldheffingen, waar in niet alle Ingezetenen van de geheele Republiek, naar derzelver vermogen, met hun zouden deelen. De Ingezetenen in *Holland* toch hadden, door de omftandigheid des tyds, door den ontrouw der Vyanden, en door den nog voortduurenden Oorlog, in hunne Handelbelangens en verdere takken van hunnen Welvaard, onnoemelyk en by voorrang geleden. Zy hadden, niet tegenftaande dat aanzienlyk verlies, zedert de anders gezegende Revolutie, in den tyd van geen drie jaaren, in twee drukkende Geldheffingen omtrent een achtfte van hun vermogen opgebragt; terwyl de Ingezetenen van de meesten der andere Gewesten, oneindig minder geleden, en minder opofferingen gedaan hadden. En waar toe hebben deeze Opofferingen der *Hollandfche* Ingezetenen toch anders geftrekt dan tot het algemeen belang, tot het inftandhouden der geheele Republiek? Heeft niet het *Hollands* Beftuur zich, tot dus verre, alleen uit dien hoofde, altoos in de onmogelykheid gevonden, om veele der anders zo heilige Provintiaale Schulden, waar mede het Credit van dat Gewest ftaan of vallen moet, te betaalen? —— En is het ongenoegen, over de verregaande onregtvaardigheid, welke hetzelve, zyns ondanks, aan zo veele

„ ge-

[illegible] BOEK. —— 1797.

GEM. BOEK. — 1797.

dere Gewesten, ten agteren in de betaaling der begrooting van zestig Millioenen voor zyn aandeel 5 800,000 Guldens (*). In den voorslag ter Nationaale Vergaderinge om by Heffing van de Ingezetenen, dit agterweezen te bekomen, stelde men voor een honderdste Penning in *Holland* ten dien einde, met de bedreiging om volgens de haar verleende Magt, de Executie, ten aanzien van de daar omtrent in gebreke blyvenden te werk te stellen, volgens het deswegen beslootene in Wynmaand des verstreeken Jaars (†).

Beklaagt zich wegens de mislukte pooging tot een Algemeene Financieele Maatregel.

Het Provinciaal Bestuur van *Holland* beklaagde zich, by eene Brieve aan de Nationaale Vergadering, over het vrugtloos afloopen der onderhandelingen met andere Gewesten om in eenen algemeenen Financieelen Maatregel te treeden, dat althans *Utrecht*, *Friesland* en *Bataafsch Brabant*, mitsgaders de Kwartieren van *Zutphen* en *Veluwe* ongezind waren daar in te bewilligen. — Naa de opgave waarom zy op de algemeene maatregel hadden aangedrongen, voegen zy 'er woordlyk by voor dezelve geyverd te hebben „ter oorzaake van het onbillyke, ja vol-
„ strekt

(*) Het agterweezen daar op, in de onderscheidene Gewesten, was ongeveer Tien Millioenen: en vinden wy dit van de onderscheidene Provincien, in deezer voege opgegeeven; *Gelderland* 1,200,600 *Holland* 5,800,000 *Zeeland* 1,000,000 *Utrecht* 380,000 *Overysfel* 500,000 *Stad en Lande* 880,000. *Dagverh. der Nat. Verg.* VI. D. bl. 342.

(†) *Dagverh. der Nat. Verg.* VI. D. bl. 343. Men vindt de Publikatie ten deezen jaare, wegens de Executie gedaan, in de *N. Nederl. Jaarb.* 1797. bl. 102.

SPROK-
KEL.
———
1797.

„ strekt onuitvoerelyke, dat de Ingezetenen
„ van *Holland* verder zouden worden be-
„ zwaard door drukkende en verderflyke
„ Geldheffingen, waar in niet alle Inge-
„ zetenen van de geheele Republiek, naar
„ derzelver vermogen, met hun zouden
„ deelen. De Ingezetenen in *Holland* toch
„ hadden, door de omstandigheid des tyds,
„ door den ontrouw der Vyanden, en door
„ den nog voortduurenden Oorlog, in
„ hunne Handelbelangens en verdere tak-
„ ken van hunnen Welvaard, onnoemelyk
„ en by voorrang geleden. Zy hadden,
„ niet tegenstaande dat aanzienlyk verlies,
„ zedert de anders gezegende Revolutie,
„ in den tyd van geen drie jaaren, in
„ twee drukkende Geldheffingen omtrent
„ een achtste van hun vermogen opge-
„ bragt; terwyl de Ingezetenen van de
„ meesten der andere Gewesten, oneindig
„ minder geleden, en minder opofferingen
„ gedaan hadden. En waar toe hebben
„ deeze Opofferingen der *Hollandsche* In-
„ gezetenen toch anders gestrekt dan tot
„ het algemeen belang, tot het instand-
„ houden der geheele Republiek? Heeft
„ niet het *Hollands* Bestuur zich, tot dus
„ verre, alleen uit dien hoofde, altoos in
„ de onmogelykheid gevonden, om veele
„ der anders zo heilige Provintiaale Schul-
„ den, waar mede het Credit van dat Ge-
„ west staan of vallen moet, te betaa-
„ len? — En is het ongenoegen, over
„ de verregaande onregtvaardigheid, wel-
„ ke hetzelve, zyns ondanks, aan zo veele

„ ge-

VIII. BOEK. 1797.

den tot het bekleeden van eenige Lands-post, hoe genaamd. — De weg, tot het bybrengen van redenen, om van den Wapenhandel verschoond te worden, bleef open (*). De Raad der Gemeente te *Amsterdam* strekte zulks tot Stedelyke Amptenaaren uit (†).

Het verschynen in de Grondvergaderingen te *Amsterdam* noodig tot het behouden van eenig Ampt gekeurd.

't Was daar ter Stede, dat men, gelyk ook elders, klaagde over de nalaatigheid in het opkomen by de gehoudene Grondvergaderingen, en naa andere aangewende middelen, om het verschynen aldaar te bevorderen, vastftelde, dat aan niemand eenig Stedelyk Ampt of Bediening zou worden begeeven, ten zy dezelve (Stemgeregtigd zynde) behoorelyk, zo wel in zyne Stedelyke als Nationaale en Provintiaale Grondvergaderingen, zou zyn opgekomen, en in dezelve zyn vrye ftem hebben uitgebragt, en daar van behoorelyk bewys vertoond. — Verder dat zy die daadlyk eenig Ampt of Bediening bezaten, en (Stemgeregtigd zynde) niet daadlyk naa de afkondiging deezer Stedelyke Publikatie in de Grondvergaderingen opkwamen om 'er te ftemmen, van derzelver Ampten en Bedieningen zouden worden ontzet, en dezelve gegeeven aan andere welwillende en tot de algemeene welvaard alzo medewerkende Burgeren. Welke ontzetting zy als dan aan geen ander, dan alleen aan zich zelven, en pligtverzuim

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1797. bl. 1162.
(†) *Jaarb. der Bat. Republiek* X. D. bl. 343.

mus zouden hebben toe te schryven (*).

In den voorleden Jaare was, wegens een vervaardigd Gewestlyk Regeerings Reglement, in *Overysfel* veel ter Nationaale Vergaderinge voorgevallen (†). Men hadt te *Amsterdam* een Stedelyk Regeerings Reglement vervaardigd en aangenomen. De Representant KRIEGER gaf in overweeging dat dit niet min bedenkelyk was, en de aandagt der Vergadering, als met het voorgevallene ten aanziene van *Overysfel* gelyk staande, verdiende. Deeze schreef daar op het Provintiaal Bestuur van *Holland* aan om opening in deeze zaak te geeven. 't Zelve hadt intusschen daar over een Brief aan den Raad der Gemeente dier Stad afgevaardigd, by welken de Hoogstgeconstitueerde Magten der byzondere Gewesten aangemaand werden om geene byzondere Reglementen te ontwerpen. Dien Brief hadt *Amsterdam* niet ontvangen. De Raad antwoordde, dat de meerderheid der gestemd hebbende Burgery, naa eene alzins wettige oproeping, de Invoering van dat Stedelyk Reglement voor denzelven tot een verbindende wet gemaakt hadt (§). Veelen oordeelden, dat die te *Amsterdam* beraamde Schikking of Reglement, volgens welke de stem der Ge-

CHAP. BORK.

1797.

Een Stedelyk Reglement te *Amsterdam* aangenomen.

(*) *Jaarb. der Bat. Republiek* X. D. bl. 149. XI. D. bl. 272.

(†) Zie onze *Vaderl. Hist.* XXXV. D. bl. 396 enz.

(§) *Jaarb. der Bat. Republiek* X. D. bl. 134. 136.

XLIII. BOEK. 1797.

Gemeente dier Stad zou worden uitgebragt, als louter Stedelyk moest worden aangemerkt, en slegts tot den tyd van het invoeren eener algemeene Staatsregeling kon werken.

Wat dies ter Nationaale Vergadering te doen viel.

SCHIMMELPENNINCK, in deeze zaak het woord voerende, betuigde, dat hy zich over de verdiensten van het Reglement niet zou inlaaten; doch alleen aanmerken, dat zommige gronden, daar in voorkomende, regelregt aanliepen tegen de gronden ter Nationaale Vergadering aangenomen, als onder andere, dat de Verkiezing Hoofdelyk en niet by wyze van Vertegenwoordiging geschiedde. Dit kwam hem voor als een geschikt middel om de Burgery eener zo aanzienlyke Stad tegen het aanstaande Ontwerp van Staatsregeling ongezind te maaken: daar zy, gewoon zynde haare Oppermagt, hoofd voor hoofd uit te oefenen, niet gereedlyk weder tot eene andere wyze zou overgaan. Was, zyns oordeels, de Vergadering immer doordrongen geweest van de nadeelen uit tusschen beiden komende schikkingen voortspruitende, het was in dit geval. Hy wilde het Provintiaal Committé van *Holland* verzogt hebben te zorgen, dat alles in *Amsterdam* op den ouden voet bleef. Dit gaf stoffe tot verscheide scherpe aanmerkingen zo van VREEDE als van EVERS. Veelen lieten zich, over dit stuk hooren. Zeer hadt men geschermd met het voorgevallene wegens

gens het Gewestlyk Regeerings Reglement van *Overysfel*, als hier mede gelyk staande, dit werd sterk bestreeden en hadt *Holland* vermeend, dat het vervaardigen en aanneemen van zodanig een Stedelyk Reglement *Amsterdam* niet toekwam; dan was het de zaak van het Provintiaal Bestuur geweest, daar omtrent, in tyds, maatregelen te neemen, en zulks was blykens de voorhanden zynde stukken, niet geschied. Op het voorstel des Voorzitters, om zich met deeze zaak niet verder in te laaten, werd daar toe besloten (*).

IIII. BOEK. 1797.

By onze Leezers hebben wy ons schuldenaars gemaakt, wanneer wy van het voorgevallene ter Nationaale Vergadering wegens de *Nationaale Hoogeschool* of *Universiteit* te *Leyden*, en de drie *Nationaale Academien* te *Harderwyk*, *Groningen* en *Breda* gewaagden, om des iets uitvoerigers te vermelden (†). Het hoogbevoorregte *Leyden* herinnert ons aan die belofte, en doet ons besluiten daar aan, te deezer plaatze, als best voegelyk, te voldoen.

Leyden, tot de Nationaale Hoogeschool bepaald.

Onder de veelvuldige en langduurige raadpleegingen over de in het Ontwerp van Staatsregeling geplaatste Artykels het geeven van Onderwys betreffende, werd, naa vry lange beraadslaagingen, *Leyden*, met meerderheid van stemmen, tot de *Nationaale Hoogeschool* benoemd (§). Vóór die

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* IV. D. bl. 379. 457. 478. 485. 496.

(†) *Zie onze Vaderl. Hist.* XXXVII. D. bl. 315.

(§) *Dagverh. der Nat. Verg.* V. D. bl. 972.

XIII. BOEK. 1797.

die bepaaling reezen 'er reeds aanmerkingen, het lot der overige in den Vaderlande bestaande Hoogeschoolen betreffende. Het liet zich aanzien, dat de Hoogeschoolen te *Utrecht* en *Franeker* 'er by zouden inschieten, althans dat derzelver voorregten, zo zy mogten blyven bestaan, vry aanmerkelyk zouden inkrimpen, en deezer luister taanen, door den sterker glans der meer bevoorregtte overscheenen wordende.

Wat Trip ten voordeele van de *Groningsche* Hoogeschool in 't midden brengt.

TRIP uit *Groningen* wilde de eer der Academie zyner Stad, die egter meer in aanmerking gekomen was, dan de twee gemelde Academie-Steden, handhaaven. Hy sprak onder andere op deezen trant. „ Ik heb de *Eloges* gehoord van de *Leydsche* Universiteit, waar tegen alle onze „ andere Academien als een niet konden „ beschouwd worden. Het zy verre van „ my de *Leydsche* Universiteit te willen „ miskennen; neen, dit zou zelfs dienen „ om de *Groninger* te verlaagen. Hoe veel „ groote Mannen zyn te *Leyden*, om van „ geene andere Academien te spreeken, in „ een kort tydvak geweest en zyn 'er nog, „ die eerst de *Groninger* Academie allen „ luister bygezet, en die op dezelve hunne gronden gelegd hebben. Een VAN „ DOEVEREN, HOLLEBEEK, VAN DE WYNPERSSE, VAN DER KEESSEL, een BRUGMANS en anderen strekken my tot getuigen. *Groningen* is altoos de voornaamste Kweekschool geweest van de „ Hoogeschoolen te *Leyden* en *Utrecht*. De „ groot-

„ grootheid der *Leydsche* Universiteit be- „ wyst dus, dat de Professoren op de „ *Groninger* Academie niet geheel buiten „ aanmerking gebleeven zyn." — „ Maar, „ zegt men," dus vaart de Representant TRIP voort, naa van de *Groningsche* Academische Tuin, met welverdienden lof gesprooken te hebben, „ 'er moet thans één „ Nationaale Hoogeschool weezen, waar „ alle kunde zich moet vereenigen, en „ meer kan de Staat niet betaalen. — „ Ongelukkige Landgewesten, ongelukkige Grensplaatzen, waar geen Haven „ veilig gerekend wordt (*), en waar, „ uit schaarschheid van penningen, geen „ Jeugd meer kan onderweezen worden, „ zo als bevoorens bestaanbaar was. — „ Men zegt, de Hoogeschool zal van na- „ yver branden om even luisterryk te wor- „ den als de *Duitsche*, *Engelsche* en andere „ vermaarde Academien in vreemde Lan- „ den. Waarlyk streelende gedagten voor „ hooghartige zielen, die te dikwyls de „ Gelykheid uit het oog verliezen; maar „ zal dit dan nog evenredig het geluk der „ Natie bevorderen? — Ouders uit an- „ dere Gewesten, zelfs uit de verstafgelegene, zenden hunne Kinderen na de „ *Groninger* Academie, voor eerst om dat „ door eene eenvoudiger leevenswyze de

„ Stu-

(*) Dit slaat zeker op de mislukte poogingen om te *Delfzyl* een Havenplaats voor 's Lands Schepen aan te leggen. Zie onze *Vaderl. Hist.* XXXVI. D. bl. 204 enz.

[illegible] DEEL

1797.

„ Studiën en andere zaaken, daar minder „ kostbaar zyn; ten anderen om dat aan „ den eenen kant, de Luxe zo groot niet „ is, als in meer bloeijende Gewesten; „ die wegens den Koophandel en andere „ belangen, in de Stad *Groningen* hunne „ betrekkingen hebben, vinden menigvul- „ dige gelegenheid hunne Kinderen daar „ goedkoop te besteeden, en de zorg voor „ hun aan vertrouwde Bekenden aan te „ beveelen. Dit alles zal voor hun op- „ houden!" — Op deeze gronden besloot hy tot meerder Academien.

C. L. van Beyma laat zich voor *Franeker* hooren.

In den loop der onderhandelingen was intusschen te meermaalen gunstig wegens *Groningen* en *Harderwyk* gesprooken, en *Franeker*, ten dien aanziene, onvermeld gebleeven. Dit trok zich C. L. van Beyma aan; hy betuigde zyne bevreemding, dat in die *Friesche* Stad, welke zich, in het Patriottisme, reeds vóór den ommekeer van zaaken, ten Jaare MDCCLXXXVII, zo verdienstlyk gemaakt en daar by ten uitersten geleden hadt, de Hoogeschool, die voor *Frieslands* Ingezetenen van veel belang was, en ook een reeks van uitmuntende Mannen hadt opgeleverd, niet eens in aanmerking kwam, even min als *Utrecht*, beide Steden in de Geschiedenis van het Patriottisme vermaard.

Pleit van Couperus voor de éénige Hoogeschool.

Veel was 'er gezegd voor meer dan ééne *Bataafsche Academie*. Couperus merkte aan, dat de bewyzen daar voor aangevoerd alleen dan te passe kwamen, wanneer men de gelegenheid tot onderwys aan Departe-

men-

menten en Plaatzen wilde betwisten, doch dat het aan deeze behoorde vrygelaaten te worden, om ten haaren koste, *Gymnasien* op te richten. Dat, zo 'er meer *Bataafsche* Academien, dan één moesten zyn, 'er geene rede was om 'er *Groningen* en *Harderwyk* alleen mede te begunstigen, dat *Utrecht* dan het zelfde regt hadt, dat *Zeeland* reeds meermaalen, ten dien einde, poogingen hadt aangewend, dat *Overyssel*, *Bataafsch Brabant* en alle Gewesten dan zulks konden vorderen, dat *Franeker* om verscheide redenen aanspraak op dergelyk eene Academie zou hebben. Dan zulks zou zo groote kosten naa zich sleepen, dat de Nationaale Universiteit daar by zou moeten lyden. Wilde men zodanig eene Universiteit met genoegzaamen luister, tot stand brengen, dan moest men alle Nationaale kragten in dat punt vereenigen. Voor eene *Bataafsche* Universiteit yverde hy sterk, behoudens de vryheid der Departementen en Plaatzen om Gymnasien op te richten.

Met de meerderheid van ééne stem werd besloten, dat er, behalven de *Bataafsche* Universiteit, nog *Bataafsche* Academien zouden zyn. De Meerderheid hadt op het Voorstel des Voorzitters om die *Bataafsche* Universiteit te *Leyden* te vestigen, niet vastgesteld, of VAN MAANEN tradt op voor de Academie van *Franeker*, en meer byzonder voor die van *Utrecht*. De loop der handelingen hadt genoegzaam doen zien, hoe *Groningen* en *Harderwyk* in een gunstiger lot

Voorstel van VAN MAANEN de Academien betreffende.

VER-
VOLG.
1797.

lot zouden deelen, dan de twee andere, „ eene onregtvaardigheid," gelyk hy zich uitdrukte, „ welke hy vermeende, dat de „ Nationaale Vergadering niet moest kunnen „ nen begaan." Zyn voorſtel was, „ dat „ de Nationaale Vergadering zou bepaa-„ len, dat de thans beſtaande Academien „ of de Gemeenten, welke dezelve zou-„ den mogen willen oprichten, even zeer „ het regt zouden behouden of bekomen „ om te *gradueeren* als de Nationaale Hoo-„ geſchool; mits zy dezelve, voor eigen „ rekening, onderhielden; en dat ze ten „ aanziene der inrichting, onder dezelfde „ Oppercuratoren, en beheer van het Pu-„ bliek Onderwys geſteld werden (*)."

Beſluit tot drie Academien, te *Harderwyk*, *Groningen* en in *Bataafsch Brabant*.

Het onderſcheid tuſſchen *Univerſiteiten* en *Academien*, als mede of het *gradueeren* en *promoveeren* aan de eerſte alleen dan aan beide zou toekomen, gaf ſtoffe van uitvoerige redentwisten; in 't einde kende men dit voorregt alleen aan de *Univerſiteiten* toe. Ingevolge van een ingediend Verſlag zouden 'er ſlegts twee Nationaale Academien zyn, één te *Harderwyk*, en één te *Groningen*. By de raadpleegingen hier op bepaalde men het getal op drie. — De plaatsbepaaling vorderde meer werks. By de meermaals voorgedraagene Academie van *Groningen* en *Harderwyk*, ſprak men ook van *Utrecht*, van *Franeker*, en bragt mede *Deventer*, als ook het Gewest *Zeeland* en *Staats Brabant* in overweeging.

[illegible]

Ee

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* V. D. bl. 969—970.

1797.

Eene Stemming by uitgebragte Briefjes bepaalde het voorregt van Academie-Stad tot *Harderwijk*, *Groningen* en *Bataafsch Brabant* (*). De Promotien werden aan de *Bataafsche Universiteit* bepaald, en teffens vastgesteld dat zy, zonder geld daarvoor te betaalen, zouden verleend worden (†).

De Raad van *Utrecht* pleit voor de Academie daar ter Stede.

Staande de beraadslagingen over dit onderwerp was de Raad der Gemeente van de Stad *Utrecht* in den wil geweest, om, 't gevaar van het gemis dier Academie beseffende, met een Vertoog ter Nationaale Vergadering zich te vervoegen, ten einde dien slag voor te komen. Dan eer deze nog in gereedheid was om dit voorneemen uit te voeren, vernam de Raad, met groot leedwezen en verbaazing, dat niet alleen het Regt van Gradueeren en Promoveeren, het charactéristique van eene Universiteit uitmaakende, alleen aan de Nationaale Universiteit te *Leyden*, met uitsluiting van alle de overige Academien, werd toegekend; maar dat ook de *Utrechtsche Academie*, zo wel als die van *Franeker*, van de lyst der *Hoogeschoolen* geheel stond uitgeschrapt, en dat de Stad en Burgery met éénen hamerslag in gevaar geraakte van te worden beroofd van een voordeel, waarvan dezelve genietende meer dan honderd en zestig Jaaren ... afgebrogt [illegible]

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* VI. D. bl. 39.
(†) ... bl. 68.

VIII. BOEK. 1797.

had heidt genomen; en 't welk zy beschouwden als een voornaam, zo niet het voornaamste middel tot den bloei en welvaard der Stad *Utrecht*, en welks gemis een aanmerkelyk verval en onnoemelyke schade aan de Burgery spelde.

De Raad liet het niet berusten by deeze betuiging van verwondering; maar voegde aan de uitneemende geschiktheid van *Utrecht* voor eene Hoogeschool. Dat de andere Hoogeschool te *Leyden* by uitsluiting, tot eene *Nationaale Universiteit* verheven wierd, dien luistervyken tytel wilde zy die verdienstlyke Stad en Burgery geenzins misgunnen, en zouden volkomen te vrede zyn met den minderen Tytel van *Academie*, indien zy slegts van het wezen der zaak niet verstooken werden; ook wilden zy, gemeenen nuts halven, het Bestuur der *Utrechtsche* Academie volvaardig, op eene voeglyke wyze, onderworpen aan het door de Nationaale Vergadering voorgestelde Opperbestuur. Geen zugt om *Utrecht*, tegen regt, boven andere Steden des Vaderlands te verheffen, bezielde den Raad in deezen; maar oordeelden zich als voorstanders der waare Vryheid verpligt, om naar vermogen, een voorregt der *Stichtsche* Hoofdstad te moeten handhaven, 't geen zy meenden als een wettig verkreegen regt van eigendom te moeten beschouwen, en van 't welk de *Utrechtsche* Burgery, die zich ook beroemen kon iets tot verbetering en daarstelling van de tegenwoordige orde van zaaken te hebben

[illegible], zelfs niet verdienstlyk, verstooten te worden, en 't welk daarenboven van zulk eene natuur was, dat het verre van aan het welzyn der *Bataafsche* Natie in 't algemeen hinderlyk te zyn, integendeel, uit zynen aart geschikt was en ten allen tyde gedient hadt om, door het aankweeken van nuttige Konsten en Weetenschappen, den bloei en luister van *Nederland*, in geene geringe maate, te bevorderen.

[illegible] 1797.

Hier beroept zich de Raad op de geschiedenis van ons Vaderland, zo van vroeger als van deeze laatste dagen. Hadt de *Harderwyksche* Hoogleeraar [illegible], een der Gelastigden in de zaak der Hoogeschoolen, in het begin der Nationaale Vergadering, zich beklaagende over den kwynenden toestand der meeste *Nederlandsche* Academien, naar waarheid betuigd, dat alleen de *Stichtsche Pallas*, het hoofd nog boven hieldt. Zy konden de Vergadering verzekeren, dat het getal der aan de *Utrechtsche* Academie studeerende Jongelingen nog grooter was dan in den jaare MDCCLXXXVI by het vieren van het *honderd en vyftigjaarig Jubilé*, een tydstip, op welk by ieder voor een der meest bloeiende dier Academie gehouden werdt (*).

Om

(*) Zie onze *Vaderl. Hist.* XXXVI. D. bl. 303. en byzonder [illegible] *Vermaakelyke Beschryving en Verhaal van de Plegtigheden by de 150ste Feestviering der Utrechtsche Hoogeschool.* Te *Utrecht* by [illegible]. bl. 28.

CXLIII BOEK. 1797.

Om deeze schets breeder te ontwikkelen, was door het spoedig gevallen besluit, den Raad de gelegenheid benomen, dan zy hadden dit thans schetswyze gedaan, of de Nationaale Vergadering ook, behoudens haare agtbaarheid, nog middel mogt vinden, om dat besluit, door verbreeding van deezen opzigte, te verzagten, of wel om het stuk de Hoogeschoolen betreffende, geheel buiten het Ontwerp van Staatsregeling te houden. — Met een woord, gaf de Raad te verstaan hoe zodanig een Besluit ten aanziene der Hoogeschoolen, eenen nadeeligen inwloed zou kunnen hebben op het goedkeuren der Staatsregeling.

Meer rechtstreeks lieten zy zich vervolgens hooren, dit woord voerende; „Burgers Representanten! vergeeft ons deeze rondborstige taal. Wy kunnen niet met dezelfde gelaatenheid, (als het goed- of afkeuren der nog onder handen zynde Staatsregeling,) de beroofing te gemoet zien van 't geen wy meenen onzer Stad onwedersprekelyk toe te komen. En zodanig is, met de daad, het Regt tot eene gradueerende Academie, of eigenlyk gezegde Universiteit. Het Souveraine Volk van 't Sticht van Utrecht heeft, in den Jaare MDCXXXVI, door zyne toenmaalige Representanten, de Staaten 's Lands van *Utrecht*, dit Regt aan onze Stad, als een wettig en eeuwigdurend eigendom, geschonken. Als zodanig heeft het onze Burgery aanvaard, even als men een ongecultiveer-

„ den

„ een akker lands, welken iemand door
„ den Souverain tot zyn gebruik in ei-
„ gendom wordt opgedraagen? De Bur-
„ gery van *Utrecht* heeft deezen akker
„ met onnoemelyke kosten gecultiveerd,
„ vrugtbaar gemaakt, onderhouden en
„ verbeterd, en de vrugten, welke zy
„ daar van trekt, en welke een aanzien-
„ lyk gedeelte van haar bestaan uitmaa-
„ ken, heeft zy alleenlyk of althans voor-
„ naamlyk aan haare eigen zorg en in-
„ dustrie te danken. — De *Utrechtsche*
„ Academie toch verfeert niet in hetzelf-
„ de geval met de overige *Nederlandsche*
„ *Academiën*. Zy ontleent haar bestaan
„ als Academie, van den Souverain; maar
„ zy wordt geenzins, als de overige,
„ door den Souverain bekostigd en onder-
„ houden. Dit alles geschiedt door de
„ Stad, welke even daar door buiten
„ twyfel ook Regt op deeze haare Aca-
„ demie heeft, het welk haar door nie-
„ mand mag benomen worden."

Het onderscheid tusschen de Academie van *Franeker* en de *Utrechtsche*, in dit geval, opengelegd hebbende, laat de Raad volgen; „ Wy reclameeren hier uwe Regt-
„ vaardigheid, Burgers Representanten!
„ en die van de geheele Natie, en smee-
„ ken van dezelve met vertrouwen, dat,
„ ingevalle het al uit hoofde van de reeds
„ door U genomene Decreeten, onmoge-
„ lyk mogt zyn om de Academie onzer
„ Stad als *Bataafsche* Academie te consi-
„ dereeren, en als zodanig uit de alge-

XIII. BOEK.

1797.

„ meene Schatkist der Natie met de Pa-
„ veurs te ben ficeeren, als aan de Aca-
„ demien te *Groeningen*, *Harderwyk* en *Bre-
„ da* toegedagt zyn, of vervolgens toege-
„ dagt mogen worden, het egter Uleden
„ behaagen moge, by het Ontwerp der
„ Staatsregeling, aan de Natie voor te
„ draagen, om, ingevalle de Burgery dee-
„ zer Stad op den duur in staat en ge-
„ zind mogt zyn, om de kosten van haa-
„ re Academie zelve te draagen, als dan
„ ook deeze Academie te conserveeren
„ by die Regten, welke zy tot hier toe
„ ongestoord genooten heeft, en welke
„ tot haar bestaan als Universiteit onont-
„ beerelyk zyn, en specialyk het Regt,
„ om, uit naam van den Souverein, te
„ kunnen gradueeren." —— Ingevalle dit
verzoek geen gehoor mogt vinden, drongen zy aan op eene Schavergoeding: dewyl niemand, zelfs ter liefde van het Vaderland zonder deeze, van zyn wettig eigendom, volgens het billyk en door de Nationaale Vergadering omhelsd beginzel, mag beroofd worden (*).

Dit, met zo veel nadruks gestelde stuk begreep de Voorzitter G. W. VAN MARLE, dat geen punt van beraadslaaging kon uitmaaken (†). Een laater aanvoeren van diezelfde belangen hadt een dergelyk lot (§).

Het

(*) *Jaarb. der Bat. Republiek* XI. D. bl. 26—34.
(†) *Dagverb. der Nat. Verg.* VI. D. bl. 173.
(§) *Ald.* VII. D. bl. 822.

CIII. BOEK.

1797.

Franeker beklaagt zich wegens de uitsluiting dier Stad.

Het Geregt van *Franeker* vaardigde desgelyks een Brief aan de Nationaale Vergadering af, wegens de uitsluiting van *Franeker* als een Academie-Stad. Eene flap van zeer groot nadeel voor haar, weshalven zy verzogten, dat in dit Besluit verandering mogt worden gemaakt, immers dat die Stad, in allen gevalle, schadeloos mogt worden gesteld. Op deeze aanzoeken van schadeloosstelling, zo van *Utrecht*, als van *Franeker*, bragt VAN HOOFF in 't midden, niet te kunnen zien, dat 'er gronden waren waar op de Steden, in welke zich voorheen Academien bevonden, den eisch op schadeloosstelling zouden kunnen gronden; de meeste Steden hadden dit als een voorregt verkreegen en bezeten; maar alle voorregten waren afgeschaft. Verscheide Steden hadden mede andere voorregten verlooren, waar voor zy dan ook vergoeding zouden kunnen eischen. Het oprichten van andere Academien geschiedde niet om de eene of de andere plaats te bevoorregten; maar ten meesten nutte van de gansche Republiek; de Vergadering hadt daar omtrent niets anders dan de Geographische Ligging in 't oog gehouden. Hy vondt steun in WITBOLS. — Wanneer de Voorzitter in 't midden bragt dat de Schadeloosstelling, wanneer de Staatsregeling werd aangenomen, zeker in aanmerking zou komen, en dat men diensvolgens de Brieven daar van gewaagende, buiten beraadslaaging moest houden.

CXII. BOEK. 1797. Pleit van C. L. van Beyma voor Franeker.

Deeze voorslag maakte den yver van C. L. van Beyma gaande. Hy voerde aan, dat *Franeker* zich in een geheel ander geval bevondt dan *Utrecht*, en geheel ander regt van aanspraak hadt. Te *Utrecht* bestondt eene Academie, grootendeels, zo niet geheel, door de Stad onderhouden; en aan welke door den Souverain het regt van gradueeren was gegeeven; maar te *Franeker* was eene Academie op kosten der Natie, en zy was de éénige die men 'er van ontzette. Te *Utrecht* kon de Stad, al werd de Constitutie aangenomen, die School onderhouden; maar noch *Franeker*, noch gansch *Friesland*, zou, naa het aanneemen der Constitutie, in staat zyn om zulk eene of eene andere Stichting te betaalen: „want „als de Staatsregeling," dit voegde hy 'er woordlyk by, „wordt aangenomen, „is dat Gewest van alle Commercie to„taal verstooken: de Landbouw geruï„neerd; en in één woord, alle Inwoon„ders tot een gelyken staat, (die van „behoefte naamlyk) gebragt. Het stuk „van *Franeker* verdient ten minsten ge„leezen te worden." —— Pompe van Meerdervoort bragt in 't midden, dat dit denkbeeld van van Beyma zo Federalistisch was, als hy 'er ooit een ter Vergaderinge hadt hooren aanvoeren; dat hy altoos gedagt hadt, dat de Academien niet waren om de Steden, maar voor de Jeugd. Het gevolg was, dat de

Brie-

[illegible] van hunnen beraadslaging bleeven. (*)

Het *Sticht*, waar in zich, ten aanziene van de te *Utrecht* gevestigde Hoogeschoole, die Stad by uitstek deedt kennen, biedt, ten opzigte van het Gewestlyke, ten deezen Jaare, eenige meldenswaardige byzonderheden aan. Billyk geeven wy onder deeze de eerste plaats aan eene Publikatie van het Provintiaal Bestuur, by welke het zelve den Volke deedt weeten, dat de Vyanden van de tegenwoordige orde van zaaken, gegrond op de Oppermagt des Volks, zo al niet in 't openbaar, althans in 't heimelyk, en op allerlei listige wyzen, die poogden te ondermynen, en zich zelven weder in 't openbaar Bewind te stellen, of eenen onmiddelyken invloed op 't zelve te verkrygen, en daar op besloten hadden, om geene Leden van het voorig Bestuur, welke zo in Provintiaale als Stedelyke Regeeringen, onder het voorig Stadhouderlyk Bewind, het zy in dit, of in andere Gewesten, zitting gehad hadden, en by de Omwenteling van hunne Posten ontzet waren, geduurende het stand grypen des tegenwoordigen Tusschenbestuurs

CAP. BOEK I. 1797. Overgang tot het *Sticht*. Het Provintiaal Bestuur schryft den Amptenaaren eene Verklaring voor.

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* VI. D. bl. 907, 908. Wy hebben dit voorgevallene omtrent de Academien, schoon het, des gestelde, met het vervolgens verwerpen deezes Plans van Staatsregeling verviel, wel eenigzins uitvoerig willen boeken, om ook ten deezen opzigte, de gesteldheid der Vergaderinge te doen kennen. Zeker was VAN BEYMA de eenige niet, die geagt kon worden op dat stuk *Federalistisch* te denken, in den zin van dit woord ten [illegible]dage.

CHRO-NYK.

1797.

stuurs tot eenigerlei Regeeringsposten niet verkiesbaar te stellen: aangezien het Volk geen vertrouwen kon stellen op Persoonen, die blyken gegeeven hadden de Erfstadhouderlyke Aristocratische Regeeringsvorm te zyn toegedaan. —— Boven dien was 'er op het *Sticht*, op verscheide plaatzen geschil ontstaan omtrent het doen eener Verklaaring, tot het verkrygen van 't Stemregt, om die geschillen voor te komen, vorderde het Provinciaal Bestuur het afleggen en ondertekenen deezer Verklaaring. ,, Ik verklaar, als een Man van ,, Eer, op verbeurte van myn goeden ,, Naam, dat ik alleen de Regeeringsvorm, welke gegrond is op de Oppermagt des Volks en op de Regten en ,, Pligten van den Mensch, zal erkennen, ,, handhaaven en verdeedigen; zonder ooit ,, of immer eenige Erflyke Ampten of ,, Waardigheden te helpen daarstellen." — Hier by vernietigde het Provinciaal Bestuur alle Schikkingen daartegen strydig, by Stedelyke of Dorps-reglementen gemaakt.

Geschillen deswegen met *Amersfoort*.

Het Reglement voor het Bestuur van de Stad *Amersfoort* vastgesteld, hebbende geene Bepaaling of Verklaaring van gemelden aart. Het Provinciaal Bestuur de weete krygende dat deeze Publikatie in de Stad *Amersfoort* niet was afgekondigd, gaf deswegen zyne verwondering te kennen, met aanmaaning en last, om, zonder verwyl, die Afkondiging te laaten doen. By wederschryven beriep zich het Stadsbestuur op een Artykel in het Reglement des

des Provinciaalen Bestuurs, by 't welk aan 't zelve de magt of beschikking in het huishoudelyke der Steden en Dorpen ontzegd wordt, uit welken hoofde zy het hun aangeschreevene voor van geene verbindende kragt, ten aanziene van de *Amersfoortsche* Burgery, hielden, en het berooven van dit regt als eene daad van Overheersching aanzagen. Het Stadsbestuur, twee Leden uitgezonderd, volhardde by deeze weigering. Een klemmender aanschryving van het Provinciaal Bestuur drong aan op die Afkondiging. Dit deedt een sterker weigering van Stads wegen gehoorén worden. Zulks hadt het zenden eener Provinciaale Commissie ten gevolge, die de bewuste Publikatie deedt afkondigen. Eene Tegenafkondiging volgde van Stadswegé. Deeze werd vervangen door eene der Provinciaale Commissie, die weder de openbaare Tegenspraak van de Stadsregeering uitlokte.

Aangestelde Wykmeesters kwamen de Regeering aanzeggen, dat zy, door het niet willen voldoen aan het voorschrift der Hoogstgeconstitueerde Magt in dit Gewest, zich zelven buiten staat gesteld hadden om de hun opgedraage Ereposten waar te neemen; dat zy in den kring der Burgerye wederkeerende, zich tot het doen van verantwoording gereed te houden hadden. —— Verre waren de Raadsleden, één uitgezonderd, van gereed te zyn, om die Amptontzetting aan te neemen. —— Naa zo veel tegeneenhortend bedryfs verscheen

XIII. BOEK. 1797.

De Stads Regeering afgezet.

CIII. BOEK. 1797.

ſcheen eene Commiſſie van het Provintiaal Beſtuur 's Lands van *Utrecht*, beſtaande uit de Burgers DE JONCKHEERE en LINTHORST (*), zonder zich te hebben doen aandienen, ter Vergaderinge, vergezeld door eenige Officieren der Krygsbezettinge, terwyl een Krygswagt voor het Stadhuis geſteld was, van de Leden des Stadsbeſtuurs vorderende, dat zy de Raadzaal zouden verlaaten, om in hunne posten vervangen te worden door andere Perſoonen, de vereiſchtens van het Stemregt bezittende, met bedreiging dat zy Gecommitteerden, by verdere weigering, tot ſterker maatregelen zouden overgaan. Deeze wagtte men niet af; doch verliet, onder betuiging van zich te houden aan de Tegenverklaaring, de Raadzaal. — Terwyl zy aan de *Amersfoortſche* Burgery eene Bekendmaaking van het voorgevallene deeden, met openlegging van alle de ſtukken (†).

Wat het Sticht ten aanziene van de Gelden aan den Lande deedt.

Zeer bevlytigde zich het *Sticht* om, in de gevorderde Gelden, het verſchuldigde aandeel op te brengen. Van de daar toe genomene maatregelen verwittigde, reeds met den aanvang deezes Jaars, het Provintiaal Beſtuur de Nationaale Vergadering. Ingezondene Geldſommen ſtrekten

voorts

(*) De Burger VAN WESTREENEN was het derde Lid dier Bezendinge; doch vóór de amptontzetting na *Utrecht* vertrokken.

(†) Alle de ſtukken tot dit voorgevallene behoorende, zyn voorhanden in de IV. *Nederl. Jaarb.* voor 1797. bl. 1678—1714.

voorts ten klinkendsten blyke. In Hooimaand mogten zy, by eene herhaalde Geldzending, schryven; dat zy, wanneer de Vergadering deeze Geldopbrengsten voegde by de voorige, geen oogenblik twyfelden of dezelve zou met hun bezeffen, dat de beslootene Executie, wegens het agterstallige van 's Gewests aandeel in de zestig Millioenen, reeds geheel en al vervallen was. Dat zy voorts niets onbeproefd zouden laaten om zodanige middelen in 't werk te stellen, tot verdere voldoening aan hunne Finantieele verpligtingen, en daar door ook de Executie noodloos maaken, door de Nationaale Vergadering besloten, wegens het agterweezen op den eersten termyn van de veertig Millioenen. Met allen regt vorderden zy eene Rekening Courant wegens het dus verre betaalde; doch zy vonden, by aanhoudenheid, reden om dit verzoek te herhaalen: dan zy stonden hier in met andere Gewesten gelyk (*).

EUROPA. 1797.

In een en ander Gewest vondt nog plaats een der haatlykste Regten, het Regt van Exue geheeten, volgens 't welk de Inwoonders deezer Republiek, gehouden waren, van de aan hun, in eene andere Provincie dan zy woonagtig waren, aangestorvene Erfenissen, aan die Provincie te moeten bethalen den tienden Penning, alvoorens zy die Erfenis daar uit mog-

Het Regt van *Exue* daarafgeschaft.

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* V. D. bl. 253. VI. D. bl. 409. 642. VIII. D. bl. 628.

CXIII. BOEK.

1797.

van *Friesland*, eischende, dat'er [illegible]dige Besluiten mogten genomen worden; ten einde er rekening en verantwoording der opgebragte penningen geschiedde, zonder welke zy zwaarigheid maakten om verdere betaalinge te doen (*).

Hoe men op de Bekendmaaking van het besteeden der Lands opgebragte Penningen aandringt.

Eene zeer hooggestemde Brief schreef het Provintiaal Bestuur van *Friesland* aan de Nationaale Vergadering op het stuk van 't besteeden der Landspenningen. 't Geen een en ander der Representanten des *Frieschen* Volks te dier Vergaderinge deswegen mogt gezegd hebben, om *Frieslands* ryklyke tegen de schaarsche opbrengsten van andere Gewesten, op te bemaalen, beduidde min dan een schryven 't welk op deezen toon aanving; „ Wy vinden ons, Burgers Representanten! door „ de algemeene en sterke klaagstem des „ *Frieschen* Volks, al wederom gedrongen, nogmaals, by herhaalinge, U te „ vertegenwoordigen, hoe ernstig het *Friesche* Volk de bezuiniging van 's Lands „ gelden begeert, en verantwoording der „ Administratie vordert — wyl zonder een „ spaarzaame en nutte aanleg, en eene „ *openbaare* Verantwoording van die Gelden, de anderzins nyvere Werk- en „ Ambagtsman, onder de geduurige geforceerde Geldheffingen moedloos wordt, „ als niet weetende waar zyne, met zweet „ en bloed zamengebragte gelden, blyven — vreezende dat dezelve *zo wel*,

zo

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* VII. D. bl. 617.

„ zo al niet *meer* dan vóór de Revolutie,
„ tot onwaardige einden, tot voedzel van
„ weelde en overdaad, en ter vullinge
„ van de beurzen van eenige weinigen,
„ die het bestuur over de Geldmiddelen
„ is toevertrouwd, strekken. Langs dee-
„ zen weg wordt niet alleen de het Land
„ met zyne opbrengende belastingen on-
„ dersteunende Burger moedloos; maar
„ vloekt in zyn hart, onder den last van
„ herhaalde Geldheffingen, de te vooren
„ zo zeer gewenschte Revolutie, en draagt
„ zyne Bestuurders, door kortzigtigheid
„ en ongeduld, een kwaad hart toe, ja
„ wordt van langzaamerhand, meer en
„ meer vatbaar voor de Inblaazingen der
„ Voorstanderen van het voorige *Oranje*
„ en *Aristocratisch* Bestuur (*)."

Een voorgesteld Belastingsplan gemaakt.

De ten voorleden Jaare aangewende middelen om Geld te bekomen, waren zeker van eenen zwaar drukkenden aart (†). Thans kwam het Bestuur tot den inval, om, met afschaffing, indien niet van alle, althans van de voornaamste Impositien, de noodige penningen te vinden, uit eene Jaarlyksche Belasting op de Inkomsten van ieder Huisgezin, naar evenredigheid. Het deelde een Plan daar toe mede, zonder 'er iets op vast te stellen, bragt het onder het oog des Volks, met verzoek om 'er het Volks oordeel op te verneemen, en de mededeeling van aanmerkingen

(*) *Dagverb. der Nat. Verg.* VIII. D. bl. 126.
(†) Zie onze *Vaderl. Hist.* XXXV. D. bl 387.

XIII. BOEK. 1797.

gen (*). Eene menigte *Friesche* Burgers trok zich deeze zaak aan, en deelde hunne gedagten mede. Deeze, den bestemden tyd ter indieninge verstreeken zynde, werden onderzogt; dan het Provintiaal Bestuur ontdekte ras, dat het voorgeslaagen middel van verandering op de Belastingen, de algemeene goedkeuring niet wegdroeg; meest allen begeerden geene verandering, ten opzigte van de Binnenlandsche Belastingen; doch wenschten verbeteringen ten aanziene van de Havenmiddelen. By de bekendmaaking, dat zy het den Burgeren niet smaakend plan introkken, gaven zy een andere Publikatie ten aanziene van de Belastingen uit, waar in veele veranderingen voorkwamen (†).

Geldheffingen.

Van gedwongene Geldheffingen afkeerig beproefde het *Friesche* Bestuur vier Millioenen langs den weg eener vrywillige Negotiatie, te verkrygen (§). Het leedt egter slegts maar twee dagen of eene buitengewoone Belasting op den Opbrengst der Vastigheden in dat Gewest zag het licht (**). Schoon de Vrywillige Geldopneeming, eene vry aanzienlyke som in 's Lands kas opbragt; eene som, die gevoegd by de gewoone Inkomsten, in algemeene tyden, van veel betekenis zou geweest hebben, bevondt het *Friesche* Landsbestuur, de inge-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1797. bl. 349—362.
(†) *N. Nederl. Jaarb.* 1797. bl. 1071.
(§) *N. Nederl. Jaarb.* 1797. bl. 995.
(**) *N. Nederl. Jaarb.* 1797. bl. 1005.

gekomene gelden ter bestryding van de tegenwoordige behoeften, niet genoegzaam. 't Gevolg hier van was het wel strikt vorderen eener vyftigste Penning van ieders Goederen en Bezittingen, tegen de jaarlyksche Rente van drie en een halve Gulden ten honderd (*).

XXII. BOEK.

1797.

Oude Staatsleden om Schavergoeding opgeroepen.

Geen Gewest bykans of de stem, om Schadevergoeding van de Regenten des voorigen Bestuurs, liet 'er zich, op eene schorre wyze, hooren; dan allerschorst klonk dezelve, ten deezen Jaare, in *Friesland*. De toen in 't Gewestlyk Bestuur gezetenen namen een besluit, dat van de geweezene Staatsleden, Raaden 's Hofs van *Friesland*, en geadjungeerde Regters, die, ten Jaare MDCCLXXXVII in 't bewind geweest waren, zou gevorderd worden 700,000 Guldens, onder andere ten behoeve van de zodanigen, die in 't gemelde Jaar, by de Omwenteling geleden hadden — dat men zeven en dertig deezer zou roepen voor eene Commissie, en van hun vorderen de betaaling dier somme, de helft in Zomermaand, en de wederhelft vóór den eersten van Oogstmaand op te brengen; behoudens het Regt, om met de overige Medepligtigen onderling eene regeling te maaken — dan welke regeling eerst goedgekeurd moest worden door de aangestelde Commissie; van de Onwilligen zouden zo veele hunner Goederen verkogt worden, als de Schadevergoeding vereischte. Een

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1797. bl. 1715.

GESCHIEDENIS.
BOEK.

1797.
Tegenverklaaring en Beantwoording.

Een zeven en twintigtal van de opgeroepene Heeren tot het doen deezer Schadevergoeding leverde welhaast een uitgewerkt Vertoogschrift in, strekkende om aan te toonen, dat de vorige Regenten en Raaden in den Hove geenzins verpligt waren, tot het vergoeden van eenige schaade, aan die in de onlusten des Jaars MDCCLXXXVII eenig verlies geleden, of onaangenaamheden, hun in persoon aangedaan, ondervonden hadden; als mede, dat zo al eens zodanig eene verpligting kon plaats hebben, dat dan nog de vorm, op welke men die Schadevergoeding vroeg, te eenemaal wederregtlyk was. — Dit stuk in handen eeniger Leden des Gewestlyken *Frieschen* Bewinds gesteld zynde ontving eene niet min breede beantwoording, overvloeiende van gevallen, die *zy* oordeelden ten wettigen grond van Beschuldiging en dus van verpligting tot Schadevergoeding te strekken, ten slot behelzende, dat in deezen niet kon getreeden worden (*).

Vóór

(*) De *N. Nederl. Jaarb.* voor 1797 geeven ons die stukken geheel te leezen bl 252—394. De zeven en twintig oude Staatsleden, die dit ingediend Vertoog, met hunne Naamtekening bekragtigden, waren U. VAN BURMANIA; M. VAN SCHELTINGA; D. B. VAN HAERSMA voor zich zelven, en als gelastigde van den Oud Raadsheer D. VAN HAERSMA; P. A. BERGSMA; H. B VAN SMINIA; W. A. P. VAN SLOTERDYK; H. L. VAN HAERSMA; D. J. A. VAN SYTZAMA; S BASSELEUR; W. H. T. CAMSTRA THOE SCHWARTZENBERG en HOHENLANDSBERG; E. S G. I. VAN BURMANIA RENGERS; T. M. LYCKLAMA A NYEHOLT; P. J. J. VAN EYSINGA, en R. L. VAN ANDRINGA DE KEMPENAER.

1707.

Nadere aandrang.

Vóór het wisselen deezer stukken waren de Ondertekenaars, nevens eenige anderen, opontboden, om in persoon voor de Commissie, bestaande uit de Burgers MIEDEMA, KEUNING, FOEKELES, VISSER en HOBBEMA, te verschynen. Zy hadden, zich over dit Besluit, ten hoogsten bezwaard vindende, eenige mondeling, anderen schriftlyk, het tekenen der voorgelegde Acte geweigerd. By een nader aanschryven hadt men gevorderd, dat zy aan 's Lands Kantoor der Domeinen, op de gestelde tyden, zodanig eene som te betaalen hadden, als by iederx Naam stondt uitgedrukt, met daar aan gehegte bedreiging, dat, by onwilligheid, zo veel van ieders Goederen zou worden verkogt, als ter voldoening van zyn aandeel in de gezegde Schavergoeding, zou worden verstaan te behooren.

De opontbodenen vervoegen zich ter Nat. Vergadering.

Naa de uitspraak dat in hun Verzoek niet kon getreeden worden, was van hun andermaal gevorderd, de voornoemde som, binnen zes dagen te betaalen. In deezen stand der dingen vervoegden zich de by herhaaling en zo dringend tot betaaling aangemaande Leden der voorige Regeering in *Friesland*, ter Nationaale Vergaderinge, met een Verzoekschrift, waar in zy, naa ophaalinge der voorvallen, betuigden, zulk een stap, ten hunnen opzigte, te minder te hebben kunnen wagten, daar de Representanten des *Frieschen* Volks, in eene Publikatie in Sprokkelmaand deezes Jaars uitgevaardigd, uitdruklyk gezegd hadden,

XXII. BOEK. 1797.

dat het tot Verantwoording roepen der voorige Regenten, het werk eener Nationaale Conventie zou worden. Hier door hadden zy aan den dag gelegd het begrip, dat, indien 'er een Schadevordering van de Leden des voorigen Bestuurs zou behooren plaats te hebben, zulks geenzins door het een of ander Provintiaal Bestuur zou dienen te geschieden; maar dat het zou behooren overgelaaten te worden aan een Lichaam de geheele Natie vertegenwoordigende. —— Zodanig een Politieke Dispositie, welke door geen regterlyk onderzoek van schuld, of begrooting van dezelve, was voorafgegaan, bragt hun, gelyk zy der Vergadering voorhielden, in de onaangenaame omstandigheden om een zo aanmerkelyk verlies van hunne Goederen te moeten ondergaan, dat zulks, voor veelen hunner, eene volstrekte ruïne naa zich zou sleepen. —— Te deezer oorzaake vervoegden zy zich ter Nationaale Vergaderinge, welke zy oordeelden dat niet onverschillig zou kunnen zyn, omtrent de ruïne van een aantal meer of min gegoede Ingezetenen van *Nederland*, even weinig als ten opzigte van de schadelyke gevolgen, welke eene zo willekeurige handelwyze, voor het geheele Gemeenebest zou te wege brengen. Uit welken hoofde zy Opschorting van de gedreigde Executie verzogten.

Hahns raadslag deswegen.

Hahn kon, by de indiening deezes Verzoekschrifts zyne aandoening niet verbergen, en betuigde eene rilling op het lyf

te

te krygen, wanneer uit den *Frieſchen* hoek Verzoeken, Voorſtellen of Requesten van dien aart ter tafel gebragt werden. Den grond hier van aangetoond en daar over uitgeweid hebbende, liet hy zich hooren over de Deductie dier geweezene Staatsleden, door hem geleezen; doch niet by het Verzoekſchrift aan de Nationaale Vergadering gevoegd, en 'er van zeggen „ deeze is door „ eenen ſchranderen Man geſteld, en met „ eene welverſneedene penne geſchreeven; „ doch, naar myn gevoel, op eene ſtuitende wyze gekenmerkt, door verbitterde aankleeving aan het oude ſtelzel „ van list en geweld; op ieder bladzyde „ komt de wending voor, dat men de „ Revolutie beſchouwt als een werk van „ Factie, de Oppermagt des Volks als „ een begrip in verſtand, alleen van het „ voorig denkbeeld verſchillende, en de „ in MDCCLXXXVIII afgeperſte Eeden, als „ eene vrye toeſtemming van 's Volkswege tot de zogenaamde oude Conſtitutie. — Dat nu deeze wyze van behandeling en voorſtelling geſchikt was, „ niet ter bereiking van het doel der Deducenten, haare ontheffing naamlyk van „ de Politieke Veroordeeling; maar tot „ het ontſteeken en aanzetten van wraak „ en afkeer; dat de zogenaamde cordaatheid; maar waaragtige weerbarstigheid, „ met Practizyns voorzigtigheid in uitdrukkingen omwonden, weinig eer aandeedt aan het hart der Deducenten, en „ van hunnen Raadsman; dat hy, mensch-

 „ kun-

VIII. BOEK. 1797.

„ kundig gesprooken, in deeze Deductie „ de rede vondt, waarom het Provintiaal „ Bestuur van *Friesland* het verzoek der „ Requestranten met verontwaardiging van „ de hand geweezen hadt." —— Dan hoe zeer hy dit stuk afkeurde, was hy het met de Stellers, ten aanziene van de zaak, in zo verre, eens, dat 'er thans geene Schavergoeding, zonder Regterlyk onderzoek en op eene revolutionaire wyze te pas kwam; ja, dat eens gesteld zynde, dat zy nog te pas kwam, de verwaarloozing van allen vorm, de afkeuring der Vergadering verdiende. Hy wilde een Brief aan het Provintiaal Bestuur van *Friesland* afgevaardigd, en tevens eene Commissie benoemd hebben om deeze zaak by te leggen.

Bedenkingen van eenige *Friesche* Representanten hier op.

Het kon niet uitblyven, dat de *Friesche* Volksvertegenwoordigers in de Nationaale Vergadering zich, te dier gelegenheid, lieten hooren. KUIKEN hieldt deeze zaak voor te eenemaal huishoudelyk, en toonde zich verwonderd, dat de Inleveraars van het Verzoekschrift, allen Leden van het voorig Bestuur, zich te deezer Vergadering, welke zy niet erkenden, vervoegden, nu men hun tot Schadevergoeding aanmaande; zy, die zo veelen ongelukkig hadden gemaakt. —— STYL zeide 'er alleen van, dat het hem voorkwam, dat het Provintiaal Bestuur in deezen, niet als Politieken, maar als Judicieelen, gehandeld hadt. —— GORTER bragt in 't midden, dat door deeze maatregel niemand der Inleveraaren des Ver-

Verzoekschrifts, tot den bedelzak werd gebragt, dat 'er zich onder hun bevonden, die alleen in staat waren de gevorderde som te voldoen — dat, ten tyde der Omwenteling van MDCCLXXXVII, het geweld in *Friesland* sterker geweest was dan in *Venetie*. — C. L. VAN BEYMA bevreemde zich, dat zulke Tyrannen zich te deezer Vergadering durfden vervoegen. — VAN ALTENA stemde niet alleen met hun in; maar gaf een verslag van de zeer groote geldlyke nadeelen, welke hy, by een zevenjaarige ballingschap, hadt moeten ondergaan; 'er nevens voegende, „dat, wat „men ook van de Politieke Dispositien „mogt zeggen, ieder, die eenigzins de „Praktyk kende, wist, dat ingevalle die „geenen, die deeze schade geleden had„den, het herstel dier schade, by form „van Proces moesten vorderen, zy dan „nog ongelukkiger waren dan te voo„ren; en dat dit zeker de grond was der „handelwyze van het Provintiaal Bestuur „van *Friesland*." Dit werd door veelen toegestemd.

GEM. BUEH — 1797.

TEN BERGE erkende de mishandelingen veelen in *Friesland* aangedaan; doch beweerde, dat de weg door het Provintiaal Bestuur diens Gewests, thans ingeslaagen, nooit kon goedgekeurd worden: de Schavergoeding kon nimmer, dan langs den weg van Regten, en na vooraf gehoord te hebben, worden opgelegd. — Met veel klems liet zich SCHIMMELPENNINCK hooren. Naa eenige aanmerkingen op de roe-

TEN BERGE'S en SCHIMMELPENNINCKS raadslag.

XXIII. BOEK. 1797.

dragt der zaaken in *Friesland*, luidt zyn woord, „ Ik spreek die Representanten „ geenzins vry; ik laat my in hunne zaak „ niet in; dit zal de taak zyn van die van „ hunnen Raade, en van den Regter, „ welke hun zal moeten beoordeelen. „ Maar 't geen ik voor myne oogen zie; „ het geen gy allen ziet en hoort, is niet „ dan al te duidelyk; het is eene *Politie-* „ *ke Veroordeeling*, *zonder gelegenheid van* „ *Verweering*; het is eene *Veroordeeling zon-* „ *der Regters* —— En hoe noemt men „ zulks, met zonde *Hollandsche* woorden? „ Ik meen, dat de waare naam daar voor „ is een *Politieke Roof*. Ja, Burgers! dit „ is de regte naam: en zelfs is dit zo „ zeer waar, dat, wanneer een Schuldi- „ ge, zonder gelegenheid van Verdeedi- „ ging, zonder behoorelyk Regterlyk „ Onderzoek, wordt verweezen in eene „ Geldboete, zulks geen *Vonnis* is; maar „ het uitwerkzel van het Regt van den „ langsten Degen. —— En wanneer ie- „ mand, al ware hy schuldig, zonder zich „ voor zynen Regter te kunnen verdee- „ digen, tot den Dood verweezen wordt, „ dan is dit *geene Strafoefening*; *maar een* „ *Moord*."

Besluit tot een Brief na *Friesland*.

Naa veel geschils over de wyze hoe in dit geval te handelen, eene Commissie derwaards te zenden, of een Brief te schryven, werd tot het laatste besloten, en wel om het Provintiaal Bestuur van *Friesland* door dien Brief te beweegen om over deeze zaak, met eene Commissie uit

de Nationaale Vergaderinge in onderhandeling te treeden, en daar in te betuigen, dat het der Vergaderinge aangenaam zou weezen, dat alles intusschen opgeschort bleeve (*).

XXXV. BOEK. 1797.

Eene Commissie in die zaak benoemd.

De benoeming der Leden tot dit werk bragt de Voorzitter VITRINGA uit op de Representanten TEN BERGE, PASTEUR, SCHIMMELPENNINCK, LESTEVENON en VAN HOOFF. Over die benoeming rees eenig ongenoegen. SCHIMMELPENNINCK verzogt, uit hoofde van de menigvuldige Commissien, waar in hy geplaatst was, des ontslag. Het bleek in den loop der gesprekken over die benoeming, dat eenige Leden ook *Friezen* daar in wilden aangesteld hebben. SCHIMMELPENNINCKS verzoek gehoor geevende, en teffens willende voldoen aan de begeerte om de *Friezen* niet voorby te gaan, stelde VITRINGA voor, dat de Representanten TEN BERGE, PASTEUR, HARTOGH, LESTEVENON, VAN HOOFF met de *Friesche* Burgers SCHONEGEVEL en VAN ALTENA deeze zaak op zich zouden neemen. BICKER merkte, ten aanziene van de voorgedraagene *Friesche* Leden op, dat deezen te zeer belang in de zaak hadden om als onpartydig te worden beschouwd. De Voorzitter voegde eene benoeming te doen, die beter in den smaak viel; en bragt dezelve uit op VAN CASTROP, PASTEUR, LESTEVENON, VAN HOOFF, SCHONE-

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* VI. D. bl. 239, 240.

XIII. BOEK

1797.

NEGEVEL en STYL; niemand verzette zich daar tegen (*)

Hoe de Brief beantwoord wordt.

De Brief aan het Provintiaal Bestuur van *Friesland* werd opgemaakt en afgevaardigd. Weldra bekwam de Vergadering ten antwoord, dat, hoe zeer dit Bestuur van begrip was dat het onderwerp diens Briefs eene Huishoudelyke zaak ware, 't zelve dit schryven in handen eeniger Leden hunner Vergaderinge gesteld hadt (†).

Men vangt in *Friesland* de Executie aan. Verzoek daar tegen.

Intusschen was het Provintiaal Bestuur van *Friesland* voortgevaaren met de Executie tot invordering der Schavergoeding. Deurwaarders hadden reeds in de huizen van zommigen der Leden van het voorig Bestuur aanstalte gemaakt tot het verkoopen der Goederen. Hier van verwittigden zy de Nationaale Vergadering, met verzoek dat dezelve tegen deeze willekeurige en met haare Besluiten strydige handelwyze, de noodige voorziening geliefde daar te stellen en opschorting van den voortgang der Executie te verleenen (§).

Ontwerp eener nadere Aanschryving aan *Friesland*.

De Leden in deeze zaak aangesteld, bragten, kort daar op, by monde des Burgers VAN CASTROP, als hunnen raadslag, uit, dat daadlyk de verzogte Opschorting zou worden verleend, en het Provintiaal Bestuur van *Friesland* deswegen aangeschree-

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* VI. D. bl. 292.

(†) *Dagverb. der Nat. Verg.* VI. D. bl. 281; *N. Nederl. Jaarb.* 1797. bl. 845.

(§) *Dagverh. der Nat. Verg.* VI. D. bl. 326.

schreeven, met eisch om dien Bode, die dit Besluit en Aanschryving zou overbrengen, daadlyk een Antwoord terug te geeven, of zy voorneemens waren aan dat Besluit te voldoen; en dat, indien dit Bestuur onverhoopt aan dit Besluit niet mogt voldoen, de Nationaale Vergadering zodanige middelen zou behooren in 't werk te stellen, als zy, tot handhaaving van haare Eer, nuttig en dienstig zou oordeelen.

Het voorgevallene deswegen.

Sterk voeren VAN ALTENA, KUIKEN en BORGRINK tegen deezen raadslag uit. Veelen buiten die *Friesche* Representanten vonden 'er niet weinig op te zeggen. De meesten deeden 'er het zwygen toe. TEN BERGE en DE MIST stemden met het Verslag in. By hoofdlyke stemming onderging het, met eene geringe meerderheid, de verwerping. Verwondering baarde het dat zo veelen, voor het Verslag de stem uitbragten, die, in den loop der onderhandelinge, van 't zelve zich afkeerig betoonden. Scherpe aanmerkingen werden des gewisseld. Even zo by de omvraage of 'er Opschorting van wege de Vergadering zou verleend worden, waar toe de meerderheid stemde (*).

Besluit tot een Bezending na *Friesland*.

HAHN hadt, in den loop der onderhandelingen, van eene Bezending uit de Vergadering na *Friesland* gesprooken, en anderen getoond van dit middel niet afkeerig te zyn. Stoffe van nieuwe beraadslaaging, maar ook van niet weinig geschils.

Naa

(*) *Dagv. der Nat. Verg.* VI. D. bl 363. 368. 380.

CIII. BOEK. 1797.

Naa veele vreemde wendingen viel het besluit om eene Bezending na *Friesland* te benoemen. Dit baarde eenige zwaarigheden, die ten aanziene des Burgers VAN CASTROP in het onheusche liepen, dan hy, nevens PASTEUR en FLOH, kreegen dien last.

Nadere Brief des Prov. Bestuurs wegens de Opschorting De Vergadering volhardt by het Besluit.

Intusschen kwam ter Nationaale Vergadering een Brief van het Provintiaal Bestuur van *Friesland*, inhoudende de opgave der redenen, waarom zy de zaak van de voormaalige Regenten niet justitieel, maar politiek hadden behandeld; vertrouwende dat deeze voldoende zouden weezen om de Vergadering de gegeevene opschorting te doen intrekken, en de zaak voor huislyk te verklaaren, zodanig dat de afdoening aan het Provintiaal Bestuur verbleef. Dit schryven in handen der Commissie gesteld, hadt een raadslag ten gevolge om het voorgestelde des *Frieschen* Bestuurs af te slaan, en te volharden by de Opschorting door de Nationaale Vergadering verleend, met aanschryving om daar tegen niets te onderneemen.

Heftige tegenkantingen.

Schoon dit Verslag eeniger goekkeuring en gaave toestemming wegdroeg, toonden zich een en ander der *Friesche* Repræsentanten des geheel onvoldaan. C. L. VAN BEYMA beweerde, dat de Nationaale Vergadering *Oranjeklanten* in bescherming nam. 't Geen heftigen stryd baarde, waar in VAN MAANEN byzonder gemengd was. De zaak verloor zich als 't ware in personaliteiten. Heftige beweegingen beroerden

den de Vergadering; onbeschaafd liet zich dermaate hooren, dat VAN HOOFF, by het bedaaren des storms betuigde, „ te „ verhoopen, dat 'er in 't vervolg order „ zou gesteld worden, dat dergelyke too„ neelen niet weder voorvielen, en dat „ men elkander geen woorden toevoeg„ de, welke op vischmarkten eerder dan „ in een Nationaale Vergadering te passe „ kwamen." — Te midden van dien hevigen storm, bragt egter de Voorzitter het daar toe, dat de meerderheid overeenkomstig het Verslag besloot (*).

VI. BOEK. 1797.

De Bezending na *Friesland* handhaafde de opschorting. De Burger PASTEUR voerde onder andere dit woord; „ Nooit hadt „ de Nationaale Vergadering in 't oog de „ klaagende oude *Friesche* Regenten te „ beschermen: alleen hadt dezelve ten „ doel, om te beletten, dat men het te„ genwoordige Bestuur niet zou verwy„ ten, zich schuldig gemaakt te heb„ ben aan dezelfde euveldaaden als het „ voorig Bestuur, en daar door zich „ de gezegende Omwenteling des Jaars „ MDCCXCV onwaardig te maaken. Zyn „ zy schuldig, zy moeten gestraft worden, „ en wy zyn gezonden om dit met het „ Provintiaal Bestuur te regelen, dat zulks „ op eene regtmaatige wyze geschiedde."

Voorslag der Bezendinge

Geenzins voldeedt die Bezending aan de *Friezen*. Althans de *Geregtigden* (gelyk zy zich noemden,) *tot eene billyke Scha-*

Men is onvoldaan en uit Fries-

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* VI. D. bl. 851-855.

[illegible] BOEK.

1797. *[Fries]land* vervoegt zich ter Nat Vergadering.

Schadevergoeding uit de Provintie Friesland, vervoegden zich, met een op zeer hoogen toon gestemd stuk, by de *Tweede Nationaale Vergadering*, zich beklaagende over de handelwyze der *eerste*, en dat dezelve, tot nog toe, aan het oogmerk, waar mede dezelve de Commisfie zondt, niet hadt voldaan; maar in tegendeel, op den laatsten dag haarer Zittinge nog besloot tot verlenging der Opschorting (*). Zy hingen een akelig tafereel op van 't geen, in *Friesland* het gevolg van de volharding in dien maatregel zou kunnen weezen. Uit het bezef van die mogelykheid betuigden zy, om de eigene woorden te bezigen, zich „ verpligt „ te rekenen om zich tot de Vergadering te „ vervoegen, dat de Liefde des Vaderlands, „ dat de zugten van veelen hunner Medeon- „ gelukkigen drongen tot het inwilligen van „ het verzoek, dat zy de door hun Voor- „ gangeren verleende Surcheance, op het „ Request tot uitstel, zouden opheffen, „ en de Supplianten afwyzen; op dat „ het Provintiaal Bestuur van *Friesland*, „ in deeze volstrekt Huishoudelyke zaak, „ dezelve vrylyk ten uitvoer kon bren- „ gen, en dat zy steeds het oog geves- „ tigd hieldt op het Reglement, waar op „ zy door *Neerlands* Volk gekooren wa- „ ren, op dat Wreedaarts slegts een wei- „ nig gevoelden, dat hunne ontmenschte „ daaden straffe verdienden. —— Dan, ja „ dan, zou hun Naam, zelfs by den laat- „ sten

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* VI. D. bl. 858.

,, ten Naaste in begeeringe zyn, en zy
,, hun den verdienden lof toezwaaijen."
Dit stuk werd overgenomen (*).

XVIII. BOEK. 1767. Gefchil tusfchen het Provintiaal Beftuur en het Hof van Juftitie.

Groote veranderingen waren 'er, in den voorleden Jaare ten aanziene des Hofs van Juftitie in *Friesland* voorgevallen, en 't zelve was in Inrichting en in Perfoonen geheel veranderd (†). Tusfchen de tegenwoordige Leden van 't zelve en het Gewestlyk Beftuur rees, ten deezen Jaare, een hoogloopend Gefchil. 't Zelve betrof het Beheer en Beftuur der Finantie. De Uitgaven en kosten, de Juftitie betreffende, werden voorheen op eene Declaratie en Specificatie betaald, naa dat alvoorens daar over het Advys van den Prokureur Generaal was ingekomen, en vervolgens het ter betaaling verleend door den Voorzitter van den Raad der Juftitie, en zulks in 's Lands Rekenkamer aangetekend.

By het tegenwoordig Provintiaal Beftuur deeden zich redenen op, waarom zy oordeelden daar in die verandering te moeten maaken, dat, naa het gegeeven Advys van den Procureur Generaal, de Voorzitter van den Raad alleen de goed- of afkeuring op de Specificatien zou ftellen, en vervolgens, by de Raads Commisfien van Gedeputeerden en tot de Finantie, de orde tot de betaaling zou gegeeven worden. De Raad weigerde dit befluit te eerbiedigen en zondt deswegen verfcheide Stukken ag-

(*) *Dagverhaaler der Nat. Verg.* VII. D. bl. 523.
(†) Zie onze *Vaderl. Hist.* XXXVI. D. bl. 279 enz.

[illegible] BOEK.

1797.

agtereenvolgend in, die [illegible] op een zagten toon gestemd waren, en bedoelden de onbestaanbaarheid van dit Besluit aan te toonen; een besluit waar aan zy gewetenshalven verklaarden zich niet te kunnen onderwerpen.

Veelvuldig en kort opeenvolgend waren de onderhandelingen tusschen de Afvorderaars en Weigeraars, schriftlyk en mondeling. Intusschen gingen de Raaden, op den ouden voet, voort, dit hadt het afzetten des Voorzitters ALMA ten gevolge, en eene afvraage aan elk der Leden van den Raad, of zy het betwiste Besluit wilden eerbiedigen en nakomen, onder die bepaaling, dat ten aanziene van de Aannemers, al het gebeurde in vergetelnisse zou gesteld worden; doch dat de weigerenden van hunne Posten zouden vervallen, maar gehouden zyn, dezelve, op hunne verantwoordelykheid, te blyven waarneemen, tot dat hun een schriftlyk blyk van hun ontslag zou zyn toegezonden.

Raadsleden afgezet.

De Raadsleden, den afgezetten ALMA uitgezonderd, werden opgeroepen voor het Provintiaal Bestuur. De Burger Raad ABRAHAM STAAL (*), die reeds blyk ge-

gee-

(*) Deeze ABRAHAM STAAL heeft zich, zints den Jaare 1786, wanneer hy het Leeraarampt by de *Doopsgezinden* te *Goes* in *Zeeland* bekleedde, in 's Lands Geschiedenisse bekend gemaakt: hy speelde daar eene hoofdrol by den Patriottischen Aanhang van dien tyd, en liep dermaate in 't ooge, by de Vrienden van *Oranje*, dat zy hem, in een geduchten opstand daar ter Stede, na het Leeven ston-

den

gegeven hadt van niet ten vollen in 't begrip zyner Mede-Raaden te staan, betuigde, dat hy zich, uit hoofde van den gedaanen Eed, verpligt rekende de Besluiten en

1797.

den Hy raakte *Zeeland*, en werd by de Doopsgezinden te *Leeuwaarden* als Leeraar beroepen. Na de Omwenteling des Jaars 1795 nam deeze Man, van eenen rustloozen en vuurigen aart, op nieuw werklyk deel in de openbaare zaaken; niet alleen was hy een voornaam werkend lid der Volksocieteit te *Leeuwaarden*; maar ook bekleedde hy de post van Afgevaardigde ter Centraale Vergadering in 's *Gravenhaage*. De *Leeuwaardsche* Doopsgezinde Gemeente, hoe zeer ook de nieuwe orde van zaaken toegedaan, smaakte dit gedrag des Leeraars in geenen deele. Vergeefsch tragtte men hem van die, met zyn Ampt, onbestaanbaare leevenswyze, af te brengen. Hy werd tot Raad van het Provinciaale Hof van *Friesland* verkooren. Deeze bevordering in een Staatkundige loopbaan, deedt hem meer en meer den pligt eens Christen Leeraars, ten opzigte van zyne Gemeente, vergeeten. De verwydering tusschen hem en dezelve groeide aan tot zulk een hoogte, dat men te raade werd hem van de post als Leeraar vervallen te verklaaren.

Na deeze Dienstontzetting wendde zich STAAL tot den Raad der Gemeente met een Verzoekschrift, waar in hy zyne afzetting niet op rekening van de Gemeente, maar van den Kerkenraad, stellende, verzogt, dat het gedrag, ten zynen opzigte, gehouden, van onwaarde verklaard en hy in zyn dienstwerk niet verhinderd mogt worden. Dit vondt een gunstig gehoor; dan langs dien weg bereikte hy zyn oogmerk niet om den Predikstoel te beklimmen. Dit hadt het zonderling gevolg, dat de Raad der Gemeente den Executeur der Stad *Leeuwaarden* volmagtigde om, indien het niet anders zyn kon, STAAL *via facti* den weg ten Predikstoel te baanen. Dit geschiedde, op eene alzins onvoegelyke wyze, en van dien aart was ook de Godsdienstoefening. De Voorzanger der Gemeente geen dienst verkiezende te doen, plaat-

[illegible] BOEK.

1797.

en Decreeten van het Provintiaal Bestuur, als de Hoogstgeconstitueerde Magt in dit Gewest, te moeten eerbiedigen (*). De Burger H. BORN gaf te kennen, dat hy vermeende, volgens zyn Eed en Pligt, zulks niet met *Ja* te kunnen beantwoorden, de overige Leden A. R. VINK, GERRIT RAADE, P. J. DE VISSER, G. HELDER en J. ARNOLD verklaarden het opvolgen van het Besluit strydig met Eed en Pligt, en hielden de vier laatstgemelden zich, uit kragt van het voorgeleezene Decreet des Raads, voor vervallen van hun post.

Nieuwe aangesteld.

De Raad STAAL en de Procureur Generaal kwamen alleen op den Raad. Onverwyld werden eenige tot Raaden van Justitie in der wegblyvenden plaatzen benoemd. Deezer aanstelling, in eedweigering en afzetting der gemelde Raadsleden, werd den Volke bekend gemaakt. De [illegible]

plaatste een Man, in Burger Sergeants Uniform, in het Voorzangers gestoelte, met aflegging van zyn Zydgeweer. De inzameling der Liefdegaven geschiedde met een Vrouwen stoof. Alles droeg zich hoogst onvoegelyk toe. Men leeze het *Request der Doopsgezinde Gemeente te Leeuwaarden, ingelevert aan de Nationaale Vergadering*, ook voorhanden in de *N. Nederl. Jaarb.* 1796. bl. 1263. Over deeze zaak vervoegde zich ook de Burger STAAL met een Verzoekschrift ter Nationaale Vergadering. *Dagverh. der Nat. Verg.* VIII D. bl. 68.

(*) Deeze Eed hieldt in, *dat de Raaden van Justitie het Gezag van de Bestuurders van het Volk van Friesland zouden erkennen en doen erkennen, dat zy de Besluiten van die Bestuurders, reeds genomen of nog te neemen, zouden eerbiedigen.*

hunne Posten vervallen verklaarde Raaden hadden, op de sterkst mogelyke wyze, geweigerd te voldoen aan de aanmaaning om, tot het ontvangen van de wettige Afzetting, in hunne posten te blyven (*).

1797.

Het Provinciaal Bestuur van *Friesland* in aanmerking neemende, aan den eenen kant de hooge noodzaaklykheid dat de vastgestelde Wetten, wanneer dezelve niet draadlyk met de tegenwoordige Orde van zaaken en Grondbeginzelen der Omwentelinge stydig waren, maar tot handhaaving der Maatschappyke orde strekten, met alle kragt, moesten worden gehandhaafd; doch dat het, aan de andere zyde, niet min pligtmaatig was om alle zodanige Wetten, die alleen door willekeurig gezag, op verouderde vooroordeelen, en valsche grondstellingen, gebouwd waren, zonder dat zy eenig nut aan de Maatschappy toebragten, ja veel eer schadelyk voor de rust, het genoegen en huislyk geluk der Burgeren allernadeeligst konden worden, af te schaffen en te verbeteren; liet, op deeze gronden, eene Afkondiging doen, by welke aan eenen Man de vryheid werd gegeeven om met de Zuster zyner overledene Huisvrouwe, en aan eene Vrouw [illegible] om

De Wet wegens de vryheid van trouwen verbreed.

(*) *Verzameling van Authentique Stukken betrekkelyk het gebeurde tusschen het Provintiaal Bestuur van Friesland en den Raad van Justitie, en de redenen waarom zeven Leden van dezelve Raad zyn gedimitteerd.* Alle de Stukken zyn ook voorhanden in de *N. Nederl. Jaarb.* 1797. bl. 636—837. en *Jaarb. der Bat. Republiek* XI. D. bl. 21—26.

CXIII. BOEK.

1797.

om met den Broeder haars overleden Mans, in den egt te mogen treeden; vernietigende de daar tegen strydige Ordonnantie van den Lande (*).

Voordragt wegens de Wet tegen Overspel.

'Er bestondt in *Friesland* eene Wet in 's Lands Ordonnantie, op Egtbreuk of het Overspel, volgens welke op dit misdryf, eene Boete van veertien honderd Guldens, of, in gevalle van onvermogen, om die Geldsomme te kunnen betaalen, de Geesselpaal gesteld was. Het Hof van Justitie, de goedkeuring hegtende en lof toezwaaijende aan de evengemelde vrystelling van Huwelyksverbintenissen, verlangde verandering in die Wet, en droeg, in een vry uitvoerig Vertoog, het Provintiaal Bestuur voor, het onredelyke, het onregtvaardige, het barbaarsche van die Wet, en hoe dezelve inliep tegen de tegenwoordige orde van zaaken, en de Regten van den Mensch (†).

Men maakt 'er zwarigheid om het Regt van Exue te vernietigen.

Vernietigde men in het *Sticht* het Regt van Exue (§), het Provintiaal Bestuur van *Friesland*, daar toe aanschryving van de Nationaale Vergadering ontvangen hebbende, maakte zwaarigheid omtrent de Afschaffing eens Regts, 't geen enkel ten Gewestlyken baate diende, en geagt werd met de tegenwoordige orde van zaaken te stryden (**).

Over-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1797. bl. 96.
(†) *N. Nederl. Jaarb.* 1797. bl. 223.
(§) Zie hier boven bl. 45.
(**) *Dagverh. der Nat. Verg.* V. D. bl. 56[illegible].

Overeenkomstig met de thans aangenomene denkbeelden van Vryheid en Gelykheid, zo in het Godsdienstige als in het Burgerlyke, nam het *Friesche* Provinciaal Bestuur, ingevolge van een ingediend Verslag der Gelastigden tot het verzamelen der bezwaaren uit het stelzel eener Bevoorregte Kerk herkomstig, het besluit, dat alle Resolutien, Publikatien of Ordonnantien, omtrent de Kerklyke Bestelling der *Hervormden*, en betrekkelyk de Verkiezing der Leeraaren, en byzonder die van den veertienden van Lentemaand des Jaars MDCXLV, geagt moesten worden niet meer van eene verbindende kragt te zyn, voor zoo verre betrof de Beschikking welke de Politieke Magt zich desaangaande hadt toegeëigend; deeze werden vernietigd als overblyfzelen van het Stelzel eener Heerschende Kerk, in een Land van Burgerlyke Vryheid niet te dulden (*). — De verandering, uit de Scheiding van Kerk en Staat ontstaande, bewoog de Classis van *Leeuwaarden* eenen rondgaanden Brief aan de Hervormde Gemeentens in *Friesland* af te vaardigen, om in tyds de noodige middelen aan te wenden tot voorkominge van te duchtene nadeelen (†).

1797. Veranderingen in de Kerklyke Inrichtingen.

Der Burgeren wapening werd in *Friesland* op eenen vasten voet ingericht; dan, ter gelegenheid der opschryvinge tot dezel-

Bericht wegens het *Collummer* Oproer.

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1797. bl. 99.
(†) *N. Neder. Jaarb.* 1797. bl. 221.

CXIII. BOEK.

1797.

zelve, hadden 'er eenige meer verregaande ongeregeldheden plaats. *Collum*, na by *Dokkum*, was het hoofdtooneel, en draagt deezer ongestuimigheid van hier den naam van het *Collummer* Oproer. Weigeringen om zich te laaten opschryven, gepaard met onheusche gedraagingen, maakten het begin uit. Der misnoegden menigte groeide allengskens aan, zo door eigen keuze, als door geweld daar toe gedrongen; de Ingezetenen, uit verscheide byliggende Districten, vervoegden zich by dien oproerigen hoop, men begroot derzelver getal op tusschen de vyf of zes duizend. Te *Collum* werd een Oranjeschreeuwer in hegtenis genomen. De oproerige hoop verloste hem weldra geweldaadig. Voor erger gevolgen vreezende, vaardigde *Dokkum* vyftig Gewapende Burgers met een driepondér en de noodige Kanonniers derwaards heenen; by die *Dokkummers* voegden zich een omtrent gelyk aantal gewapende Burgers van het Platteland. Doch die gewapende Burgermagt vondt zich welhaast van alle kanten besprongen, uit de huizen en van agter het geboomte, schoot men zo heftig, dat de gewapende Burgers het veiligst oordeelden binnen de poorten van *Dokkum* te trekken. Die Stad werd opgeëischt onder de kreet *Oranje boven!* en een onophoudelyk schieten met snaphaanen. In die Stad bevonden zich twee Leden van het Provintiaal Bestuur, die last gaven om het kanon tegen die bende te richten en los te branden. Vyf dooden

den en eenige gekwetsten wekten zulk een schrik in den oproerigen hoop, dat dezelve aftrok. Drie honderd vyftig Man Vrywilligers met vier drieponders rukten uit *Leeuwaarden*. De eerste Uitgetrokkenen hadden eene schermutzeling, die den Oproerelingen vyf dooden kostte; doch zy toogen voorts op de vlugt. — De waakzaamheid des Geregts vatte eenige der voornaamsten; één deezer werd ter doodstraffe veroordeeld en leedt dezelve (*).

CIƆ. BOEK. 1797.

Een zonderling begrip wegens den oorsprong deezes Oproers, door het Bestuur te keer gegaan.

Vreemd, in de daad, komt het in, dat men dit Oproer onder de Oranjegezinden in dat gedeelte van *Friesland* ontstaan, in zulk een deglicht plaatste, dat het een opstand zou geweest hebben onder de *Friesche Patriotten*, uit misnoegen tegen het toenmaalig Gewestlyk Bestuur: terwyl anderen uitstrooiden, dat dit Bestuur de hand tot dien Opstand zou geleend hebben, om gelegenheid te vinden, van uit schrikverwekkende grondbeginzelen vervolging aan te richten, en veele onschuldigen in het ongeluk te storten. Het Provintiaal Bestuur beloofde eene Belooning van één honderd zilveren Dukatons aan allen, die de verspreiders van die uitstrooiszelen zou ontdekken, zodanig dat het Regt des *Frieschen* Volks en de eer van deszelfs Bewind, tegen hun kon worden gehandhaafd (†).

(*) Zie breede berichten hier van byeenverzameld in de *N. Nederl. Jaarb.* 1797. bl. 101—137. Zie ook *Jaarb. der Bat. Republiek* X. D. bl. 234.

(†) *Jaarb. der Bat. Republiek* X. D. bl. 287.

XIII. BOEK. — 1797. Geldbehoefte in *Zeeland*, en handelingen deswegen met de Nat. Verg.

Was *Friesland* een der vaardigste Gewesten in het opbrengen van het aandeel in de algemeene lasten van den Lande, *Zeeland* zugtte, zints lang, onder drukkende Geldbezwaaren. Het Provintiaal Bestuur van *Zeeland* hadt zich by eenen Brieve, verschoond van het betaalen der oude Admiraliteitsschulden, in mindering van hunne Quota op de Petitie van vyf Millioenen. Dit werd door de Commissie van Finantie van de hand geweezen, en overeenkomstig daar mede ter Nationaale Vergadering beslooten (*).

Gelyk andere Gewesten, wegens de agterlykheid der opbrengst in de Gemeenelands Lasten, met de Executie bedreigd, vorderden die van *Zeeland* een justen staat van de gedaane Betaalingen huns Gewests, om dus te kunnen opmaaken hoe groot hun agterweezen, in de Petitie van zestig Millioenen by de Nationaale Vergadering werd berekend; daar zy, zo dra dit by hun zou zyn ingekomen, bereid waren hunne bedenkingen aan de Nationaale Vergadering in te zenden, en naa het vergelyken der wederzydsche berekeningen, en het bepaalen van het te kort komende, die maatregelen in het werk te stellen, welke hunne omstandigheden zouden toelaaten of gebieden. Hier op viel een gunstig besluit (†). — Laater gaf dit zelfde Bestuur te verstaan, bereid te weezen, om

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* V. D. bl. 531.
(†) *Ald.* VI. D. bl. 646.

om alles, wat in hun was, toe te brengen; ten einde het verschuldigde in het agterstallige op de Petitie van veertig Millioenen te voldoen. Maar hing tevens een schets op van het door *Zeeland* opgebragte, zints de jongste Staatsomwenteling, als mede van den toestand huns Gewests. Met verzoek dat hunne vorderingen, ten laste van de *Oost-Indische* Compagnie, in aanmerking mogten komen, en op hunne Quota verminderd. Zonder zulks verklaarden zy, met zo veele woorden, alle Executie als onwettig te beschouwen. Zy lieten niet na, te deezer gelegenheid, een akelig tafereel op te hangen van den toestand des Gemeenebests, ten aanziene van de Geldmiddelen; de grootste spaarzaamheid aanraadende om den val des Vaderlands niet te verhaasten. Dit stuk werd der Commissie tot de Financien in handen gegeeven (*).

Het Regt van Exue daar afgeschaft.

Gereed was *Zeeland* om, op de aanschryving van de Nationaale Vergadering, het regt van Exue af te schaffen, en verstendigde deswegen het Volk van *Zeeland* by eene Publikatie (†).

Gesteldheid van de Kwartierlyke Belasting in *Gelderland*.

Gelderlands bekende kwartierlyke verdeeling, die stand bleef houden, hadt haare uitwerking op de Geldmiddelen. Deeze werden kwartierlyk geheeven, en kwartierlyk opgebragt. Men eischte, uit dien hoof-

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* VII. D. bl. 617.

(†) *Dagverh. der Nat. Verg.* V. D. bl. 283. *N. Nederl. Jaarb.* 1797. bl. 179.

VIII. BOEK. 1797.

hoofde; dat 'er geen algemeene, maar kwartierlyke Heffing, ter voldoening van derzelver schulden, in de gedaane Posten, moest plaats hebben (*). Overeenkomstig met die verdeeling bragt het Kwartier van *Zutphen* het verschuldigde op, en bevrydde zich van de Executie (†). — Het Kwartier *Veluwe* was ook ter betaalinge gereed; en, by de kennisgeeving hier van, betuigde het zyne verwondering, dat een reeds gereed liggende aanzienlyke somme onafgehaald bleef leggen; met byvoeging van geene verdere betaaling te zullen doen, indien hun geen Kwytbrief van het vooraf betaalde, werd toegezonden (§).

Benarde staat des Kwartiers van *Nymegen* wegens de Geld opbrengst van den Lande.

— Het Kwartier van *Nymegen*, met de Executie bedreigd, deed ter Nationaale Vergaderinge openlyke erkentenis, dat de staat der Geldmiddelen zich aldaar in eenen zorglyken toestand bevondt, en dat men, om de Executie voor te komen, tot tweemaalen toe een Vyftigste Penning hadt uitgeschreeven, en met zulk een gestrengheid gevorderd, dat zy met Militaire Magt de Ingezetenen diens Kwartiers hadden geëxecuteerd, met dat gevolg, dat zy gelden in gereedheid, en hoop hadden om binnen kort het nog agterstallige in de Zestig Millioenen aan te zuiveren. By deeze bekendmaaking betuigden zy te eenemaal buiten staat te zyn om eenige Penning-

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* VI. D. bl. 343.
(†) *Ald.* VI. D. bl. 586. 646. 788.
(§) *Ald.* VII. D. bl. 574.

vingen op de Petitie der Veertig Millioenen te voldoen. — Gelastigden van de Nationaale Vergadering derwaards afgevaardigd, hadden met Leden des Gewestlyken Bestuurs gehandeld; ten einde de Executie voor te komen: schoon die dwangtermyn was afgeloopen, schreeven zy de Nationaale Vergadering om opschorting der Executie; met vermelding, dat zy reden hadden, als dan een gunstigen uitslag van de thans daargestelde Vrywillige Geldheffing te verhoopen (*). Het werk der Executie werd aangevangen, doch ging zo vlot niet, als men in den beginne wel gedagt hadt (†).

De Gewestlyke geschillen wegens de betaaling vereffend.

De kwartierswyze Heffing van Gelden baarde zo veel ongelegenheids, dat men ter Nationaale Vergaderinge te raade werd, om zich die zaak aan te trekken. Op voordragt van de Commissie van Financiën werd aan die van *Gelderland* een Brief afgevaardigd, een middel voorslaande om de geschillen tusschen het Kwartier van *Nymegen* en de Kwartieren van de *Veluwe* en *Zutphen* ontstaan, uit den weg te ruimen, de tusschenkomst der Nationaale Vergaderinge aanbiedende. Voor deeze werd dezelve bedankt, by schryven der Vertegenwoordigeren van *Nymegen*, te verstaan geevende dat de geschillen daar over gerezen, geëindigd waren (§). Mid-

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* VI. D. bl. 406, VII. D. bl. 574.

(†) *Ald.* VII. D. bl. 580.

(§) *Ald.* VII. D. bl. 607. en VIII. D. bl. 125.

GESCHIEDENIS.

1797.

Burgergeschillen te *Nymegen*. Een Commissie derwaards.

Middelerwyl waren 'er hoogloopende geschillen ontstaan tusschen de Stadsregeering te *Nymegen* en een aantal Ingezetenen, die zich bezwaard vonden over de grieven door dezelve hun aangedaan. Zy hadden zich, herhaalde keeren, ter Nationaale Vergadering vervoegd. Patriotten waren tegen Patriotten aangekant, Burgers tegen Burgers. Zy betwisten en ontnamen elkander het stemregt. Municipaliteit, Krygsraad en Burgery, bragten allen hunne klagten ter Nationaale Vergadering in. Die Partyschappen en ongelukkige oneenigheden hadden reeds kort na de Omwenteling eenen aanvang genomen. Men twistte ter Nationaale Vergadering over de maate tot welke die Burgergeschillen waren opgeklommen. Eenigen scheenen tot vergrooting, anderen tot verkleining van dezelve genegen. In 't einde werd besslooten eene Commissie van vier Leden derwaards af te vaardigen, waar van 'er twee behoorden tot de Commissie van de Gewapende Burgermagt (*).

Geschillen in het Kwartier van *Nymegen* over de Gewestlyke vertegenwoordiging.

Uit dit Gewest vloeide der Nationaale Vergadering een tiental Verzoekschriften toe, waar by de *Geldersche* Ingezetenen, woonende in het Kwartier van *Nymegen*, zich beklaagden over de wyze volgens welke de Gewestlyke Vertegenwoordiging was ingericht. De Representant VITRINGA erkende, dat de Vertegenwoordiging in *Gelderland* niet berustte op, noch be-

re-

(*) *Dagv. der Nat. Verg.* VII. D. bl. 569. 694. 712.

rekend was naar het thans algemeen aangenomen beginzel van Bevolking, althans niet volkomen: dewyl aldaar nog verscheide spooren der wyze van stemming op de voorige Landdagen gevonden werden. Hy herinnerde de Vergadering, dat reeds meer dan een Jaar geleden, aan het Volk van *Gelderland* een Reglement van Vertegenwoordiging, naauwkeurig op de Bevolking gegrond, door het Provinciaal Bestuur, den Volke ter goed- of afkeuring, was voorgedragen. Eene groote meerderheid hadt het verworpen, voornaamlyk om dat men, binnen weinig maanden, een Plan van Staatsregeling verwagtte, waar door het nu voorgestelde weder zou vervallen. Hy betuigde zyne verwondering over de houding der Inleveraaren deezer Verzoekschriften, zich beklaagende over eene orde van zaaken, die zy zelf wisten dat het Volk niet hadt willen veranderen, zonder, voor zo verre hy wist, eenige proef genomen te hebben by het tegenwoordig Gewestlyk Bestuur, of het nu ook mogt gelukken. VAN MARLE en VAN LEEUWEN stemden met hem in, dat het Verzoek geen voorwerp van raadpleeging der Nationaale Vergadering kon uitmaaken, en aan het Gewestlyk Bestuur moest verzonden worden. Zo dagt ook STOFFENBERG.

CXIII. BOEK. — 1797.

VAN HOOFF betoonde zich een tegenstander van dat begrip, beweerende, dat in een Gemeenebest by Vertegenwoordiging, geen Gezag en veel min een Gewestlyk Bestuur, voor wettig kon gehouden

den worden, ten zy het op de Volksmenigte gevestigd was; dat het Volk in *Gelderland* niet zodanig vertegenwoordigd was. Het waren de Steden en Districten, die het Platteland overheerschten (*). Het was de zaak der Nationaale Vergadering zulk eene verkeerdheid te weeren. Hy vondt medestanderen in de Representanten Ockerse en Vreede.

Kantelaar ondersteunde Vitringa's en van Marle's gevoelen; en byvoegende, dat de Vertegenwoordiging in *Gelderland* zeker *gebrekkig* was; doch dezelve, uit dien hoofde, *onwettig* te noemen, gelyk in de Verzoekschriften geschiedde, en dus te denken, dat een zo aanmerkelyk gedeelte des *Bataafschen* Volks, van den aanvang der Omwenteling af, nog nooit wettig zou vertegenwoordigd zyn, dit ging, zyns oordeels, te verre; en leidde tot gevolgen, zo gevaarlyk, dat hy naauwlyks iets zou weeten, 't geen sterker strekking tot een Tegenomwenteling zou hebben. — Brands wedersprak dit laatste en helderde het geschil op. Terwyl, na veel omhaals, dit stuk in handen eener Commissie gesteld werd (†).

Over

(*) Ter opheldering hier van dient, dat in een der Districten of Ampten, waar in de Inleveraars toonden dat het getal van 15000 Zielen slegts deelde in de helft van een Gedeputeerde ter Landschaps Vergadering, daar, in tegendeel, de Ingezetenen van eene nabuurige Stad, ten getale van 3000, voor hun alleen één Gedeputeerde ter Provintiaale Vergadering hadden.

(†) *Dagverh. der Nat. Verg.* VIII. D. bl. *264-266.*

Over 't Provintiaal Bestuur deezes Gewests viel men ter Nationaale Vergadering herhaalde keeren klagtig, wegens het niet volvoeren van 't geen de Scheiding van Kerk en Staat vorderde. Dat men, in een en ander geval ten Plattenlande, de *Gereformeerden* tegen de *Roomschen* de hand boven 't hoofd hieldt, ten aanziene der Kerkgebouwen en het beroepen van Leeraaren. Op eene plaats, *Weurt*, waar slegts dertien *Gereformeerden* woonden, die geen Leeraar hadden, waar de Kerk ledig stondt of bewoond werd door nagtuilen, werd dat Gebouw aan twee honderd drie en zeventig *Roomschgezinde* Inwoonders geweigerd. —— Op eene andere plaats, *Millingen*, waar geene Gereformeerde Gemeente en de Kerk dus ongebruikt was, hadt, by den aanvang der Omwenteling, de Generaal VAN DAMME dit Kerkgebouw den *Roomschen* ten gebruike gegeeven, waar op het ten *Roomsch Catholyken* Eerdienst geschikt was: drie jaaren hadden de *Roomschen* in 't vreedzaam bezit deezes Kerkgebouws geweest, thans eischte het Hof van *Gelderland* dat deeze Kerk den *Hervormden* weder ingeruimd en in den staat gesteld zou worden, waar in dezelve vóór de Omwenteling zich bevondt.

GESCHIEDENIS BOEK. —— 1797. Geschillen over Kerkgebouwen in *Gelderland*.

Gevallen van dien aart baarden ter Nationaale Vergadering scherpe aanmerkingen by breedspraakige onderhandelingen. De *Roomschgezinde* Representanten lieten zich, by die gelegenheden, sterk hooren. In 't laatst aangeroerde geval, sprak, onder an-

Wat PLOOS VAN AMSTEL des in 't midden brengt.

deren; PLOOS VAN AMSTEL; „ Ik wil de
„ Nationaale Vergadering vraagen, of dus-
„ danig eene handelwyze de *Roomsch Ca-*
„ *tholyken*, in dat District, niet in 't harnas
„ zal en moet jaagen! Moet dusdanig
„ eene onstaatkundige en contrarevolutio-
„ naire handelwyze, den fakkel van twee-
„ dragt in dat Gewest niet aansteeken?
„ en als dezelve eens aangestooken en
„ aan 't branden is, zal dan zulks niet
„ ten gevolge hebben, dat de vonken
„ zich over de schuldige hoofden hier
„ zullen verspreiden? Immers kan zulks
„ niemand ontkennen. En wie zyn hier
„ van de oorzaak? Niemand dan de meer-
„ derheid van dat Bestuur. — Men zal
„ mogelyk dusdanig eene order ten streng-
„ sten executeeren, de Altaaren, even als
„ ten tyde der Beeldenstormery, uit de
„ Kerk doen haalen. Maar de Hemel be-
„ waare het Provintiaal Collegie voor dus-
„ danige in de gevolgen onberekenbaare
„ stappen, welke niet ongestraft en onge-
„ wrooken zouden blyven, en hoe ver-
„ schriklyk zal die wraak niet zyn! —
„ Het staat by my vast, dat het Provin-
„ tiaal Collegie geen ander oogmerk heeft,
„ dan de voorheen Heerschende Kerk te
„ doen voortduuren." — Hy stelde voor,
om, daar het Provintiaal Collegie van
Politie, Finantie en Algemeen Welzyn
in *Gelderland*, de beginzelen van Ge-
lykheid en Broederschap geheel en al
uit het oog scheen te verliezen, „ hetzelve
„ tot de nakoming van die beginzelen, op

„ het

„ het ernstigst, aan te maanen, als behoo-
„ rende zulks tot het departement der
„ Nationaale Vergadering, welke niet be-
„ hoorde te dulden, dat Provintiaale Be-
„ stuuren, het zy onder het masker van
„ hunne als nog bestaande Souverainiteit,
„ het zy onder het figuur van het huis-
„ houdelyke, openlyk en door daadzaaken,
„ de eeuwige beginzelen onzer gezegende
„ Revolutie tegen werkten, en hunne
„ Committenten, of een gedeelte derzel-
„ ven, onderdrukten." Alles werd ter
Vergadering besloten met het verleenen
van opschorting (*).

Overysfels toestand.

Overysfel betoonde zich zo wakker in het opbrengen zyns aandeels der ten deezen Jaare te betaalene Petitien, dat het vermeende voor geene Executie te vreezen te hebben (†). —— De Representanten deezes Gewests, gehoor leenende aan den opwekkenden Brieve der Nationaale Vergadering, schaften het Regt van Exue af (§).

Hevige onlusten te *Kampen.*

Hadden de Steden *Kampen*, *Deventer* en *Zwolle*, ten verstreeken Jaare, der Nationaale Vergaderinge niet weinig werks verschaft, wegens een voor dit Gewest vervaardigd Regeerings Reglement (**), eerstgemelde Stad gaf nu aanleiding, dat, ten aanziene van *Overysfel*, die Vergadering, op nieuw, in veelvuldige moeite geraakte.

Het

(*) *Dagv. der Nat. Verg.* VI. D. bl. 381. 599. 600.
(†) *Ald.* VI. D. bl. 788. VII. D. bl. 225.
(§) *Ald.* V. D. bl. 395.
(**) *Zie onze Vaderl. Hist.* XXXV. D. bl. 396, 407.

XIII. BOEK. 1797.

Het te dier Stede gebeurde klonk geheel het Land door, en verwekte deelneemers voor de eene en de andere Party. Het hoofdzaaklyke diens gevals mogen wy geene plaats weigeren.

De Nat. Verg. des gemoeid.

Briefswyze vervoegingen ter Nationaale Vergaderinge, van onderscheidene Burgers te *Dordrecht* en te *Amsterdam*, hielden in het verneemen, dat tusschen die van *Kampen* en het Provintiaal Bestuur van *Overyssel* onaangenaamheden ontstaan en tot die hoogte opgeklommen waren, dat het laatstgemelde hadt kunnen goedvinden te besluiten om Krygsvolk derwaards te zenden, en hier toe de noodige vergunning der Nationaale Vergadering te bekomen, en dat zy zich, ten dien zelfden einde, by den *Franschen* Generaal zouden vervoegen. De voorziening en tusschenkomst der Vergadering hier in verzogten de *Dordrechtsche* en *Amsterdamsche* Burgers. Vreemd deedt het, deeze berichten en verzoeken uit twee *Hollandsche* Steden te ontvangen; dan de Vertegenwoordiger AUFFMORTH bekragtigde het door schryven van *Kampen* ontvangen; schoon men dit als niet rechtstreeks aan de Vergadering gericht kon aanmerken, baarde het overleggingen, die uitliepen op het aanbevelen dier zaake aan eenige Leden (*).

Dit aldaar nader aangedrongen.

Zo veel opziens baarde het te *Kampen* voorgevallene, dat nog twee Verzoekschriften uit *Amsterdam*, één uit *Vollenhoven* en één

(*) *Dagverh. der Nat. Verg. V. D. bl.* 850.

één uit *Gouda*, ten zelfden einde strekkende, ter Vergadering inkwamen. 't Geen meer aanbondt, Gecommitteerden uit de Municipaliteit der Stad *Kampen* betuigden, by eenen Brieve, hunne verwondering, eenen ingekomen Brief van het Provintiaal Bestuur van *Overysfel* niet ter Vergaderinge te hebben hooren voorleezen; een brief, by welken, zo zy onderrigt waren, verzogt werd, dat het Committé te Lande mogt gevolmagtigd worden, om eenig Krygsvolk na *Kampen* te zenden, ter beveiliging van de Commissie, welke uit hun midden na die Stad zou worden afgevaardigd, om op de daar ontstaane geschillen onderzoek te doen; verzoekende, naa een breed verhaal van de te dier Stede gereezene geschillen, dat de Militaire arm daar in niet mogt gebezigd worden, zich onverantwoordelyk houdende voor de schadelyke gevolgen, die, by gebreke daar van, onvermydelyk zouden ontstaan (*).

Verslag op de ingekomene stukken ingebragt.

Alle deeze stukken werden aan de Commissie in deeze zaak ter hand gesteld. Zy marde niet met een Verslag uit te brengen, by 't welk zy verklaarde, die stukken geleezen en voorts met de zich hier bevindende Afgevaardigden van het Provintiaal Bestuur van *Overysfel*, als mede met de Afgevaardigden der Municipaliteit van *Kampen*, in onderhandeling geweest te hebben.

Hier uit hadden zy bevonden, dat het Ge-

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* V. D. bl. 875-895.

CXIII. BOEK. 1797.

Geschil eigenlyk niet bestondt tusschen het *Provintiaal Bestuur van Overysfel* en de *Municipaliteit van Kampen*; maar tusschen de *Burgers en Burgers van die Gemeente*, waar van het eene gedeelte zyne vermeende bezwaaren ter Provintiaale Vergaderinge van dat Gewest hadt ingebragt, en op herstel aangedrongen. —— De zaak in geschil kwam daar op neder, dat een gedeelte der Burgery, in meening van de Meerderheid der Stemgeregtigde Burgeren uit te maaken, oordeelde door het andere gedeelte, by hun de Minderheid geagt, overheerd en belemmerd te worden in de vrye oefening van het Stemregt; terwyl het andere gedeelte het tegendeel beweerde, en vast hieldt het meerder getal der Stemgeregtigde Burgeren op zyne zyde te hebben.

Het bleek daar en boven, dat het Provintiaal Bestuur vermeend hadt, in deezen Burgertwist, op 't verzoek van een aantal Burgers dier Gemeente, Afgevaardigden derwaards te moeten zenden, tot onderzoek dier verschillen, en om de Stemgeregtigde Burgers in staat te stellen, om hunne gevoelens deswegen te verklaaren.

Hun raadslag was, dat de Nationaale Vergadering zich door geene daad van Gezag in die verschillen zou mengen; doch dat dezelve de Municipaliteit van *Kampen*, op eene gepaste wyze, zou aanmaanen om geene verdere poogingen aan te wenden, waar door een billyk en onpartydig onderzoek deezer Burgergeschillen, door

door eene Commissie uit het Provintiaal Bestuur, zou worden uitgesteld of verhinderd, als zynde het eenig middel om beide partyen der verschil hebbende Burgery gelegenheid te geeven om hunne belangen voor te draagen. —— Teffens gaven zy het ontwerp eens zodanigen Briefs over.

CXIII. BOEK. —— 1797.

En het Verslag en de Brief ontmoetten voor- en wederspraak. De gesteltenis van *Overysfel* werd uit zeer verschillende oogpunten beschouwd. AUFFMORTH bragt in 't midden, dat de zaaken en het bestuur van *Overysfel* nog waren, en volgens een besluit der Nationaale Vergadering en het goedvinden des Provintiaalen Bestuurs, moesten blyven in dien staat als zy naa de jongste Omwenteling in dit Gemeenebest waren. De Steden *Deventer*, *Kampen* en *Zwolle* maakten niet alleen de halve Regeering van dat Gewest uit; doch waren, wat het Stedelyke betrof, zo Souverain als 'er geen Stad in het Gemeenebest gevonden werd; ieder Stad hadt haar byzonder Regeerings Reglement, zonder dat noch de Landschap, noch eenig ander Collegie, zich daar mede bemoeide. De Stad *Kampen* hadt dus ook voor haare Inwoonders een byzonder Regeerings Reglement. — Hy beweerde, op dien grond, dat het geschil, thans plaats hebbende, alleen was of het Provintiaal Bestuur zich al of niet met de Stedelyke Huishouding kon bemoeijen? Het geschil was tusschen een Geconstitueerde Magt, en niet,

Het verslag zeer verschillend opgenomen.

XXIII. BOEK. 1797.

zo als het Verslag wilde, een verschil tusschen Burgers en Burgers.

Auffmorth vondt Medestanders; doch ook sterke Tegenspreekers; inzonderheid in Queyzen. De Verslagdoener Nuhout van der Veen verdeedigde het gedaane voorstel, met aan te merken, dat het eigenaartig strekte om voor te komen, dat het Gewestlyk Bestuur van *Overyssel* niet in 't gevoelen geraakte, om, tot persoo-neele veiligheid der Afgevaardigden na *Kampen*, terstond over het Krygsvolk in dat Gewest, overeenkomstig met het zeven en tachtigste Artykel des Reglements voor de Nationaale Vergadering, te beschikken, 't geen gelegenheid zou kunnen geeven om de stem der Burgery te smooren. Niets scheen hun geschikter toe tot bevordering van heerschzugt en geweld, dan het gebruik van den Militairen Arm in Burgergeschillen, wanneer dezelve niet tot een daadlyk Oproer oversloegen, of de goede Orde, op eene gewelddaadige wyze, stoorden. Voor- en tegenspraak hadt uitstel ten gevolge; dan ging het voorgestelde vry spoedig door (*).

De onlusten te *Kampen* houden aan. Nieuwe Vervoegingen ter Nat. Verg.

De oneenigheden te *Kampen* volduurden, en de handelingen ter Nationaale Vergadering daar over werden hervat, by het inkomen eener Vervoeging uit *Amsterdam*, inhoudende, dat de gegeevene Orders tot het trekken van Krygsvolk na *Kampen*, indien zy uitgevaardigd waren, mogten wor-

(*) *Dagv. der Nat. Verg.* V. D. bl. 927-930. 943.

worden ingetrokken; met byvoeging, dat de Nationaale Vergadering mogt besluiten, dat nu, noch immer, het Krygsvolk in Burgergeschillen zou gebruikt worden. — Ten zelfden tyde las men voor een Adres van een groot aantal Burgers van *Kampen*, klagten uitboezemende over de Municipaliteit, met verzoek, dat, daar het Provintiaal Bestuur van *Overyssel* alles te vergeefsch hadt aangewend om hunne klagten te hooren, en de redenen daar van uit den weg te ruimen, de Nationaale Vergadering voorziening zou doen, om te bewerken, dat de Volksstem aldaar niet langer gesmoord, en het Besluit des Provintiaalen Bestuurs mogt uitgevoerd worden.

Besluit tot eene Bezending na *Kampen*.

Deeze vervoegingen gaven nieuwe stoffe tot raadpleegingen, gevolgd van eene overgifte der stukken in handen van Leden der Vergadering, die welhaast als hunne meening uitbragten, dat 'er, van wegen en uit het midden der Nationaale Vergadering, eene Bezending behoorde benoemd te worden, om zich, ten spoedigsten, na *Kampen* te begeeven, en te dier Stede de beste poogingen ter minnelyke vereeniging der onderling verschillende Burgery, en ter vereffening van de daar gereezene geschillen, door de onafhanglyke en onbelemmerde uitspraak der Volksstem te dier Stede, ten spoedigsten, mogt worden aan een einde gebragt, en dat ook, dien ten gevolge, de Provintiaale Vergadering van *Overyssel* weder in haar geheel zou gebragt worden. Overeenkomstig met dit

XIII. BOEK. 1797.

voorstel viel het besluit der Vergaderinge.

Geen vaardige en gelukkige uitwerking hadt deeze Bezending, althans zy schreef, dat haare verrigtingen in *Kampen*, door de weigering der Municipaliteit, van weinig uitwerkings waren geweest. Deeze hadt geweigerd een door de Commissie ontworpen afkondiging te laaten doen. Zy verzogt de meening der Vergadering des betreffende te verneemen, en tevens gaven zy in bedenking om uit de Commissie ter Organisatie der Gewapende Burgermagt, eenige Leden na *Kampen* te zenden, om dit Lichaam daar te organiseeren, eene zaak door de beide Partyen ten sterksten verlangd.

Nader besluit om die zaak door te zetten.

De goedkeuring van het gedrag der Bezendinge ter Nationaale Vergaderinge ging gepaard met leedweezen over het weinig vorderen in het stillen van dien Burgertwist, en het besluit, om, wanneer de *Kampensche* Municipaliteit, by volduuring, in gebreke mogt blyven om de ontworpen Afkondigingen te laaten doen, die als dan, naamens de Nationaale Vergadering, den Burgeren bekend te maaken, des noods met allen zodanigen bystand als zou worden vereischt. — De Municipaliteit der Stad *Kampen*, by eenen Brieve, hun bezwaar, wegens dit Besluit inbrengende, volhardde de Nationaale Vergadering by 't zelve (*).

De

(*) *Dagverb. der Nat. Verg.* VI. D. bl. 291-294. 321. 421. 532.

1797.

Nieuwe klagten uit die Stad.

De Afgevaardigden na *Kampen*, door dit besluit gerugsteund, deeden eene oproeping der Burgeren. Het gevolg was het veranderen der Municipaliteit. Nieuwe bron van twist, die ter Nationaale Vergadering overgebragt werd, door een Verzoekschrift van onderscheidene Burgers der Stad *Kampen*. Zy beklaagden zich over verscheide grieven hun door de tegenwoordige Regeering aangedaan, zo verre gaande, dat niet alleen de *Societeit voor Een- en Ondeelbaarheid* aldaar geslooten was; maar ook dat de Burgery werd opgeroepen om te beslisfen, of de onkosten, door de voormaalige Municipaliteit, ter verdeediging van de Stad gemaakt, (want zo verre hadt men de oneenigheden gedreeven, dat die by de Municipaliteit noodig gekeurd werd) niet door die Burgers moest worden gedraagen; met byvoeging dat veele der tegenwoordige Regeeringsleden groote Beschermers waren van het vorig Systhema. — Zy verzogten om eene Bezending na hunne Stad.

Voorstanders der thans klaagende *Kampenaaren*.

Zodanig een schryven, wondt de geesten van de Representanten VAN DER HOEVEN en van ROSEVELD CATEAU tot eene verbaazende hoogte op; zy voeren geweldig uit tegen de nieuw aangestelde Municipaliteit. Laatstgemelde wilde de Publikatie, deeze stukken inhoudende, en prykende met de woorden *Vryheid Gelykheid en Broederschap*, en gedagtekend het *derde Jaar der Bataafsche Vryheid*, veel eer het *eerste Jaar eener Venetiaansche Inquisitie* ter on-

CXXI. BOEK.

1797. Nuhout van der Veens aanmerkingen daar op.

onderschrift hebben. Zy vonden steun in DE BEERE en VOOGD.

Dan NUHOUT VAN DER VEEN, die aan het hoofd geweest was der na *Kampen* Afgevaardigden, herinnerde de Vergadering, dat het Verzoekschrift getekend was door Persoonen, die *alle tot de onwettig verklaarde Leden der Municipaliteit* behoord hadden. Het gezondene Stuk hieldt zydelingsche beschuldigingen in, tegen de Afgevaardigden van de Nationaale Vergadering derwaards, vermeldende, dat onder het bestuur, medewerking en beschikking dier Commissie, welker gedrag door de Nationaale Vergadering was goedgekeurd, de tegenwoordige Municipaliteit werd aangesteld, en men hier uit, in het denkbeeld zou kunnen vallen, als of die Municipaliteits aanstelling, door de Commissie zelve gedaan ware. Zulks ontkende hy volstrekt: dewyl die aanstelling, naa dat, door de Stemgeregtigde Burgers, de voorige Municipaliteit als onwettig aangesteld verklaard was, door de vrye en onbelemmerde stem van *Kampens* Burgers alleen geschied was, naa het afleggen en ondertekenen der Verklaaringen, zo by het Reglement der Nationaale Vergadering voor alle Stemgeregtigde Burgers van *Nederland* vastgesteld, als by het Regeerings Reglement van *Kampen* omschreeven. — Zich niet inlaatende tot het tegenwoordig geschilstuk, kon hy egter zyne verwondering niet verbergen, dat ter Vergadering een Verzoekschrift was ingeleverd, waar in

in de hulp en bystand dezelve gevraagd werd door diezelfde Burgers, welke *Kampen's* Burgery als onwettige Leden der Municipaliteit verklaarde, en de groote Voorstanders waren der by de Nationaale Vergadering zo veel gerugts gemaakt hebbende *Stedelyke Souverainiteit* van *Kampen*; die zelfs deeze belachlyke Souverainiteit, tegen die des geheelen *Nederlandschen Volks*, met de gewapende hand, niet alleen tegen de Commissie uit de Vergadering; maar tegen de Vergadering zelve wilden staande houden.

Kantelaars zeggen.

Steun vondt deeze Spreeker in KANTELAAR, met de *Overysselsche* zaaken zeer bekend. Niet alleen staafde hy diens gezegde; maar voegde 'er nevens, dat de beide Burgers VAN DER HOEVEN en ROSEVELD CATEAU, zeker weinig verpligting hadden, aan hunne Berichtgeevers; dat de Representant VAN DER HOEVEN althans twee stellige onwaarheden gezegd hadt, die hy alleen aan verkeerd ontvangene kundschap wel wilde toeschryven; de eene was, dat de Meerderheid der Municipaliteit van *Kampen* bestondt uit *gedecideerde Voorstanders of Protecteurs van Aanhangers van Oranje*. Hy kende alle de Leden der Municipaliteit, en verklaarde openlyk, die beschuldigingen voor valsch; de andere bestondt hier in, dat men te *Kampen* onbepaald ieder een tot het Stemregt hadt toegelaaten. Hy wist, en dit wist ook de Commissie, die te deezer Stede by de Municipaliteits verandering tegenwoordig geweest was, dat men 'er niemand hadt laaten

ten ftemmen, dan die de Verklaaring, in het Reglement der Nationaale Vergadering te vinden, getekend hadt. — VAN MARLE onderfteunde het gezegde van KANTELAAR.

XIII. BOEK. 1797.

Aanmerking van VREEDE.

VREEDE tradt tusfchen beiden met algemeene aanmerkingen, op de ftukken ten bezwaar der Municipaliteit ingebragt; inzonderheid ftilftaande op het omverwerpen van den Vryheidsboom, het verbieden der Volksbyeenkomften en het fpreeken van Schavergoeding. Naa veel gefchils, 't welk eene vry groote maate van hitte verkreeg, viel het befluit om de zaak in handen van de Municipaliteit te *Kampen* te ftellen om bericht, binnen veertien dagen (*).

Befluit tot eene Bezending.

Het antwoord der Municipaliteit kwam, ten beftemden tyde, en hieldt in, dat zy de daadzaaken in het Verzoekfchrift vermeld niet ontkenden; doch dat de gevolgen, daar uit afgeleid, van allen grond ontbloot waren, en meende dat de zaak hier mede als afgedaan kon befchouwd worden. Dit was veeler oordeel in de Vergadering op verre na niet; veelen fpraken van eene Bezending derwaards. Deeze werd beflooten en daar toe benoemd de Burgers BLAAUW, C. L. VAN BEYMA, POMPE VAN MEERDERVOORT, NUHOUT VAN DER VEEN en VAN ECK (†).

Op

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* VIII. D. bl. 111-117.

(†) *Dagverh. der Nat. Verg.* VIII. D. bl. 241. Men zie de *Historie en Gedenkfchriften van de Revolutien te Kampen zedert den aanvang van den Jaare* 1795 *tot op den tegenwoordigen tyd.* Te *Amft.* by W. VERMANDEL *en Zoon.* 1798.

Op *Stad en Lande* het oog onzer Geschiedkundige beschouwing vestigende, hebben wy niet zelden tusschen de Stad *Groningen* en de *Ommelanden*, geschillen zien ontstaan, die, den aart der Ingezetenen in aanmerking genomen zynde, geen gemaklyke uitkomst deeden te gemoet zien en dezelve vaak hadden. Ten deezen Jaare rees 'er tusschen deeze zo dikwerf twistende Partyen, een geschil van dien hoogloopenden aart, dat de Municipaliteit en Kiezers der Stad *Groningen* by eenen Brieve de Nationaale Vergadering hunne vrees te verstaan gaven, dat de *Ommelanden* zich van hun zouden afscheiden, daar dezelve het voorneemen scheenen te koesteren, om voor zich een afzonderlyk Regeerings Reglement, daar te stellen, en in te voeren. Een bedryf, waar door niet alleen een geheele scheuring van dat Gewest zou veroorzaakt en zy in de onmogelykheid gesteld worden om hun aandeel in 's Lands algemeene Lasten op te brengen. —— Billyk was, by het voordraagen deezes schryvens, het besluit ter Vergaderinge om dien Brief in handen van die der *Ommelanden* te stellen; ten einde ook de zaak van die zyde te verstaan. Antwoord hier op van de *Ommelanderen* ingekomen zynde, kreegen eenige Leden der Nationaale Vergaderinge die stukken in handen.

IX. BOEK.

1797.

Stad en Lande. Geschil tusschen de Stad en *Ommelanden* ter Nat. Verg. gebragt.

By onderzoek der wederzydsche stukken bleek, dat de oorsprong des geschils zo vroeg reeds als in het eerste Jaar der jongste Omwenteling moest gezogt worden.

Staat des Geschils.

CXIII. BOEK. 1797.

den. Deeze Omwenteling daar zynde, hadden de Ingezetenen van de *Old-Ampten*, het *Goregt*, *Hogezand* en *Sappemeer*, tot dien tyd toe beschouwd als Regtsgebieden de Stad *Groningen* toebehoorende, en door en onder het *Lid van de Stad* ter Staatsvergadering vertegenwoordigd wordende, zich by de Stad vervoegd, met verzoek, om, van Stads wegen, voor een Vry en Onafhangelyk Volk verklaard te worden.

Dit verzoek werd toegestaan; doch gaf gelegenheid tot eenige onderhandelingen, tusschen die van de Stad en de opgemelde Landstreeken. Daar van was het gevolg het aangaan eener overeenkomst, van wederzyden bekragtigd. Hoofdzaaklyk kwam dezelve hier op neder, dat 'er eene Commissie zou benoemd worden, bestaande uit een zeker getal persoonen, daar toe door het Volk van ieder District te kiezen — dat die Commissie een Plan zou maaken tot eene naauwere Vereeniging of Ineensmelting der onderscheidene Districten en deelen des Gewests, en tevens een algemeen Plan van Regeering over het geheele Gewest; dat eindelyk, omtrent het te maakene Plan de overleggingen des Volks van ieder District vry en onafhangelyk zouden blyven, als mede, dat 'er, in geval van verschil, geene Overstemming zou plaats hebben; maar den weg van minnelyke Schikking moeten worden ingeslaagen. Inmiddels zou de plaatshebbende orde van Regeering in volle kragt blyven.

Ver-

Verschil rees 'er onder de Commisſie, wegens het verſtaan dier Overeenkomst. Dezelve werd, door tusſchen beiden invallende omſtandigheden, ter zyde geſteld, en de Commisſie maakte een Concept-Reglement, volgens 't welk een Provintiaal Beſtuur voor en over de Provintie van *Stad en Lande* zou worden byeengeroepen en werkzaam zyn.

Dit Concept-Reglement ter Lands Vergaderinge ingebragt zynde, begreepen de Repreſentanten van de *Ommelanden*, dat het geen voorwerp van kennisneeming en beoordeeling der Vergadering was; zy wilden het geſteld hebben in handen van de Gecommitteerden tot een algemeen Redres, om te onderzoeken op welk eene wyze het ten ſpoedigſten ter kennisſe en beoordeeling van het Volk van *Stad en Lande* in de Grondvergaderingen zou dienen gebragt te worden. — De Stad was daarentegen van oordeel, dat de Commisſie niet voldaan hadt aan den opgedraagen last, nam het ſtuk over om des nader te raadpleegen.

Over dit onderwerp vielen, op verſcheide Landsdagen, tusſchen de Leden van Staat veelvuldige overweegingen; doch zonder vrugtbaaren uitſlag. De Gecommitteerden des Volks van de niet vertegenwoordigd wordende Diſtricten drongen ten ſterkſten aan, dat het overgeleverd Ontwerp, ten ſpoedigſten, aan den Volke ter goed- of afkeuring mogt worden voorgeſteld. De Repreſentanten van de *Omme-*

landen, met de gemelde Volks Gecommitteerden, droegen dit Plan den Volke voor; met dat gevolg dat het door eene groote meerderheid werd aangenomen. — In de Stad *Groningen* geschiedde desgelyks eene Volksoproeping, niet om het Reglement goed- of af te keuren; maar om zich te verklaaren, of het van de gemaakte Conventie zoo veel wilde afgaan, dat het de Representanten der Stad volmagtigde, om, met en overeenkomstig het voorstel der Representanten van de *Ommelanden*, het Concept-Reglement van het Provintiaal Bestuur, zonder plan van Wetten, ter goed- of afkeuring aan het Volk der ondescheidene Districten van het Gewest te brengen. Hier op hadt het Volk verklaard van de duidelyke letter der Conventie niet te zullen afgaan, noch het overgegeeven Plan van Regeering, of Algemeene Representatie, te zullen stellen tot een onderwerp van beraadslaaging, zonder dat 'er een schets van Grondwetten ware bygevoegd.

Onafgedaan bleef deeze zaak eenigen tyd hangen. Naa het verwerpen des aangeboden Plans van Staatsregeling, drongen de Representanten van de *Ommelanden* en de Volksgecommitteerden uit de onvertegenwoordigde Districten, ten kragtigsten aan, dat die van de Stad, binnen eenen bepaalden tyd, zouden toetreeden, tot het aanneemen van het elders omhelsde Reglement, met byvoeging, dat zy anderzins, ingevolge van het aangenomen Plan,

tot

tot het in werking brengen der Gewestly-ke Vertegenwoordiging, buiten en met voorbygang van de Stad, onverwyld zouden overgaan. — De Stad volhardde by haar gevoelen, dat zy het Ontwerp, zo als het lag, den Volke ter goed- of afkeuring niet konden voordraagen. Zy deedt den voorslag, om, tot voorkoming van alle verwarringen en tot behoud van de onderlinge eendragt, door middel van minzaame onderhandelingen, de gereezene verschillen te vereffenen. Dan deeze voorslag werd door de Representanten der *Ommelanden*, van de hand geweezen; en lieten zy de verklaaring doen, dat, byaldien die van de Stad, binnen den tyd van acht dagen, niet wilden toetreeden, om met hun eene Commissie uit het Provintiaal Bestuur van *Stad en Lande* te benoemen, ten einde alles te regelen, zy, nevens de overige Land-Districten, in deezen zodaniger wyze zouden handelen, als zy zouden vermeenen te behooren.

De Stads Representanten sloegen nogmaals den weg van bevrediging aan die van de *Ommelanden* voor; doch te vergeefsch; elk bleef by zyn gevoelen, en elk stondt niet in voor de gevolgen, die men vreesde dat uit de handelwyze van Party, zouden gebooren worden. — In deezen stand der dingen geschiedde, van wegen de Municipaliteit en Kiezers der Stad *Groningen* de vervoeging ter Nationaale Vergadering, met voordragt van de heillooze gevolgen, die, naar hun inzien,

uit de gedreigde maatregelen van de Representanten der *Ommelanden* zouden gebooren worden.

1797. Verslag deswegen ter Nat. Vergadering.

Uit het beloop des gevals, hielden de Verslagdoeners het daar voor, dat beide de Partyen erkenden, hoe, tot op dit oogenblik, en dus byna drie jaaren naa de Omwenteling, een aanzienlyk gedeelte der Ingezetenen van *Stad en Lande*, ruim een derde gedeelte van de geheele bevolking uitmaakende, nog geen deel gehad hadt aan de Gewestlyke Vertegenwoordiging, terwyl zy, zo ras de Omwenteling daar was, dit hun regt gevorderd en ook des toestemming gekreegen hadden. Van dit regt behoorden zy niet verstooken te blyven. Daarenboven was het gehouden gedrag der Stadsbestuurderen oorzaak van dat verwyl. De redenen hier voor en tegen wikte de Commissie, en kwam tot het mededeelen van eenen raadslag, hier op nederkomende; dat de Vergadering eenen Brief zou afvaardigen aan de Municipaliteit en Kiezers der Stad *Groningen*, hun, op gronden in het verslag aangevoerd, aanmaanende, om, binnen den kortst mogelyken tyd, het Concept-Reglement voor het Gewestlyk Bestuur, zo als het ontworpen was en ter Landsvergadering ingebragt, den Volke van de Stad, behoorelyk daar toe opgeroepen, ter goed- of afkeuring voor te draagen, met byvoeging van de redenen, die hun bewoogen om van het voorig besluit af te gaan, om het dus met 's Volks toestemming in werking

king te brengen — keurde het Volk zulks af, dan werd de weg van minnelyke schikking aangeraaden. In welk laatste geval de Nationaale Vergadering verwagtte, dat die van de Stad alle mogelyke inschiklykheid zouden gebruiken en voor alles het daar heen stuuren, dat de Ingezetenen dier Districten, welke, in weerwil der eerste beginzelen van Staatsomwenteling, tot hier toe, geen deel in de Gewestlyke Vertegenwoordiging genooten hadden, daar toe, op eene aan hunne Bevolking geëvenredigde wyze, werden toegelaaten. — Tevens wilden zy aan die van de *Ommelanden* aangeschreeven hebben om door geene ongepaste middelen zich in het bezit van hunne Regten te stellen, als welke niet alleen tot merkelyk nadeel van *Stad en Lande*, maar ook van 's Lands algemeene belangen zouden strekken.

Hoe 't zelve opgenomen

Dit verslag, zo veel het den loop der zaake betrof, droeg eene vry algemeene goedkeuring der Nationaale Vergadering weg. Inzonderheid stemden hier in, als ook in de aangepreezene maatregelen grootendeels mede de Representanten uit dat Gewest BACOT en TOENS; en schoon TEN BERGE, mede uit dat Gewest afgevaardigd, anders over de zaak en de voorgeslaagene middelen dagt, kwam egter zyn breed verhaal van het gebeurde op 't zelfde neder.

Brieven aan de twistende Par-

Gemelde Representanten uit *Stad en Lande* spraaken zeer lang, en by herhaaling, over eene zaak van dat gewigt. Naa veel over-

XVII. BOEK. 1797. Syen geschreeven.

over- en wederspraaks werd tot het schryven eens Briefs aan de twistende Partyen besloten (*).

's Daags naa dit besluit onderrigtte een Brief van de Municipaliteit en Kiezers der Stad *Groningen* de Nationaale Vergadering; dat die der *Ommelanden* reeds met het werk waren voortgevaaren, en het Volk hadden opgeroepen; ten einde Representanten te verkiezen, gelyk zulks ook was geschied, met last om zich tegen den een en twintigsten van Wintermaand (†) ter Nationaale Vergadering te begeeven, om aldaar die Districten te vertegenwoordigen. Eigenaartig werd deeze Brief in handen gesteld van de benoemden tot het vervaardigen der Brieven. Die, dit voorgevallene betreffende, een last aan die van de *Ommelanden* inhieldt, om niets verder te doen of te onderneemen, waar door, in de thans plaats vindende orde der Provintiaale Regeering, eenige verandering zou worden gebragt. Naa weinig over- en wederspraaks werden de ontworpen Brieven goedgekeurd (§). De verdere gevolgen deezer netelige zaak loopen buiten ons tegenwoordig tydsbestek.

Geschil van *Tilburg* met

In *Bataafsch Braband* speelde *Tilburg*, by eene byzondere gelegenheid, eene hoofdrolle. Met den aanvange deezes Jaars le-

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* VII. D. bl. 441. 745. VIII. D. bl. 90—111.

(†) Deeze Brief kwam den 7 van Dec. ter Tafel in de Nationaale Vergaderinge *Dagv.* VIII. D. bl. 117.

(§) *Dagverh. der Nat. Verg.* VIII. D. bl. 119-123.

leverde de Municipaliteit een Verzoekschrift in ter Nationaale Vergaderinge, te verstaan geevende, dat zy door de Representanten van *Bataafsch Braband* stonden geëxecuteerd te worden, deswegen uitstel verzoekende, en teffens dat zy hunne lasten in Asfignaten mogten opbrengen, wanneer men, op het voorstel des Voorzitters STOFFENBERG, besloot dit verzoek niet in te willigen (*).

1797. de Representanten van *Bataafsch Braband*.

Weinig dagen laater beklaagden die van *Tilburg* zich over de Executie, welke 'er daadlyk, op last der Representanten van *Bataafsch Braband*, hadt plaats gegreepen. Twee Municipaliteits Leden waren reeds deswegen na den *Bosch* vervoerd. — De som bedroeg omtrent vyf duizend Guldens. — Wanneer de Burger VREEDE het voorstel hoorde, om dit, gelyk het voorige, van de hand te wyzen, tradt hy, die by de eerste afwyzing niet tegenwoordig geweest was, op om de zaak der *Tilburgsche* Municipaliteit, wegens de betaaling met Asfignaten, te verdeedigen, door dezelve, ten tyde dat *Tilburg* eene overwonnen landstreek was, ter volle waarde aangenomen. Hy drong aan op het herroepen der van de handwyzing. De Voorzitter met veelen wilde het genomen besluit handhaaven; doch de meerderheid stemde om den laatsten Brief in handen eeniger Leden te stellen (†).

VREEDE voorstel deswegen.

Han-

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* IV. D. bl. 349.
(†) *Ald.* bl. 385.

CXII. BOEK. 1797. De *Tilburgers* in 't ongelyk gesteld.

Hangende deeze zaak voer men met de Executie voort (*). Het uitgebragt verslag was geenzins gunstig voor de *Tilburgers*. Het kwam hier op neder, dat, den tyd der Inwisseling verstreeken zynde, de Municipaliteit van *Tilburg* zich ten onregte beklaagde, en dat de Vergadering zich aan het genomen besluit van afwyzing moest houden. — Sterke wederspraak deedt tot het niet vlot aanneemen; maar het drukken deezes verslags besluiten (†).

Vreede zaak aandier gelegenheid.

't Zelve in overweeging genomen zynde, kon heftige tegenspraak niet uitblyven. Inzonderheid was deeze van Vreede te wagten, als die zich meermaalen, in dit geval; doch vrugtloos, hadt laaten hooren. — Hy beklom het Spreekgestoelte. onmiddelyk naa het mededeelen des voor de *Tilburgsche* Regeering uitgebragten ongunstigen Verslags. „ Het smertte hem," gelyk hy by den aanvang betuigde, „ omtrent eene zaak, voor het gemeene belang „ van zo weinig gewigts, de aandagt der „ Vergadering te moeten aftrekken van „ de groote zaak des Vaderlands. Dan de „ zaak der Regtvaardigheid vorderde dat „ hy spaak." Hy voegde 'er nevens, „ Burgers Representanten! waarom zou „ ik het zwygen? zo gy de Municipaliteit van *Tilburg* veroordeeld; zal ik daar „ van mede het Slagtoffer zyn; daar ik, „ ten dien tyde, Lid der Municipaliteit was, „ schoon

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* IV. D. bl. 512.
(†) *Ald.* bl. 594.

„ schoon door de *Fransche* Representanten in 's Lands dienst geroepen, en in den *Bosch* myn verblyf houdende, — dan hoewel ik met weerzin een schade zal draagen, die ik reken met geen regt verschuldigd te zyn, uwe Veroordeeling zal my egter minder aangaan om het pecunieele verlies, dat ik zal lyden, dan wel, om dat ik my niet zal kunnen overtuigen, dat dit besluit met uwe overige besluiten zou zamenstemmen, en met dezelve eene harmonie maaken van doorzigt, onpartydigheid en regtvaardigheid. — Ik zal de belangens van de Municipaliteit van *Tilburg*, ik zal U myn belang voordraagen. — De waarheid en onpartydigheid zullen my bestuuren." Naa deezen aanhef volgt eene uitvoerige verdeediging der *Tilburgsche* Municipaliteit. Eene verdeediging van zo veel klems en kragts geoordeeld, dat, op voorstel des Representants LUYKEN, dit stuk in handen eeniger Leden kwam (*).

NEGENDE BOEK. — 1797.

Een gerumen tyd bleef dit stuk onder handen, en hadt een verslag ten gevolge, 't welk de Magistraat van *Tilburg* in 't ongelyk stelde, en het vasthouden der voorige deswegen genomene Besluiten aanraadde. VREEDE hadt verklaard, naa zyn breede verdeediging, over dit stuk niet meer te zullen spreeken. Dan de Representant VERHOYSEN, ook tot het onderzoek

Aanmerking op het verslag, die van *Tilburg* in 't ongelyk stellende. Verwyl dier zaake.

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* IV. D. bl. 861—870.

XIII. BOEK. 1797.

zoek deezer zaake benoemd, stemde met het Verslag niet in, en bragt zyne redenen ten tegendeele ter baane. — Deeze vondt een Medestander in KRIEGER, die aanmerkende, dat de zaak van *Tilburg* ten naauwsten zamenhing met het onderwerp der *Remissen* over *Bataafsch Braband*, de Vergadering het gevoeglykst zou handelen, met het besluit op dit Verslag in beraad te houden tot dat het gemelde stuk zou afgehandeld weezen. Hier in stemde de Vergadering (*).

Het overzigt van de Gewestlyke Gesteltenis, ten deezen Jaare, waar in wy niet dan eenige punten hebben kunnen aanstippen, doet ons opmerken, hoe weinig bestemds en vasts 'er in dezelve plaats hadt. Dobberende onzekerheid, afwisseling, zegepraalen en nederlaagen van Partyen, gedempte geschillen op nieuw opborrelende, ontevredenheid, klagten, verwyten, beschuldigingen, wisselden elkander staag af. De van allen althans met woorden gewenschte Staatsregeling ontbrak; de voorgestelde was verworpen, en men was bezig met eene Nieuwe te vervaardigen.

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* VI. D. bl. 402-406.

VADERLANDSCHE HISTORIE.

HONDERD VEERTIENDE BOEK.

INHOUD.

CXIV. BOEK.

Overgang tot dit Boek. Herhaald Voorstel van C. L. VAN BEYMA, *tot het afzweeren van het Stadhouderschap, Aristocratie en Regeeringloosheid. Dit voorstel bykans bekragtigd. Tusschenspraak van veele Representanten. Opmerkelyk woord van* HAHN *ten deezen stonde. Geschaapenheid der zaake. Omwenteling van twee en twintig January. Toebereidzelen. Optocht na de Vergadering. Aanspraak van* MIDDERICH. *Tien Leden verlaaten de Vergadering. Twee en twintig Leden in verzekering genomen. Opening der Vergadering. Vernietiging van het Reglement en Uitroeping der Constitueerende Vergadering. Eerste Verrigtingen. Benoemde Leden tot het vervaardigen der Staatsregeling. De Fransche Minister van het verrigtte kennis gegeeven.* DE LA CROIX *verschynt ter gelukwensching in de Vergadering. Diens Aanspraak. Beantwoording van dezelve. Broeder-*

CXIV.
BOEK.

derkus. Proclamatie aan den Volke. Voltooijing deezer Omwenteling. Een aantal Leden bericht niet weder ter Vergaderinge te zullen verschynen. Gevoelens deswegen ter Vergaderinge. Uitspraak over deeze Persoonen. Eene Commisfie tot de Buitenlandsche Zaaken benoemd. Derzelver Verslag. Onderhandelingen met het Provintiaal Bestuur van Holland. Bezending uit Holland. Aanspraak van A. Loosjes Pz.. *Door den Voorzitter* Midderigh *beantwoord. Utrechts Bezending en* Linthorsts *aanspraak. Door den Voorzitter beantwoord. Gedraagingen der overige Gewesten. Het marrend Zeeland en Bataafsch Brabant tot volgen verpligt. Voorstel tot ontslag van den ouden Eed omhelsd. Veelvuldige gelukwenschingen. Brief van* Tailleyrand *over het gebeurde.* Rants *voordragt van vooruit vast te stellene zaaken. Raadpleegingen daar over Besluit daar toe. Benoemde en verkoozene Leden des Uitvoerenden Bewinds. Aanstelling van dit Bewind* Vreedes *Aanspraak. Hoe door* Midderigh *begroet. Aanstelling van Agentschappen door het Uitvoerend Bewind Klagten diens Bewinds over de onwilligheid tot het bekleeden der opgedraagene Posten. Sterk besluit deswegen genomen. Aanstelling van verdere Agentschappen Het lot der in bewaaring gestelde Representanten verzwaard. Hoe door het Uitvoerend Bewind afgemaald. Nadere voorziening omtrent die Burgers. Eenige in het Huis in 't Bosch gevangen gezet; anderen elders heen gezonden. Voorstel van* Voogd *wegens Oranje- en zogenaamde Ge-*

mee-

[illegible]gezinde Societeiten. Voorstel van DE SONNEVILLE, *wegens onwaardige Amptenaaren. Wat des voorviel. Zuivering der Gemeentebestuuren. Hoe dit toeging. Proclamatie deswegen.* ROSEVELT CATEAU'S *Voorstel, wegens het geeven van Ampten aan ongelukkige Patriotten. Een hier mede overeenkomstig besluit. Algemeen antwoord des Uitvoerenden Bewinds. De Vergadering neemt 'er geen genoegen in. Gunstig verslag op deeze zaak. Schryven des Uitvoerenden Bewinds deswegen. Uitwerking hier van. Verzoekschrift uit Amsterdam, wegens het begeeven der Ampten. Voorstel van opschorting aller Vonnissen over Patriotten gestreeken. Verslag hier op. Verzoekschrift der Amsterdamsche Artilleristen. Verslag en besluit daar op. Verzoeken om Schavergoeding uit Vlissingen en ter Goes. Algemeen Antwoord daar op. Nieuwe Verzoekschriften deswegen. Een daar op uitgebragt Verslag omhelsd. Publikatie deswegen. Brief van het Uitvoerend Bewind over die Publikatie. Aanmerkingen op dien Brieve en volharding in 't besluit. Voorstel van* RANT *den Uitgeweekenen betreffende. Verzoekschrift wegens de verantwoording der Finantie. Gunstig verslag hier op uitgebragt en omhelsd.*

CXIV. BOEK.

1798. Overgang tot dit Boek.

Om de Tydorde niet te verwarren, en voeglyk te vermelden, wat 'er in het algemeen in den Lande, als mede in de byzondere Gewesten, ten Jaare MDCCXCVII voorviel, hebben wy, het Middelpunt des Land-

XXVI. BOEK. 1798.

Landbestuurs, de Nationaale Vergadering, verlaaten, in een allerwoeligst en groote veranderingen aankondigend tydstip (*). Dit was nog van eenigen duur; doch werd welhaast door eene geheele verandering in 't zelve gevolgd. Eene verandering ontzettend groot, en gepaard met omstandigheden, die eene breede vermelding vorderen. Eene verandering, die de vreemdste en ontzettendste tooneelen openschoof, vol van woelingen, en waar by de tot nog in de Nationaale Vergadering aanschouwde, hoogloopende verschillen, met daar uit voortvloeiende eener Vergadering van agtbaare Mannen niet wel voegende ongeregeldheden, in geene vergelyking komen. De opeengepakte wolken van verdeeldheid zetten zich tot een staatsorkaan, die op eene schrikbaarende wyze losborst. Niet duistere voortekens hadden denzelven aangekondigd; dan de maate van hevigheid, en de daar door te wege gebragte uitwerkzels, de geheele verandering in het Landbestuur, was verre van algemeen of zelfs door veelen voorzien.

Herhaald Voorstel van VAN BEYMA tot het afzweeren van het Stadhouderschap enz.

Uit den mond des Volksvertegenwoordigers C. L. VAN BEYMA hoorden wy vroeger den voorslag, om, in navolging van *Frankryk*, de Amptenaaren den Eed te doen afleggen van *Eeuwigen Haat tegen het Stadhouderschap*, de *Aristocratie* en de *Regeeringloosheid* (†), ondanks het ongun-

(*) Zie onze *Vaderl. Hist.* XXXVIII. D. bl. 221.
(†) Zie onze *Vaderl. Hist.* XXXVIII. D. bl. 146.

gunstig wedervaaren diens eersten voorstels, herhaalde hy, in de dagen des zamentrekkenden Staatsonweers, op den negentienden van Louwmaand MDCCXCVII, 't zelve eenigzins anders gewyzigd. Meermaalen gewoon het gebeurde in *Frankryk* met het geen hy dagt dat hier te Lande te doen stondt, zamen te voegen, stelde hy voor de Nationaale Vergadering, tegen naastkomenden Zondag, buitengewoon te doen zamenroepen, en de Leden Vervaardigers des Plans van Staatsregeling te doen uitnoodigen, om, op den Vyfden Verjaardag, dat het Hoofd van LODEWYK CAPET, te gelyk met de Dwinglandy viel, plegtig haat aan het Stadhouderschap en alle Overheersching te zweeren.

Dit voorstel bykans bekragtigd.

Het diepe stilzwygen der geheele Vergadering, op de vraage des Voorzitters VAN HOOFF, of niemand der Leden hier op eenige aanmerking had? brak hy af met te zeggen; „de Vergadering zwygt, „en schynt hier door haare goedkeuring „te betuigen. —— Ik voor my gevoel, „in mynen boezem, een eeuwigen haat „tegen alle Tyranny en Overheersching „branden. —— Ik twyfel niet, of alle „myne Medeleden staan in het zelfde ge„voelen. —— Ik besluit dus....."

Tusschenspraak van verscheide Representanten.

Het vallen van den beslissenden hamerslag werd voorgekomen door TEN BERGE, die aanmerkte, dat de Vergadering dergelyk een Voorstel verworpen hebbende, thans niet op 't zelve kon besluiten; maar het in beraadslaaging moest houden, of dat

dat het in handen eener Commissie moest gesteld worden. DE BEERE en VAN DER HOEVEN spraken als TEN BERGE. DE LEMON oordeelde, dat de voorgestelde afzweering niet voldoende was, men hadt voor eeuwig het *Federatief Systhema* af te zweeren. De toejuiching van de Gaanderyen bestemde dit voorstel. BOSCH hieldt dat van VAN BEYMA voor te onvolledig en te onbepaald. Hy agtte „ Haat aan het „ Stadhouderschap en alle Overheersching „ te zweeren, overboodig — alle Leden „ hadden daar van, althans van het Stad„ houderschap, eenen afkeer; maar hier „ zit de knoop niet, Burgers Represen„ tanten! het *Federalisme* moet hier by„ zonder genoemd worden — willen wy „ zweeren, laat ons dan goed zweeren!" DE LILLE beweerde dat het Voorstel geen stuk van beraadslaaging behoorde te zyn.

's Voorzitters neiging om den bekragtigenden hamerslag te doen vallen, of, met andere woorden, een eeuwigen haat tegen alle Dwinglandy te zweeren, straalde allerwegen door. — VAN DER HOEVEN merkte aan, dat ook alle *Aristocraaten* en *Federalisten* dien Eed zouden doen.

Opmerkelyk woord van HAHN ten deezen stonde.

Zeer opmerkelyk was het woord door HAHN, ten deezen stonde, gevoerd, en waardig grootendeels hier plaats te vinden, „ Wat my betreft, Burgers Representan„ ten! Ik ben geheel niet verwonderd, „ dat de Burger VAN BEYMA tot zyn ge„ daan voorstel heden is gekomen; ik be„ gryp zeer ligt, dat onze Voorzitter het

„ zel-

„ zelve zo algemeen wenschte te maaken, „ dat de Leden van de Nationaale Vergadering, Haat zwoeren aan alle hoe genaamde Overheersching. —— Ik vermoed, dat beide die Burgers, zo wel „ als ik, berichten zullen vernomen hebben, van een gewelddaadige onderneeming, die zommige Onverlaaten bezig „ zouden zyn te smeeden, tegen de Vergadering, die het Vrye Volk van *Nederland* vertegenwoordigt. —— Ik gis, „ dat zy, zo wel als ik, en waarschynlyk „ zeer veele Leden deezer Vergaderinge, „ met verbaazing zullen gehoord hebben, dat de dwaaze laster zo verre „ gaat, als of het verlicht Gouvernement „ der groote Natie iets dergelyks zou kunnen gedoogen, als of het zyne grootsche rol, in het schenken en vestigen onzer Vryheid en Onafhanglykheid, „ zou kunnen bezoedelen. Gy begrypt, „ Vertegenwoordigers! dat ik geene zodanige verandering van Bestuur kan bedoelen, als op den wettigen wil der Nationaale Vergadering zou steunen, en „ die misschien, in deeze omstandigheden, het Land kragtdaadig zou kunnen „ redden; maar gy begrypt ook hoe ik „ zeggen kon, dat dit Voorstel my niet „ verwonderde." Hy bragt voorts zyne redenen by, waarom hy het afleggen van zulk eene Verklaaring voor volstrekt noodloos hieldt. Met dit voor zommigen vry klaare; doch voor anderen meer of min omwolkte liepen de onderhandelingen op

EUROPA. —— 1798.

 dit

EERSTE BOEK. 1798. Geschapenheid der zaaken.

dit voorstel des Representants VAN BEYMA af (*).

Donkere vermoedens zweefden in veeler hoofden. Het verborg zich bykans voor niemand, dat, ten deezen tyde, alle de omstandigheden zamenliepen om een beslissenden slag onvermydelyk te maaken, en welk een uitkomst iemand zich ook voorstelde aan de nederlaage van het zo lang bestreede Bondgenootschaplyk Stelzel, viel bykans geen twyfel.

Herinneren wy ons de eerste gronden der Omwenteling (†), dan zal men moeten bekennen, dat de invoering en daarstelling nog verre te zoeken waren. Tegenkantingen en belemmeringen, zonder tal, hadden zich opgedaan, en, nu onder deeze dan onder geene gedaante, gewerkt. Hoe veele gevallen, zo in de eerste als in de tweede Nationaale Vergadering, draagen hier van het onwraakbaarst getuigenis! Hoe menigmaal lieten de Voorstanders der Een- en Ondeelbaarheid zich daar over hooren? Hoe ontelbaar waren hunne worstelingen met de Aankleevers van het oude Bondgenootschaplyk Stelzel? Te midden van dit alles waren de denkbeelden getoetst, opgehelderd en versterkt. De Tegenstreevers van het Federalismus hadden hunne zaak tot eene rypheid gebragt, die om eene spoedige voldoening scheen te roe-

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* VIII. D. bl. 201.
(†) Men zie terugge in onze *Vaderl. Hist.* XXXIV D. bl. 6.

roepen. 't Onderling beslootene; was met eene geheimhouding omzwagteld. Reeds ligtte men een slip dier omzwagtelinge in 't openbaar op, blykens het gezegde van HAHN, zo even bygebragt, en was men bezig met het meer te ontzwagtelen. Langer verbeiden met de volvoering was weinig minder dan het verydelen des gemaakten plans.

EERSTE BOEK. 1798.

Omwenteling van 22 Jan.

Intusschen was het Voorzitterschap, uit handen van VAN HOOFF, in die van MIDDERIGH, een der Medetekenaaren van de Verklaaring, overgegaan, en het getal dier Tekenaaren van drie en veertig (*) tot vyftig aangegroeid. — Met Zondag ving dit Voorzitterschap aan, en kreeg de Voorzitter, in die waardigheid, het Opperbevel over de Krygsmagt in *'s Gravenhaage*. MIDDERIGH beschreef de Vergadering 's nagts tegen Maandag morgen ten acht uuren van den zo gedenkwaardigen twee en twintigsten dag van Louwmaand. Alle de Leden waren beschreeven, uitgenomen de Commissie tot Buitenlandsche zaaken, de Burgers BICKER, HAHN, QUEYSEN, DE BEVEREN; JORDENS en H. GEVERS waren hier van uitgezonderd, en door een Boode huisarrest aangezegd, terwyl hunne papieren verzegeld en hunne wooningen door een Krygswagt bezet werden.

Toebereidzelen.

Reeds 's morgens ten drie uuren was de *Haag* door Krygsvolk allerwegen bezet, en niemand werd toegestaan die plaats te

(*) Zie onze *Vaderl. Hist.* XXXVIII. D. bl. 223.

XXIV. BOEK. 1798.

te verlaaten. De posten waren overal verdubbeld, het geschut hier en daar geplaatst en ter afbrandinge, des noods, vaardig. De Generaal der *Fransche* Krygsmagt in dienst der *Bataafsche* Republiek JOUBERT, de Luitenant Generaal DAENDELS, benevens zyn Staf, en de verdere Bevelhebbers der Bezetting in *'s Gravenhaage*, bevonden zich in de Antichambre. Derwaards vervoegden zich verscheide Leden; eenigen werden terstond ter Vergaderzaal binnen gelaaten, anderen verzogt zich in 's Voorzitters Kabinet te begeeven.

Optocht na de Vergadering.

Het vyftigtal maakte zich gereed, om, ten acht uuren, in staatlyken optocht uit het voormaalig Logement der Stad *Haarlem* ter Vergaderinge zitting te gaan neemen, met den Voorzitter MIDDERIGH aan 't hoofd. Twee Veldstukken gingen den trein voor, en werd deeze begeleid en opgeslooten door een gedeelte der *Haagsche* Gewapende Burgermagt en van de *Bataafsche* Bezetting. Een groote menigte Volks op het Binnenhof juichte deezen optocht toe. Naa eene korte wyl toevens in de Antichambre traden zy ter Vergaderzaal binnen. De deuren werden geslooten en met dubbele wagten bezet, die bepaalden last hadden, welke Leden binnen gelaaten, welke uitgeslooten moesten worden.

Aanspraak van MIDDERIGH.

Deeze Vergadering, by welke de Leden der Commissie tot de Staatsregeling, nevens hunne Plaatsvervangers, zitting hadden, opende de Voorzitter MIDDERIGH

met

N. Dries, del. R. Vinkeles, sculp:

met eene veelbeduidende Aanspraak, naa dat dezelve zich in een Committé Generaal gevormd hadt. Hy sprak, „ Burgers „ Representanten! Ik heb my door de „ dringende omstandigheden, waar in het „ Vaderland zich in dit oogenblik bevindt, „ verpligt gevonden, deeze buitengewoo- „ ne Vergadering te beleggen, en dezelve „ onmiddelyk te converteeren in een Com- „ mitté Generaal. Ik verklaar Ul. Bur- „ gers Representanten! het Vaderland „ is in gevaar. Het oogenblik is daar, „ dat wy den Eed door ons allen, laatst- „ leden Maandag, gedaan, *dat wy het Va-* „ *derland zouden redden of op onze posten* „ *sterven!* moeten gestand doen, indien „ hetzelve door onze schuld niet zal ver- „ looren gaan. — Met één woord, Bur- „ gers Representanten! 'er is geen tyd „ meer van aarzelen, delibereeren, of „ van het rapport eener doorgaans lang- „ wylige Commissie in te wagten. Neen, „ Burgers Representanten! 'er moeten „ daadzaaken verrigt worden, en dit wel „ oogenbliklyk. 'Er is geen uur meer te „ verliezen. Wy hebben slegts eene keu- „ ze te doen tusschen de vernietiging on- „ zer Burgerlyke Vryheid, ja van ons „ Politiek Aanweezen, en tusschen de be- „ slissende pooging om dezelve te redden. „ De grootste, de beroemdste, de dap- „ perste van alle Republieken, onze Bond- „ genoote, dringt ons tot de beslissing „ deezer gewigtige zaake. Het geheele „ *Bataafsche* Volk wagt zyne behoudenis,

 „ en

VIII. BOEK. 1798.

„ en het veege Vaderland heeft zyne smeekende oogen op ons geslaagen.
„ Treedt dan toe, Burgers Representanten! helpt my, uwen Voorzitter, in deeze moeilyke oogenblikken, de verhevenste en noodzaaklykste besluiten te neemen! —— Dat eendragt en mannenmoed ons voor de vyanden des Vaderlands en onzer Vryheid onverwinnelyk maaken! —— Dat nadruk en regtvaardigheid hand aan hand gaande, uwe Decreeten van deezen Dag vereeuwigen! —— Dat wy groot zyn door edelmoedigheid jegens hun, die ons wilden verpletteren, in zo verre het Vaderland daar by geen schade lydt. — Dat wy niet uit elkander gaan, voor dat wy met ruimte kunnen zeggen, het Vaderland gered en zyne Vyanden ontwapend te hebben!
„ Ik zweer dat ik U daar in zal voorgaan, de orde der Vergadering maintineeren, en Ul. met al myn vermogen, gereedlyk hulpe bieden.
„ Ik verklaar deeze Vergadering, uit hoofde van 't gevaar des Vaderlands, *permanent*, en ik noodig Ul. allen, om, hoofd voor hoofd, my na te volgen in het betuigen van uwen onveranderlyken afkeer tegen het *Stadhoudertyk Bestuur*, het *Federalisme*, de *Aristocratie* en de *Regeeringloosheid*; ten dien einde zegge een iedel uwer my plegtig naa *Dat verklaar ik!*"

Alle de zich daar bevindende Leden waren niet in het geheim: die 'er in deel-

Tien Leden ver-

den

den volgden onverwyld dit voorbeeld in het afleggen dier Verklaaring. Tien Leden J. H. DE LANGE, J. L. HOMAN, T. A. TEN BERGE, P. ZEPER, J. W. KEIZER, H. DE WEKKER DE GROOT, J. S. WENTHOLT, W. DE JONGE, J. W. TICHLER en A. C. W. VAN HAARSOLTE weigerden het doen der Verklaaring, op welke weigering de last om de Vergadering te verlaaten onverwyld volgde.

XIII. BOEK. 1798. laaten de Vergadering.

De Voorzitter gaf kennis van het in verzekering neemen der Leden van de Commissie van Buitenlandsche Zaaken, verzogt en verkreeg daar op de goedkeuring der Vergadering. Deeze volgde mede op het bericht, dat nog twee en twintig Leden der Vergadering in verzekering genomen waren, te weeten C. L. VAN BEYMA, VAN CASTROP, VAN HAMELSVELD, KANTELAAR, VAN MARLE, DE MIST, SCHELTEMA, DE SITTER, VAN HOOFF, VAN DER SPYK, BROUWER, STOFFENBERG, VAN ECK, VAN BYLEVELD, C. DE VOS VAN STEENWYK, HULTMAN, VAN DER HOOP, VAN KLEFKENS, CAMBIER en PASTEUR. — VAN MAANEN en VITRINGA behoorden wel tot het getal der geenen, omtrent welke die zelfde middelen van voorziening beraamd waren; doch de eerstgemelde bevondt zich niet in den *Haage* en de laatstgenoemde was ongesteld. Deezen werd hun ontslag aangekondigd, met verbod egter van den *Haag* te verlaaten of zich weder ter Vergadering te vertoonen, of eenige Briefwisseling te houden. Dan werd

Twee en twintig Leden in verzekering genomen.

XXIV. BOEK. 1798.

hun vergund, als zy het verzogten, aan hunne Familien te schryven, mits die Brieven ter leezinge moesten gegeeven worden aan den Voorzitter der Binnenlandsche Correspondentie.

Opening der Vergadering.

Naa deeze verrigtingen werd de Vergadering, ten elf uuren, geopend. Zo lang hadden de meer dan gewoon opgevulde Gaanderyen moeten wagten eer de opgewekte nieuwsgierigheid door het gebeurde in dien morgen, waar over duizenderlei gissingen liepen, eenige voldoening ontving. Eene toevallige omstandigheid maakte deeze terstond volkomener dan ze misschien, op dien tyd, anderzins zou geweest hebben. Een der Leden merkte op, en duidde aan, dat 'er zich thans vier Leden ter Vergadering bevonden, die in het Committé Generaal niet tegenwoordig geweest en de Verklaaring niet afgelegd hadden — naamlyk de Burgers DE LA COURT, ANINK, BRANDS en SYPKENS. De in het gemelde Committé afgelegde Verklaaring werd hun voorgehouden. De drie eersten deeden, naa eenige ophelderende woordwisseling, dezelve. SYPKENS wilde die met eenigzins andere woorden omkleeden; hy sprak van zyn haat tegen het *Oude Federalismus*. De Voorzitter vorderde eene gaave Verklaaring, zo als dezelve hem was voorgehouden; by de door hem gegeevene willende volharden, kreeg hy last de Vergadering te ruimen.

Vernietiging van zins

Voller ontvouwing van het nog veelzins raadzelagtige volgde onverwyld. Immers

tiers de Voorzitter droeg der Vergadering voor te besluiten; „ Het Reglement op de „ Nationaale Vergadering te vernietigen, „ en tevens te verklaaren, dat de Vergadering, zo als dezelve thans was zamengesteld, voor wettig zou gehouden „ worden; terwyl de Vergadering aan zich „ de Magt voorbehieldt, om de Plaatsvervangers, die thans geene zitting hadden, „ en andere Burgers, die verder zouden „ geroepen worden, als Leden aan te nee„ men. Wyders alle Provintiaale en Kwar„ tierlyke Souverainiteit te vernietigen, „ en eindelyk deeze Vergadering te noe„ men, DE CONSTITUEERENDE VERGA„ DERING, REPRESENTEERENDE HET BA„ TAAFSCHE VOLK."

het Reglement en uitroeping van de Constituëerende Vergadering.

Geheel luisterende aandagt was de Vergadering; stilte heerschte op de Gaanderyen. Met ongeduld scheen men het vallen van den bekragtigenden hamerslag, op deeze zo veel inhebbende voorstellen, te wagten. Geene bedenking, geene tegenspraak altoos. Des Voorzitters hamerslag brak die stilte af, en werd dezelve verwisseld in een vreugde-gejuich van alle kanten aangeheeven. Dit werd beantwoord door de toonen van een streelend Muzyk, terwyl het gebalder des geschuts dat 'er iets zonderlings en groots gebeurd was, aan geheel den *Haag*, en omliggende streeken kenbaar maakte.

Eene zo verbaazende verandering in het middelpunt des Landbewinds hadt veele andere, die daar mede in het naauwste ver-

Eerste verrigtingen.

CXIV. BOEK. 1798.

verband stonden, of 'er onmiddelyk uit voortvloeiden, ten gevolge. De afgezwoorene Regeeringloosheid moest voorkomen en een Uitvoerend Bewind benoemd worden. Men besloot Vyf Leden, die hoogstgewigtige post op te draagen — met het Bestuur van *Holland*, het Beleid der Maatregelen ten uitvoer der besluiten, dat hoogstbelangryk Gewest betreffende, en tot bewaaring van de hoogstnoodige rust in 't zelve, te beraamen — van al het gebeurde aan alle de Gewestlyke Bestuuren kennis laaten toekomen, met bygevoegden last om zich stipt overeenkomstig met de thans ingevoerde, zo veel veranderings medebrengende orde van zaaken, te gedraagen. Men benoemde eene byzondere Commissie om voor het bewaaren der rust in alle Gewesten te zorgen. Aan alle de Leden der Uitvoerende Magt aan te schryven om inmiddels in hunne werkzaamheden te volharden — het Reglement van Orde voor de Vergadering te herzien en 'er de noodige veranderingen in te maaken — de Commissien der Nationaale Vergadering te ontbinden, of door andere Leden te vervangen.

Benoemde Leden tot het vervaardigen der Staatsregeling.

Onder deeze, dit moeten wy met onderscheiding vermelden, begreep men de Commissie tot het vervaardigen der Staatsregeling, waar mede en waar over men zo onlangs, ter Nationaale Vergadering uitvoerig gehandeld hadt (*). De één en twin-

(*) Zie onze *Vaderl. Hist.* XXXVIII. D. bl. 142 en *Dagverh. der Nat. Verg.* VIII. D. bl. 403.

twintig daar toe benoemde Leden werden tot zeven verminderd, en dit gewigtig werk opgedraagen aan de Burgers OCKERSE, KONYNENBURG, HOFFMAN, VAN ZONSBEEK, NOLST, FOKKER en GUILJE. Tot het voorkomen van alle stremming in den loop van 's Lands gewigtige aangelegenheden, zo vaak het gevolg van Omwentelingen, bekragtigde men de Besluiten, zedert den aanvang der eerste Nationaale Vergadering genomen, in zo verre zy niet streeden met het thans vastgestelde of die vervolgens stellig zouden worden ingetrokken.

Den *Franschen* Minister van het verrigtte kennis gegeeven.

Te midden van alle deeze voorstellen, die bykans op 't oogenblik als zy gedaan waren, door den beslissenden hamerslag bekragtigd werden, verscheen de Representant VAN LANGEN, die met anderen na den *Franschen* Afgezant DE LA CROIX was afgevaardigd geweest om deezen kundschap van het daarstellen der Omwenteling te geeven. Niet alleen behelsde zyn bericht, hoe DE LA CROIX het geboodschapte met blydschap en gevoelige deelneeming vernomen hadt; doch dat hy zich reeds in de Antichambre bevondt, gereed om de Vergadering met die gebeurtenis geluk te wenschen; teffens voorstellende, om dien Minister, met de vereischte plegtigheid, ter Vergadering te laaten verschynen.

Diens verschyning in de Vergadering.

Dit kon niet nalaaten de goedkeuring der Vergadering weg te draagen, die den Voorzitter volmagtigde om den *Franschen* Staatsdienaar, door de Secretarissen te doen bin-

XIV. BOEK. 1798. Diens Aanspraak.

binnen leiden. Hy verscheen, onder het handgeklap zo der Leden als der Toehoorderen, hier van en van het geroep *Vivent les Republiques!* weergalmde de Zaal.

De *Fransche* Afgezant, die in dit vreugdegeroep deelnam, zyne juichende stem by die der Leden voegende, zette zich in den voor hem geplaatsten armstoel te midden der zaale, en sprak; „ Burger President! Burgers Representanten van het
„ *Bataafsche* Volk! Door eene boodschap
„ van uwen wege onderrigt zynde van
„ de kragtdaadige maatregelen, welke de
„ Nationaale Vergadering genomen heeft,
„ tot welzyn van het Vaderland, haast
„ ik my haar deswegen geluk te wen-
„ schen. — Gaat voort, Burgers! het
„ geluk aan het Volk, door de wysheid
„ uwer Deliberatien te verzekeren. —
„ Dat dit Volk zyne dankerkentenis aan
„ U verschuldigd zy voor het daarstellen
„ eener wyze en vrye Constitutie, ge-
„ grond op die beginzelen, welke alleen
„ het algemeen geluk vestigen kunnen. —
„ Stelt, zonder verzuim, een kragtig Gou-
„ vernement daar, het welk geschikt is
„ om de energie der *Bataaven* op te wek-
„ ken, en te bestuuren tegen den algemee-
„ nen Vyand. — Zyt overtuigd, dat de
„ *Fransche* Republiek en deszelfs Uitvoe-
„ rend Bestuur, in welks naam ik de eer
„ heb tot U te spreeken, met genoegdoe-
„ ning de voorbereidzels tot het geluk
„ van uw Vaderland verneemen zal. —
„ Het zal uwe poogingen toejuichen en

„ U

R. Vinkeles, fecit.

De Voorzitter MIDDERICH geeft aan den Franschen
Afgezant DE LA CROIX de Broederkus, den 22 Janᵞ 1798.

„ U met alle deszelfs magt ondersteu-
„ nen!"

De Voorzitter beantwoordde de begroeting met deeze woorden: „ Burger Minister! de Nationaale Vergadering ziet, „ met erkentenis, in haar midden den eerbiedwaardigen Minister dier groote Natie, den Minister van dien grootmoedigen Bondgenoot, die aan de Volken van *Europa* bewyzen gegeeven heeft, „ dat hy niet alleen de Vyanden der Vryheid weet te overwinnen; maar ook „ dat dezelve 'er eene eer in stelt om, „ met zyn veelvermogenden arm, zyne „ Geallieerden te ondersteunen, en aan „ hun allen bystand te verleenen, tot instandhouding van derzelver Onafhanglykheid, en het behoud van dien rang, „ welken zy onder de Natiën hebben „ moeten.

Beantwoording.

„ Ja, Burger Minister! de Nationaale „ Vergadering geeft zich geheel en al over „ aan de zorgen, voor het geluk van het „ Volk, 't welk zy vertegenwoordigt. — „ Hebben onvermydelyke maatregelen, „ voor een oogenblik, haare gedaante „ veranderd, haare grondbeginzels staan „ vast, en onder de gevoelens, die haar „ bezielen, moet in de eerste plaats gerekend worden de erkentenis, waar van „ zy voor de *Fransche* Republiek doordrongen is, en haare onwrikbaare gehegtheid aan haar Gouvernement, als „ mede aan den waardigen Minister, die „ op heden, in deszelfs naam spreekt. —

„ De

GESCH. BOEK. 1798. Broederkus.

„ De Nationaale Vergadering, Burger Mi-„ nister! biedt U de eer der Zittinge aan." En de Aanspraak en het Antwoord ontvingen de toejuichingen, zo van de Leden als van de Toehoorderen. De Voorzitter, verlof gevraagd en bekomen hebbende om den Voorzitterlyken zetel, voor een oogenblik te verlaaten, ten einde aan den Minister de Broederkus te geeven, teed op, begaf zich voorwaards, en de wederzydsche Broederkus greep plaats, onder een aanhoudend gejuich. De *Fransche* Minister woonde eenige beraadslagingen by, betuigde nogmaals zyne hartgrondige vreugde over eene gebeurtenis, die aan het *Bataafsche* Volk de Vryheid wedergaf, wenschende dat dezelve eerlang door eene welgevestigde Staatsregeling mogt bekragtigd worden. — De staatlyke uitleiding geschiedde even als de inleiding, onder een onophoudelyk gejuich *Leeve beide de Republieken!* (*)

Proclamatie aan den Volke.

Nog te deezer zelfde Vergadering werd de Proclamatie aan het *Bataafsche Volk* ingeleverd en met eenige byvoegzelen goedgekeurd. Het is in stukken van deezen aart, dat men doorgaans de beweegredenen ontvouwd en de genomene maatregelen opgegeeven vindt, en verdient overzulks in de Geschiedenis zodanig een stuk overgenomen, of althans het voornaamste daar uit te leezen gegeeven te worden. Wy doen

(*) *Dagverh. van de Constitueerende Verg.* VIII D. Bl. 416 *enz.*

[ge]toen het ten aanziene van de tegenwoordige. De *Constitueerende Vergadering*, *als representeerende het Bataafsche Volk*, liet zich aan 's Lands Ingezetenen dus hooren.

„ Medeburgers! De dag is eindelyk
„ aangebrooken, op welken uwe Vryheid
„ andermaal moest worden verdeedigd,
„ op welken de Onafhangelykheid van dit
„ Gemeenebest moest worden beschermd,
„ tegen de geweldige aanslagen van On-
„ verlaaten; op welken de uitbersting van
„ een zo listig als verderflyk ontwerp,
„ door eene kragtdaadige ondersteuning
„ van uwe getrouwe Vertegenwoordigers,
„ moest worden voorgekomen — eene
„ onderneeming, zonder welken Gylie-
„ den, binnen weinige oogenblikken, met
„ zwaarder ketenen zoudt zyn belaaden
„ geweest, dan gy immer hebt getorscht, —
„ eene onderneeming, welke dus door
„ eene gebiedende noodzaaklykheid werd
„ gevorderd — eene onderneeming, wel-
„ ke, zou het *Bataafsche* Volk een vry
„ en onafhangelyk Volk blyven, zich
„ van het oogenblik af van de zamenko-
„ ming uwer algemeene vertegenwoordi-
„ gende Vergadering voorbereidde en tot
„ welke wy door het onverantwoordelyk
„ gedrag van hun, die, hoe zeer vyanden
„ van de grondbeginzelen onzer jongste
„ Staatsomwenteling, zich egter listig in het
„ Bestuur hebben weeten in te dringen,
„ wilden wy ons ten minsten als getrouwe
„ Vertegenwoordigers gedraagen, in dit
„ oogenblik, zyn gedrongen geworden.

„ Het

„ Het werd tyd, dat de kloove gedempt „ wierd, welke men gevestigd hadt tus- „ schen eene geregelde orde van zaaken, „ en het wanstaltig Bestuur van eene op „ zich zelf oppermagtige en in schyn za- „ menverbondene Volken — een Bestuur, „ waar van ons Vaderland zo veel maalen „ de rampzalige gevolgen heeft ondervon- „ den, hetwelk U steeds belet heeft uwe „ eigene kragten te kennen, en aan *En-* „ *geland* immer de gelegenheid heeft ge- „ geeven, om U inwendig te verdeelen, „ en daar door uwen anders ontembaaren „ moed, en zo dikwyls betoonde Vader- „ landsliefde, aan banden te leggen en uit „ te dooven — een Bestuur, eindelyk, „ welks schadelykheid ons, op elke blad- „ zyde van de gedenkrollen onzes Vader- „ lands, overtuigend wordt beweezen; het „ welk ons van lieverleede, zou doen te- „ rugkeeren tot het gevloekt Stadhouder- „ schap, en ons dus met een angstig ver- „ langen doen terugzien na die ketenen, „ welke wy, met behulp van onzen ge- „ trouwen Bondgenoot, ten koste van zo „ veele opofferingen, afgeschud hebben.

„ Het was tyd, dat men alle hinder- „ paalen uit den weg ruimde, alle om- „ standigheden zo inrichtede, dat wy eens „ eindelyk komen konden tot eene geves- „ tigde orde van zaaken, en doen ophou- „ den dien staat van verwarring en onze- „ kerheid, welke nu drie jaaren lang, de „ zenuwen van onze welvaard heeft ver- „ lamd, en ons gebragt op den rand van

„ een

"eenen jammerpoel, welken wy tot nog CXXV.
" toe alleen voorkomen zyn door de ge- BOEK.
" duldige goedwilligheid van het *Fransche*
" Volk, welks genegenheid t'onswaards 1798.
" in niets is veranderd, niettegenstaande
" alle helsche poogingen zyn aangewend
" om 't zelve van ons te verwyderen.

" Het was meer dan tyd, dat men alle
" deeze aanslagen tegen uwe Vryheid,
" welke langs zo menigvuldiger wierden,
" verydelde.

" Het was tyd, dat men de plannen
" vrugtloos maakte van hun, die, om
" hunner eigen grootheids wille, het Bond-
" genootschaplyk Bestuur trachteden te be-
" houden, en deeze in haare beginzelen
" zo heilryke Staatsomwenteling, niet
" slegts voor U vrugtloos; maar zelfs in
" haare gevolgen schadelyk te maaken.

" Het was meer dan tyd, dat de Eed
" van het Vaderland te zullen redden,
" door veelen met een valsch hart dik-
" wyls gedaan, en nu zo onlangs nog op
" de heilige plaats uwer Vertegenwoordi-
" ging, ten uwen aanhooren, herhaald,
" door uwe waaragtige Vrienden, door
" daaden, vervuld wierd.

" 'Er bleef voor hun, die geene an-
" dere bedoelingen hebben dan het alge-
" meen geluk, en om aan ons zo fel ge-
" tesiterd Vaderland den weg te baanen,
" om, door eene wyze en voorzigtige
" Staatsregeling, zich uit het stof te ver-
" heffen, geene andere keuze overig, dan
" alleen die schadelyke weezens de magt

CXXIIIO
BOEK.

1798.

„ te ontneemen, om U nader te be-
„ nadeelen.

„ Het ontwerp, om, op de puinhoo-
„ pen van het Stadhouderlyk Bewind de
„ Throonen te vestigen van eenige Ge-
„ flachten, om, onder den fchyn van lief-
„ de tot orde, alle regtgeaarte beminnaars
„ des Vaderlands te onderdrukken, en
„ denzelven den moed en de kragten te
„ beneemen, zich tegen de Dwinglanden
„ te verzetten; om U, onder den naam
„ van Volksregeering by Vertegenwoordi-
„ ging, te brengen onder het ondraag-
„ baar juk eener verkieslyke Ariftocratie,
„ en U dus, in het fchaduwbeeld der Vry-
„ heid, de veragtlykfte Slaaverny te doen
„ omhelzen — dit boosaartig oogmerk,
„ het welk in het door U verworpen
„ Plan van Conftitutie zo duidelyk ftaat
„ uitgedrukt, was geenzins uit het oog
„ verlooren; maar, in tegendeel, aan alle
„ zyne liefhebberen hoe langs hoe dier-
„ baarder geworden; en deszelfs uitvoe-
„ ring zou van de voorheen daar toe aan-
„ gewende poogingen alleen daar in heb-
„ ben verfchild, dat men thans eene ver-
„ dubbelde maate van list en geweld daar
„ toe zou gebezigd hebben.

„ Het was voor de *Franfche* Republiek
„ bewaard, U, door de onderfteuning aan
„ uwe waaragtige Vrienden verleend, an-
„ dermaal te verlossen en te redden uit
„ den maalftroom, waar in men U ge-
„ ftort hadt, om U dus te gemaklyker
„ te kunnen overheerfchen. — Er heeft

„ voor

„ voor ons niets anders overig; dan of
„ ons nog eene Staatkundige stuiptrekking
„ te getroosten, of de Vryheid voor altoos
„ in ketenen gekneld te zien. — En welk
„ regtgeaart Vaderlander zou één oogen-
„ blik omtrent zulk eene keuze in twyfel
„ kunnen staan."

Naa deeze inleiding gaven zy den Volke een verslag van 't gebeurde omtrent sommige Leden der Vergaderinge. Zy hegteden 'er aan eene optelling van de verkeerdheden, in alle vakken van Bestuur, hunns oordeels, begaan, voorgesteld in de scherpste bewoordingen. Zy gewaagen, op dat wy slegts de voornaamste punten aanstippen, van het beschermen en bevoordeelen der aanhangeren van het Oranje Bestuur; van het tegenwerken der Eenheid en Ondeelbaarheid; het vertraagen der Burgerwapening; van het toelaaten des *Engelschen* Handels; van het aanwenden des Krygsgewelds om de stem der Burgeren te smooren; van de verryking eeniger weinigen met de penningen, die men in een grondlooze Schatkist stortte; van het waagen der Zeemagt van den Staat aan eene geheele vernieling, in weerwil van het *Fransch* Gouvernement; van de poogingen om het herstel der Zeemagt te wederstreeven; van de ten deele dwaaze, ten deele schelmagtige vernieling des algemeenen Credits; van den opstand der byzondere Gewesten tegen de Nationaale Vertegenwoordiging, door twisten en partyschappen van een gescheurd; daar zy zich door

JAAR
BOEK.
———
1798.

gebrek aan veerkragt veragtlyk hadt gemaakt, en door halve maatregelen de band van het Bestuur verbrooken.

Op deeze schets lieten zy de regtvaardiging van hun bedryf rusten, en laaten 'er deeze aanspooring op volgen, „ *Bataaven!* Zweeren wy op het Altaar der „ Vryheid, waar op de *Nederlander* reeds „ zyne gaven bragt, toen nog alle andere „ Volken Slaaven waren! Zweeren wy „ by het Algemeen Belang, by den wel„ vaard onzer Kinderen, by het geluk „ van ons naageslacht, dat wy geene „ Overheersching, zo min als eene alver„ nielende Regeeringloosheid, dulden zul„ len; zweeren wy allen te zamen, het „ Vaderland, uit zynen beneepen toestand, „ te zullen redden, en daar toe niets te „ dierbaar te zullen agten! Toonen wy „ door daaden, dat de Burgerlyke Vry„ heid voor ons zo beminnelyk, als de „ losbandigheid ons afgryslyk is! Schaart „ gylieden U om het Algemeen Bestuur „ om 't zelve te onderfteunen in alle maat„ regelen, welke ter bereiking onzer groo„ te oogmerken, noodzaaklyk worden ge„ oordeeld.

„ Zo zullen wy spoedig geraaken tot „ eene goede Staatsregeling, gegrondvest „ op die eeuwige beginzelen der Natuur, „ welke aan geene verandering onderhevig „ zyn, op welke alleen ons Staatkundig „ geluk kan berusten; zo zullen wy den „ laster den mond stoppen, en onze te„ genstreevers beschaamen; zo zullen wy

„ aan

„ aan het grootste en moedigste Volk van
„ den aardbodem overtuigend doen zien,
„ dat het ons niet te vergeefsch heeft bygestaan in het affchudden van het juk,
„ waar onder wy gekromd gingen — dat
„ de *Nederlander* eene Broederlyke Vereeniging met zulk een Volk waardig is! —
„ Zo zal het verwonderd *Europa* ons eerlang erkennen moeten voor egte Zoonen van die *Batavieren*, die de Vryheid
„ verdeedigden, toen de geheele Wereld
„ voor het alles dwingend *Rome* nederknielde; het zal dan welhaast, in het
„ tegenwoordig geslacht herbooren zien
„ dat zelfde Volk, dat de Throon van
„ PHILIPS wel eer deedt waggelen; dat
„ zyne bezittingen, in andere Werelddeelen, door moed en dapperheid, zo verre
„ uitbreidde, dat de Zon over den *Nederlander* nooit ondergaat; een Volk,
„ dat de twee magtigste Mogenheden van
„ den Aardbodem konde bestryden —
„ den Handel der geheele Wereld dwong,
„ zich op zyn Grondgebied te vereenigen — de Staatkundige balans in handen hieldt, en over den Oceaan den
„ schepter zwaaide.

„ Tot zulk een grootheid, *Bataaven!*
„ moeten wy, door eene goede en voorzigtige Staatsregeling, herbragt worden;
„ doch daar toe zouden wy nooit geraaken, byaldien die Orde van zaaken, of
„ liever die Systhematische Wanorde, waar
„ door wy nu byna twee jaaren zyn geslingerd geworden, bleef stand houden.

 „ Het

CXV. BOEK. 1798.

„ Het Bondgenootschaplyk Monster, niet
„ ongelyk aan de Hydra der Ouden, kan
„ niet worden verdelgd, dan door eenen
„ manmoedigen slag, welk alle deszelfs
„ Koppen in eens doet vallen. — Die
„ lang gewenschte slag is heden gegeeven.
„ Het gedrocht ligt reeds te zieltoogen;
„ doch de stuiptrekkingen des doods zou-
„ den nog gevaarlyk kunnen zyn. — en
„ ook dit moet worden voorgekomen.

Hier aan wordt, in de Proclamatie, gehegt eene Schets van de reeds opgegeevene trekken des Tusschen-bewinds, waar aan zy onderwerping vorderen, met byvoeging, „ dat men begrype, dat de tyd-
„ lyke Opoffering van eenige grootere ge-
„ deeltens van onze Burgerlyke Vryheid,
„ nergens anders toe strekt, dan om eene
„ goede Staatsregeling te verkrygen, en
„ door dezelve een veel grooter genot
„ dier Vryheid aan ons verzekerd te
„ zien (*)."

Voltooijing deezer Omwentelinge.

Deeze Afkondiging aan den Volke geschiedde met alle plegtigheid, onder het losbranden van 't geschut, het luiden en speelen der klokken, het geschal van pauken en trompetten. Zo spoedig werd deeze Staatsomwenteling volbragt, dat in den namiddag ten vier uuren den geheelen toestel der maatregelen tot zekerheid genomen, verdweenen was, en de uitgang uit den *Haage* ieder, behalven de in zekerheid genomene Representanten, open stondt.

Ge-

(*) *Dagv. der Const. Verg.* VIII. D. bl. 438-432.

Genoegen hadt het geschonken, dat het aantal der Representanten en Plaatsvervangeren, die de eerste Zitting bygewoond hadden, zo groot was. Onverwagt en ontzettend was, by de opening der tweede zamenkomst, het aantal Brieven, zo van Leden als van Plaatsvervangers, die zich der Vergadering onttrokken (*). Schoon verre de meesten, de Verklaaring op den twee en twintigsten afgelègd, en deel genomen hadden, zo in het Committé Generaal, als in de opene Vergadering, en de besluiten van dien dag; hunne zo al niet daadlyke instemming, althans stilzwygende onderwerping aan het bepaalde, hadt eigenaartig de gedagten bevestigt, en de verwagting doen ontstaan, op hunne bestendige medewerking. De reden, welke eenige met ronde woorden, anderen onder bedekter uitdrukkingen van hun niet verschynen gaven, was de Vernietiging van het Reglement.

CXVI. BOEK. 1798. Een aantal Leden bericht niet weder ter Vergadering te zullen verschynen.

Ver-

(*) Met naame A. GEVERS, G. A. VISSCHER, W. DE LILLE, J. LUBLINK *de Jonge*, C VAN LENNIP, C. I. BRANGER, A. POMPE VAN MEERDERVOORT, H. VAN ROOYEN, U J. HUBER, W. G LOEF, J. J. HAVERMANS, C. FLOOREN, N. VAN FOREEST, H. STORM, F BLONDEL, J. VAN BUUL, H. HOOGSTRAL, H. J. COLMSCHATE, D. VAN HORBACH, T. VAN DER BORCHT en VERHOYSEN. *Dagverh. der Const. Verg.* VIII. D. bl. 429. Laater onttrokken zich W. B. TIP, VAN ESEN en P. L. VAN DE KASTEELE, deeze was ter Vergadering niet tegenwoordig geweest. *Ald.* bl. 464. 479. G. J. G. BAGOT, P. DE LA COURT, D. BODDE, F. ANINCK en B. TEN POLL vermeerderden dit aantal.

XXIV. BOEK.

1798.

Gevoelens deswegen ter Vergadering.

Verbaasdheid, misnoegen, en verontwaardiging speelden op de aangezigten der Vertegenwoordigeren onder het hooren leezen dier Brieven. Welhaast gaf de tong die aandoeningen te verstaan. Men hing ongunstige afbeeldzels op van deeze Postverlaateren, beweerde, dat zy geene regtschaape Patriotten waren, en dat hunne voorgaande gedraagingen uitweezen, hoe het algemeen beroepen op de Vernietiging des Reglements, als de oorzaak huns bedryfs, een louter voorwendzel was; hoe de gelyktydige inzending en de gelykvormigheid van den inhoud, niet duister aanwees, dat 'er eene zamenstemming, die het naauwlettendst toevoorzigt vorderde, onder hun plaats hadt. — Veelen zagen in dit gedrag de hoogste onbestaanbaarheid, aan geene andere dan de gevaarlykste bedoelingen toe te schryven, als het verstooren van de Orde en het verwekken van verwarringen. — Anderen schreeven dien stap aan lafhartigheid toe, noemden hun ongetrouw aan Eed en Pligt. Een ander wenschte de Natie geluk met het wegloopen dier *Federalisten*, die toch in 't hart niet deugden. — Hun vasthouden aan het Reglement, of zo anderen zich uitdrukten, het voorwenden daar van, gaf op nieuw gelegenheid aan eenige Spreekers om tegen 't zelve sterk uit te vaaren; 't welk gejuich in de Vergadering baarde. Terwyl een ander in 't midden bragt, dat onder de Briefschryvers niet weinigen gevonden werden, die het Reglement in de

Nationaale Vergadering zo menigmaal als het groote struikelblok afschetsten, en als de hinderpaal waarom de Nationaale Vergadering geen meer nuts kon aanbrengen. Dat men 'er onder hun telde, die niet alleen toegestemd hadden in, maar yverige Voorstanders geweest waren van het besluit der Nationaale Vergadering tot de algemeene Heffing ten herstel van 's Lands Vloot, strydig met de letter van het Reglement, waar door zy 't zelve toen reeds hadden verbroken. Niet zo zeer de daad van bedanking als wel de Persoonen door welken die daad verrigt was, diende men in 't oog te houden. Naa deeze en andere soortgelyke aanmerkingen werden de Brieven in handen eeniger Leden gesteld, en teffens tot narigt aan de Commissie van Binnenlandsche Correspondentie gezonden (*).

CXIV BOEK. 1798.

Uitspraak over deeze Persoonen.

Naa veel geschils over het te deezer zaake uitgebragt Verslag, was het besluit op alle die Afscheidsbrieven, om de Schryvers, en dus bedankt hebbende Leden der Vergadering, te houden en te verklaaren voor Lieden, die het vertrouwen der Constitueerende Vergadering, en van het *Bataafsche* Volk, verlooren hadden, en uit dien hoofde vervallen van alle hunne Posten als Representanten des *Bataafschen* Volks, en van alle verdere Posten en Bedieningen, als mede het Stemregt; terwyl zy verders gesteld werden onder het toevoor-

(*) *Dagv. der Const. Verg.* VIII. D. bl. 428-433.

[illegible] voorzigt van het Bestuur der plaats hunner wooninge (*).

[illegible] 1798. Eene Commissie der Buitenlandsche zaaken benoemd.

Daar de Commisfie der Buitenlandfche Zaaken vernietigd was, en het Intermediair Uitvoerend Beftuur nog niet beftondt, benoemde de Vergadering vyf Leden, met naame MEYER, VREEDE, DE LEMON, KONYNENBURG en BLAUW, om de zaaken dier vernietigde Commifie over te neemen, zonder zich egter in de behandeling der Diplomatieke zaaken in te laaten. Tot hun behulp kreegen zy den Burger VAN DER GOES, die der voormaalige Commisfie als Secretaris ten dienfte geftaan hadt (†).

Derzelver Verslag.

Naa de aanftelling des Uitvoerenden Bewinds, gaven die Leden Verflag van hunne verrigtingen, waar door alles eenen geregelden loop behouden hadt; en de Ministers buiten 's Lands verftendigd waren van den gang deezer Omwentelinge; en hoe zy inzonderheid zich hadden bevlytigd om den buiten 's Lands verfpreiden laster, die de braaffte Volksvrienden hadt afgefchilderd, als Navolgers en egte Zoonen van den dwaazen en bloedgierigen ROBESPIERRE, te keer te gaan. Het gehouden gedrag deezer Burgeren droeg de goedkeuring der Vergadering weg (§).

Onderhandelin-

Van het hoogfte belang was het, zich van *Holland* voor deeze Omwenteling te ver-

(*) *Dagv. der Conft. Verg.* VIII. D. bl. 527. 533. 540. 543. 546.

(†) *Dagverh. der Conft. Verg.* VIII. D. bl. 427.

(§) *Dagverh. der Conft. Verg.* VIII. D. bl. 471.

verzekeren. Een Personeele Commissie, was onmiddelyk benoemd om over het gebeurde te spreeken, of met den toenmaaligen Voorzitter des Provincialen Bestuurs van *Holland* A. LOOSJES *Pz.*, of, by diens afweezen met den Voorzitter van het Provintiaal Committé, den Burger VAN DER SLEYDEN. De eerstgemelde op dien tyd te *Haarlem* zynde, onderhieldt de Commissie den laatstgenoemden over het gebeurde, verzogt hem zich in een der vertrekken van het National Hotel te begeeven, om daar met eene Commissie in onderhandeling te treeden, zo over de gevallene Decreeten, als over de wyze van derzelver volvoering. Deeze gaf te kennen van begrip te zyn, dat de Constitueerende Vergadering geene bevoegdheid hadt om dit van hem te vorderen; dan dat hy, als byzonder persoon, met hun wilde spreeken. In dit onderhoud gaf hy te kennen, een Brief dier Vergadering ontvangen en beantwoord te hebben; dat zy, wat het bewaaren van de rust betrof, het Hof hadden aangemaand om daar in te voorzien. —— De Commissie gaf daar op, als haar raadslag, dat het Provintiaal Committé van *Holland*, zonder verwyl, moest worden aangeschreeven, zich te onthouden van eenige daad van Souverainiteit, met bygevoegden last aan den Voorzitter, om, byaldien hy eenige ongeregeldheden bespeurde, daar van terstond, en zonder eenige agterhouding, kennis te geeven aan den Voorzitter van de Consti-

OMWENTELING
——
1798.
gen met het Prov. Bestuur van *Holland*.

CONST. BOEK. stituëerende Vergadering van het geheele *Bataafsche* Volk (*).

1798. Toestemmend Antwoord.

Op den Brief, de Ontbinding des *Provintiaalen Bestuur van Holland* daarstellende, en gelastende het voor eerst te veranderen in een *Intermediair Administratif Bestuur*, afhanglyk van en verantwoordelyk aan de Constituëerende Vergadering, was een gaaf toestemmend antwoord ingezonden, waar over de Vergadering hoogst voldaan was (†).

Bezending uit *Holland*. Aanspraak van Loosjes.

By deezen Brieve liet *Holland* het niet berusten. Weinig dagen laater verscheen 'er van wegen dit Administratief Bestuur eene Bezending uit twaalf Leden bestaande, vergezeld van den Secretaris. Ter Vergaderinge binnen geleid, deedt de Voorzitter A. Loosjes *Pz.* die zich eerst tegen die pligtpleeging verklaard hadt (§), deeze door hem gestelde Aanspraak —

„ Burgers Representanten! Het Provin-
„ tiaal Bestuur van *Holland*, Gy weet het,
„ is, op uwen uitdruklyken last, her-
„ vormd in een Intermediair Administratif
„ Bestuur, van U afhangelyk, aan U
„ verantwoordelyk. Het Wetgeevend Ge-
„ zag van dat Bestuur, zedert eeuwen,
„ door de geheele Wereld beroemd, en
„ zo dikwerf uitgeoefend door de schran-
„ der-

(*) *Dagv. der Const. Verg.* VIII. D. bl. 419. 434.
(†) *Dagverh. der Const. Verg.* VIII. D. bl. 441.
(§) *Decreeten van het Provintiaal Bestuur van Holland* en *Resolutien van het Intermediair Administratief Bestuur van het voormaalig Gewest Holland* 25 en 26 Jan. 1798.

„ derſte en braafſte Mannen, immer aan
„ het roer van eenig Staatsbewind, is zagt-
„ lyk zynen politieken dood geſtorven.
„ Zo zagtlyk ſterft een Grysaart, naa een
„ lang arbeidzaam, en, zo hy zich vleit,
„ niet geheel nutloos leeven, met den
„ zoeten lach der hoope op het aangezigt.

[illegible] 1798.

„ Het Intermediair Adminiſtratief Be-
„ ſtuur van het voormaalig *Hollandsch* Ge-
„ west, ziet zich, naa eene geheele om-
„ ſchepping van het Staatsgeſtel, onver-
„ wagt nedergezet in eene voor 't zelve
„ vreemde loopbaan, daarenboven over-
„ dekt met de bouwvallige brokken van
„ het ingeſtort Wetgeevend ſtelzel; en
„ ſtoot zich, in die betrekking aan onze-
„ kerheden, die byna geheel deszelfs werk-
„ zaamheid doen ſtilſtaan.

„ Te midden egter van dien onzekeren
„ ſtaat meent zy, by de intreede van die
„ loopbaan, U, in 't openbaar, voor het
„ oog des geheelen *Bataafſchen* Volks, te
„ mogen begroeten.

„ Gy zyt het, Burgers Repreſentanten!
„ die met éénen ſlag, zo hartlyk door alle
„ welmeenende Republikeinen begeerd,
„ het gedrogtlyk *Federalisme* verpletterd
„ hebt, welks vergruizing ſchrander be-
„ leid en manlyken moed vorderde. Gy
„ hebt, dat verpletterende, uwen onver-
„ anderlyken afkeer van het Stadhouder-
„ ſchap, Federalisme, Ariſtocratie en Re-
„ geeringloosheid gezwooren — en tevens
„ het *Bataafſche* Volk daadlyk voor het
„ afgryslykst lot eener Maatſchappy, dat
„ van

„ van Regeeringsbeleid, beward, door
„ U te vestigen als de Constitueerende
„ Vergadering, representeerende het *Ba-*
„ *taafsche Volk.*

„ 't Zou ons Bestuur, thans van U af-
„ hangelyk, aan U verantwoordelyk, kwa-
„ lyk voegen, den wierook des lofs te
„ doen opgaan. Dat zou ons in onze be-
„ trekking den schyn van vleyery, boven
„ welke edele zielen zich zelven tragten
„ te verheffen, kunnen geeven, dat zou
„ Trotschheid in ons kunnen schynen, en
„ als of wy, vergeetende onzen tegen-
„ woordigen stand, waanden dat Gy, op
„ uwe bedryven, nog onze goedkeuring
„ behoefde.

„ Wat schiet ons dan over, Burgers
„ Representanten! in die betrekking, waar
„ in wy tot elkander staan? Wat toch dan
„ het doen van hulde aan uwe Vergade-
„ ring, dan het betoon van onze dienst-
„ vaardigheid, dan het slaaken van onze
„ wenschen.

„ Maar, Burgers Representanten! gy
„ begeert zeker van ons geene hulde, als
„ die, welke voortyds de Graaven deezes
„ Lands van derzelver Vasallen vorder-
„ den. Gy houdt ons, schoon in onze
„ betrekking aan U ondergeschikt, voor
„ vrye *Bataaven*, die alles, wat naar krui-
„ pende laagheid zweemt, verfoeijen. Gy
„ kunt van ons geene andere hulde vor-
„ deren, dan die van een bereidvaardig
„ dienstaanbied, waar door wy U de beste
„ hulde, die van *Bataafsche* trouw, in

„ het

„ ne mede helpen redden van het lieve
„ Vaderland, toebrengen; en die hulde
„ hebben wy U, by den eersten Brieve,
„ dien wy aan uwe Vergadering afvaar-
„ digden, zo volledig gedaan, dat die
„ daad van het Administratief Bestuur, met
„ allen te wenschen luister, in uwe De-
„ creeten geboekstaafd werd.

„ Alleen mogen wy dus, om den zo
„ dierbaaren Nationaalen tyd niet met
„ ydele pligtpleegingen te verbeuzelen,
„ onze eenvoudige en opregte wenschen,
„ (want het kenmerk van eenvoudigheid
„ en opregtheid, den *Hollanderen*, zedert
„ Eeuwen toegekend, hoopen wy niet met
„ het afstaan van dien Naam, verlooren
„ te hebben) in het midden deezer Ver-
„ gaderinge uitboezemen.

„ Burgers Representanten! het Interme-
„ diair Administratief Bestuur van het
„ voormaalig *Hollandsch* Gewest, wenscht
„ U, door mynen mond, al dien moed,
„ al die kragt, al die bekwaamheid, wel-
„ ke vereischt worden, om, in deeze zo
„ zorglyke oogenblikken, het slingerend
„ roer van Staat in handen te houden.
„ Het wenscht U dat Gy, door alzins
„ voorzigtige en klemmende maatregelen,
„ de tot zinkens toe geschokte kiel van
„ ons Gemeenebest, binnen korten tyd,
„ in de eenige veilige haven, die eener
„ goede Constitutie, moogt doen inloo-
„ pen. — Dan, dan eerst, zal het *Ba-
„ taafsche* Volk weder ontzaglyk en ge-
„ vreesd door deszelfs vyanden, ten spyt

„ van

GESCHIEDENIS. 1798.

„ van het tyrannisk *Britsch* Gouvernement, zyne Vlaggen op de Zeeën, als „ van ouds, geëerbiedigd zien; dan, dan „ eerst zal het *Bataafsche* Volk eerwaar„ dig zyn in 't oog dier Mogenheden, „ met hetzelve in vriendschaplyke betrek„ kingen, boven al dierbaar aan het *Fransch* „ Gemeenebest, zynen zo magtigen Bond„ genoot, dat de ketens van onze Slaa„ verny verbrooken heeft, en U de Hy„ dra van het Federalisme heeft doen ne„ dervellen."

Hoe beantwoord.

MIDDERICH beantwoordde deeze manlyke Begroeting op deezen trant; „ Het „ is, Burgers Bestuurders van dat voor„ naame en belangryke deel van ons Va„ derland, 't welk tot nog *Holland* ge„ naamd wordt, deeze Vergadering niet „ onverschillig te zien, dat Gylieden, die „ met daaden getoond hebt, de besluiten „ deezer Vergaderinge te eerbiedigen, het „ Vaderland te beminnen, en het belang „ van een zo aanzienlyk gedeelte van het„ zelve te kennen en te behartigen, ook „ thans hier verschynt, om daar van nieu„ we bewyzen af te leggen.

„ Gy weet het, Burgers! dat de ge„ waande Souverainiteit der Provintien „ niet alleen, zedert de Revolutie van „ MDCCXCV, maar ook vooral van het be„ gin der Nationaale Vergadering tot aan „ derzelver ontbinding — tot op laatstle„ den Maandag, de voornaame hinderpaal „ is geweest, waar door de redding van „ het Vaderland onmogelyk werd gemaakt,

„ laat

CIƆIƆ CCXCVIII. 1798.

„ laat het genoeg zyn, U te mogen her-
„ inneren, dat de manlyke welspreeken-
„ heid, gepaard met de beste bewyzen,
„ door uwen agtenswaardigen Voorzitter,
„ kort naa de Organisatie van uwe Ver-
„ gadering, in het afgeloopen Jaar, in
„ deeze Zaal gebezigd, die kragt van over-
„ reeding by veelen moest ontbeeren,
„ waar op dezelve anderzins eene zo bil-
„ lyke aanspraak konde maaken (*); en
„ dat, niettegenstaande uwe jongstgedaane
„ ernstige verklaaring over de Afschaffing
„ der Quotas, om aan de behoeften van
„ den Staat te voldoen (†), men liever het
„ Vaderland zou hebben laaten verlooren
„ gaan, dan die verklaaring te gelooven,
„ en aan dien billyken eisch te voldoen.
„ Wilden wy het Vaderland dan red-
„ den, was de eerste welmeenende stap,
„ dien wy moesten doen, de wangedrogt-
„ lyke Souverainiteit der Provintien af te
„ schaffen, om door geen kleine niets be-
„ tekenende Souveraintjes ons geëntraveerd
„ te zien. — Lang genoeg was die Des-
„ potique Magt door ons gevoeld, en
„ zy hadt reeds voor zeer lang behooren
„ verpletterd te worden, door hun, die
„ invloeds genoeg hadden om het monster
„ onverschrokken aan te vallen, en te ne-
„ der te vellen.

„ De spoed, waar mede Gy ons De-
„ creet geobedieerd hebt, is aan de op-
„ let-

(*) Zie onze *Vaderl. Hist.* XXXVIII. D. bl. 27.
(†) Zie onze *Vaderl. Hist.* XXXVIII. D. bl. 47.

„ letterheid deezer Vergaderinge niet ont-
„ fnapt, dezelve heeft honorabele mentie
„ daar van in haare Notulen moeten maa-
„ ken; zy heeft reeds derzelver Uitvoe-
„ rend Bewind gelast om uw Intermediair
„ Bestuur zodanig te organiseeren, als het
„ voor het heil des Vaderlands nuttig en
„ raadzaam zal oordeelen, ongetwyfeld
„ zal het dit met Uliedér overleg doen.
„ Gaat intusschen voort met het belang
„ van dat gedeelte van ons Vaderland te
„ administreeren, 't welk aan uwe zorge
„ is toevertrouwd. Houde U verzekerd,
„ dat by deeze Vergadering zo veele ver-
„ standige, volyverige, braave en welmee-
„ nende Republikeinen, als waar op uwe
„ Vergadering, met allen regt, roem mag
„ draagen, nimmer onoplettend zullen be-
„ handeld worden. —— Gaat voort, met
„ opoffering van alle gewaande eigen groot-
„ heid, en verzaaking van allen zelfsbelang,
„ U verdienstlyk by het Vaderland te
„ maaken, en gy zult, ten allen tyde, in
„ de agting deezer Vergadering, en in de
„ liefde en toegenegenheid van alle wel-
„ gezinde Patriotten in ons Vaderland bly-
„ ven deelen; en, wanneer iemand uwer
„ in andere Posten mogt geroepen worden,
„ waar in hy het Vaderland ten dienste kan
„ zyn, weigert dan ook nooit uwe hulp,
„ op dat gy niet alleen by dit Geslacht,
„ maar ook by de Naakomelingschap, in
„ zegening blyve!" (*)

On-

(*) Dagverh. der Nat. Verg. VIII. D. bl. 462 enz.

Onverwyld ontving de Constitueerende Vergadering een Brief uit *Utrecht*, met kundschap, dat men daar aan de Aanschryving voldaan, het Gewestlyk Bestuur ontbonden en in een Administratief Bestuur veranderd hadt. Eene Bezending van daar by die berichtgeeving vermeld, verscheen vervolgens ter Vergaderinge, en voerde de Burger PIETER LINTHORST, aan 't hoofd van dezelve geplaatst, dit woord — „ Vertegenwoordigers des *Bataafschen* Volks! „ Hoop, Doel en Verwagting van allen, „ die het Vaderland lief hebben, van al„len, die waardig zyn den agtbaaren „ grond, die hunne heldhaftige Voorva„ders betreeden hebben, te bewoonen; „ van allen, die den eernaam van Patriot „ en Menschenvriend mogen draagen, en „ niet ontaart zyn van de zugt, die de „ eerste Bewooners van dit door Zee en „ Rivieren betwist Land bezielde!

„ Zy, die ons afgezonden hebben, en „ wy behooren onder die waardigen; wy „ willen, nevens U, het Vaderland helpen „ redden, en deszelfs ondergang niet over„leeven, en het was ook alleen daarom, „ Burgers Representanten! dat wy geen „ oogenblik aarzelden, om aan Uliedet „ Decreeten te voldoen, ons als Gewest„lyk Bestuur voor ontbonden houdende, „ en provisioneel veranderd in een Inter„mediair Administratief Bestuur, en de „ daardoor zo lang gewenschte Eenheid, „ zonder welke het Vaderland niet te red„den was, blymoedig omhelsd hebben.

ZESDE BOEK. 1798. *Utrechts* bezending en LINTHORSTS Aanspraak.

 „ Wy

UMMO BOEK. 1798.

„ Wy zyn afgezonden om dit aan Ulie-
„ den, voor het oog des *Bataafschen* Volks
„ plegtig te betuigen, en Ulieden geluk
„ te wenschen met de heuchlyke vooruit-
„ zigten van het Vaderland gelukkig, het
„ groot oogmerk der boven alle mensch-
„ lyke vooruitzigten strekkende Revolutie
„ bereikt, en zo den wensch van elk
„ *Bataaf* en de spoedige daarstelling eener
„ gelukkigmaakende Staatsregeling vervuld
„ te zien.

„ Vleiery en lofspraak zyn voor Ulie-
„ den hoonend, en zoude den mond van
„ den Spreeker, en zyne Committenten
„ veragtlyk maaken; terwyl wy ons niet
„ vermeeten zullen, nutleoze woorden tot
„ Ulieden te voeren; maar alleenlyk de
„ vryheid neemen om ons en hun, die ons
„ afgezonden hebben, in Ulieder Protec-
„ tie aan te bevelen, en te wenschen, dat
„ de Vader aller menschen uwe poogin-
„ gen zegene, en alles aan uwe edele poo-
„ gingen beantwoorden doe, dan zal de
„ laate Naaneef den Dag zegenen van uw
„ aanzyn, en de dankbaarheid uwe Naa-
„ men onsterflyk maaken."

Beant-
woord.

De Voorzitter beantwoordde deeze kor-
te Aanspraak met te zeggen; „ Ulieder
„ plegtige verschyning, in de Vergaderzaal
„ van de Vertegenwoordigende Magt des
„ *Bataafschen* Volks, is ons aangenaam.
„ Wy beschouwen dezelve als een onwe-
„ derspreeklyk bewys, dat gy waarlyk
„ welgezind zyt om het Vaderland mede
„ te helpen redden — en dit kon niet ge-
„ schie-

CXIV. BOEK. 1798.

„ fchieden, dan door de botzende tegen-
„ werkende kragt, die de Souverainiteit
„ der Provintien, het zy dezelve dan nog
„ al of niet weezenlyk beftondt, uitoe-
„ fende, en, ten nadeele van het Alge-
„ meen Belang van het lieve Vaderland,
„ deedt gevoelen, niet langer te doen
„ werken; maar, op eenmaal te vernielen.

„ Wy verklaaren dan dat Gylieden en
„ uwe Committenten, door aan ons De-
„ creet fpoedig te voldoen, en door, ook
„ in dit opzigt, uwen pligt te betragten,
„ U aan het Vaderland verdienstlyk ge-
„ maakt hebt.

„ Wy beantwoorden uwe Gelukwen-
„ fchingen met die verzekering, dat ons
„ niets meer ter harte zal gaan, dan in
„ den kortstmogelyken tyd, aan het *Ba-*
„ *taaffche* Volk, eene Staatsregeling ter
„ goedkeuring aan te bieden, welke wy
„ gelooven het meest gefchikt te zullen
„ zyn, om het waarlyk vry, gelukkig, en
„ tevens aanzienlyk, te maaken. Houdt
„ U intusfchen overtuigd, dat Gylieden,
„ uwe Committenten, en alle Medebur-
„ gers en Ingezetenen, nimmer aan het
„ waakzaam oog en de befchermende Magt
„ deezer Vergaderinge ontfnappen zult.

„ Keert met deeze verzekering na uwe
„ Committenten weder. —— Blyft voor
„ de belangens die Ulieden nog toever-
„ trouwd zyn, met den meesten vlyt
„ en oplettenheid, zorgen, tot dat ons
„ Uitvoerend Bewind daar in zal hebben
„ voorzien. Gy zult daar voor, ten allen

XXIV. BOEK. 1798. Gedraagingen der overige Gewesten, inzonderheid *Zeeland* en *Bataafsch Braband*.

„ tyde, de dankbaare erkentenis van dit
„ en het volgend Geslacht genieten (*)."

Brieven uit *Gelderland*, *Stad en Lande*, *Overysfel*, *Friesland* en *Drenthe* verstendigden de Vergadering van de onderwerping aan het Besluit ter Ontbindinge hunner Gewestlyke Bestuuren (†). — Zo vlot kwam de toestemming van *Zeeland* niet. De Provintiaale Raad van dat Gewest gaf eerst de weete, op de ontvangene aanschryving, daadlyk de Vertegenwoordigers beschreeven te hebben. Met allen ernst hadden deezen de ingezondene Besluiten overwoogen; doch gaven zy te verstaan, dat zy, door het Volk aangesteld, ook aan 't zelve alleen verantwoording schuldig waren, zonder dat eenige Kerklyke of Wereldlyke Magt hun hier in kon verhinderen; noodig hadden zy het daarom geoordeeld het Volk op te roepen, ten einde deszelfs wil te verstaan, met toezegging van onverwyld den uitslag deezer Volksoproeping der Vergaderinge te doen weeten. — Dit smaakte der Vergaderinge niet. De Brief werd in handen van het Uitvoerend Bestuur gesteld, ten einde te zorgen, dat de genomene Besluiten gehoorzaamd wierden. Dit hadt eene onverwylde onderwerping ten gevolge (§). — Marrend betoonde zich ook het Bestuur van

(*) *Dagverh. der Const. Verg.* VIII. D. bl. 350 en 470 enz.
(†) *Ald.* bl. 472. 475. 481.
(§) *Ald.* bl. 468. 477. 480.

CXV. BOEK.

1798.

van *Bataafsch Brabant*; doch 'er werden middelen ter hand geslaagen, die ook dit Gewest in de nieuwe Orde van zaaken deeden treeden (*).

't Voorstel tot ontslag van den ouden Eed omhelsd.

Een voordragt van den Representant VAN ZONSBEEK, om, by een uitdruklyk besluit, de Leden der Gewestlyke Bestuuren, Committés en Ministers van den door hun gedaanen Eed, in zo verre zy door denzelven aan eenige Provintiaale Souvereiniteiten waren verbonden, te ontslaan, ontmoette zo veel byvals, en kreeg zo sterke ondersteuning, dat dezelve onverwyld doorging. Men hieldt het, met VAN LOCKHORST, daar voor, dat, zou men van de daargestelde Omwenteling voor het Vaderland immer vrugt trekken, dezelve ten spoedigsten moest werken, dat de werkzaamheden der Vergaderinge, als een electrieke schok, zich door alle de deelen des Gemeenebests moesten doen gevoelen. Men moest alle beletzelen, die men zich, als mogelyk, kon voorstellen, zoeken te voorkomen. — Nog was niet vergeeten, hoe, in den aanvange der Omwentelinge des Jaars MDCCXCV, veelen werden terug gehouden om daadlyk mede te werken, uit eene gemoedlyke vreeze van tegen in vroegeren tyd afgelegde Eeden te zullen handelen. Buiten dit voorgesteld Ontslag hadt men zulks weder te wagten (†).

Uit

(*) *Dagverh. der Const. Verg.* VIII. D. bl. 464. 472. 478.

(†) *Dagverh. der Const. Verg.* VIII. D. bl. 441.

1798.

Veelvuldige gelukwenschingen.

Uit de meeste Steden van *Holland*, uit die van eenige der andere voormaalige Gewesten, kwamen gelukwenschingen; ook van byzondere Lichaamen, als het Committé van den *Oost-* en *West-Indischen* Handel; van de Land- en Zeemagt. Alle deeze waren grootendeels op denzelfden toon gestemd, schoon deezer snaaren hooger klonken dan die van anderen (*).

Brief van TALLEYRAND over het gebeurde.

Hadt de Minister des *Franschen* Volks zo veel deels genomen in het daarstellen dier groote Omwenteling, en verzekering gedaan van het welgevallen, 't geen die groote Natie daar in gewis zou neemen (†); onze Minister MEYER te *Parys*, door een Boode van die gebeurtenis verstendigd, verwylde niet om des terstond aan het Directoire kennis te geeven, en bericht te zenden hoe zeer aangenaam die boodschap aan 't zelve was. — Ten overtuigendsten blyke hier van strekte het Geschrift, naamens 't zelve, aan onzen Afgezant ter hand gesteld. De Minister der Buitenlandsche Zaaken CH. MAN. TALLEYRAND, drukte zich in deezer voege uit — „Door U onderricht van de Ge„beurtenis, op den derden Pluviose, in „den *Haag* voorgevallen, had ik my ge„haast om alle de omstandigheden daar „van ter kennisse van het Uitvoerend „Be-

(*) Wy agten het onnoodig dezelve in 't byzonder te vermelden. Zy worden aangeduid en deels opgegeeven in de Dagbladen van January deezes Jaars.

(†) Zie hier boven bl. 125.

„ Bewind te brengen, en de Missives van „ den Burger CH. DE LA CROIX hadden „ my zedert in staat gesteld om aan 't „ zelve de snelle en gewigtige gevolgen „ daar van mede te deelen.

„ Eene zo heilryke, eene zo volkomen „ Herschepping, in den tyd van weinig „ uuren, zonder stooring der rust, en „ zonder wederstand, daargesteld; de byna „ oogenbliklyke overgang van een Re„ geeringsstelzel, dat tevens op Regeering„ loosheid en Eedgenootschaplyke Denk„ beelden gegrond was, tot eene vorm „ van Bestuur, dat, hoe zeer nog Pro„ visioneel, egter reeds het beeldtenis van „ een Gevestigd Bestuur vertoont, en, „ binnen weinig tyds, eene gevestigde „ Constitutie belooft, deeze gelukkige „ zegepraal van den Nationaalen wil over „ de kluisters van gewoonte en eigenbe„ lang behaald, die zedert vier jaaren by „ de *Bataaven* de verheeven vlugt der „ Vryheid stremden, konde niet nalaaten, „ door het *Fransch* Gouvernement, naar „ waarde, geschat en gevoeld te worden.

„ Aangevuurd door het opregt verlan„ gen om de *Bataafsche* Republiek, in „ het verzekerd bezit der Vryheid en der „ rust te zien; een leevendig belang daar „ in stellende, dat deeze Republiek in „ eene spoedige en bestendige Organisa„ tie, de middelen vinde om haaren voo„ rigen welvaard te herstellen, en zelfs te „ boven te streeven, vereenigde het alle „ zyne wenschen om dit oogenblik daar-

CXIV. BOEK. — 1798.

aart, hoorde men niet weinige, die een zeer langduurig raadpleegen speldden. — Te midden van dezelve liet VAN LOCKHORST zich op deezen trant hooren; „ Burger President! Burgers Representanten! Het smert my, dat ik myne verwondering openlyk moet betuigen over „ de menigvuldige Discussien in deeze „ Vergaderinge. — Hoe, hebben wy „ dan, zints twee jaaren, niet genoeg „ geleerd, dat het Vaderland, niet met raisonneeren; maar met daaden, te redden „ is — moeten wy dan nog langer die „ elendige gebreken van veel te spreeken „ onder ons zien heerschen. — Neen, „ Burgers Representanten! laaten wy alle „ Discussien, zo veel mogelyk, vermyden, en, gelyk op den eersten dag deezer Revolutie, in plaats van dit, veel — „ zeer veel — afdoen! — Deeze algemeene aanmerking, (hier van is uwe goedwilligheid my een waarborge) zal my „ door Ulieden niet ten kwaade worden „ geduid.

„ Dan, op dat ik het byzonder geval, „ thans voorhanden, meer van naby make. Zyn wy, Burgers Representanten! „ zyn wy reeds vergeeten, 't geen wy, „ in de voorige week, in de Nationaale „ Vergadering gezien hebben? hoe schielyk, hoe overhaast, heeft men zich „ toen over de algemeene beginzelen eener „ Constitutie verklaard! — Heeft elk een „ toen het zyne niet toegebragt om die „ groote beginzelen voor zeker vast te „ stel-

VIII. BOEK. 1798.

,, stellen? En zyn wy nu, (want het
,, geen de Voorsteller ons voordraagt is
,, weezenlyk het zelfde,) zyn wy, in
,, eenen zo korten tyd twyfelende omtrent
,, de groote zaak geworden? — Wat moet
,, het *Bataafsche* Volk, wat moet het
,, *Fransch* Gouvernement, van ons denken,
,, wanneer wy nu eene zaak Commisso-
,, riaal maaken, die reeds in eene voorige
,, Vergadering is afgedaan?
,, Ik kenne, ik gevoele het gewigt van
,, den voordragt; maar hier over komen
,, geene langwylige raadpleegingen te
,, pas. — Zonder zich hier op oogen-
,, bliklyk te verklaaren, beschouw ik de
,, groote zaak, de zaak des Vaderlands,
,, verlooren. — Laat ons dan, Burgers
,, Representanten! laat ons dan op geene
,, kleinigheden, op geene woorden, zien;
,, laat ons de groote zaak daarstellen, en
,, voor het oog van *Europa* toonen, dat
,, wy de hoofdzaak betragten, en die
,, vastigheden aan ons Gouvernement trag-
,, ten te geeven, welke het behoeft, om
,, het welzyn des *Bataafschen* Volks nu
,, reeds te verzekeren — dat wy dan niet
,, langer delibereeren, dat wy in dit stuk
,, geen Advys eener Commissie inwag-
,, ten — hier moet geen dag, geen oogen-
,, blik verlooren gaan — en daarom be-
,, sluit ik, dat tot de medegedeelde Voor-
,, dragt, als in zich behelzende dezelfde
,, zaaken, welke reeds in de voorleden
,, week zyn vastgesteld, ook nu oogen-
,, bliklyk worde besloten."

On-

CIV. BOEK. 1798. Onderfteuning vondt die Spreeker in DE LEMON, VAN DER HOEVEN, NUHOUT VAN DER VEEN en VAN ZONSBEEK. Dit alles geregtigde den Voorzitter tot de vraage of zich die Vergadering met het Voorftel, en de Artykelen daar in vervat, kon vereenigen, en dezelve als Grondbeginzels vastftellen? — Niemand fprak. De beflisfende hamerflag bekragtigde zulks. Eene algemeene toejuiching en aanhoudend handgeklap doorklonk de Vergaderzaal, en werd zulks vervangen door het geroep *Lang leeve de Een en Ondeelbaare Bataaffche Republiek!* (*).

Befluit daar toe.

Benoemde en verkoozene Leden des Uitvoerenden Bewinds.

De Leden benoemd om een voordragt te doen van Perfoonen, die het Intermediair Uitvoerend Beftuur zouden uitmaaken, ftelden als daar toe gefchikt voor PIETER VREEDE, WYBO FYNJE, STEPHANUS JACOBUS VAN LANGEN, JOAN PIETER FOKKER en BAREND WILDRIK (†).

VREE-

(*) *Dagverb. der Conft. Verg.* VIII. D. bl. 450.

(†) Om dit Uitvoerend Bewind te huisvesten, overeenkomftig met de aanzienlyke post, welke 't zelve bekleedde, kwam eerst in overweeging het huuren van het geweezen Logement der Afgevaardigden van de Stad *Amfterdam*, met overneeming der Huisraaden, ten beloope van 45000 Guldens, waar onder ƒ 1162 aan Tafelzilver was. Doch dat huuren hadt geen voortgang ten aanziene van die Verblyfplaats. Het *Oude Hof* werd daar toe gekoozen, met de noodige verbeteringen. Het overneemen van het Meubilaire ging door, met de nog voorhanden zynde Meubilen des geabandonneerden Boedels van den Vorst van *Nasfau*. *Dagverb. der Conft. Verg.* VIII. D. bl. 631. en IX. D. bl. 244 en 470.

De

VREEDE maakte, als de eerstbenoemde tot die gewigtige post, eenige verschooningen; doch zy golden niet. De afweezigheid des laatstbenoemden baarde, door de veelvuldige en eenstemmige getuigenissen ten zynen voordeele, geene zwaarigheid; ook verscheen hy eerlang ter Vergadering en deedt de Verklaaring (*).

CXIV. BOEK. 1798.

Aanstelling van het Uitvoerend Bewind.

De eigen dag, wanneer het evengemelde voorstel, met zo veel betoons van genoegen, bepaald werd, was bestemd tot de Inleiding en Aanstelling van het Uitvoerend Bewind. De vier eerstgemelden, daar WILDRICK nog afweezig was, vervoegden zich ter Vergaderinge, en de Vraag, of zy bereid waren de Verklaaring af te leggen? met *Ja* beantwoord hebbende, nam VREEDE het gevraagde woord. 't Zal, uit verscheide hoofde, voeglyk weezen, dat wy hem, in ons Geschiedblad laaten spree-

De kosten op dit alles loopende, waren aanzienlyk, zo ook de Verteeringen, blykens eene *Memorie van Gelden der Huishoudelyke Betaalingen, in dit Hotel*, voorhanden in de *Mem. van het Intermediair Uitvoerend Bewind* bl. 34 en 88. De Stellers dier Memorie merken aan, dat de Burgers FOKKER en WILDRICK nimmer dit Hotel betrokken hebben, en dat dus die kostbaare Huishouding voor Rekening der drie overige Leden kwam. In de Mem. vinden wy egter, dat de Burger FOKKER, zich voor rekening van den Lande, voor *f* 117 een ronden Hoed en Echarpe deedt aanschaffen, en desgelyks WILDRICK voor *f* 125 - 10 - : Het geheel beloop dier Huishoudelyke Rekening was zints, 8 Feb. tot 6 Juny *f* 15,926 - 14 - 4.

(*) *Dagverb. der Const. Verg.* VIII. D. bl. 436.

CXIV. BOEK. 1798.

Vreede's Aanspraak te dier gelegenheid.

fpreeken. Hy deedt zich, met vollen nadruk, dus hooren.

„ Burger Prefident! Burgers Reprefen„ tanten! Het Vaderland was in gevaar, „ de Vryheid lag te zieltoogen. De Ari„ ftocratie, het Federalisme, de Heersch„ zugt, het Zelfsbelang, hadden hun fe„ nyn in deeze Vergadering, en onder „ alle Geconftitueerde Magten, uitgeftort. „ Alle werkingen van het Beftuur waren „ verlamd, de Volks-energie was uitge„ doofd; eene koude Onverfchilligheid, „ de gezelinne der Slaaverny, heerschte „ overal. De Republikeinfche Burger „ werd vertrapt — mishandeld, — In één „ woord, de beginzelen onzer gelukkige „ Omwenteling waren genoegzaam verloo„ ren, en het ftondt gefchaapen, dat wy, „ naa een kring van noodlottigheden, en „ bange worstelingen, te hebben afgeloo„ pen, ten laatften zouden zyn terug ge„ bragt geworden, waar wy begonnen „ hadden. Ja, harde — maar vergulde „ en listig met fluweel omtogen ketens, „ zouden de eenigfte vrugten geweest zyn, „ die de *Bataaven* van het verbryzeld „ Stadhouderlyk Juk getrokken hadden.

„ Dan eeuwige dank van Tydgenooten „ en Naakomelingen aan uwe onkreuk„ baare getrouwheid, aan uwen nooit wan„ kelenden heldenmoed! Gy hebt U gezet „ op die hoogte, waar toe getrouwe Volks„ vertegenwoordigers moeten opftygen, „ wanneer het Vaderland en de Vryheid „ worden aangevallen — en gy hebt

„ uwe

„ uwe, gy hebt hunne Vyanden verpletterd.

„ 't Was noodig, tot volvoering van „ een zo gewigtig werk, dat gy alle uit„ oefening van Magt in één punt vereenigde, en dat gy ze, voor een oogenblik, in uwe handen naamt.

„ En, even gelyk gy die vereeniging „ van magt hebt doen dienen, om met „ een verwonderenswaardig beleid en orde, die groote gebeurtenis daar te stellen, even zeer zal uw besluit, dat gy „ in dit oogenblik, in onze Aanstelling, „ volvoert, een onlochenbaar bewys geeven aan elk, die vatbaar is voor reden „ en overtuiging, dat gy geen overmaat „ van Magt langer in uwe handen begeert, dan noodig is om uw Vaderland „ gelukkig te maaken.

„ Tot op dit oogenblik waart gy niet „ alleen Wetgeevers; — tot op dit oogenblik bragt gy zelfs dien Wil ten uitvoer — dan thans roept gy ons om het „ laatste in onze handen over te geeven. — „ Gy belast ons om, wat gy, tot 's Volks „ welzyn zult besllooten hebben, met kragt „ en nadruk te doen daarstellen.

„ Wy ontveinzen niet, Burgers Representanten! dat wy zidderen, wanneer „ wy de ruimte overzien van Magt, die „ hier door op ons overgaat, en zo wy „ van ons hart, — zo wy van de getrouwheid van ons Republikeinsch hart — „ minder verzekerd waren, wy zouden „ het gevaar niet dorven overzien, om

 „ op

„ op zulk eene gevaarlyke proeve gesteld „ te worden. —— Wy ontveinzen niet, „ Burgers Representanten! dat wy zidde- „ ren, wanneer wy het gewigt nagaan „ van den meetloozen arbeid, die op onze „ schouderen zal nederkomen — van den „ van alle zyden aandruischenden tegen- „ stand, dien wy te verwagten en te over- „ winnen hebben. Ja, wy zonden aar- „ zelen onze Posten aan te neemen, zo „ wy minder den drang voelden van on- „ zen Vaderlandschen pligt, die, in den „ nood, zonder berekening zyner krag- „ ten, vordert, dat men zich voor 't zelve „ opoffert. —— Wy ontveinzen niet Bur- „ gers Representanten! dat wy zidderen, „ wanneer wy 's Lands uitgeputten toe- „ stand nagaan, en vergelyken by de groo- „ te onderneemingen, die nog te doen „ zyn, om onzen trotschen Vyand, den „ Vyand van het Geluk van *Europa*, aan „ de zyde van onzen overwinnenden Bond- „ genoot, tot eenen bestendigen Vrede te „ noodzaaken. Ja, wy zouden de vol- „ voering van den taak, dien gy ons op- „ legt, onmogelyk vinden, indien wy niet „ verzekerd waren, dat de *Bataaven* on- „ uitputbaar zyn in opofferingen, wan- „ neer het om hunne Vryheid en Onaf- „ hanglykheid te doen is, die door deezen „ Vrede zullen bevestigd worden.

„ Wy aanvaarden dan onze Posten, met „ deeze vooruitzigten, uit pligtbezef. —— „ Gy kunt — de *Bataafsche* Natie kan „ zich verzekeren van onzen yver — van

„ on-

„ onze onvermoeide arbeidzaamheid — van onze onwrikbaare verknogtheid aan beginzelen van Vryheidsliefde, die wy, zints zo lange, openlyk hebben aangekleefd.

„ Wy zullen, op uw voorbeeld, de Vryheid van het Vaderland stichten, en hier om de Orde onwrikbaar, en ten koste van alles, handhaaven. — Wy zullen de Republikeinen uit het stof, waar in de Heerschzugt hun veragtlyk hadt nedergestort, opheffen, en zy zullen, door hunne gehoorzaamheid aan de Wetten, en door eene billyke ondergeschiktheid aan wettige bevelen, toonen, dat zy Republikeinen, en onze bescherming waardig zyn. — Wy zullen inwendig de bronnen van 's Lands Welvaard en Voorspoed tragten te verzekeren, en uitwendig, in onze Diplomatische handelingen met andere Volken, het belang en de eer onzes Vaderlands staande houden, en, zo veel mogelyk is, immer bevorderen — en de vriendschap en naauwste vereeniging met onzen grooten en getrouwen Bondgenoot, meer en meer poogen aan te kweeken, en te bevestigen. — Wy zullen alle spaarzaamheid in ons Bewind, die de waardigheid der Natie en de verzekerde daarstelling onzer Onafhanglykheid toelaaten, betragten, en 's Lands Zeemagt, de eenige steun van der *Bataaven* Onafhanglykheid, zal onze eerste en grootste zorg tot zich trekken.

CXIV. BOEK. 1798.

„ Dit zyn, Burgers Representanten! de „ verzekeringen, die wy met de volheid „ van een opregt hart, U, en in U aan „ het geheele Vaderland opdraagen. — „ Dit zyn onze heilige voorneemens, — „ waar op wy de ondersteuning van Hem, „ die het lot der Volken in zyne handen „ draagt, en de zugt voor Vryheid, in „ het hart van den redelyken Mensch „ heeft ingeschaapen, met eenig vertrou- „ wen inwagten. —— Ook die zegen bly- „ ve volstandig op uwe gewigtige raad- „ pleegingen!"

Hoofd voor hoofd lagen de Leden des Uitvoerenden Bewinds daar op de Verklaaring af, dat zy, op hunne Burgertrouw, als zodanig, naar hun beste weeten, met al hun vermogen, zouden tragten de *Bataafsche* Republiek te dienen, en aan alle de Pligten, in de Provisioneele Instructie, hun voorgesteld, zo veel in hun was, te voldoen.

Hoe door Midderigh beantwoord.

Geenzins onbeantwoord bleef, naa deeze staatlyke verrigting, met de diepste stilte aanschouwd, en aangehoord, de Reden door Vreede, uit naam zyner Medeleden van het Uitvoerend Bewind, gehouden. Het zyn dusdanige Aanspraaken, die den geest des tyds, althans de gevoelens des Voordraagers kennelyk schetzen, en veelal behelzen, 't geen anderzins, door eene lastige opeenzameling van gebeurtenissen, zou kunnen en moeten worden opgemaakt. By zodanige belangryke verrigtingen voor denen Staat verzamelen zich anders verspreid-

spreidde straalen als in één middelpunt. Het zal, over zulks voegen dat wy de Begroeting des Voorzitters MIDDERIGH, den Leden des Uitvoerenden Bewinds, ten dien belangvollen stonde, te gemoete gevoerd, grootendeels hier plaats geeven.

„ Burgers, Leden van het Uitvoerend „ Bewind!" dus sprak hy, „ Om het Va„ derland te redden, was het noodig, dat „ deeze Constitueerende Vergadering, als „ representeerende het *Bataafsche* Volk, „ zich verzekerd kon houden, dat het „ neemen van derzelver Decreeten, in „ deeze allergewigtigste oogenblikken, „ waar in Vaderland en Vryheid verkee„ ren, juist en spoedig werden uitge„ voerd — het was noodig, dat zy zich „ kon verzekerd houden, dat de Diploma„ tieke onderhouding met de Buitenland„ sche Mogenheden, naar behooren, be„ handeld wierd; dat inzonderheid de „ Vriendschap met onzen magtigen en ge„ trouwen Bondgenoot, op eene opregte, „ welmeenende en standvastige wyze, be„ waard en aangekweekt zou worden — „ het was noodig, dat deeze Vergadering „ zorgde, dat 'er getrouwlyk en kragt„ dadig *de concert* gehandeld wierd, om, „ met onzen Bondgenoot, den algemee„ nen Vyand van het Menschdom, den „ gezwooren Vyand van ons Vaderland — „ het was noodig, (zeg ik,) dat de dap„ pere *Franschen* met ons alles aanwend„ den om het listig, trotsch en hardnek„ kig *Britsch* Gouvernement te onder te

 „ bren-

CXIV. BOEK. 1798.

„ brengen; hier toe was het noodig, dat
„ onze Land- en *Zeemagt* niet alleen in
„ een behoorelyken ſtaat gebragt; maar
„ ook behoorelyk beſtuurd wierd — kort-
„ om 't was noodig, dat 'er een energicq
„ Uitvoerend Bewind wierd daargeſteld.

„ Is het noodig, Burgers! dat ik U
„ zegge, dat onder alle de gewigtige on-
„ derwerpen, met welker behandeling dee-
„ ze Vergadering zich, zedert drie dagen,
„ geheel rustloos heeft bezig gehouden,
„ het haar tot eene byzondere vreugde
„ verſtrekt, zodanige Mannen tot het be-
„ kleeden van die allermoeilykſte post te
„ hebben benoemd en aangeſteld, die
„ geen de minſte zwaarigheid maaken,
„ om, in deeze critique oogenblikken, de
„ teugels van het Uitvoerend Bewind aan
„ te grypen, onder de zekerſte bewyzen,
„ dat het Systhema door deeze Vergade-
„ ring aangenomen, en 't welk zy bezig
„ is te doen gelden, het eenige waare en
„ mogelyke is om het Vaderland duur-
„ zaam te redden — de waare Vryheid
„ daar te ſtellen zal het gevolg van Ulie-
„ der alom erkende en beroemde Eerlyk-
„ heid, Vaderlands- en Vryheidsliefde
„ zyn. — De Vergadering agt zich dan
„ gelukkig om zulke deugdzaame en groo-
„ te Mannen, op wien de *Bataafſche* Na-
„ tie, met allen regt, roem mag draagen,
„ het Provifioneel Uitvoerend Bewind te
„ hebben toevertrouwd.

„ Ik wensch de Vergadering — ik
„ wensch het *Bataafſche* Volk — ik

„ wensch

„ wensch het Vaderland, hartelyk geluk, „ met deezen nieuwen ſtap, die 'er door „ deeze Vergadering gedaan is, om het „ Vaderland te redden, en met dit bewys „ van de warmſte Vaderlandsliefde, dat „ Gylieden deeze post volyverig aanvaard „ hebt — een nieuw bewys, dat Gy alles „ voor het welzyn des Vaderlands wilt „ opofferen.

CAM. BORKI — 1798.

„ Gaat Burgers! deeze uwe moeilyke „ loopbaan beginnen. —— Eerbiedigt, ten „ allen tyde, de Decreeten deezer Hoogst- „ vertegenwoordigende Vergadering; zorgt „ dat dezelve ſpoedig en behoorlyk uit- „ gevoerd worden; helpt met ons, aan „ de eene zyde voor de Vryheid en On- „ afhanglykheid des *Bataafſchen* Volks „ zorgen; doch zorgt ook, aan den ande- „ ren kant, dat wy ons waardig toonen „ door de dapperſte Natie vrygevogten te „ zyn, en dat wy waardig zyn, om eene „ getrouwe en naauwvereenigde Bondge- „ noot van de getrouwe en magtige *Fran-* „ *ſchen* te blyven — zorgt eindelyk mede, „ dat de eer en roem, het belang, de „ binnen- en buitenlandſche rust en vei- „ ligheid der Natie, op de allerkragtdaa- „ digſte wyze, gehandhaafd worden. — „ Onderhoud met allen vlyt, wysheid en „ omzigtigheid de Diplomatieke betrekkin- „ gen met de Buitenlandſche Mogenhe- „ den, — handelt opregt en welmeenend „ met het *Fransch* Gouvernement, de con- „ cert ter beteugeling en fnuiking van den „ gemeenen Vyand.

„ De Vergadering heeft tot bereiking „ van dat en nog andere gewigtige einden, „ de daar toe benoodigde schikkingen „ over de Zee- en Landmagt deezer „ Republiek aan Ul. overgelaaten. — „ Zy heeft U ampel geauthoriseerd om „ de Committés, tot de zaaken van de „ Marine, en van het Bondgenootschap „ te Lande, als mede de Provintiaale, „ Landschaplyke en Plaatslyke Bestuuren, „ zo lang dezelve zullen bestaan op den „ tegenwoordigen voet, Ulieder Orders „ te doen obedieeren, en voorts dezelve „ ten spoedigsten te doen ontbinden, en „ zo veel noodig is te organiseeren; het „ heeft Ulieden, by uitsluiting, het regt „ van Patenten te oefenen gegeeven, als „ mede om alles te doen, wat, in deeze „ dringende oogenblikken, de nood en „ het behoud der Republiek zou kunnen „ vorderen. Gy zyt gelast, aan dit alles, „ op uwe persoonlyke verantwoordelykheid, „ stiptlyk te voldoen, en uwe afgelegde „ Verklaaring is eene waarborge „ voor deeze Vergadering, dat gy aan „ dien last getrouwlyk voldoen zult.

„ Laat dan voortaan eene standvastige „ zamenwerking tusschen deeze Vergadering „ en het Uitvoerend Bewind, het „ heil der *Bataafsche* Natie verzekeren; „ laaten wy gezamenlyk toonen, dat niets „ ons meer ter harte gaat, dan om het „ Volk waarlyk vry en gelukkig — het „ Vaderland waarlyk groot te maaken, en „ onzen magtigen Bondgenoot getrouw te

„ bly-

„ blyven — dat deeze de eenigste beedoelingen en dryfveeren onzer daaden zyn. De Vergadering zal zich onverwyld bezig houden met eene provisioneele Instructie voor Ulieden te ontwerpen — de omstandigheden gedoogen niet, dit voor als nog te doen.

„ De Albestuurder schenke Ulieden den Geest der Wysheid, der Cordaatheid, maar ook der Voorzigtigheid. Hy ondersteune Ulieden met zynen Godlyken bystand. Hy geeve U de noodige kragten om uwe gewigtige Post, met lust en yver, getrouwlyk waar te neemen, en Hy doe U in bestendige zegeninge van dit en volgende Geslachten zyn en blyven!" (*).

Aanstelling van Agentschappen door het Uitv. Bewind.

Ingevolge van de opgedraagene Magt aan het Uitwoerend Bewind, stelden het tot Agent der Marine aan den Burger Jacob Spoors, en voegden hem als Secretaris toe Cornelius Nozeman. Tot Agent van Oorlog benoemden zy den Burger Gerrit Jan Pyman, en Hendrik van Juchem tot Secretaris. Het geheele Committé tot de zaaken van het Bondgenootschap te Lande onthonden zy, behoudens de Verantwoordelykheid der Leden en Amptenaaren. — Het Departement der Finantie lieten zy, tot voorkoming van alle verwarring, tot nadere beschikking, in zyn geheel (†).

Op

(*) *Dagverh. der Const. Verg.* VIII. D. bl. 450-452.
(†) *Dagverh. der Const. Verg.* VIII. D. bl. 607, 656.

CXIV. BOEK.

1798. Klagten des Uitvoerenden Bewinds over onwilligheid in het bekleeden van Posten.

Op het verslag deezer verrigtingen volgde bykans oogenbliklyk een Brief van het Uitvoerend Bewind, by welken het zich beklaagde, dat de weinige Burgers, wier geschiktheid en verdiensten hun dezelven deeden benoemen tot Posten, waar in zy den Vaderlande van nut konden weezen, halsstarrig weigerden zich die keuze, ter liefde van het Vaderland, te laaten welgevallen; en zich, ondanks alle gebruikte beweegredenen, aan den dienst des Vaderlands onttrokken, en door dit gedrag de giftige bron van Regeeringloosheid openden. Dit bragt, schreeven zy, het Vaderland, zonder onverwylde en kragtige voorziening der Vergaderinge, in gevaar. Hoe wel zy meenden magts genoeg te hebben om die onwilligen tot hunnen pligt te brengen, oordeelden zy de tusschenkomst der Vergaderinge te moeten inroepen, en voor te stellen het neemen van een onverwyld besluit, om allen, die zich, zonder, huns oordeels, voldoende redenen, aan den dienst des Vaderlands onttrokken, de hoogste verontwaardiging des *Bataafschen* Volks te doen ondervinden, op zulk eene wyze, als de Vergadering, in haare wysheid en regtvaardigheid, zulks zou bepaalen.

Sterk besluit deswegen genomen.

Die zelfde geest van verontwaardiging, welke in het schryven deezes Briefs doorstraalde, beving den Voorzitter, die zich in denzelven geuit hebbende, voorstelde het besluit te neemen, dat, uit aanmerking van het hoogst onverantwoordelyke

en

en misdaadige, gelegen in het zich onttrekken aan Posten, waar toe men, van wegen het *Bataafsche* Volk, in dringende oogenblikken, geroepen wordt, alle zodanige Burgers, die ten dienste van het Vaderland werden gevorderd, en zich daar aan onttrokken, naa dat hunne zwaarigheden niet genoegzaam werden bevonden, om de Posten, tot welker bekleeding zy geroepen werden, te weigeren, niet alleen als Burgers, die onwaardig waren het Stemregt en de bescherming deezer Republiek te genieten, zouden worden aangemerkt, maar ook uit dezelve worden gebannen. —— Dit voorstel ontmoette goedkeuring, by een algemeen geroep, vergezeld met handgeklap der Leden en van de Gaanderyen (*).

Aanstelling van verdere Agentschappen.

Eerlang benoemde het Uitvoerend Bewind tot Agent der Algemeene Politie en Binnenlandsche Correspondentie den Burger A. J. LA PIERRE, en tot diens Secretaris P. P J. QUINT ONDAATJE (†). — Het Agentschap der Finantie kwam ook tot stand, IZAAK JAN ALB. GOGEL werd tot Agent, en TOBIAS CONSTANTYN DE BORDES tot Secretaris aangesteld. —— Het voorstel, om, ingevolge hier van, de Commissie van Finantie uit de Vergadering benoemd, die door onvermoeide werkzaamheden aan het Vaderland zich verdienstlyk gemaakt hadt, van haare werkzaam-

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* VIII. D. bl. 608.
(†) *Ald.* IX. D. bl. 54. 295. 305. 365 en 379.

XIV. BOEK. 1798.

zaamheden te ontslaan, ontmoette zo veel wederspraaks, dat dit stuk in handen van eene Commissie gesteld werd; dan, overeenkomstig met een daar op uitgebragt Verslag, werd dezelve, op de loflykste wyze, van haare werkzaamheden ontslaagen. — Het Agentschap der Nationaale Opvoeding kreeg tot Agent THEODORUS VAN KOOTEN en tot Secretaris JAN VAN HEECKEREN (*).

Het lot der gearresteerde Representanten verslimmert.

Zeer werkzaam in haare post was de Commissie van Binnenlandsche Correspondentie geweest. Aan deeze was het toevoorzigt op de twee en twintig in plaatslyk arrest gestelde Representanten (†); als mede van de zes Leden der Commissie van Buitenlandsche zaaken in hun huisarrest (§), aanvertrouwd. Een sterk ondersteund voorstel van wegen dit Committé, deedt de Vergadering de zorg voor deeze Persoonen aan het Uitvoerend Bewind opdraagen (**). Geenzins strekte zulks ten ligtenschap deezer Mannen.

Hoedoor het Uitvoerend Bewind afgemaald.

't Uitvoerend Bewind schreef welhaast de Constitueerende Vergadering een allernadruklyksten en veel opziens wekkenden Brief, deeze Persoonen betreffende. Dezelve hieldt niets minder in dan eene allerhaatlykste beschryving van de bedoelingen dee-

(*) *Dagverh. der Const. Verg.* IX. D. bl. 66.
(†) Zie hier boven bl. 119.
(§) Zie hier boven bl. 115.
(**) *Dagverh. der Const. Verg.* VIII. D. bl. 478.

deezer Staatsmannen. „ Het was," drukte zich het Uitvoerend Bewind uit, „ pligt
„ geworden voor hun, die (op den twee
„ en twintigsten van Louwmaand) het
„ Bestuur in handen kreegen, die zegen
„ zich ten nutte te maaken, en de Vry-
„ heid zelve voor nieuwe aanslagen te be-
„ veiligen — het was een pligt geworden
„ hun, die listig voorgaven haare Vrien-
„ den te zyn; maar zich bevlytigden,
„ door het voorstaan van Aristocratie en
„ Federalisme, haar den moorddolk in het
„ hart te stooten — de boosaartige bedoe-
„ lingen der zodanigen te beteugelen en
„ hun het volvoeren derzelven onmogelyk
„ te maaken; immers tot zo lange dat een
„ vastgestelde orde van zaaken in ons Va-
„ derland hetzelve in een staat zou heb-
„ ben gesteld, in welken het van dier
„ Snooden woelingen niets zou te vree-
„ zen hebben."

De Leden, omtrent welke men de aangewende middelen van Voorziening noodig geoordeeld hadt in 't werk te stellen, hadden, volgens de opgave des Uitvoerenden Bewinds, „ geen de minste blyken gegeeven, dat zy van denkwyze
„ veranderd of der Vryheid min gevaar-
„ lyk zyn; in tegendeel, eene houding,
„ die niets minder dan een pligtschuldi-
„ ge onderwerping aankondigde, aanhou-
„ dende woelingen, bedenkelyke zamen-
„ komsten, en verbintenissen moesten ieder
„ overtuigen, dat de veiligheid van den
„ Staat vorderde middelen in 't werk te
„ stel-

XXIV. BOEK.

1798.

„ stellen, welke het onmogelyk maakten „ eene zamenspanning te doen gebooren „ worden, of veel ligt reeds noodzaaklyk „ waren geworden om den draad derzelve „ op eenmaal af te snyden."

Tot wettiging deezer voorzorgen werd 'er bygevoegd, dat zy door eene wyze Staatkunde, noodzaaklyk tot handhaaving der Regtvaardigheid onontbeerelyk zou kunnen worden, „ of," vraagen zy, „ of „ hebben wy, om een enkel geval te „ noemen, niet maar een onderzoek te „ doen na de oorzaaken van het uitloopen „ van 's Lands Vloot? En zou dit onder- „ zoek, dat zich van dag tot dag meer „ opklaart, geen reden kunnen geeven tot „ een meer uitgebreid toevoorzigt?"

Nadere voorziening omtrent die Burgers.

De nadere Voorziening het Uitvoerend Bewind opgedraagen, tegen de twee en twintig Leden der Vergaderinge, en de zes van de Commissie tot Buitenlandsche Zaaken (*), kwam neder op het in civiele verzekering neemen, het in veilige bewaarplaatzen overbrengen en buiten toegang stellen hunner Persoonen, tot dat de Orde in ons Land gevestigd, de Vrede, of eene gelukkige Constitutie, een algemeene gerustheid en verzekering tegen allen ommekeer van zaaken zou gegeeven hebben. Zy verzekerden, dat daar Staatkunde hun tot die middelen van beveiliging noodzaakte, de hand der menschlievenheid, de banden, welke het belang des Vaderlands in deeze oogenblik-

(*) Zie derzelver naamen bl. 119. hier boven.

blikken onvermydelyk maakte, zo veel mogelyk zou verzagten (*).

Het Lusthuis in 't *Bosch* by *'s Graven-haage* strekte ter bewaarplaats van de twee en twintig Leden der Vergadering. De zes van de Commissie tot Buitenlandsche Zaaken werden na andere plaatzen gevoerd, als HAHN na *Breda*; QUEYZEN na *Hoorn*; BICKER eerst na *Wyk te Duurstede*, vervolgens na *Leeuwaarden*; DE BEVEREN en JORDENS na het Lusthuis *Hondsholredyk*. — GEVERS kreeg, in den beginne, verlof om in *'s Haage* te mogen blyven; doch men meende naderhand rede te hebben om hem na *Delft* over te brengen. Naauw werden zy bewaakt; doch zommigen verzekeren, dat zy, in alle andere opzigten, eene behandeling en onthaal genooten, overeenkomstig met hunnen rang: zodanig dat veelen hunner erkenden, dat zy, in dien opgeslooten staat, niets anders hadden te betreuren, dan het gemis, het groot gemis, hunner Vryheid, en 't geen daar mede onafscheidelyk gepaard gaat, of onvermydelyk uit voortvloeit; anderen maalen hun lot zo gunstig niet af (†).

XXIV. BOEK. 1798. Eenige op het *Huis in 't Bosch* gevangen; anderen elders heen gezonden.

't Ontbrak geenzins aan voorstellen, strekkende om aan de nieuwe Omwenteling kragt en stevigheid by te zetten; zommige liepen zeer in 't algemeene en behelsden meer woorden dan zaaken. Wy tree-

Voorstel wegens de Oranje- en Gemeenebesten.

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1798. bl. 117—120.

(†) Bewaarenswaardig zyn de Dichtregels, die Jon-

CIV. BOEK.

1798. Geslooten Societeiten.

treeden ze met stilzwygen voorby. Van eenen anderen aart was het voorstel door den Representant Voogd gedaan. Na vermeld te hebben, hoe pligtmatig het ware, voor het tegenwoordig Bestuur, om de tegenstreevers van 't zelve alle gelegenheden te beneemen om, door openlyke of heimlyke machinatiën, deszelfs poogingen en maatregelen te verydelen, betuigde hy zyne verwondering, dat 'er, tot op dit oogenblik, in 's *Gravenhaage* en veele andere Steden des *Bataafschen* Gemeenebests, *Oranje* en zogenaamde *Gemeenebestgezinde Societeiten* bestonden, in welke de haaters en tegenstanders der tegenwoordige orde van zaaken ongestoord zamenkwamen. Deezer sluiting, nevens een verbod op het houden, onder bedreiging van strenge straffe, stelde hy voor. 't Werd aan het Uitvoerend Bewind verzonden om 'er de noodige aandagt op te slaan (*).

Het

JORDENS in het Huis te *Heusbolredyk* op een der glazen schreef,

Heu! procul à natis laribus captivus in hisce,
Post vitae teneor taedia misse senex.
A Batavâ merces haec an mihi debita gente?
Num patriae tectus forsitan hostis eram?
Num mihi praescriptas tentavi frangere leges?
Num populum vanis fallere blanditiis
Non ita! Dii caveant! mens haud mihi conscia culpae,
Innocuum ferunt tela sinistra caput.
Nil vereor: tranquillus agam; me judicet olim
Temporis attonitus, qui legit acta, nepos.

J. SCHELTEMA *Staatkundig Nederland* II. Deel II. Stuk bl. 555.

(*) *Dagverh. der Const. Verg.* VIII. D. bl. 547.

Het onderwerp van de onwaardige Ampptenaaren was, ter voorige Nationaale Vergadering, te meermaalen aan de orde van den dag geweest. De Representant DE SONNEVILLE hadt, in Herfstmaand des jongst verstreeken Jaars, des een voorstel gedaan, maar over veel voorviel, en dat, in handen gesteld, onder de veelvuldige stukken behoorde op welke geen Verslag was ingekomen. Hier aan herinnerde hy de tegenwoordige Vergadering (*). Hy wilde de voorstellen, dienende om den braaven Patriot eenige voordeelen toe te brengen, tegen zynen onverdienstlyken Amptgenoot, weder opgeeven, en ten spoedigsten, in de dus lange kragtloos gemaakte werking gebragt zien. Hy drong 'er op aan, dat men op gronden by de tegenwoordige Vergadering vastgesteld voort zou bouwen, een einde maken aan de billyke klagten tegen de vyanden der Vryheid dagelyks ingebragt, en een spoedig werkend middel daarstellen ter zuivering des Vaderlands van alle onwaardige Amptenaaren en derzelver Posten te doen vervullen met de zodanigen, die door hun zedelyk gedrag en Vaderlandlievende gevoelens, altoos getoond hadden zich dezelve waardig gemaakt te hebben, op dat, "gelyk hy zich uitdrukte, „vóór de aanstaande Constitutie, onze geheele Republiek van dat onkruid gezuiverd zy!"

Ten deezen einde was DE SONNEVILLE'S begrip, dat het Uitvoerend Bewind ge-

[illegible] BOEK.

1798.
Voorstel van DE SONNEVILLE wegens onwaardige Ampptenaaren.

(*) Zie onze *Vaderl. Hist.* XXXVIII. D. bl. 15[illegible].

CXIV. BOEK. 1798.

gelast zou worden, uit alle Publieke Bedieningen te verwyderen, die de thans by de Vergadering vastgestelde en gedaane Verklaaring weigerden af te leggen; als mede alle de zulken, die geen authentique bewyzen van Civisme konden opleveren, en tegen de erkende Oppermagt des Volks en de Constitutioneele Eenheid waren — dat men die Verklaaring niet alleen zou doen afleggen door alle Publieke Bedienaaren; maar van alle hoegenaamde Amptenaaren der geheele Republiek, dezelve niet alleen by monde af te vorderen; maar ook te doen ondertekenen. Hier toe wilde hy dat het Uitvoerend Bewind, in alle Steden en Plaatzen, eene Commissie zou benoemen en door eene Publikatie het Volk uitnoodigen tot het inbrengen hunner klagten; terwyl dat zelfde Bewind gevolmagtigd zou worden om de hier gebrekkig bevondene daadlyk van hunne posten vervallen te verklaaren. Dit voorstel strekte zich uit tot alle Posten en Bedieningen zo in het Krygsweezen als in het Burgerlyke (*).

Wat des voorviel. De Commissie in wier handen deeze voorslag gesteld was, bragt een daar mede eenstemmig Verslag uit (†). Men vondt goed een nader te vorderen; dan dit verwylde zo lang, dat door het beleid des Uitvoerenden Bewinds grootendeels aan het voorstel voldaan was, met die Verklaa-

(*) *Dagverh. der Const. Verg.* VIII. D. bl. 526.
(†) *Ald.* bl. 636.

1798.

klaaring door de onderscheidene Besturen, Municipaliteiten, Zee- en Land-Officieren, en andere Amptenaaren, te doen afleggen en onderschryven (*).

Zuivering der Gemeente Besturen enz.

Grootlyks diende, tot bereiking van dat zelfde einde, het aanstellen van Agenten om alle Gewestlyke en Gemeente Besturen te ontbinden en dezelve daadlyk weder te vervullen met Persoonen aan de tegenwoordige orde van zaaken volkomen toegedaan; 't zy uit het getal der ontslaagenen, of uit de Burgery gekoozen, en daar die Besturen over 't algemeen te talryk gekeurd werden, dezelve door een minder getal te doen vervangen. Deeze herschepping strekte zich desgelyks uit tot derzelver Ministers, en tot alle Amptenaaren, van de hoogste tot de laagsten. Gelyk de Commissarissen de Plaatslyke Besturen, derzelver Ministers, als mede de Schouten Civil af- en aanstelden, zo kreegen ook die nieuw aangestelde Gemeente-Besturen last, om, binnen veertien dagen, alle Gewestlyke onwaardige Amptenaaren aan de Administrative Besturen op te geeven, en binnen eene maand de plaatslyke onwaardige Amptenaaren van hunne posten te ontzetten. Zelfs werd die Hervorming tot de Geregtshoven, waar men ze noodig mogt keuren, uitgestrekt. —— Indien de gemelde Agenten in het uitvoeren van hunnen last, eenigen tegenstand mogten ontmoeten, zouden zy, des noods ge-

(*) *Dagverh. der Const. Verg.* IX. D. bl. 514.

CXIV. BOEK.

1798. Hoe dit toeging.

gebruik kunnen maaken van de Gewapende de Burger- of Militaire Magt.

In dit bedryf ſpeelde willekeur eene groote rol. De Gevolmagtigden weerden veele bekwaame brave Mannen, op wier Staatkundige begrippen niets te zeggen viel, uit hunne plaatsen, en vulden ze aan met Perſoonen, die, in deeze hoedanigheden, by de anderen, veel al niet vergeleeken mogten worden. Eenigen verlieten de hun ontzegde Posten met genoegen, zich ſtootende aan de willekeur, welke, op eene trotſche wyze, den meester ſpeelde. Ook deedt Baatzugt en perſoonlyke Wrok zich te klaar uitkyken om door een eenigzins opmerkend en onderſcheidend oog, niet klaar ontdekt te worden. — Sommige Gemagtigden misbruikten het in hun geſteld vertrouwen allerſchandelykſt, door zich zelven te zetten in de ſtoelen, welke zy anderen geboden te verlaaten; terwyl zy vaak de Amptontzetting tot de minst aangelegene Bedieningen uitſtrekten. Een haatlyk gezagbetoon, zomtyds van het beſchaamend gevolg, dat de aangeſtelden of voor die keuze bedankten, of wanneer dit edelmoedig bedanken niet werd toegelaaten, de post aanvaardden, op voorwaarden, die hun tot eere en den opdringeren tot ſchande ſtrekten. Groot was intusſchen het aantal, die door deeze hoogst wraakbaare handelwyze, van beſtaan ontzet en in de diepſte armoede gedompeld werden. Handelingen, die zelfs by recht Vaderlandſchgezinden de eerst mogelyk aan-

aangenaame gewaarwordingen over de tegenwoordige ommekeer van zaaken, in bittere gewaarwordingen veranderden, en de zaaden inhieldt van een misnoegen, veel gevaarlyker en verderflyker dan het kwaad, welks uitrooijing men met deezen, veel af zo slegt uitgevoerden maatregel bedoeld hadt.

CXIV. BOEK. 1798.

Bewaarenswaardig is eene laatere Proclamatie des Uitvoerenden Bewinds, waar by alle Burgers, die vermeenen mogten zich te moeten beklaagen, over eenige grieven hun door Amptontzetting, als anderzins aangedaan, uitgenoodigd werden om, zich by dit Bewind te vervoegen. „Vorderende," dus spraken de Leden deezes Bewinds, „de groote Omwending „van zaaken, op den twee en twintigsten „van January laatstleden, het neemen van „maatregelen tegen zodanige Lands en „Stedelyke Amptenaaren, die onder den „schoonen schyn van yver voor de zaak „der Vryheid, onder de leus van *Gemeenebestgezinden*, niets minder bedoelden, „dan om den Nationaalen wil aan boeijen van het eigenbelangzoekende *Federalisme*, ware het mogelyk, voor eeuwig, „vast te kluisteren, was het onze tedere bedoeling geenzins de waare Vrienden der Vryheid, de slagtoffers van „Heerschzugt en Geweld, de misleide en „door den schandelyken invloed van listige Intriguanten weggesleepte Patriotten, te doen deelen in de rampen, welke alleen de schuldige hoofden der Cameleons moeten treffen.

Proclamatie deswegen.

„ 't Is de bezorgdheid, of niet wel deeze of geene onzer Medeburgeren regtmaatige redenen mogten hebben, van zich te moeten beklaagen over eenige overhaaste ſtappen, of te vergedreeven yver der Agenten tot het reorganiſeeren der reſpective Beſtuuren, of der Beſtuuren in het ſchiften hunner Amptenaaren, — 't is, herhaalen wy, onze tedere zorg voor de belangen onzer Medeburgeren; 't is onze meermaalen gemanifesteerde afkeer van den zweem zelfs van het Schrikbewind, die ons bepaald heeft tot het uitnoodigen van die onzer Medeburgeren, welke vermeenen mogten zich met reden te moeten beklaagen over eenigen grief hun door Remotien als anderzins, tegen onze bedoeling, aangedaan; ten einde wy in ſtaat geſteld worden, aan hun dat regt te doen wedervaaren, 't welk niemand onzer Medeburgeren immer vrugtloos zal inroepen (*)."

Van Roſevelt Cateau's Voorſlag wegens het begeeven van Ampten aan ongelukkige Patriotten.

Van Roſevelt Cateau hadt de aandagt der Vergadering gevestigd op het tot nog beſchreienswaardig lot van zo veele ongelukkig gewordene uitgeweeken *Bataaven*, die alleen ter oorzaake van hun yverig en lofwaardig Patriottismus, en niet uit eenige byoorzaake, voor heerschzugt en geweld hebbende moeten bukken, den Vaderlandſchen bodem hadden moeten verlaa-

(*) *Jaarb. der Bat. Republiek* XII. D. bl. 185. Dezelve geſchiedde den 3 April.

laaten, zich in *Frankryk* onthouden, en, staande dit verblyf, niet vergeeten hadden, dat zy *Bataaven* waren, die naa de Omwenteling des Jaars MDCCXCV plegtig opgeroepen in het Vaderland wederkeerden; en daar op zich voortduurend gevleid zagen met de schoonste uitzigten; doch waar van de vervulling agterbleef; uit welken hoofde hun staat veel al akeliger, veel al beklaagenswaardiger, geworden was, dan toen zy buiten het Vaderland omzwierven, en, ondanks hun nood en uitgeboezemde klagten, in de diepste armoede leefden. — Op deezen grond wilde hy het Uitvoerend Bewind aangeschreeven hebben om de Agenten en Administrative Bestuuren der voormaalige Gewesten, op derzelver verantwoordelykheid te gelasten, om, by het voordraagen tot of het begeeven van eenige Amptén, de voorkeus te schenken aan zulke uitgeweeken geweest zynde *Bataaven*, die, tot genoegen, konden aantoonen alleenlyk ter zaake van hun Patriotismus het Vaderland verlaaten, en in hunne Burgerlyke of Militaire betrekkingen, wel te hebben verdiend, en de vereischt wordende bekwaamheden, nevens de andere dingers na Ampten, bezitten; dat de Administratieve Bestuuren die zelfde maatregel aan de Stedelyke en Plaatslyke Bestuuren zouden aanschryven.

Een hier mede overeenkomstig besluit.

Schoon de Representant GOVERS in 't midden bragt vernomen te hebben, dat het Uitvoerend Bewind, in het aanstellen van Amp-

XIV. BOEK. 1798.

Amptenaaren, tot deszelfs dienst behoorende, de Uitgeweekene *Bataaven* niet vergeeten hadt, en dus het voorgestelde op dit Bestuur geene betrekking hadt; als mede dat aan de overige Geconstitueerde Magten, reeds voor verscheide maanden, dusdanig eene aanschryving gedaan was, en het 'er alleen op aan zou komen, dat dezelve kragtiger, ter beantwoording aan het oogmerk, werden doorgezet, zeeden 'er anderen op, die niet alleen het voorstel van ROSEVELT CATEAU beaamden; maar dit bevoorregten wilden uitgestrekt hebben, tot de lang genoeg met de nek aangeziene Patriotten, die drie, vier, ja meer jaaren, om hunne Patriottische gevoelens, in den kerker hadden moeten zugten. Ook wilden zy 'er onder begrypen, die, schoon niet uitgeweeken, vervolgd of uitgeplunderd waren. Het besluit viel overeenkomstig die voorstellen.

Algemeen Antwoord van de Uitvoerende Magt.

Het antwoord des Uitvoerenden Bewinds ondersteunde de aanmerking van GOVERS. By de verklaaring, dat deszelfs gevoelens eenstemmig waren met het in dit Besluit aanbevolene, verzekerden zy, uit eigen overtuiging, dit reeds voor veertien dagen, bewerkstelligd te hebben.

De Vergadering neemt'er geen genoegen in.

Genoegen en voldoening gaf dit schryven niet. Een en ander der Representanten haalde voorbeelden op van door het Uitvoerend Bewind met Ampten begunstigde onwaardige Aanhangers des voorigen Bestuurs, spraken deswegen sterk; en schoon zommigen het een en ander ter ver-

zag-

CXIV. BOEK. 1798.

zagting aanvoerden, viel het besluit, den Brief aan het Uitvoerend Bewind terug te zenden, en te volharden by het genomene Besluit, met last aan dat Bewind, om, op deszelfs verantwoordelykheid, aan den inhoud deezes Besluits te voldoen (*).

Gunstig Verslag op deeze zaak.

Een Commissie in deeze zaak benoemd, bragt ter tafel het geheele Besluit des Uitvoerenden Bewinds deswegen genomen; oordeelde het zo voldoende, dat de Vergadering haar genoegen moest betuigen over de oplettendheid en waakzaamheid des Uitvoerenden Bewinds (†).

Schryven van het Uitv. Bewind deswegen.

Dit Bewind liet het daar by niet berusten, maar gaf, in eenen breedspraakigen Brieve, zyne verwondering te kennen over het terug ontvangen des korten briefs van bekendmaaking, wegens het verrigtte ten deezen aanziene, en tevens breeder vermeldende wat zy reeds in deeze zaak gedaan hadden, en van hunne bereidvaardigheid om voorts hunnen pligt te volvoeren, in 't geen de Vergadering verder van hun zou vorderen.

Weetende, wat er ter Vergaderinge, wegens het aanstellen van Oranje-Amptenaaren, als door hun verrigt, was voorgevallen, betuigde het Uitvoerend Bewind zyn leedweezen, over de haatlyke beschuldigingen, die men tegen 't zelve deedt hooren; en die, hoe ongerymd, niet konden nalaaten verdenkingen te verwekken, wel-

(*) *Dagv. der Const. Verg.* VIII. D. bl. 682. 691.
(†) *Ald.* bl. 703.

XXIV. BOEK. 1798.

welke hoogstschadelyke gevolgen naa zich zouden kunnen sleepen; haalde de genoemde gevallen op, en zich deswegen verdeedigd hebbende, laaten zy daar op volgen. „ Hoe ongegrond deeze en dergelyke beschuldigingen zyn, zy kunnen „ niet nalaaten een nadeeligen indruk by „ onze Medeburgers te veroorzaaken, en „ hun vertrouwen te verzwakken. — „ 't Zyn niet onze Persoonen, die in aanmerking komen; neen! hoe grievend „ het voor den braaven man zy door onverdiende verwytingen gehoond te worden, wy gevoelen geene personeele beledigingen meer, naa dat wy ons geheele bestaan aan 't Vaderland hebben toegewyd — maar het is uwe Uitvoerende Magt zelve, die hier wordt aangerand — deeze plaatst men in een verkeerd licht, waar door zy het vertrouwen der Natie moet verliezen, en dus de veerkragt verlamd worden, die alleen in staat is om met kragt en energie te doen werken, om dat geen te doen uitvoeren, 't welk gy van het Uitvoerend Bewind vordert."

Uitwerking hier van.

Deeze Brief, met de sterkste betuigingen van onderlinge en zamenstemmende werking beslooten, baarde niet luttel invloeds ter Vergaderinge, boven al op VAN ROSEVELT CATEAU, die hulde deedt aan de gevoelens der Mannen met het Uitvoerend Bewind bekleed, en nu het ten laste van hun ingebragte hieldt voor uitstrooizels, welligt tot niets anders geschikt dan

om

om de Wetgeevende Magt tegen de Uitvoerende in 't harnas te jaagen. Betuigingen van soortgelyken aart hoorde men uit den mond veeler Representanten. Die egter zo zeer verschilden over 't geen, ten aanziene van deezen Brieve te doen stondt, dat de zaak eener Commissie werd in handen gegeeven (*).

CXIV. BOEK. 1798.

Verzoekschrift uit *Amsterdam* wegens het begeeven der Ampten.

Een aantal stemgeregtigde Burgers te *Amsterdam* leverden, te deezer gelegenheid, by de Vergadering een Verzoekschrift in, ter eenen, huns oordeels, gepasten weg aanwyzende om dusdanige, tot verwydering tusschen de Vergadering en het Uitvoerend Bewind aanleidelyke verkiezingen van Amptenaaren, te voorkomen, en daar mede geenen dan waardige Patriotten te begunstigen. De Vergadering verzondt dit stuk aan het Uitvoerend Bewind (†).

Voorstel van Opschorting aller Vonnissen over Patriotten gestreeken.

By de tegenwoordige wisseling van zaaken wilden zommigen een lotwissel daarstellen van een aantal Patriotten, en de opschorting bewerken van alle vonnissen tegen hun gestreeken, wegens het pleegen van Excessen, uit een te groote Vaderlandsliefde voortgesprooten, en vryheid geeven om zich aan de Vergadering te vervoegen; ten einde die, als het misdryf vergeeflyk kon gerekend worden, ontslag te verleenen.

Verslag hier op.

Het slot van een beredeneerd Verslag kwam hier op neder, dat men, om den loop

(*) *Dagv. der Const. Verg.* VIII. D. bl. 713-717.
(†) *Ald.* IX. D. bl. 5.

VIII. BOEK. 1798.

loop der Justitie niet te stremmen, tot geene Opschorting van Vonnissen over Patriotten geveld, zou behooren te besluiten; en dat het onnoodig was byzonder bekend te maaken, dat alle Gevangenen vryheid hadden om zich by deeze Vergadering te vervoegen; doch dat aan alle Baljuwen en Geregten byzonder gelast zou worden, om, by deeze tydsgelegenheid, aan de Gevangenen van dit hun regt kennis te geeven, en dezelve behulpzaam te weezen in het gebruik maaken van dat Regt. — Verre was dit Verslag van aan veelen te behaagen; dan by hoofdlyke stemming viel het besluit daar mede overeenkomstig (*).

Verzoekschrift van de *Amsterdamsche* Artilleristen.

Opgekropte veete zogt zich lugt te geeven, by deeze Staatsomwenteling. Van hier, dat de Leden van het door den Raad van *Amsterdam* gelicentieerd Artillery Burgercorps (†), by de Constitueerende Vergadering zich vervoegden, hunne gelukwenschingen uitboezemden, en herstel verzogten, van de smaad en 't onregt hun aangedaan, „ wanneer een BICKER," gelyk zy het uitdrukten, „ zich durfde verstouten, eigener gezag, (quasi op aanzoek „ van het Provintiaal Bestuur van *Holland*) „ Troepen na *Amsterdam* te zenden, om „ alzo de stem der weldenkende Burgers, „ op eene geweldaadige wyze, te smooren."

De

(*) *Dagverh. der Const. Verg.* VIII. D. bl. 666. IX. D. bl. 252. 254.

(†) Zie onze *Vaderl. Hist.* XXXV. D. bl. 235.

Den hun gedaane ſtap op den twee en twintigſten van Louwmaand, verzekerde hun de vernietiging aller Gewestlyke Beſtuuren; dan des ondanks, klaagden zy te ondervinden dat de Aristocratie, hoe zeer thans onder een Volkslievenden mom verſcholen, nog bleef volharden om dat Corps in den bezoedelden ſtaat niet te herſtellen, en hun door hun buiten de mogelykheid te ſtellen om het thans plaats hebbende Landsbeſtuur, in deszelfs heilzaame oogmerken (des noods) met goed en bloed by te ſpringen.

XXV. BOEK. 1795.

De tegenwoordige Burgers Repreſentanten verwagtten zy, zouden ook dit gedeelte van de door hun gevelde Hydra vernielen; men vleide zich mede om het Algemeen Beſtuur zouden kunnen ſchaaren, tot bereiking van de Vaderlandlievende oogmerken der Vergadering.

Eigenaartig werd een voorſtel van dien aart in handen gegeeven van de Commisſie tot de Burgerwapening. —— Deeze twyfelde geen oogenblik, of het oogmerk der Vergadering was geweest om dat Corps, zo voorbaarig, door den Raad van *Amſterdam* ontbonden en ontwapend, volkomen te herſtellen in den zelfden ſtaat en voet, waar in het vóór den dag der licentiatie geweest was; en hetzelve daar na te doen organiſeeren; doch daar de gebezigde uitdrukking zulks niet ten vollen inhieldt, verzogt de Commisſie de meening der Vergadering te mogen weeten. Met de onbewimpeldſte bewoording gaf de Voor-

Verſlag hier op.

XXIV. BOEK.

1798.

Voorzitter te verstaan, dat de Commissie tot de Burgerwapening het regt begreepen hadt; en beloofde deeze daar aan te zullen voldoen, zo ras de veelvuldige bezigheden het eenigzins toelieten (*).

Besluit.

Eerlang ontving de Vergadering bericht van wegen het Committé van Justitie der Stad *Amsterdam*, dat alle de Procedures betrekkelyk het voorgevallene in Bloeimaand des Jaars MDCCXCVI vernietigd waren (†).

Met den aanvang van Lentemaand verscheenen eenigen van de Gemagtigden der Vergadering tot de zaaken van de Gewapende Burgermagt te *Amsterdam*, en deeden de ontnomene Wapenen aan het gansche Corps terug geeven. Met alle staatlykheid in de wapenen gekomen, werd het in zyne eer hersteld; dan vervolgens ontbonden, tot den tyd der volledige beschikkinge over de geheele Nationaale Burgermagt.

Verzoeken om Schavergoeding uit *Vlissingen*.

Van den aanvange der Staatsomwentelinge af, heeft ons Geschiedblad, telken Jaare, moeten gewaagen van eischen der Schavergoedinge en verhaalingen der geledene nadeelen op de Regenten onder het voorig Landsbestuur. In het eene Gewest klonken ze hooger dan in het andere, hier werden ze meer verhoord dan elders; doch nooit was 'er algemeen aan voldaan. Dit agterblyven eener door zo veelen sterk be-

(*) *Dagv. der Const. Verg.* VIII. D. bl. 542 692.
(†) *Ald.* IX. D. bl. 859.

begeerde zaake oordeelde men dat eenmaal moest ophouden. Dat de meest geleden hebbende sterkst klaagden was eigenaartig. Geen wonder derhalven, dat *Zeeland* en byzonder *Vlissingen* reeds met den aanvang deezes Jaars, vóór de jongste Omwenteling, op Schavergoeding door de Regenten, die 's Lands kas hadden uitgeput, sterk aandrong. Wanneer de Voorzitter VAN HOOFF die klagten aan het Provinciaal Bestuur van *Zeeland* wilde gezonden hebben. VAN ROSEVELT CATEAU en anderen onderschraagden het ten sterksten. KANTELAAR vondt medestanders in het tegenstreeven, en op de toenmaalige stemming der meerderheid was het in handen eener Commissie gegeeven (*).

CXV. BOEK. — 1798.

Vóór de Omwenteling in Louwmaand hadt men des geen Verslag bekomen. Naa dezelve verscheen ter tafel der Vergadering een Verzoekschrift, van het zo wel als *Vlissingen*, door Oproer geteisterd *Goes*. De Burgers Inleveraars dier Stad verzogten, dat de Amnestie aan de Plunderaars en bewerkers der Omwentelinge in den Jaare MDCCLXXXVII verleend, mogt worden opgeheeven. — Dat geen der Bestuurderen van het voormaalig Gewest van *Zeeland*, naa dien tyd in 't Bestuur geweest zynde, volkomen zou worden ontslaagen vóór en aleer zy aan het Volk van dat Gewest rekening en verantwoording zo van hun Bestuur als van de door de Requestranten

Uit ter Goes.

(*) *Dagv. der Const. Verg.* VIII. D. bl. 333-336.

CXIV. BOEK. 1798.

ten opgebragte gelden van den tyd der nu heilvolle Omwenteling hadden gedaan: en dat door de tegenwoordige Vergadering, daar toe, zo spoedig mogelyk, de middelen mogten worden gebezigd, welke het gewigt der zaake vorderde, op dat het aan de gansche Natie blyken mogt, dat nimmer hunne gelden, anders dan tot heil van 't algemeen, en tot redding van het Vaderland, waren besteed geworden.

Algemeen Antwoord daar op.

Ten eigen dage deezer inleveringe verzogten die van *Vlissingen*; dat een spoedige beschikking mogt vallen op hun Verzoekschrift om Schavergoeding te vorderen van de Regenten des voorigen Bestuurs. De vaste verzekering, dat de Verzoekers, by de aanstaande Staatsregeling, op eene billyke Schavergoeding te hoopen hadden, schortte alle raadpleegingen deswegen op (*).

Nieuwe Verzoekschriften deswegen.

Men rustte egter in *Zeeland* niet. Burgers van *Middelburg*, *Zierikzee*, *Goes*, *Tholen* en *Ter Veere*, dienden de sterkste Verzoekschriften in, de voorige Regeeringspersoonen betreffende. Deeze dagden desgelyks uit andere Gewesten en Steden op. Derzelver hoofdpunten kwamen hier op neder — om de Amnestien, in de Jaaren MDCCLXXXVI, MDCCLXXXVII en MDCCLXXXVIII, verleend, te vernietigen — de Regenten en Ministers van het voorige Bestuur verantwoordelyk te verklaaren, wegens hun gehouden gedrag; ten dien ein-

(*) *Dagverh. der Const. Verg.* VIII. D. bl. 749.

einde hun in ſtaat van arreſt te ſtellen, en hunne goederen te brengen onder behoorelyke Sequeſtratie, tot voorkoming van alle vervreemding — om te beſluiten tot het doen plaats grypen van eene billyke Schavergoeding der geplunderde en vervolgde Patriotten, in de bovengemelde jaaren — en eindelyk de opgave van eenige middelen, om het een en ander, op eene gelukkige wyze, te volvoeren.

Een daar op uitgebragt Verſlag omhelsd.

Te zeer in den geeſt deezer dagen is het uitgebragt Verſlag op die menigte van Verzoekſchriften, een ſtuk betreffende, waar van ons Geſchiedblad zo menigmaal gewaagde, door den Burger VAN DER HOEVEN uitgebragt, om hier geene plaats te vinden. — „Hoe vreemd," dus liet hy zich hooren, „hoe wanſtaltig, Burgers Repreſentanten! moet het in de „ooren van alle waare Republikeinen „klinken, thans nog deeze uwe Vergaderzaal te hooren weergalmen van alle „deeze en dusdanige Verzoeken, meeſt „alle gegrond op de billykſte en regtmaatigſte klagten: immers is het niet „reeds meer dan drie jaaren geleden, dat „onze *Franſche* Broeders onze ſlaafſche „ketenen verbraken? — dat de Tempel der Vryheid geſticht wierd op de „puinhoopen van den als toen nedergeveldden throon van *Oranje*, dat het *Bataafſche* Volk openlyk hulde deedt aan „de Regten van den Mensch en Burger, „en aan die grondbeginzelen onafſcheidbaar van waare Republikeinen? — dat

XXIV. BOEK. 1798.

„ de Oppermagt in den boezem van 't
„ Volk terug keerde; waar door zy hun-
„ ne eigene Vertegenwoordigers verkoo-
„ ren, ter volvoering van hun wil en be-
„ geerte, en ter waarneeming van hunne
„ dierbaarste belangen? — Is het dus
„ niet, zedert ruim drie jaaren, dat Reg-
„ vaardigheid en Billykheid aan de orde
„ van den dag behoorden geweest te zyn?
„ en dat men hadt moeten verwagten,
„ dat, reeds zedert langen tyd, geen ver-
„ volgd, mishandeld en vertrapt Patriot
„ meer reden tot regtmaatige klagten zou
„ zyn overgebleeven?

„ Dan niet tegenstaande alle deeze heuch-
„ lyke gebeurtenisfen, heeft 'er, tot op dit
„ oogenblik, geen de minste voldoening,
„ ten deezen opzigte, plaats gehad, ter
„ eeuwige schande van hun, die tot de al-
„ lerheilzaamste Revolutie van twee en
„ twintig January, door list en geweld,
„ zich hadden weeten meester te maaken
„ van de teugels van het Bestuur, en de-
„ zelve alleen bestuurden, ter bereiking
„ van hunne slinksche oogmerken, en ves-
„ tiging van hunne eigene grootheid.

„ Wel is waar, dat men, in eenige Ge-
„ westen begonnen heeft met onderzoek
„ te doen na de gepleegde gruweldaaden,
„ in de bovengemelde Schandjaaren be-
„ dreeven. Vooral in het voormaalig Ge-
„ west van *Holland* benoemde men daar
„ toe eene zeer talryke en kostbaare Com-
„ misfie, deedt dezelve een geruimen tyd
„ werkzaam zyn; dan met geen ander ge-
„ volg

„ volg voor den verguisden Patriot, dan
„ dat haar verrigte werk gesmoord werd
„ in dien grondeloozen poel van wanor-
„ de, waar in de geheele bestuuring van
„ zaaken gebragt was.

„ Dan, dank zy uwe standvastigheid en
„ moed op den grooten dag van twee en
„ twintig January betoond, waar door gy,
„ voor altoos, den Vyanden des Vader-
„ lands, de magt ontnomen hebt om lan-
„ ger hunne verfoeilyke rol, ten bederve
„ des Vaderlands te speelen, en waar door
„ dus ook het gelukkig tydstip is geboo-
„ ren, dat geen Martelaar der Vryheid,
„ zich langer vrugtloos aan zyne Verte-
„ genwoordigers zal vervoegen, om ver-
„ goeding en schadeloosstelling van wee-
„ zenlyk geledene verliezen en vervolgin-
„ gen te erlangen. Neen, Burgers Re-
„ presentanten! eenmaal gaf men U den
„ naam van Redders van Volk en Vader-
„ land, deezen verworven Eertytel, zult
„ Gy Ul. steeds door uwe daaden waar-
„ dig blyven maaken."

Naa deeze voorreden ter zaake komen-
de, gaven zy te verstaan de noodzaaklyk-
heid dier Schavergoeding, in veele, ja in
het grootste gedeelte der gedaane Verzoe-
ken, wel te begrypen; dan de wyze hoe
vonden zy van eenen zo kieschen en be-
denklyken aart, dat zy niet in staat wa-
ren de Vergadering hunne raadslag mede
te deelen, dan naa de ernstigste beraadsla-
gingen. De hoofdzwaarigheid opgehaald
hebbende, vaaren zy voort.

„ Intusſchen, Burgers Repreſentanten!
„ twyfelen wy niet, of gy zult volkomen
„ met ons inſtemmen, dat 'er eindelyk
„ eens Schavergoeding zal gegeeven wor-
„ den aan alle die beklaaglyke Slachtof-
„ fers en Martelaars der Vryheid, die
„ vóór, in en naa den Jaare MDCCLXXXVII,
„ door een laffen voortvlugtigen WILLEM
„ DEN V. en deszelfs trotſche en barbaar-
„ ſche Vrouw, en verfoeilyken Aanhang,
„ zyn vervolgd, mishandeld en geplun-
„ derd, en dat deeze Schavergoeding zal
„ moeten gedaan worden door hun, die
„ daar van, in dien tyd, de aanleidelyke
„ oorzaaken geweest zyn, of de Magt in
„ handen hadden deeze gepleegde gruwe-
„ len voor te komen, zonder zulks ge-
„ daan te hebben."

Zy herinnerden, vervolgens, de Vergadering, dat, zonder eene kragtdaadige voorziening, deeze heilzaame maatregel geheel, of ten minſten voor een groot gedeelte, gevaar liep om verydeld te worden; dewyl hun, uit de geloofwaardigſte beſcheiden, gebleeken was, dat het verkoopen van Goederen der Regenten van het voorig *Oranje* Beſtuur, van dag tot dag, toenam, en binnen kort van zeer aanmerkelyke Verkoopingen ſtondt gevolgd te worden. Uit deezen hoofde ſloegen zy voor het bezwaarlyk en zo veel doenlyk onmogelyk maaken, het verkoopen, overdoen en vervreemden van eenige Goederen, behoorende aan Perſoonen, met grond verdagt van onder de zodanigen te behooren,

op

op welken de eisch der Schavergoeding zou kunnen vallen. — Deeze taal vondt ingang by de Vergadering (*). — Het Uitvoerend Bewind vaardigde eene Publikatie uit, overeenstemmende met den gedaanen en goedgekeurden Voorslag (†).

CXIV. BOEK. 1798.

Brief van het Uitvoerend Bewind over die Publikatie.

Doch het leedt niet lang of dat zelfde Bewind zondt een Brief aan de Vergadering af, van eenen zeer opmerklyken inhoud. Hadden de Verslagdoeners en Aanraaders van dit voorgeslaagen middel om de Verkooping en vervreemding van Goederen en Eigendommen der hoogstwaarschynlyke Schadevergoeding schuldige Mannen te voorkomen, dit als iets, 't geen onverwyld in 't werk gesteld kon en moest worden, aangeraaden: was, ingevolge hier van, de Afkondiging geschied, het Uitvoerend Bewind hadt wel met genoegen vernomen, hoe die maatregel door veelen werd toegejuichd, en hieldt vast, dat het beginzel van Schavergoeding op gronden van Regtvaardigheid rustte, en behoorde vast te staan. Dan betuigde, dat aan 't zelve egter zodanige allerdringenste Bezwaaren tegen de algemeenheid der bewoordingen, in welke het Besluit vervat was, waren voorgekomen, dat het zich gedrongen vondt, dezelve der Vergaderinge voor te draagen; ten einde die zodanige bepaalingen deswegen mogt beraamen en vastftellen, welke alleen op de Schul-

(*) *Dagv. der Cnst. Verg.* IX. D. bl. 344—345.
(†) *N. Neder. Jaarb.* 1798. bl. 176.

Schuldigen de straffe deeden nederkomen, zonder dat onschuldigen daar in werden medegesleept, en het Vaderland, in deszelfs allergewigtigste belangen, eene doodwonde zou worden toegebragt, 't geen zeker de bedoeling des Besluits niet kon zyn; schoon het zeker, in zyne gevolgen, daar op zou uitloopen.

't Uitvoerend Bewind vestigde de aandagt der Vergadering op de tedere en gewigtige belangen des Koophandels, op deszelfs natuur, onderlinge zamenhang en strekking, en hoe weinig het aanging daar op de werking van dit Besluit, in de onbepaalde en ruime bewoordingen, toepasselyk te maaken. By de herinnering, dat de schade, door de Omwenteling des Jaars MDCCLXXXVII voortgebragt, eene verbaazende schat bedroeg, en eene som beliep, zo groot, dat het vermogen van alle Schuldigen geheel en al in 's Lands Schatkist uitgestort, niet meer dan eene gedeeltlyke vergoeding zou kunnen opleveren, nam het in opmerking, dat de Persoonen, waar op het Besluit, naar allen schyn, zou moeten werken, voor al in de Koopsteden, de allervoornaamste Handelhuizen zou treffen. Van de onmiddelyke en verder afgelegene gevolgen hingen zy eene treffende schildery op, gepaard met aanmerkingen die de onbetwistbaarste proeven van de Handelkunde der Briefschryveren opleverden. „ Zal men," vraagen zy in die voordragt, „ kunnen hoopen, dat de verbeurtverklaarde Schatten 's Lands Schatkist zul-

„ len

„ len kunnen ſtyven? of zal het met de
„ daad, iets anders dan een ideaal zyn?
„ en zal 's Lands Finantie, in ſtede van
„ geſtyfd te worden, door eene dusdanige
„ Schavergoeding, niet veel eer haar ver-
„ der verderf daar door zien voltooijen?"

Wel erkende het Uitvoerend Bewind, dat tot heden niet verder was beſlooten, dan tot eene voorziening; doch deeze zo ruimſchoots uitgeoefend wordende als het Beſluit uitdrukte, zou reeds die ruineuſe uitwerkingen hervoortbrengen, als eene daadlyke Schavergoeding zou kunnen veroorzaaken. ... Immers mogten van ſtonde aan geene roerende of onroerende Goederen vervreemd worden door Perſoonen, die in de bewoordingen van het Beſluit vielen: dan was een groot aantal van die eerſte Handelhuizen het vermogen benomen om hunne Goederen aan de markt te brengen, dan waren hunne Pakhuizen toegeſlooten, en werd de heilzaame en noodzaaklyke omloop eener menigte onontbeerelyke Koopwaaren geſtremd; onnoemelyke Bankbreuken, binnen en buiten 's Lands, ſtonden voor de deur, en de Koophandel, de groote ſteun van 's Lands welvaaren waggelde op den oever zyns verderfs; duizenden braave Vaderlanders zouden door dien val ten val gebragt worden, en het lot des geteisterden Vaderlands nog hachlyker worden dan immer voorheën.

De voorkoming om reeds ongelukkigen niet nog ongelukkiger te maaken, en dat

XIV. BOEK. 1798.

het Vaderland reeds zo zeer gefolterd, niet in een onherstelbaar bederf zou gestort worden, bewoog het Uitvoerend Bewind tot het schryven van deezen Brieve. Hier toe de juiste bepaalingen te vinden, was der Wysheid en Vaderlandsliefde van de Vergadering overwaardig; „ Het is," dus sluit deeze aanmerkelyke Brief, „ aan „ deeze, dat wy met een gerust vertrou„ wen, dit allerbelangrykst onderwerp aan„ beveelen, en wy zouden oordeelen, „ even zeer aan U als aan ons zelven „ misdaan te hebben, indien wy een stil„ zwygen hadden gehouden, waar over wy „ ons nimmer, by de geheele Natie, zou„ den hebben kunnen verantwoorden (*)."

Aanmerkingen op dien Brieve en volharding by 't Besluit.

Geen wonder dat dit schryven de Vergadering trof, dat deeze Brief ten onderzoek in handen gesteld, een Verslag ten gevolge hadt, waar by de Stellers niet in gebreke bleeven om de Vergadering te zuiveren van de ligt daar door verwekte bedenking by 's Lands Ingezetenen, als of dezelve, door overyling, eene maatregel hadt daargesteld, welke in de gevolgen onuitvoerelyk zou zyn, zonder aan het Vaderland, in deszelfs gewigtige belangen, eene doodwonde toe te brengen. Zy gewaagden van het onverschoonlyke en strafwaardige, 't welk in zulk een besluit zou gelegen zyn, dan dat het 'er verre af was, dat zy klem met beleid en voorzigtigheid paa-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1798. bl. 229—234. *Dagb. der Const. Verg.* IX. D. bl. 423—525.

paarende, in die eigenste Publikatie, wel degelyk bedagt geweest waren om alle schadelyke gevolgen, welke uit deeze maatregel zouden kunnen voortvloeijen, te voorkomen, 'er een Artykel ingevoegd hadden; waar uit ten duidelykste volgde, dat zy, die zich door de vastgestelde maatregel, ten onregte bezwaard mogten rekenen, het zy dezelve zich in Handelbetrekkingen als anderzins mogten bevinden, de weg openbleef om daar omtrent, by de Vergadering, de noodige voorziening te verzoeken; deeze weg stondt den Kooplieden en Handelhuizen open: het kon nimmer by de Vergadering het oogmerk geweest zyn om eenige stremming in den Handel te veroorzaaken.

't Was de algemeenheid der Bewoordingen waar op, in den Brieve des Uitvoerenden Bewinds, de zwaarigheid hoofdzaaklyk berustte. Ten deezen opzigte wordt in het Verslag opgemerkt, dat die Algemeenheid daar in haaren grond hadt, dat alle Uitzonderingen, in een maatregel van dien aart, tot niets anders geschikt waren, dan om dezelve te verlammen, en van geene beduidenis te maaken. Om hier van overtuigd te worden, beriepen de Verslagdoeners zich op het gebeurde, zints de Omwenteling, tot op den twee en twintigsten van Louwmaand. „Hoe menigmaalen," in deezer voege drukken zy zich op dit stuk uit, „namen zy, die, „ geduurende dat tydvak, de beheering „ der zaaken was toevertrouwd, en de-

„ zel-

„ zelve in handen hadden, kragtdaadige „ Resolutien; maar werd 'er wel byna „ een eenige van dezelve ten uitvoer ge„ bragt; of strekten dezelve veeleer om „ het *Bataafsche* Volk, voor eenige weini„ ge oogenblikken, te blinddoeken, zon„ der 't zelve 'er de minste vrugten van „ te doen plukken? Neen, Burgers Re„ presentanten! Gylieden zyt al te wel „ gepenetreerd van het veragtlyke van een „ dusdanig gedrag, om niet alle voorzor„ ge te neemen, dat uwe genomene De„ creeten een dusdanig of dergelyk lot „ zouden ondergaan."

Op deezen grond luidde de Raadslag om by het genomene Besluit te blyven volharden. Dan, wilden zy het Uitvoerend Bewind gelast hebben, om, ten opzigte van zodanige Burgers, die zich in eenige Handeldryvende Betrekkingen bevonden, voor zo verre zy in de termen des genomen Besluits mogten vallen, zodanige maatregelen te neemen, of schikkingen te maaken, het zy by wyze van Borgtogten, als anderzins, waar door de heilzaame maatregel, by dat Besluit vastgesteld, in volle kragt bleef; doch teffens de noodige voorzieningen bepaald, waar door alle stremmingen en belemmeringen in den loop des Handels werden voorkomen. Dit voorgestelde werd in nadere overweeging genomen (*).

Hadt

(*) *Dagv. der Const. Verg.* IX. D. bl. 509—511.

Hadt men, in eene onderhandeling, de Schavergoedingen betreffende, zich op de aanstaande Staatsregeling beroepen (*), van deeze maakte de Representant RANT vervolgens gebruik. Hy herinnerde de Eerste Kamer aan het XXXV. Art. der Algemeene Beginzelen, 't welk inhieldt; „ Het *Bataafsche* Volk verklaart, voor altyd, van het Grondgebied der Republiek gebannen te zyn, alle de openbaare Voorstanders van het geweezen Stadhouderlyk Bestuur, binnen deeze Republiek gewoond hebbende en daar uit geweeken, zedert den eersten January MDCCXCV. —— Het verklaart tevens alle derzelver Goederen en Bezittingen, welke zullen blyken, op den eersten January MDCCXCVII, hun persoonlyk Eigendom te zyn geweest, vervallen aan de Natie, zullende dezelven, van haarentwegen, onder behoorelyke Sequestratie gebragt, en ten behoeve der Republiek verkogt worden."

XXIV. BOEK. —— 1798. Voorstel van RANT de Uitgeweekenen betreffende.

Deeze verklaarde wil des *Bataafschen* Volks moest de Wetgeevende Vergadering, zo spoedig mogelyk, in werking brengen. Hier toe maande RANT de Leden der Eerste Kamer ten sterksten aan; hy wilde het Uitvoerend Bewind het volvoeren daar van gelast hebben. *Zyn* voorstel vondt gereeden ingang en werd door de Tweede Kamer onverwyld bekragtigd (†).

Het

(*) Zie hier boven bl. 194.

(†) *Dagverh van het Vertegenwoordigend Lichaam des Bat. Volks* I. D. bl. 91 en 139.

GESCH. BOEK. 1798. Verzoekschriften wegens de Verantwoording van de Finantien.

Het waren intusschen deeze Schavergoedingen alleen niet, welker beraaming ter Vergaderinge zo veel overweegings vorderden. Schaarschheid van Geld doet allerwegen uitzien en zoeken na de oorzaaken, waar door dezelve te wege gebragt', of althans vergroot is. De veelvuldige opbrengsten aan den Lande, zints de Omwenteling gedaan, en die nog in bewerking waren, troffen diep en hoogstgevoelig. — De Vergadering was als overstroomd van Verzoekschriften, dit stuk betreffende. De Inleveraars vermeenden, als egte Republikeinen, onder de aandagt der Vergadering te moeten brengen, den staat van het Finantieele vak, en het beheer der Geldmiddelen, zints den Jaare MDCCXCV, tot den twee en twintigsten van Louwmaand MDCCXCVIII, en teffens billyk te mogen vorderen, dat deswegen, ter voldoening aan het *Bataafsche* Volk, door de Geconstitueerde Magten, welke, zints dien tyd, tot de jongste Omwenteling, de teugels der Regeering in handen gehad hadden, openlyk Rekening en Verantwoording zou worden gedaan van de ontzettend groote Geldsommen, welke het *Bataafsche* Volk, geduurende dien tyd, ten koste van hun zweet en bloed, hadt opgebragt.

Gunstig Verslag hier op uitgebragt en omhelsd.

De Leden der Vergadering, in wier handen deeze Verzoekschriften gesteld waren, bragten als hun raadslag uit, dat zy het gedaane Verzoek allerbillykst en zeer gegrond vonden. — De groote zaak was, hoe men 'er, op de beste en spoedigste wy-

ze

ze, aan zou voldoen. Naa 't een en ander over den aart der Verantwoording voorgedraagen te hebben, kwam hun voorslag hier op neder, dat uit de Vergadering eene kleine persooneele Commissie zou benoemd worden, met volmagt, om, met den meesten spoed, bescheiden op te doen wegens de Finantieele Directie en behandeling van zaaken, in de onderscheidene Tydvakken, zo *onder* en *by* alle Gewestlyke Bestuuren, als by de Generaliteit gehouden; mitsgaders hoe de gedaane verantwoording der afgegaane Committés zo te Lande als te Water, geweest was. — Dat deeze Leden van hunne bevinding een zodanig Verslag zouden doen, dat daar uit aan den Volke zou kunnen blyken, hoedanig en met welke meerdere of mindere getrouwheid, beleid en naauwkeurigheid de voormaalige Hoogstgeconstitueerde Magten, zo in de Generaliteits Collegien, als in de Gewestlyke Bestuuren, de Finantieele belangen der Ingezetenen hadden beheerd.

Naa eenige weinige aanmerkingen over den aart deezes Onderzoeks, kwam de Vergadering tot de vastštelling om een Besluit overeenkomstig met die Voordragt op te maaken. —— Het leedt niet lang of het kwam ter tafel en droeg de goedkeuring weg, gelyk ook de arbeid der daar toe benoemde Persoonen P. VAN ZONSBEEK, E. M. VAN BEYMA en C. VISSER *Caspersz.* (*)

Dee-

(*) *Dagverh. der Const. Verg.* IX. D. bl. 291, 409 en 457.

CIV. BOEK. 1798.

Deeze Representanten ontdekten by het ter handslaan, het gewigt en de onberekenbaare uitgebreidheid des hun opgedraagen werks; daar niet alleen het zwaarwigtige; maar ook het nuttige der zaak in overweeging moest komen, verzogten zy, dat nog een Lid uit het midden der Vergaderinge aan hun mogt worden toegevoegd in het vak der Finantien ervaaren, waar toe zy den Burger PERTAT voorsloegen; als mede dat het spoedig afdrukken van de staaten der Finantien van de geweezene Gewesten, en dat de geheimhouding omtrent die Stukken hun opgelegd, zou worden opgeheeven. Alles verwierf eene vlotte toestemming (*).

(*) *Dagverh. der Const. Verg.* IX. D. bl. 503.

VA-

VADERLANDSCHE

HISTORIE.

HONDERD VYFTIENDE BOEK.

INHOUD

CXV. BOEK.

Het Plan van Staatsregeling ter Vergadering gebragt. Aanspraak van OCKERSE. *Door de Voorzitter* VAN LEEUWEN *beantwoord. Voorbereidende Schikkingen over de wyze der Raadpleeging ter Vergadering, en die van voordragt aan den Volke. Het Plan, over het geheel, ter Vergaderinge goedgekeurd. Voorstel van* NOLST *om het werk te bespoedigen. 't Zelve goedgekeurd en zeven Leden aan de Commissie ter Staatsregeling toegevoegd. Het uitgebragt Verslag. Het Ontwerp over 't algemeen goedgekeurd. Bekendmaaking hier van aan* DE LA CROIX, *en het Corps Diplomatique. Voordragt van* KONYNENBURG *over de Aanblyving der Leden des Uitvoerenden Bewinds. Goedgekeurd. Toegejuichd, ook door* DE LA CROIX. *Opmerklyke zinsneede in de bekendmaaking aan den Volke. Korte inhoud der Staatsregeling. Twee uitsteekende byzonderheden. Algemeene*

CXV. BOEK.

Aanmerkingen over dit Plan. Last tot het zuiveren der Grondvergaderingen. Hoe dit in 't werk ging. Klagten deswegen. Aanmerking hier op. Wat het Uitvoerend Bewind daar omtrent deedt. Oproeping tot de Grondvergaderingen. Goedkeurende uitslag der Volksstemminge. Vreugde ter Vergaderinge. VAN ALTONA'S *Aanspraak. Verzoekschriften om het aanblyven van eene gedeelte der Constitueerende Vergadering. Aanmerking op die Verzoekschriften. Verslag deswegen uitgebragt.* VAN ALTONA'S *voorstel om de Leden der Constitueerende Vergadering, als Leden van het Wetgeevend Lichaam des Bataafschen Volks, te laaten aanblyven. 't Zelve omhelsd. Ophelderende aanmerkng. Eenige Leden, door de Staatsregeling uitgeslooten, verklaarden zich onbevoegd.* HOFFMANS *Afscheidsgroete uit deezer naam. De Constitueerende Vergadering voor ontbonden verklaard.* VAN ALTONA'S *Aanspraak te dier gelegenheid. Leden voor de Tweede Kamer verkooren. Welke Leden de Eerste Kamer zamenstelden. Plaatzen voor de beide Kamers bestemd. Vorming der Eerste Kamer. Des Voorzitters* OCKERSE'S *aanspraak. Vorming van de Tweede Kamer.* BOSCH *Voorzitter. Bepaaling van een Vreugdefeest wegens deeze gebeurtenis. Voorgeschreevene Aanspraak te dier gelegenheid. Vreugdebedryven. Die in 's Gravenhaage byzonder beschreeven. Koelheid der Vreugdeviering, en schaarschheid der Gelukwenschingen. Proclamatie omtrent de Drukpers. Handelingen daar over en gemaadte aanmerkingen ter Eerste Kamer. Algemeene bedenking*

king over den voet waar op men in beide de Kameren by het beraadslagen te werk ging. De vastgestelde Geldheffingen blyven. VAN DER JAGT *en* NOLET *in verzekering genomen*. Voorstel wegens het onderzoek der Agioteurs. Strenge Publikatie ten opzigte van de Emigranten. Bepaalingen wegens de Gewapende Burgermagt. Bepaaling ten opzigte van de afgeschafte Gilden. Besluiten omtrent* GEVERS *en* VAN ECK *genomen.*

VAN BOEIJ.

1798. Het Plan van Staatsregeling ter Vergaderinge gebragt.

Onder de veelvuldige bezigheden en aftrekkende woelingen, die zich aanhoudend opdeeden, naa de jongste Staatsomwenteling, hadden de Leden tot het vervaardigen des Plans van Staatsregeling benoemd, de Burgers Representanten OCKERSE, KONYNENBURG, HOFFMAN, GUILJE, VAN ZONSBEEK en NOLST (*) op den zesden van Lentemaand, de opgelegde taak afgewerkt. Staatlyk verscheenen zy ter Constitueerende Vergadering, om dien arbeid aan te bieden. Door de Secretarisfen binnengeleid, plaatste zich de Burger OCKERSE, daar NOLST het aan te biedene werk droeg, in een armstoel.

Belangryk meesten tyds waren de Aanspraaken, by uitsteekende gelegenheden, in de Vergadering voorgedraagen. Men koos daar toe veeltyds Mannen van bekende welspreekenheid, en dwaalde in die keuze niet met den Burger OCKERSE, in deezen, den

(*) Zie hier boven bl. 121.

den mond der Inleveraaren te doen ...
Behalven dat zodanige Aanspraaken ve...
ons op eene hoogte brengen, van w...
men op het voorledene terug ziet, den ...
genwoordigen stand beschouwt, en ...
oog voorwaards vestigt op het toekomen-
de, dienen zy om het dorre verhaal der
Geschiedboekers te verleevendigen. Wy
onthielden daarom dezelve niet aan de
Leezeren onzer *Vaderlandsche Historie*, en
zal zulks het plaatzen van deeze Overle-
verings-Redenvoering wettigen.

Aanspraak van Ockerse.

Ockerse sprak — „ Burger President!
„ Burgers Representanten! Eindelyk mag
„ het ons dan gelukken aan het uitgestrekt
„ verlangen van het *Bataafsche* Volk, aan
„ Ulieder vuurige en herhaalde wenschen,
„ aan de begeerte van onzen grooten en
„ getrouwen Bondgenoot, en aan de zugt
„ van ons eigen Vaderlandsch hart, te
„ voldoen. — Eindelyk mag het ons ge-
„ lukken de hoop onzer binnen en buiten-
„ landsche Vyanden, welke op de verlen-
„ ging van onzen staat van Tusschenbe-
„ stuur alleen gevestigd bleef, aanvanglyk
„ te beschaamen, en aan geheel *Europa*
„ een openbaar bewys te geeven, dat zy,
„ die zich thans aan het roer van den *Ba-
„ taafschen* Staat bevinden, geenzins, ge-
„ lyk de booze laster wilde doen geloo-
„ ven, die dolle mannen zyn, die, hun
„ voedzel vindende in de Regeeringloos-
„ heid, niets anders zoeken dan den Dag
„ der Invoeringe eener vaste en duurzaa-
„ me Orde van zaaken misdaadig te ver-

„ lan-

R. Vinkeles ad viv. del. et sculp.

„ langen; neen, maar dat het verwyl van
„ dien Dag, zints drie jaaren, alleen het
„ werk hunner Vyanden, en het vervroe
„ gen van denzelven, hun toeleg en de
„ eer daar van voor hun bewaard was. —
„ Eindelyk mag het ons gebeuren, Bur-
„ gers Repreſentanten! U een Ontwerp
„ van Staatsregeling te komen aanbieden,
„ het geen zeker al vroeger afgewerkt
„ zou zyn geweest, indien niet de groote
„ Dag van den twee en twintigſten Ja-
„ nuary, met deszelfs gewigtige gevol-
„ gen, eene nieuwe Commisſie tot het
„ werk der Conſtitutie hadt doen ont-
„ ſtaan, en voor eenen geruimen tyd, den
„ aanvang van derzelver werkzaamheden
„ vertraagd; en indien niet uw belangryk
„ beſluit van den vyf en twintigſten Ja-
„ nuary, ons ten Wet geſteld, uwe Com-
„ misſie verpligt hadt om den geheelen
„ omvang van haar Ontwerp te overzien,
„ en zeer veele grootere en mindere ge-
„ deeltens van hetzelve te wyzigen.

„ Nederige overtuiging, dat onze eige-
„ ne vermogens, by alle mogelyke inſpan-
„ ning, en by den besten wil, dikwerf
„ te kort geſchooten zyn, om ons werk
„ die volkomenheid te geeven, voor wel-
„ ke het vatbaar is, en een volkomen
„ vertrouwen op het meer verlicht oor-
„ deel, en de broederlyke denkwyze dier
„ Vergaderinge, welke hetzelve eerlang
„ beoordeelen zal, gebieden ons van dit
„ Ontwerp weinig te zeggen. — Alleen
„ dit willen wy Uliedén, Burgers Repre-

XXV. BOEK. 1798.

„ sentanten! by deeze gelegenheid, herin-
„ neren, dat niet elk byzonder gedeelte
„ van hetzelve kan worden aangemerkt
„ als het voortbrengzel van ons eigen ver-
„ nuft, daar de loop der omstandigheden,
„ de werkelyke invoering eener nieuwe
„ orde van zaaken, en vooral Ul. Decreet
„ van den vyf en twintigsten January,
„ ons ten regel verstrekten, waar naar
„ wy ons Staatkundig Gebouw hadden in
„ te rigten. Wy meenden, dat uw Wil
„ ons eene Wet moest zyn, en dat wy
„ niet het Vaderland aan onze byzondere
„ begrippen over deeze en geene zaaken,
„ maar onze eigene denkbeelden veel eer
„ aan het Vaderland moesten opofferen. —
„ Wy verlangen dus, dat Gyl. onzen ei-
„ gen arbeid met Ul. voorschrift verge-
„ lykt, en wy durven ons vleijen, dat
„ Gyl. denzelven, daar naar beoordeelen-
„ de, ons allerwegen getrouw aan onzen
„ pligt, en in overeenstemming met de
„ door U gedecreteerde beginzelen, zult
„ vinden.

„ Daar wy, Burgers Representanten!
„ gezorgd hebben, dat het Ontwerp, door
„ ons vervaardigd, te gelyk ter Drukpers-
„ se gelegd en reeds zo verre afgedrukt
„ zy, dat de noodige Exemplaaren van
„ hetzelve, binnen eenige weinige dagen,
„ aan de Leden der Vergaderinge zullen
„ worden rondgedeeld, meenen wy U en
„ het Vaderland niet te moeten berooven
„ van die kostbaare uuren, welke 'er zou-
„ den vereischt worden om het geheele

„ Stuk

„ Stuk voorloopig te deezer Vergadering
„ voor te leezen. — Wy zyn, derhal-
„ ven, van oordeel, en stellen Ul. voor,
„ dat, terstond overgaande tot het nee-
„ men van een vrugtbaar besluit, waar
„ in de haatlyke Kluisters van eene wan-
„ drogtlyk Reglement uwe weldaadige
„ handen niet meer belemmeren, deeze
„ Vergadering, nog heden, zou behooren
„ te bepaalen den Dag, waar op dezelve
„ zich, naa de distributie, zal bezig hou-
„ den met de overweeging van het inge-
„ leverd Ontwerp van Staatsregeling: ter-
„ wyl wy tevens zouden voorslaan het
„ onverwyld benoemen eener Personeele
„ Commissie, om Ul. binnen drie dagen,
„ te dienen van consideratiën en advys,
„ nopens de wyze, op welke de Consti-
„ tueerende Vergadering zou kunnen de-
„ libereeren en besluiten over dat Ont-
„ werp; als mede nopens de geschiktste
„ middelen om hetzelve eventueel en door
„ Ul. Vergadering wordende gearresteerd,
„ ter kennisse van den Volke te brengen
„ en deszelfs vrye Uitspraak tot aannee-
„ ming der Constitutie te verzekeren.

„ Ziet daar dan, waarde Amptgenoo-
„ ten! de vrugt van onze aanhoudende
„ en gezette werkzaamheden! Ziet daar
„ uwen vereerenden, maar moeilyken last,
„ ons opgelegd, naar onze zwakke ver-
„ mogens, door ons volvoerd! — Hoe
„ gelukkig, hoe ryklyk beloond zullen
„ wy ons agten, indien wy iets hebben
„ mogen toebrengen aan de vervulling

CXV. BOEK. 1798.

„ uwer edelaartige verlangens, aan de be„ spoedigde daarstelling van die rust, van „ die eendragt, van dien welvaard, van „ die grootheid en luister des *Bataafschen* „ Volks, welke, onder den Godlyken Ze„ gen, de heerlyke vrugten zullen zyn „ eener wyze Staatsregeling, eener vaste „ Orde van zaaken, eener welberekende „ afscheiding der Magten van een kragt„ daadig Gouvernemen!

„ Het overige is voor U bewaard. Gy „ zult ons gebrekkig werk beoordeelen, „ verbeteren, en volmaaken. Gy zult Wys„ begeerte aan Staatkunde, Voorzigtig„ heid aan Standvastigheid paarende, met „ eene bevallige Eensgezindheid, die den „ besten indruk op geheel het Volk moet „ maaken, met eene energie, die schrik „ en wanhoop zal jaagen in het hart onzer „ geheime en openbaare Vyanden, met „ eenen wyslyk afgemeeten spoed, die „ onzen magtigen Bondgenoot verrukken „ en geheel *Europa* verbaazen zal, bin„ nen den kortst mogelyken tyd, dit al„ lergewigtigst werk ten einde brengen, „ en zo den vasten grondsteun leggen, „ waar op het Gebouw van onze Burger„ lyke en Staatkundige Vryheid, zal wor„ den opgetrokken om tyd, nyd, rampen, „ en aanvallen standvastig te verduuren.

„ Ja, Burgers Representanten! voor Ul, „ is de eer bewaard van het grootst mo„ gelyk geschenk, eene goede Staatsrege„ ling, aan het Vaderland te geeven. „ Moedig op dit vereerend geluk, zult

„ Gyl,

„ Gyl. U hetzelve, door geene langwy-
„ ligheden, door geene ontydige beden-
„ kingen van geringer waarde, door geen
„ noodloos gerekte Discusfien, laaten ont-
„ neemen. Gylieden zult toonen, dat
„ een der zaligste vrugten van den twee
„ en twintigsten January is Broederlyke
„ Eenheid, het voorbeeld van die der Re-
„ publiek, en even duurzaam als die,
„ welke tusfchen alle de Leden der Com-
„ misfie, van het begin af, tot heden toe,
„ geheerscht heeft. Gy zult toonen, dat
„ het yaale fpookzel van twist, van par-
„ tyzugt, die voorheen immer door uwe
„ Raadzaal waarde, en die, twee jaaren
„ lang, het Vaderland eene goede Con-
„ ftitutie onthieldt, dat dit helsch Monster
„ van hier verbannen is. Gylieden zult
„ aan de *Bataaven*; aan de groote *Fransche*
„ Natie, aan gansch *Europa*, toonen, dat
„ gy naauwlyks de eene hand hebt opge-
„ heeven om de Vyanden van het waar
„ Democratisch Republikainisme te ver-
„ pletten, of uwe andere is reeds uitge-
„ ftrekt om het aêmachtig Vaderland, uit
„ zyne elenden op te beuren en hetzelve,
„ door eene vaste en wyze Staatsregeling,
„ gelukkig te maaken. — Gyl. zult aan
„ de *Fransche* Republiek toonen, dat eene
„ onbepaalde dankbaarheid jegens dezelve
„ alle *Bataaven* aanvuurt, om, zo dra
„ mogelyk, volkomen nuttig te zyn aan
„ het groot belang der verbondene Ge-
„ meenebesten; en terwyl *Frank* en *Ba-*
„ *taaf* met vereende kragten zamenfpant,

CIV. BOEK. 1798.

„ terwyl de onsterflyke BONAPARTE, met „ zyne Republikeinen, wonderen verrigt, „ om den trotschen *Brit* te vernederen, „ en den Vryheids Standaart op de boor-„ den van den *Theems* over te brengen, „ zult Gyl. van eenen anderen kant, aan „ het Vaderland den Vrede verzekeren, „ en de heersch- en baatzugt der *Britten* „ fnuiken; door de voorzigtige invoering „ eener vaste en Constitutioneele Regee-„ ringsvorm, die hun laatste hoop, om U „ te verdeelen en te overheerschen, voor „ eeuwig, zal afsnyden.

„ Moge dit eerlang het gevolg zyn van „ onze vereenigde Vaderlandlievende poo-„ gingen! Moge daar toe wysheid, een-„ dragt, kloekmoedigheid, en eene gehei-„ ligde zugt voor Vryheid en Vaderland „ onze harten, onze raadpleegingen, onze „ besluiten, steeds bezielen. Mogen wy „ eerlang, hand aan hand, rondsom het „ Altaar der Constitutie geschaard, met „ het geheele *Bataafsche* Volk, zweeren, „ dat wy dit dierbaar Pand, met ons goed „ en bloed verdeedigd, ongeschonden aan „ onze Kinderen zullen overbrengen! — „ Hy, die met zynen wenk het lot der Vol-„ ken beslischt, vervulle deezen wensch! „ en de laatste Naaneef zegene Ul. als „ Redders van het Vaderland!"

Beantwoord. Naa de overreiking van het Ontwerp beantwoordde de Voorzitter VAN LEEUWEN de Aanspraak, met een weerklank van het voorgedraagene. Hy noodigde de Inleveraars uit om hunne plaatzen ter

Ver-

Vergadering dadelyk weder in te neemen; en om, daar zy erkend hadden hoe de Vergadering hun werk zou moeten volmaaken, hier toe hunne hulp te bieden, om dit werk, zo spoedig mogelyk, ten einde te brengen. Hy wenschte dat het lot van dit Ontwerp beter zou zyn dan van het voorige; zyn vertrouwen dat het maakzel beter zou weezen, deedt hem hoopen, dat de uitslag ook heilryker zou bevonden worden.

CAMBONE. 1798.

Onverwyld werd ter Vergaderinge gehandeld over voorloopige schikkingen, ten opzigte van de werkzaamheden dit Plan betreffende. Dit in handen van de Leden, die tot het vervaardigen eens Plans benoemd geweest waren, gesteld zynde, scheidde de Vergadering, onder de toejuiching *Leeve de Republiek!* (*).

Voorbereidende schikkingen over de Raadpleegingingen ter Vergadering, en de wyze van Voordragt aan den Volke.

Ten bestemden dage bragten die Leden een verslag in, over de wyze op welke het Plan ter beraadslaaginge in de Vergadering zou worden gebragt; als mede hoe 't zelve, daar vastgesteld zynde, ter vrye uitspraake aan den Volke zou worden overgeleverd. —— Naa eene inleiding, algemeen strekkende om de bepaalingen, ten opzigte van beide gemaakt, te wettigen, kwamen ze hier op neder —— Dat het Ontwerp, drie dagen naa de ronddeeling aan de orde van den dag zou gesteld worden. — Dat als dan de eerste en groote vraag zou weezen, of het, over 't geheel,

ber

(*) *Dagverh. der Nat. Verg.* IX. D. bl. 71—84.

CIV. BOEK. 1798.

beantwoordde aan de beginzelen den vyf en twintigsten van Louwmaand vastgesteld? — Dat het Ontwerp, by Tytels en Afdeelingen, overwoogen, en de begeerde veranderingen in handen van de Commissie tot de Staatsregeling zouden gesteld worden om dezelve, in den geest der Vergaderinge, daar in te brengen. — Dat de Vergadering, tot den afloop der raadpleegingen, zich permanent zou verklaaren. — Dat men de grootste zorg zou draagen om het Ontwerp, ten spoedigsten, door geheel de Republiek, te verspreiden. — Dat op den vyftienden dag, naa deeze verspreiding, de Grondvergaderingen zouden zamenkomen tot het doen van uitspraak over het Ontwerp. — Dat, om verzekerd te zyn van de goede gesteldheid der Grondvergaderingen, dezelve vooraf zouden gezuiverd worden van zodanige Burgers, van welke men wederstreeving der heilige Grondbeginzelen der Omwentelinge verwagtte. — Dat, ter bereiking van dit oogmerk, daar toe Gelastigden zouden bestemd worden om, op ieder plaats, de Stembevoegde Burgers op te roepen, en hun de bekende Verklaaring af te neemen, en te doen tekenen. — Dat egter tot deeze eerste oproeping zelve niet bevoegd zouden verklaard worden zodanige Burgers, die, tot nog toe, niet in de Grondvergaderingen verscheenen waren, nooh ook de zodanigen, die openbaar bekend stonden, aan de tegenwoordige Orde van zaken niet toegedaan te wees

weezen. — Dat, eindelyk, het Uitvoerend Bewind gelast zou worden de noodige schikkingen te maaken, dat de Officieren en Gemeenen van 's Lands Krygsmagt, zo te Water als te Lande, in afzonderlyke Vergaderingen, hunne stemmen zouden kunnen uitbrengen, als die, by en naa de Omwenteling op de twee en twintigsten van Louwmaand uitmuntend hun pligt waargenomen en zich door hunne afgelegde Verklaaringen aan de tegenwoordige Orde van zaaken verbonden hadden.

De Gelastigden voegden hier nevens het ontwerp eens Besluits, daar mede eenstemmig. En het een en het ander werd, met eene onverwylde goedkeuring, aangenomen (*).

Over het geheel ter Vergadering goedgekeurd.

By den aanvang der overweeging van het Ontwerp viel, overeenkomstig het beslootene, de groote Vraag, of hetzelve, over 't geheel, instemde met de Grondbeginzelen den vyf en twintigsten van Louwmaand vastgesteld? — Op het hooren deezer belangryke vraage, heerschte in de Vergaderzaal eene diepe stilte. Aller oogen scheenen gevestigd op des Voorzitters hamer, en strekte dit tot geen duister blyk des verlangens om door dien hamerslag, dit goedgekeurd en bekragtigd te zien. De Voorzitter betuigde, met het innigst genoegen, die stilte te verneemen, en daar uit de eenstemmigheid van de Leden der

(*) Dagverh. der Const. Verg. IX. D. bl. 84—87.

XIV. BOEK. 1798.

der Vergadering, ten aanziene van dit gewigtig punt, op te maaken. Hy liet den bekragtigenden hamerslag vallen. De stilte veranderde in eene luidrugtige toejuiching, aangeheeven in de Vergaderzaal zelve, en teruggekaatst van de Gaanderyen (*).

Voorstel van NOLST om dit werk te bespoedigen.

Langwylig raadpleegen, marren en uitstellen was zeker der voorige Vergaderinge te meermaalen, en niet zonder grond, verweeten; dit verwyt kon op deeze niet kleeven. Voortvaarenheid kenmerkte dezelve veel eer. — Naauwlyks was de behoorelyke stilte in de Vergadering wedergekeerd, of de Burger NOLST beklom, het woord gevraagd hebbende, den Spreekstoel. Niet alleen betuigde hy zyn genoegen, over de goedkeuring aan het Plan in 't algemeen gegeeven; diep was hy des doordrongen, en wenschte niets vuuriger, dan dat men ieder oogenblik zich ten nutte maakte, om 't zelve aan de werklyke daarstelling van het geluk des Gemeenebests dienstbaar te doen zyn; doch was tevens overtuigd, dat alle overhaasting, in eene zaak van dat alleruiterste gewigt, moest vermyd worden. Hy bevondt zich deswegen in eenen geweldigen tweestryd. Egter waagde hy het der Vergadering nog een ander middel ter bespoediging, dan de Vergadering reeds bepaald hadt, voor te draagen. 't Zelve bestondt hier in, dat 'er onverwyld zou beslooten worden, om by de Leden, benoemd tot het vervaardigen

(*) Dagverh. der Const. Verg. IX. D. bl. 138.

gen des over 't algemeen goedgekeurden Ontwerps van Staatsregeling, nog zeven Leden uit de Vergadering toe te voegen, aan welken, op den volgenden dag, de Bedenkingen der Reprefentanten zouden worden ter hand gefteld, die, naa dezelve overwoogen en deswegen beflooten te hebben, op overmorgen verflag zouden doen, wanneer de Vergadering daar op zou kunnen befluiten. Hier door zou men ontgaan het Tytels- of Artykels-wyze in overweeging brengen, 't geen verwylende beraadflagingen onvermydelyk ten gevolge moest hebben.

Goedgekeurd en zeven Leden aan de Commisfie toegevoegd.

Eenpaarig was de goedkeuring der Vergadering. Onverwyld benoemde de Voorzitter tot dit befpoedigend werk, de Burgers VAN LOCKHORST, MIDDERICH, COSTERUS, NUHOUT VAN DER VEEN, C. VISSER, JANSSEN en SANDERS VAN WELL. Ook werd deeze Commisfie, tot den afloop der raadpleegingen over het Ontwerp, permanent verklaard (*).

Het uitgebragt Verflag.

Ten beftemden dage waren de Reprefentanten, met dien zo belangryken last bekleed, in gereedheid, en deeden, by monde van den Burger KONYNENBURG, verflag. Uit hetzelve bleek, dat de grootfte eenftemmigheid, onder de tot dit werk afgezonderde Leden geheerscht hadt. De meeste ingediende aanmerkingen waren van dien aart geweest, dat ze met hunne ge-

voe-

(*) *Dagverh. der Conft. Verg.* IX. D. bl. 239.

voelens overeenstemden. Met die veranderingen het Ontwerp overleverende, betuigde de Spreeker; „ De tegenwoordige „ oogenblikken, Burgers Representanten! „ voor het Vaderland, zo dierbaar, verhinderen de Commissie thans alle de redenen en motiven aan te voeren, waar „ op derzelver voorgedraagene Veranderingen berusten. Dat belang van het „ oogenblik belet haar op te lossen de „ bedenkingen door zommige Leden gemaakt, en waar aan zy, naa het rypste beraad, zich (het zy met eerbied „ gezegd) geoordeeld heeft, niet te kunnen refereeren. — Van dien aart was, „ onder andere, de door zommige gevorderde Verantwoordelykheid der Leden „ van het Uitvoerend Bewind: waar omtrent de Commissie voegzaamer geoordeeld hadt niets uit te drukken, daar „ het Grondbeginzel Art. XII, aan het „ Vertegenwoordigend Lichaam de behoorelyke faculteit opdraagt, om, wanneer „ het noodig mogt zyn, die verantwoordelykheid te doen werken (*). — Zodanig was, de door andere Leden voorgestelde Bezuiniging in de daarstelling „ der Jaarwedden en Daggelden; daar de „ Commissie begreepen hadt, dat de verstandige Bezuiniging voor de gansche „ Republiek daar in te vinden was, wanneer

(*) Dit Artykel luidde; „ Aan de Vertegenwoordigende Magt zyn alle Bewindvoerende Lichaamen onderworpen.

„ neer de Administratie eenvoudig inge-
„ richt, een groot getal overtollige Amp-
„ tenaaren afgeschaft, en alle Leden, die
„ zich in dienst van den Lande bevon-
„ den, in de gelegenheid gesteld werden,
„ om zich in hunne post te kwyten als
„ Mannen van Eer, zonder dat zy, by
„ gebreke van eene behoorelyke vergel-
„ ding dier diensten, ondanks de grootste
„ opofferingen van hunne tydlyke wel-
„ vaard en genoegen, in het gevaar wor-
„ den gebragt, om tot die verderflyke en
„ door de Wet zeer moeilyk te verhoe-
„ dene machinatien te vervallen, waar
„ over, te vooren, zo sterk, en met
„ het hoogste regt, was geklaagd gewor-
„ den. — Uwe Commissie, Burgers Re-
„ presentanten! eenmaal met uw volko-
„ men vertrouwen vereerd, is zich zel-
„ ven bewust, dat vertrouwen waardiglyk
„ te hebben gehandeld — zal dat veree-
„ rend vertrouwen wederkeerig terug wer-
„ ken op de Eensgezindheid deezer Ver-
„ gadering — zult gy, Burgers Represen-
„ tanten! blyven toonen, gelyk gy altyd
„ getoond hebt, het Vaderland, in zynen
„ veegen nood, te willen en te zullen
„ redden — zal uw eindelyk besluit kort,
„ nadruklyk en kragtig zyn, dan zullen
„ deeze nwe handelingen moedig, voor
„ den Lande allerheilzaamst, en het edelst
„ voorbeeld zyn voor eene Natie, wel-
„ ke, als 't ware, van verlangen hygt na
„ eene Staatsregeling, waar door haar ge-
„ luk zal worden verzekerd."

XIV. BOEK.

1798. Het ontwerp over 't geheel goedgekeurd.

Onmiddelyk hier op volgde de Voorleezing van het overgezien, en hier en daar veranderde (*) Ontwerp van Staatsregeling. Men liet het Reglementaire, als den Leden genoegzaam bekend, agter wege. 's Voorzitters gewigtige Vraag, naa het eindigen dier voorleezing, luidde, *of de Vergadering nu dit alzo veranderd Ontwerp van Staatsregeling verklaarde te zyn de Constitutie,*

(*) Veelvuldig waren deeze Veranderingen niet; wy oordeelen aan de voornaamste hier plaats te moeten geeven. In Artykel XXVIII van de Burgerlyke en Staatkundige Grondregelen was de tyd van *drie* tot *twee* Jaaren verkort.

Aan Artykel LIII hadt men toegevoegd, „ ook „ heeft ieder Burger, in welke plaats woonagtig, „ het regt om zodanige Fabriek of Trafiek op te „ richten, of zodanig eerlyk Bedryf aan te vangen, „ als hy verkiezen zal."

In Artykel LXXI was bygevoegd, „ geen Ge„ nootschap of Verzameling van afzonderlyke Per„ soonen, van welk een aart ook, heeft of maakt „ Reglementen, strydig met deeze Grondbeginze„ len, of de Acte van Staatsregeling."

De Ouderdom, tot Stembevoegdheid vereischt, was van *twee en twintig* op *vier en twintig* jaaren bepaald.

In het XXXIV Artykel der Acte zelve las men, dat zy, die belast waren met den ontvang van 's Lands Penningen, in het Wetgeevend Lichaam geene Zitting mogten neemen, dan naa afstand van hun Post, en met aanbod van Verantwoording, op de eerste aanvraag hunner Aanstelleren. In stede hier van was een geheel ander Artykel geplaatst, luidende; „ zy, die Ampten of Bedieningen van „ Landswege bekleeden, worden daar van ontslaa„ gen, zo dra zy als Leden van dit Lichaam Zit„ ting neemen. Geduurende den tyd hunner Zit„ tinge, wordt een ander, in hunne plaats aange„ steld,

te, welke aan de vrye beslissing der Bataafsche Natie, in haare Grondvergaderingen opgekomen, zou worden voorgedragen? —— Geen goedkeurend zwygen volgde; maar een uitdruklyk *Ja* hoorde men uit aller mond. De dit gewigtig stuk bekragtigende hamerslag, werd vervangen door een onophoudelyk geroep *Leeve de Republiek! Leeve de Constitutie voor het Bataafsche Volk!* Een geroep van de Leden der Vergadering,

„ steld, door die geenen, aan welke de begeeving
„ staat dier Ampten of Bedieningen."

Het Tractement der Agenten was van 7000 tot 9000 Guldens gebragt.

In het CCII Artykel vondt men, „ de kosten der
„ Verwisseling zyn voor rekening des *Bataafschen*
„ Volks," en het CCIII luidde; „ Het Uitvoerend
„ Bewind onderzoekt vóór den afloop van de ver-
„ wisseling der Nationaal verklaarde Schulden, en
„ levert van zyne bevinding ten dien opzigte, een
„ duidelyk gespecificeerde opgave aan het Verte-
„ genwoordigend Lichaam; dit laatste beslischt als
„ dan, welke Plaatslyke Schulden *al* of *niet* Natio-
„ naal verklaard zullen worden. In het eerste ge-
„ val zal daar omtrent alles plaats hebben, wat,
„ ten opzigte der Gewestlyke en andere Schulden
„ bepaald is in Artykel CC en CCI." Van dit alles behieldt men niets.

Desgelyks was uitgevallen het CCLXI Artykel, bevattende; „ Ingevalle van Arrest van eenige Per-
„ soon, wordt vooraf gevorderd; 1. dat de Acte
„ van verzekering met redenen zy bekragtigd; 2. de
„ aanhaaling der Wet, volgens welke de Verzeke-
„ ring bevolen is; 3. de aanhaaling der Wet, welke
„ de bevoegdheid daarstelt van hun, die de verze-
„ kering gebiedt.

In Artykel III van de Additioneele Artykelen was bygevoegd, „ en bewyzen toonen van hunne ver-
„ knogtheid aan de tegenwoordige Orde van zaken."

XCV. BOEK. 1798.

ring, waar van het geroep der Loges en Gaanderyen ten weerklank diende.

Bekendmaaking aan het Corps Diplomatique.

Het voorstel des Voorzitters om het Uitvoerend Bewind te gelasten om van deeze zo gewigtige als heuchlyke Gebeurtenis kennis te geeven aan den Minister der *Fransche* Republiek DE LA CROIX en het verdere Corps Diplomatique, als mede aan den Burger MEYER, Minister van deezen Staat by de *Fransche* Republiek, met last om des staatlyk kennis aan het *Fransche* Gouvernement te geeven,' werd onverwyld goedgekeurd.

Voordragt van KONYNENBURG over de Aanblyving des Uitvoerenden Bewinds.

Hoe veel 'er op dat uur afgedaan was, stondt 'er nog meer te verrigten. Althans de Burger KONYNENBURG, het woord bekomen en den Spreekstoel beklommen hebbende, deedt een Voordragt, die, zo om des inhouds, als om der gevolgen wille, eene geheele plaatzing vordert — „ Burger President! Burgers Representanten! „ Was 'er immer een tydstip, voor den „ Lande belangryk, dan was het dit, wan- „ neer Gylieden Burgers Representanten! „ in weinig tyds, een Besluit naamt, waar „ van een voormaalig gelyksoortig geval „ het allerongelukkigst contrast opleverde. „ In weinig tyds, Burgers Represen- „ tanten! gaaft gy aan *Nederland* zyne „ rust, zyn behoud weder, indien de *Ba-* „ *taafsche* Republiek haare eigene belan- „ gen regtmaatig schatten zal. Gy gaaft „ haar het behoud terug, dat de veree- „ nigde poogingen van baat- en heersch- „ zugt haar reeds zo lang hadden ont- „ wei-

„ weldigd. Gy dus, Burgers Reprefentanten! fteldet door uwen moed daar, 't geen de beste Vaderlanders, door den euvelmoed onderdrukt, zo lang vergeefsch beproefden. Eeuwig zal die Dag herleeven in de Gedenkrollen deezer Republiek, daar uwe eensgezinde Vryheids- en Vaderlandsmin allen dien euvelmoed bedwingt, en aan gansch *Europa* het benydenstwaardigst voorbeeld ter navolging oplevert.

„ Maar, Burgers Reprefentanten! zou dan deeze zo gewigtige Dag afloopen zonder een ander Decreet, dat, door zyne weldaadigheid een Pendant is van de daarftelling van het Ontwerp van Staatsregeling? — Neen, Burgers Reprefentanten! wy moeten deezen Dag heiligen. Wy moeten dien heiligen door een weldaadig bedryf, waar voor de Natie, haar belang bezeffende, ons haare agting niet weigeren kan. . . .

„ Wy, Burgers Reprefentanten! kennen de waarde der *Leden van het Uitvoerend Bewind*, zo als het thans is zamengefteld. Zy zyn Republikeinen van den regten ftempel. Zy waren met ons Redders van den Staat. Zy regelden, in omtrent *twee maanden* veel, zeer veel, dat den tegenwoordigen ftand der dingen verzekert. — En wat nog meer is, by den lust, dien zy hebben voor de waarneeming van de uitwendige belangen der Republiek, pleit de ervaaring voor hunne kunde, getrouwheid

 „ en

XIV. BOEK. 1798.

„ en moed. — Ja, wat alles afdoet, „ onze magtige Bondgenoote, de *Fransche* „ *Republiek*, schenkt aan dit Uitvoerend „ Bewind al dat vertrouwen, dat immer „ deeze Republiek, als onafhangelyke „ Mogenheid, bezeten heeft (*).

„ Laat

(*) By zo veele vreemde en groote stappen, als het toenmaalig Landsbestuur deedt, die ontzetting baarden, en verre waren van der Ingezetenen goedkeuring algemeen weg te draagen; was deeze een der grootste en voor veelen alleraanstootlykste. Schoon wy doorgaans enkel gebeurtenisfen verhaalen, en ze aan het oordeel der Leezeren laaten, treffen wy, ten aanziene van deezen stap iets ophelderens aan by C. ROGGE in diens *Geschiedenis der Staatsregeling*, 't geen dit bedryf eenigzins toelicht, en het verdient te meer opmerkings, daar wylen de Eerw. ROGGE, althans met een en ander Lid des Uitvoerenden Bewinds zeer bekend was. Hy schryft (bl. 541.) „ Zommigen willen, dat tot dit Voorstel aanleiding „ heeft gegeeven de herhaalde aandrang van den „ *Franschen* Gezant, niettegenstaande eene even „ zeer herhaalde weigering, op grond, dat de on„ derhandelingen te *Rastadt*, met de gevolgen van „ dien, van zulk eenen kiesehen en tederen aart „ waren, in het toenmaalig tydstip, dat het *Fran„ sche* Bestuur daar van geene opening kon geeven, „ dan aan de Leden van een Bewind, welken, ten „ minsten nog eenige maanden by voortduuring, „ in hunne posten bleeven; en het was, volgens „ deezen, niet dan op dier aandrang, dat de „ Leden der vereenigde Commissie, ten gelyken „ tyde, dat zy, in het Committé Generaal, op den „ zeventienden Maart, voor het openen der Ver„ gadering dit voorstel deeden, ook alten hunne „ huiverigheid van deezen Maatregel voor zich zel„ ven verklaarden. Uit dit oogpunt deezen stap „ beschouwende, laat zich deeze uitdrukking *het* „ *volle vertrouwen van het Fransche Gouvernement* „ *bezittende*, gemaklyk verklaaren." — Wy mogen

er

1798.

„ Laat ons dan, Burgers Representanten! heldhaftig zyn, en door een manmoedig Besluit zorgen, dat al dat goede blyve voortduuren. Laat ons de gedaane keuze der Leden van het Uitvoerend Bewind, zo als het thans bestaat, offchoon *Provisioneel* aangesteld, openbaar bekragtigen, zodanig als of zy door de *Staatsregeling zelve* waren aangesteld. Laat deeze Vergadering daar door aan die Leden een openbaar blyk geeven, van haar vertrouwen. En dit bewys, hou ik my verzekerd, zal even zo wederkeerig werken op hunne standvastige gehegtheid aan de Republiek. — Laat ons het zo energiek Gouvernement der *Fransche* Republiek — Laat ons gansch *Europa* verzekeren, dat het waare heil der Republiek door een kragtdaadig Bewind, aan de orde van den dag is, en dat Wy, als Representanten, dan, wanneer het dat heil geldt, een altyd pryslyk gevoel van eer, ja onze eigene begrippen, des noods, weeten op te offeren. Ja, al ware het, dat deeze of geene Bediller zodanig een bedryf verkeerdelyk mogt willen uitleggen; wy, Burgers Representanten! hebben door bewyzen getoond, dat wy ons boven alle zodanige vermoedens en laffe be-„ schul-

... ter byvoegen, dat, in 't einde deezes Voordragts van den Burger KONYNENBURG zich ook spooren van die huivering opdoen, schoon hy het 'er overheen zette.

CIV. BOEK. 1798

„ schuldigingen weeten te verheffen, wy
„ hebben getoond, dat ons het beginzel
„ heilig is; *Het Heil des Volks is de hoogste*
„ *Wet!* Dat wy dus verrigten wat die
„ Wet gebiedt, en eene regtvaardige Natie
„ zal ons als haare Redders eerbiedigen.

„ Het is dat Voorstel, Burgers Repre-
„ sentanten! dat ik, op dit oogenblik de
„ Vryheid neem te doen, ook uit naam
„ van eenige andere Leden deezer Verga-
„ dering, dat deeze Vergadering deeze
„ gewigtige oogenblikken heilige, door
„ het Decreet; *Dat de voorloopige keuze der*
„ *Leden van het Uitvoerend Bewind thans*
„ *worde bekragtigd, als ware die Aanstelling*
„ *uit kragt der Staatsregeling zelve geschied!*"

Goedgekeurd.

Toestemmen, toejuichen, was heden aan de orde van den dag. Naauwlyks waren de woorden des met zo veel vuurs voorgedraagenen Besluits van KONYNENBURGS lippen gevloeid, of de Leden hieven, van alle zyden, de stem der goedkeuringe aan; het oogenbliklyk besluit volgde, en de Voorsteller hadt het Ontwerp des Besluits in gereedheid, 't welk hier op nederkwam. De Constitueerende Vergadering, representeerende het *Bataafsche* Volk, overweegende, dat de Publieke rust, het handhaaven van het Nationaal Crediet, en de voortduuring der Oorlogstoebereidzelen voor de volgende Campagne, die niets minder, zo wy vertrouwen, dan over de Vryheid der Zee beslissen zal, vorderen, dat de werkzaamheden van het Gouvernement, door geene de minste vertraa-

ging

ging, in haaren loop veranderd worden. — Dat het Uitvoerend Bewind, zodanig, als hetzelve Provisioneel is zamengesteld en georganiseerd, voldaan heeft aan de verwagting van alle waare Vrienden der Vryheid — dat alle verandering in deszelfs zamenstelling de noodlottigste gevolgen zoude kunnen naa zich sleepen, welke het Algemeene Welzyn eischt dat voorgekomen worden, besluit — „*Voor eerst*, dat „de voorloopige keuze van de Burgers „VREEDE, FYNJE, VAN LANGEN, WILDRIK en FOKKER, tot Provisioneele Leden van het Uitvoerend Bewind aangesteld, thans wordt bekragtigd, als ware „die Aanstelling uit kragt der Staatsregeling geschied. — *Ten tweeden*, dat de „voornoemde Burgers successivelyk zullen „afwisselen, overeenkomstig 't geen deswegen in de Acte van Constitutie is bepaald „geworden." — Even onverwyld als de andere Besluiten deezes Dags ging dit door.

CIV. BOEK. 1798.

Toegejuicht.

De Voorzitter VAN LEEUWEN gaf, in eene aanspraak, ten slotte deezer Zitting, zyne bewonderende goedkeuring over het verrigtte, ten deezen uure, te verstaan, vergezeld van heilwenschen. —— Het geroep *Leeve de Republiek!* ging allerwegen in de Vergaderzaal op. Uit een der Loges onderscheidde zich, te midden deezer toejuichingen, de goedkeurende stem des Ministers DE LA CROIX; hy riep *Vivent les Heros de 22. Janvier!* (*).

By

(*) *Dagverh. der Const. Verg.* IX. D. bl. 148-152.

CXV. BOEK.

1798.

Opmerkelyke zinsneede in de bekendmaaking aan den Volke.

By de bekendmaaking hier van aan den Volke worden de redenen tot deezen stap opgegeeven, in den smaak des Voordragts van den Burger KONYNENBURG. Zonderling en met het boven aangemerkte over dit bedryf strookende is een der zinsneeden, waar in gezegd wordt; „ Wy houden ons verzekerd, Medeburgers! dat op dit ons bedryf, ten allerwezenlykften dienste van den Lande, geenzins de bedilzugt van deezen, of argwaan van geenen, zich hegten zal; maar vertrouwen veel eer op de goedkeuring van alle die geenen uwer, voor welke onze handelingen reeds genoegzaame waarborgen geweest zyn, dat het Heil van den Lande onze hoogste Wet is, en dat wy aan deeze Wet veele onzer byzondere begrippen, ja onze *kieschheid*, zelve hebben weeten op te offeren (*)."

Korte inhoud der Staatsregeling.

Gaven wy van de voorige afgestemde Staatsregeling eene korte schets, ook van de thans ingediende zyn wy verpligt den hoofdinhoud mede te deelen. De goedkeuring des ontworpen Plans, zo onverwyld daargesteld, hadt voorkomen die langwylige en dikwyls met veel twists gemengde raadpleegingen, welke in de Dagbladen vermeld, de Partyschap onder de Burgers meer en meer vestigden en aanvuurden. Met het voorig Plan en het daar over voorgevallene eenigzins met de groote zaak zelve gemeenzaam geworden, kon ver-

(*) *Dagverh. der Const. Verg.* IX. D. bl. 181.

vergelyking ter maatstaffe des oordeels voor veelen dienen. Het prees zich aan door eene meerdere beknoptheid, het Reglementaire afzonderlyk geplaatst zynde, bevatte het Ontwerp zelve zeer veel minder Artykels dan het voorige. De zo eenstemmige als vaardige goedkeuring door de Vergadering daar aan gegeeven, zette het een gunstig aanzien by in veeler oog; terwyl dit juist het agterdenken van anderen wekte.

CXV. BOEK. 1798.

De Staatsregeling voor het *Bataafsche* Volk ving aan met de voordragt van eenige Algemeene Beginzelen, gevolgd door een aantal Burgerlyke en Staatkundige Grondregels, gebouwd op den grondslag eener Volksregeering by Vertegenwoordiging, met alle derzelver onmiddelyke en verder afgelegene gevolgen. Wy mogen ons van de opgave ontslaagen agten. Dan twee uitsteekende byzonderheden mogen niet onvermeld blyven. Onder de Artykelen vastgesteld hebbende, dat 'er nimmer eene Verbeurtverklaaring van Goederen, van eenig Ingezeten der *Bataafsche* Republiek zou plaats hebben, volgt daar op, met zo veele woorden, dan alleen in het geval hier uitdruklyk bepaald. „Het „*Bataafsche* Volk verklaart, voor altyd, „van het Grondgebied der Republiek ge„bannen te zyn alle openbaare Voorstan„ders van het geweezen Stadhouderlyk „Bestuur binnen deeze Republiek ge„woond hebbende en daar uit geweeken „zedert één January MDCCXCV. — Het „ver-

Twee uitsteekende Byzonderheden.

CXV. BOEK. 1798.

„ verklaart tevens alle derzelver Goede-
„ ren en Bezittingen, welke zullen bly-
„ ken op den eersten January MDCCXCVIII
„ hun persoonlyk Eigendom te zyn ge-
„ weest, vervallen aan de Natie, zullen-
„ de dezelve, van haaren wege, onder
„ behoorelyke Sequestratie gebragt, en
„ ten behoeve der Republiek verkogt wor-
„ den. —— Het Vertegenwoordigend Lich-
„ haam zorgt, dat de uitvoering deezer
„ laatste Wet, met betrekking tot agter-
„ gelaatene ongelukkige Kinderen en Huis-
„ gezinnen, niet met en om de Schuldi-
„ gen treffe." —— Het ander stuk 't welk
wy oordeelden niet onvermeld te moeten
laaten, is van deezen inhoud: „ Het *Ba-*
„ *taafsche* Volk, overtuigd, dat de belan-
„ gen der vereenigde *Fransche* en *Bataaf-*
„ *sche* Republieken, door derzelver onder-
„ linge zamenstemming, altyd het geluk-
„ kigst zullen bevorderd worden, wil van
„ zyne zyde, nimmer eenige afzonderly-
„ ke Verbintenis met die Volken, wier
„ staatkundig belang in tweestryd is met
„ den Voorspoed der beide Natien."

In de Acte zelve bekleedde de Eenheid en Ondeelbaarheid der *Bataafsche* Republiek, de eerste plaats. Om de overblyfzels van het oude Bondgenootschaplyk Stelzel te vernietigen, werden de Naamen der Gewesten veranderd en het Grondgebied in acht *Departementen* verdeeld, die de benaamingen van Rivieren en Stroomen ontleenden, als van den *Eems*, den *Ouden Ysel*, den *Rhyn*, den *Amstel*, *Texel*, den

Delf,

Delft, den *Dommel*, de *Schelde*, de *Maas*. De Hoofdplaatzen deezer Departementaale Verdeeling, waren *Leeuwaarden*, *Zwolle*, *Arnhem*, *Amsterdam*, *Alkmaar*, *Delft*, *den Bosch*, *Middelburg*. De zeven Ringen en Gemeenten, in ieder Departement, strekten ter regeling der Departementaale- en Gemeente Bestuuren; gelyk de Districten en Grondvergaderingen de verkiezingen der Volksvertegenwoordigeren bepaalden.

De Regten; als Burger mogt ieder uitoefenen, wiens naam in het Stemregister was opgetekend. Tot verkryging daar van werd het afleggen en tekenen der bekende Verklaaring gevorderd, gepaard met de belofte om nimmer iemand te stemmen, die men hieldt een Voorstander van strydige Staatsgevoelens te weezen. Bekende Voorstanders van deeze beginzelen, vonden zich, voor den tyd van tien Jaaren, volstrekt uitgesloten.

De stemgeregtigde Burgers in Grondvergaderingen, ieder voor vyf honderd Zielen, byeengekomen, benoemden hunnen Vertegenwoordiger, en tevens een Kiezer; veertig deezer Kiezeren byeenvergaderd, koozen, by volstrekte meerderheid, den Vertegenwoordiger.

In het Lichaam der Vertegenwoordigeren berustte de Hoogste Magt, aan 't zelve waren alle bewindvoerende Lichaamen onderworpen. Onderscheiden en naauwkeurig werden de deelen van deszelfs Gezag aangeweezen. — Het geheel Vertegen-

genwoordigend Lichaam zou bestaan uit zo veele Leden als 'er twintig duizend tallen Zielen in de *Bataafsche* Republiek gevonden werden. Het verdeelde zich in Twee Kamers, door de benaaming van *Eerste* en *Tweede* onderscheiden. Dertig Leden vormden de Tweede Kamer, de overige maakten de Eerste uit. Geen onderscheid van jaaren kwam hier in aanmerking. Bepaalingen strekten tot waarborgen tegen draalende langwyligheid aan den eenen en gevaarvolle overyling aan den anderen kant. Een hunner dierst aanbevolene pligten bestondt in het zorgvuldig waaken tegen het Stadhouderschap en het Federalistisch stelzel. — Die wagt was ook hoogst aanbevolen aan het *Uitvoerend Bewind*. Dit Lichaam door de beide Kamers buiten zich gekoozen, waar van de Eerste de Benoeming en de Tweede de Keuze daarstelde, was met het uitgestrekst Gezag bekleed, het voerde bewind zelfs over de Departementaale Besturen. Nogthans vondt dit veel omvattend Gezag zich zo naauw verbonden aan de goedkeuring van het Vertegenwoordigend Lichaam, dat tegen willekeurige misbruiken voorzien was. De Gewestlyke Souverainiteit lag geheel vernietigd, een Bestuurend Beheer was 'er alleen aan gelaaten.

De Geldmiddelen onder één Beheer gebragt — de Schulden in één gesmolten — de Lasten gelyk geheeven, althans binnen twee jaaren, en de Kerk van den Staat, in zulk

zulk een uitgestrekten zin, van elkander gescheiden zynde, dat, naa drie jaaren, alle Kerkgenootschappen, voor de Kosten van hun eigen Eerdienst zouden moeten zorgen, hadt men daar door de vonken van twist en tweedragt, die vaak zo fel opblaakten, zoeken uit te dooven.

De Regterlyke Magt, onafhangelyk, geheel van de Politie afgescheiden, was egter onder behoorelyk toevoorzigt gesteld, — de aanleiding tot veelvuldigheid van Geschillen en Regtsvorderingen, hoogstverderflyk voor zedelykheid en welvaard, door de daarstelling van Vrederegters vernietigd wordende — kon elk Burger op eene spoedige en teffens onkostbaare uitoefening des Regts, op de handhaaving van Rust, Veiligheid, Eer en Eigendom, staat maaken. — Hoogstmoeilyk was het de Regterlyke Magt tot eene dienaaresse der slinksche Staatkunde te misbruiken, en tevens de vrees voor haare overheersching weggenomen: daar het Nationaal Geregtshof, bestemd om Staatsmisdaaden van Nationaale Beampten te onderzoeken, dan alleen byeenkwam, wanneer het Vertegenwoordigend Lichaam den grond der Beschuldiging vastitelde, en dat het gekoozen werd niet alleen uit de Departementaale Geregtshoven maar ook by looting. Veel aanpryzenswaardigs oordeelden veelen daar in te mogen vinden, dat het, naa den tyd van vyf Jaaren eene Herziening vaststelde, dit opende in een kort verschiet, het vooruitzigt op herstel der gebreken, wel-

XV. BOEK. 1798.

welke zich naa de invoering mogten opdoen (*).

Algemeene Aanmerkingen over dit Plan.

Wat men ook van dit Plan mogt oordeelen, niemand zal lochenen, dat het opgemaakt was volkomen in den geest van de sterkst verklaarde Vrienden en Handhaavers der Omwentelinge, en volmaakt beantwoordde aan de door hun omhelsde en vaak verklaarde Beginzelen; dat het daarenboven, hoe zeer niet vry te spreeken van onvolmaaktheden aan elk menschlyk werk onafscheidelyk vast, geene dier gebreken hadt, welke de Afkeuring van het voorgaande Ontwerp grootendeels veroorzaakte.

Dan, volgens zommigen, ging dit Plan, zo niet geheel, althans grootendeels, op den leest der *Fransche* Staatsregeling van het derde Jaar geschoeid, zwanger van Inrichtingen en Vastſtellingen, die by veelen schroomlyke uitzigten openden. Als de uitgeſtrekte Magt aan het Uitvoerend Bewind opgedraagen; de volſtrekte afhanglykheid in welke de Departementaale en Plaatslyke Beſtuuren gebragt, en in enkel beheerende Lichaamen veranderd waren. Zommigen beefden op het denkbeeld, dat de schorsfing en vernietiging der Vonnissen aan het Bewind werd overgelaaten, en vreesden voor de gevolgen, byaldien de Regterlyke Magt, in den geest deezer Staatsregeling werd ingevoerd. Anderen za-

(*) Zie het geheele Ontwerp in de *N. Nederl. Jaarb.* 1798. bl. 248 *enz.*

zagen met huivering op tegen de vermeerdering der Staatsschulden, voortvloeijende uit het overneemen der *Oost-Indische* Bezittingen. Hoe veel goeds men erkende, dat zich opdeedt in de Beginzelen en Grondregelen, ontmoette men, naar veeler denkbeeld, verscheide Bepaalingen, die onvoorzigtig en letterlyk toegepast, veel en hooggaand ongenoegen moesten verwekken, en de omhelzing belemmeren. — Was de Hervormde Geestlykheid, over 't algemeen, huiverig geweest om in de voorheen aangebodene Staatsregeling toe te stemmen; de bepaalingen in deezen, ten opzigte van de Geestlyke Goederen gemaakt (*), moesten 'er hun geheel van verwyderen, en konden zy, door hunnen veelvermogenden invloed, een aanmerkelyk gedeelte des Volks daar van wendig maaken. Tegenstand was uit deezen hoofde en uit andere oorzaaken, klaarlyk te voorzien.

1798.

Aan de Ontwerpers, de Goedkeurders, en zo yverig werkzaame Voorstanders van het Ontwerp ontvlooden geenzins de veelvuldige aanmerkingen daar op te maaken, en verborg zich niet een wel te wagten wederstand, die 's Volks Toestemming in de waagschaal bragt, en Afstemming deedt duchten. Vertrouwen mogten zy egter eenigermaate stellen op 's Volks begeerte om uit den maalstroom des Revolutionairen Staats

Laat tot het zuiveren der Grondvergaderingen.

(*) Zie hier boven bl. 225.

[illegible] 1798.

Staats verlost te worden, als mede dat zy de Unitarissen op hun zyde zouden hebben, die hun geliefd Stelzel, in den volsten zin, bevestigd zagen. Genoeg waarborgde dit hun niet. Om zich van de stemmen in de Grondvergaderingen te verzekeren, stelden zy Agenten aan om, in de onderscheiden voormaalige Gewesten, de Grondvergaderingen te zuiveren en te regelen, voorzien van een breeden lastbrief, die hun het regt gaf om alle nodige ophelderingen, welke zy oordeelden noodig te hebben, van alle Gemeente-Besturen en verdere Collegien te eischen. *Zy* konden den bystand van de Gewapende Magt vorderen, en waren, wegens hunne verrigtingen, alleen verantwoordelyk aan het Uitvoerend Bewind (*).

Hoe dit te werk ging.

Zy moesten alle de zodanigen, die vóór den Twee en twintigsten van Louwmaand in geene Grondvergaderingen waren verscheenen, of bekend stonden als wederstreevers van de tegenwoordige Orde van zaken, of zich aan den dienst des Vaderlands onttrokken hadden, op de lysten der Stemgeregtigden doorschrappen, en werden deezen, in de oproeping om de bekende Verklaaring af te leggen en te onderschryven, voorbygegaan. — Volyverig waren zy in dit werk; doch even zeer als voortvaarend ging deeze hunne zuivering toe.

Uit

(*) Men leeze den Lastbrief in 't geheel in de *Jaarb. der Bat. Republiek* XII. D. bl. 178.

Uit alle oorden des Gemeenebests verhieven zich zwaare klagten, over de uitsluiting van zeer veele braave *Bataafsche* Burgeren uit de Grondvergaderingen, welke over de goed- of afkeuring der Staatsregeling stonden gehouden te worden. Mannen die meenden alle vereischten tot het Stemregt te bezitten en door andere Patriotten als zodanigen ten vollen erkend en gehouden werden. By den voorbygang van de zodanigen paarde zich, tot overmaat des regtmaatigen ongenoegens, het plaatsen van elders onbevoegde en onwaardige Persoonen op de Stemlysten. Over de meerdere of mindere gegrondheid deezer klagten mogt men in de Vergadering verschillen en deswegen twisten; het wettige van deezen maatregel werd, zelfs met een staatkundig oog beschouwd, betwist. Voornamelyk lieten zich daar over hooren de Burgers HOFFMAN, JANSSEN, LOCHHORST, OCKERSE en MIDDERICH. Zy spraken, met veel nadruks, over dit onderwerp. Weinige voorstanders of vergoelykers van het gedrag der Agenten, als VAN DER HOEVEN en FROSSHOFF lieten zich hooren. De tyd der Bestemminge van het Plan des Staatsbestuurs was te kort op handen, om hier in de noodig gekeurde veranderingen door het Uitvoerend Bewind te doen maaken. Naa niet weinig twists werd het stuk aan dat Bewind toegeschikt (*).

XIII. BOEK.

1798.

Klagten deswegen.

Naar

(*) Dagverh. der Const. Verg. IX. D. bl. 403-420.

XIII. BOEK. 1798. Aanmerking.

Naar sommiger gevoelen was die zuivering oorspronglyk niet tot alle Gewesten uitgestrekt; doch bepaalde zich tot het voormaalig *Zeeland*, *Overyssel*, *Gelderland* en *Groningen*, waar men 's Volks geest als het meest aangekant tegen de aangenomene beginzelen beschouwde. Zy willen dat die zuivering bovenal toegeschreeven moet worden aan de voorzorg om, by de volgende keus der Leden tot het Wetgeevend Lichaam, alle aankleevers der *Tegen-Republikeinsche* begrippen te weeren (*). Wat hier van zyn moge, de vloed der Verzoekschriften tegen der Zuiveraaren handelwyze hieldt met versterking aan. — De verzogte herstelling der ten onregte uit het Stemregister geschrapten, vóór de Stemming over de Staatsregeling, te bewerken, was onmogelyk. Die stemming moest, volgens de dus opgemaakte Lysten, geschieden.

Wat het Uitvoerend Bewind deswegen deedt.

Het Uitvoerend Bewind, dien stapel van Klaag- en Verzoekschriften ontvangen hebbende, maakte den Volke bekend, vastlyk gezind te zyn om de zodanigen hunner Agenten ter Zuivering der Grondvergaderingen aangesteld, die zich stiptelyk naar hunnen last gedraagen hadden, te zullen handhaaven; doch dat het, de Regtvaardigheid en Orde willende bevorderen,

leven

(*) Men bedenke, dat men op den Maatregel den 4 van Bloeimaand genomen, waar van wy vervolgens zullen moeten spreeken, by het uitvaardigen der Zuiveraars, nog niet bedagt was.

even stellig bepaald hadt om de ingekomene klagten over het afneemen van het Stemregt, ten strengsten te doen onderzoeken, en dan de Agenten, die opzettelyk en willekeurig in deezen mogten hebben gehandeld, loon naar werk te laaten ervaaren. Om die regtvaardigheid te kunnen uitoefenen, hadt het zich voorgesteld de klagten over het berooven van het Stemregt, met volkomen kennis te beoordeelen, en dit stuk niet by overhaasting te beslissen. — Ter voorkoming van wanorde in het beheer der zaaken binnen het *Bataafsch* Gemeenebest werden alle Persoonen in eenige Post of Bediening geplaatst, die, om dat zy niet Stembevoegd waren verklaard, dezelve zouden verlaaten, gelast en opgeëischt, om, niettegenstaande zy hunne stem over het aanneemen of verwerpen der Staatsregeling niet hadden uitgebragt, in hunne Posten en Bedieningen te blyven volharden, tot dat het Uitvoerend Bewind over de Verslagdoeningen der Agenten ter eenre, en de klagten der door dezelven onbevoegd verklaarde Persoonen, ter andere zyde, naa rypen raade zou hebben beslist (*).

Opgeschorte Onderwerpingen.

Naa de groote straks te meldene gebeurtenis der Aanneeminge des Plans van Staatsregeling werd het Uitvoerend Bewind bedagt om de grieven uit deeze berooving des Stemregts ontstaan, te herstellen. Alle Plaatslyke Besturen kreegen last om de Stemre-

(*) *Jaarb. der Bat. Republiek* XII. D. bl. 206.

CCL. BOEK.

1798.

registers te openen voor allen, die vermeenden de vereischten tot Stembevoegdheid te bezitten (*). Te spaade kwam dit om aan de begeerte der talryke Verzoekeren te voldoen, en dus eene bevrediging te bewerken met veelen, die, wegens deeze handelwyze omtrent zich zelven, of hunne vrienden en bekenden, een ongunstig denkbeeld wegens het tegenwoordig Landsbestuur gevormd hadden.

Oproeping tot de Grondvergaderingen.

Het Ontwerp van Oproeping, om in de dus gezuiverde Grondvergaderingen, den drie en twintigsten van Grasmaand, te verschynen, was dermaate in den geest der Vergaderinge gesteld, dat, op de voorleezing, een weinige nietsbeduidende aanmerkingen, de vaststelling volgde. De Aanhef van dit stuk zal hier voegelyk plaats vinden. De Constitueerende Vergadering voegde den Volke dit woord toe:

„ *Batavieren!* Deeze Naam, welke U tot uw
„ oorsprong herinnert, tot dat aloud Volk
„ van Helden, 't geen reeds in *Europa's*
„ Kindschheid wist vry te zyn, en zyne
„ Vryheid tegen de Tyrannen te verdeedigen, — deeze Naam, welke het verlichte Menschdom met vermaak doet
„ denken aan eene Natie, die, door alle
„ eeuwen heen, haare Vryheids-zugt, haare Dapperheid en Deugd deed uitblinken — deeze Naam alleen is genoeg, om uw gevoel van eigene waarde tot die hoogte op te voeren, welke

„ op

(*) [illegible] XIII. D. bl. [illegible]

„ op een Volk moet geplaatst zyn, wanneer het zyne Oppermagtige Regten ten vollen gaat uitoefenen.

„ Eeuwen van barbaarschheid en geweldenary hadden U verdrongen uit het dierbaar bezit uwer Vryheid, uwer onafhanglyke Oppermagt, en van den verschuldigden rang onder de Souveraine Volken der wereld.

„ Dit slaavenjuk eindelyk moede, zwoert gy Philips van *Spanje* af, en wilde een Republikeinsche Constitutie. Men gaf 'er U de schaduw van, en de Graaflyke ketenen, met een weinig verguldzel van Vryheid belegd, gingen over in de handen van listige Stadhouders en regeerzugtige Geslachten, die U dezelve beurtlings om de lendenen smeedden.

„ Naa een verloop van twee Eeuwen liep dit Ryk van *Aristocratie* en *Despotisme* ten einde. De Banieren der *Fransche* Vryheid drongen door tot aan de uitgangen van den *Rhyn*. Uwe ketenen vielen af; gy ademde in de zalige lugt der Vryheid. — Dan, naauwlyks waren uwe eerste verrukkingen daar over voorby of een nieuw onweder van Staatsrampen pakte zich boven uwe hoofden zamen. De helsche Staatkunde der *Britten*, in zamenzweering met de Heerschzugt en de verdeelde belangen van eenige weinige ontaarte Patriotten, vergiftigde uwe heilige Revolutie van MDCCXCV, onthieldt U, drie jaaren lang, de schoone

 „ vrug-

CXI. BOEK. 1798.

„ vrugten, die zy 'er van hadt moeten
„ plukken, bragt uwe Republiek in een
„ ſtaat van volkomen verlamming, deedt
„ haar aanzien, by alle Volken, tot het
„ niet wegzinken, en bereidde de zeker-
„ ſte maatregelen om U weldra in den
„ zelfden ſtaat, welken gy verlaaten hadt
„ terug te brengen.

„ Dan uw Beſchermgeest waakte over
„ den Vaderlandſchen grond, en boezemde
„ uwe getrouwgeblecvene Vertegenwoor-
„ digers dien Republikeinſchen moed in,
„ waar van de groote Gebeurteniſſen op
„ en naa Twee en twintig January laatst-
„ leden, de onmiddelyke uitvloeizels zyn
„ geweest, en waar van het *Bataafſche*
„ Volk, reeds nu de gezegende vrugten
„ plukt. Gebeurteniſſen toegejuicht door
„ geheel *Europa*, door onzen getrouwen
„ Bondgenoot, ja, door U zelven, waar-
„ dige *Bataaven!*

„ 'Er was reeds veel gedaan; maar nog
„ meer bleef 'er te verrigten overig. De
„ zegepraal van Twee en twintig January
„ kon U uit een doodlyk gevaar redden,
„ zy moest U uwen Moed, uwe Vryheid
„ wedergeeven; maar zy kon U die Vry-
„ heid, en het geluk, daar uit gebooren,
„ niet duurzaam verzekeren, zonder de
„ invoering eener vaste Orde van zaaken
„ door eene wyze *Democratisch-Republi-*
„ *keinſche Conſtitutie* gevestigd. — Was
„ men toen op zyne lauweren gaan ſlaa-
„ pen, weldra zonden uwe Vyanden, die
„ voor het oogenblik, door den ſlag be-

„ dwelmd, nederlagen, het misdaadig „ hoofd opgestooken, den Burger-oorlog „ georganiseerd, met de Party der *Anglo-* „ *mannen* zamengespannen, en U gedom- „ peld hebben in eenen toestand, erger „ nog dan die, waar in gy U voor dee- „ zen bevondt.

CAP. BOEK ——— 1798.

„ Maar, zo zy immer deeze schande- „ lyke hoop een oogenblik durfden koes- „ teren, dat zy dezelve thans, voor eeu- „ wig opgeeven! Uwe Vertegenwoordi- „ gers, terwyl zy de eene hand nog hou- „ den uitgestrekt, om de tegenstreevers „ van uw geluk te beteugelen, bieden U, „ op dit oogenblik, met de andere hand, „ het Ontwerp van Staatsregeling aan, „ het geen zy geschikt agten om de *Ba-* „ *taafsche* Republiek, door een Staats- „ vorm, die onder den onmiddelyken heil- „ vollen invloed des Volks staat, Vry- „ heid, Rust en Welvaaren na binnen, „ Onafhanglykheid, Magt, Aanzien en „ Luister na buiten in eene grootere maate „ te bezorgen, dan dezelve, tot hier toe, „ immer genooten heeft —— Eene Staats- „ regeling, gebouwd op de groote begin- „ zelen, welke Gy zelve, naa den vyf „ en twintigsten van January, in zo groo- „ ten getale, verklaard hebt aan te klee- „ ven, en met goed en bloed te willen „ verdeedigen.

„ Thans, oppermagtige, vrye *Batavie-* „ *ren!* thans treedt gy volkomen terug in „ de uitoefening uwer onvervreemdbaare

 „ en

OCTO-BER.

1798.

„ en onverdeelbaare Regten. Gy gaat
„ uitspraak doen over uw eigen en uwer
„ Kinderen toekomstig lot. Gy gaat aan
„ uwe Bondgenooten, aan het geheel op
„ U staarend *Europa*, het zeldzaam en
„ schitterendst voorbeeld geeven van een
„ Volk, dat door zyne onverwinnelyke
„ Vryheidsliefde, allen tegenstand van ver-
„ eeuwde Tyranny en Heerschzugt wist
„ te vernietigen, en zich vry te maa-
„ ken niet alleen; maar dat tevens, door
„ zyne wysheid, door zyne zagtheid van
„ aart, en deugdzaame beginzelen, dien
„ grooten stap weet te doen, zonder
„ zich te bezoedelen met de ysselykhe-
„ den eener Bloedstorting, noch met de
„ ongeregeldheden eener Burgerlyke Be-
„ roerte.

„ *Bataaven!* wys en voorzigtig in het
„ beoordeelen, beminnaars van orde, on-
„ dergeschikt aan de Wet in uwe hande-
„ lingen, en bezield met het volle gevoel
„ van uwe eigene waarde, wanneer gy,
„ in uwe verheevene Oppermagt beslischt
„ over de Staatsregeling, over het lot
„ uwer Republiek, zult gy, ook zonder
„ onze herinnering, vóór, op en na den
„ drie en twintigsten April eerstkomende,
„ doen zien, dat gy waardig en in staat
„ zyt om uwe Oppermagt volkomen uit
„ te oefenen, om uw Vaderland, door
„ uwe beslissende Stem gelukkig en vry
„ te maaken, en om de laatste misdaadige
„ hoop dier elendigen, die zich nog altoos

,, met de instorting van het tegenwoor-
,, dig Staatsgebouw hebben durven vlei-
,, jen, op éénmaal, voor altoos, te verij-
,, delen.

,, Laat dan, *Bataaven!* uwe oppermag-
,, tige Uitspraak, op dien Dag, grootsch,
,, eenpaarig, geregeld, de vrugt van een
,, welberaamd overleg, door warme Va-
,, derlandsliefde ingeboezemd, en de Zoo-
,, nen der aloude *Batavieren* volkomen
,, waardig zyn! —— Laat de dag van den
,, *drie en twintigsten April* het heil van
,, *twee en twintig January* laatstleden vol-
,, tooijen, uwen roem by de Volken ver-
,, eeuwigen, en uw toekomstig geluk,
,, nevens dat van uwe Kinderen, verzeke-
,, ren! Schaart U, als één eenig man,
,, hand aan hand om het Altaar des Va-
,, derlands, en zweert op het Wetboek
,, der Constitutie, aan 't zelve eeuwige
,, verkleefdheid en onveranderlyke trouw!

,, En gy, brave Krygslieden, zo ter
,, Zee als te Lande! agtbaar gedeelte der
,, *Bataafsche* Burgeren, die getoond hebt
,, door uw gedrag, op en na den twee
,, en twintigsten van January laatstleden,
,, dat gy de dierbaare Vryheid, voor
,, welker verdeediging gy de wapenen
,, draagt, in uwe eigene harten voedt en
,, bemint. —— Gy, die, tot hier toe, niet
,, alleen in de gelegenheid gesteld waart
,, om mede te werken, zo menigmaal de
,, *Bataafsche* Burgerschap de volheid zy-
,, ner Volksregten uitoefende, treedt gy
,, ook terug in den kring, waar uit gy

,, te

BOEK X.

1798.

„ te lang verdrongen zyt geweest, ver-
„ broedert U met uwe Medeburgeren,
„ voegt uwe Stemmen by de hunne, en
„ betoont dat gy, als egte Vryheidszoo-
„ nen, de getrouwe aankleevers, zo wel
„ als de heldhaftige Verdeedigers der Re-
„ publiek zyt en blyven zult." (*)

By deeze Proclamatie herinnerde de Constitueerende Vergadering, dat van de door alle de Leden aangenomene Staatsregeling een genoegzaam aantal Exemplaaren, door geheel de Republiek verspreid, en voor ieder verkrygbaar gemaakt waren. Vyftien dagen na de openbaare uitgave, hadden de ter stemming, met eenvoudig *Ja* of *Neen*, opgeroepenen, tyd, om het Ontwerp te leezen en te beoordeelen; dan het was lang vóór den tyd deezer gemeenmaaking, langs veele wegen genoegzaam bekend geworden, 't geen de onvoegelykheid, die zommigen, in dit korte tydsbestek meenden te vinden, wegnam.

Uitslag der Stemminge.

Hoe zeer de Grondvergaderingen, door de ter zuiveringe aangestelde Persoonen, op wier bedryf zo veel, met vollen regt, te berispen viel (†), veel min talryk waren, dan zy anderzins zouden geweest hebben, bedroeg het aantal der verscheenenen 165 520, en dus 28,794 meer dan 'er by de Stemming over het eerste Plan verscheenen. Van dit aantal keurden

153913

(*) *Dagverh. der Const. Verg.* IX. D. bl. 238.
(†) Zie hier boven bl. 292.

153,913 het Ontwerp goed en 11,597 stemden het af (*).

Deeze goedkeuring des Ontwerps van Staatsregeling met eene meerderheid van 142,316 Stemmen was ter Vergadering niet staatlyk ingebragt op Pergament geschreeven, welke rolle met driekleurige linten was toegestrikt, of het fraaije Muzyk, in de Voorzaal aangeheeven, werd zo door de Vergadering als van de Gaanderyen beantwoord, met een onophoudelyk geroep, *Leeve de Republiek! Leeve de Constitutie voor het Bataafsche Volk!*

De Voorzitter VAN ALTENA gaf, naa dit vreugdegejuich, der Vergadering te verstaan, dat men dit Bericht des Uitvoerenden Bewinds voor bekendmaaking zou aanneemen. Hy kon zyne vreugde over die Gebeurtenis niet bedwingen. Hy sprak kort, maar treffend, op deezen zin. — „ Myn hart, ô Burgers Representanten! „ is

XXIII. BOEK.

1798.

Vreugde deswegen ter Vergaderinge.

VAN ALTENA's Aanspraak.

(*) De stemming liep in deezer voege;

	Voor	Tegen
Zeeland . .	4972	263
Utrecht . .	3451	506
Gelderland .	13236	566
Overyssel .	12915	1172
Drenthe .	1862	498
Friesland . .	6489	231
Bataafsch Brabant	31004	5152
Stad en Lande .	3633	100
Holland . .	49382	1919
Leerdam .	41	4
Buuren .	37	4
Marine . .	6329	1800
Armée . .	20562	63

JANUARY 1798.

„ is te zeer met blydschap vervuld, en „ myne aandoeningen van vreugde, by „ deeze plegtige gelegenheid, beletten my, „ op dit merkwaardig *Ja*, het merkwaar„ digst oogenblik myns leevens, veel tot „ Uliedem te spreeken.

„ Wy zien dan, Medeburgers! naa zo „ veele zorgen, naa zo veel arbeids, on„ ze hartlykste wenschen vervuld, *het* „ *Bataafsche* Volk heeft onzen arbeid „ goedgekeurd, en wy mogen ons thans „ met hetzelve verblyden, in eene vaste „ Staatsregeling voor ons helaas! zo lang „ geschokt en gefolterd Vaderland.

„ Welk eene groote Gebeurtenis! — „ Het *Bataafsche* Volk geeft zich zelven „ eene Constitutie, en bewyst daar door, „ voor het oog van geheel de Wereld, „ deszelfs Vry- en Onafhangelykheid!

„ Mogt dan deeze Staatsregeling met „ wysheid en beleid, maar tevens met „ die zelfde fermiteit, in werking worden „ gebragt, gelyk dezelve, als eene gehei„ ligde vrugt van den Twee en twintig„ sten January, is daargesteld. — Om Ul. „ thans, door uitgezogte bewoordingen „ daar toe te willen opwekken, zou een „ overboodig werk, en eene overtollige „ onderneeming zyn; daar Gyl. als recht„ geaarte Vaderlandsche Mannen, op den „ eeuwig gedenkwaardigen Twee en twin„ tigsten January, met zo veel cordaat„ heid hebt getoond en aan geheel *Europa* „ beweezen, dat het Heil des Volks voor „ Ul. de hoogste Wet is.

„ Dat

1798.

„ Dat dan deeze Staatsregeling, door
„ Ons, door het *Bataafsche* Volk, worde
„ geëerbiedigd als eene geheiligde Wet!
„ Dan zal ons dierbaar, door *Aristocraaten*
„ en *Federalisten* schandelyk mishandeld
„ Vaderland deszelfs rang onder de Mag-
„ ten der Aarde handhaaven, bloeijen,
„ voorspoedig en gelukkig zyn. *Leeve de*
„ *Republiek! Leeve het Bataafsche Volk!*"

Een treffend Muzyk liet zich andermaal hooren, en werd het, even als in den aanvange, beantwoord door het wedergalmend gejuich in de geheele Vergaderzaal (*).

Verzoekschriften om het aanblyven van een gedeelte der Leden van de Const. Vergadering.

Het ongenoegen in den Lande gerezen, wegens de eigendunklyke volduuring der Leden van het Uitvoerend Bewind, bleef zeker den Constitueerende Vergadering niet verborgen. Men sprak van de Heerschzugt daar in, onder den dekmantel der Volksvryheid, te zeer uitkykende, om, voor eenig opmerkend oog, verborgen te blyven. Vermoedens van denzelfden aart reezen op by het verneemen der van tyd tot tyd, uit verscheide Steden ingezondene Vervoegingen en Verzoekschriften, die inhielden om twee derden van de tegenwoordige Leden der Constitueerende Vergadering, tot Leden van het aanstaande Wetgeevend Lichaam te behouden; of, gelyk anderen zich uitdrukten, zo veele Leden als twee derden van het geheele getal der Leden, die het volgend Wetgeevend

(*) *Dagverh. der Const. Verg.* IX. D. bl. 595.

XIV. BOEK. 1798.

vend Lichaam zouden uitmaaken; en dat of by een stellig Besluit te laaten berusten; of by wyze van Voorstel aan het Volk zelve te doen (*).

Aanmerkingen op die Verzoekschriften.

Alle deeze Vertoogen werden in handen gesteld der Representanten LOCKHORST, COSTERUS, BOSCH, VOOGD, OCKERSE, WELSMAN, VISSER *Caspersz.*, HOFFMAN en VAN DER HOEVEN. Zy draalden met het uitbrengen des Verslags, op een stuk van zulk eenen bedenklyken aart. Dit gaf stoffe tot verscheide aanmerkingen. Onder andere liet DE SONNEVILLE zich in deezen smaak over die Verzoeken uit, dat hy hulde deedt aan het goede oogmerk der verzoekende Burgeren, daar zy de Leden der Constitueerende Vergadering vereerden, door hun nog langer hun vertrouwen te willen schenken; dan hy moest in bedenking geeven of men niet met de daad vooruit zou loopen, of wel een inbreuk maaken op den weezenlyken inhoud der Constitutie zelve, die, met zo veele woorden stelde, dat de Benoeming van het Wetgeevend Lichaam, op den daar by bepaalden voet, door het Volk zou geschieden. Uit den boezem des Volks moest dezelve voortkomen. Hy merkte daar by op, dat door geheel het Gemeenebest de Grondvergaderingen zodanig gesteld waren, dat men geene kwaade keuze kon verwagten. Hier om, als mede van wegen de verkeerde inzigten, welke men uit

(*) *Dagv. der Const. Verg.* IX. D. bl. 374. 395. 426.

hij deeze daad, strydig met de Constitutie zelve, met veel gronds zou kunnen afleiden, wilde hy dusdanige verzoeken buiten beraadslaaging houden. — Wel zeer kreeg hy den wind van vooren. Men hieldt 'er zich aan, om een Verzoekschrift, 't geen gelegenheid gaf tot deeze aanmerking, in dezelfde handen, als de voorige, over te geeven (*).

XIV. BOEK. 1798.

Verlegen scheenen die Leden om in deezen met een raadslag te voorschyn te treeden. Eer zy in eene opene Vergadering 't zelve uitbragten, werd noodig gekeurd in een Committé Generaal, des te beraadslagen; waar zy last kreegen om de redenen *voor* en *tegen* dit Voorstel op te spooren, by een te verzamelen, die tegen elkander in de weegschaale te leggen; ten einde de Vergadering het overwigt van deeze boven geene, des te spoediger, zou kunnen zien en opmaaken. Breed uit een gezet was deeze voordragt; dan het liet de beslissing geheel aan de Vergadering over.

Het Verslag.

De hoofdsom der redenen van verwerping kwam hier op neder — dat de bepaalde roeping der Leden zich alleen tot het invoeren der Staatsregeling uitstrekte, en niet wyder ging; geenzins de magt gaf om een Constitutioneel Gezag aan te maatigen — dat zulks rechtstreeks streedt met de Staatsregeling, die wilde, dat het Vertegenwoordigend Lichaam door het Volk zou verkooren worden — dat die stap onnoo-

(*) *Dagv. der Const. Verg.* IX. D. bl. 427.

XVI. BOEK. 1798.

noodig was, als men de zuivering der Grondvergaderingen in aanmerking nam.

Voor het omhelzen van het begrip der Verzoekeren kon aangevoerd worden, de vooronderstelde geschiktheid en gereedheid der tegenwoordige Leden om de Staatsregeling in werking te brengen — de mogelykheid van eene geheel verkeerde Volkskeuze: dewyl slegts zestien Leden *in de* Tweede Kamer behoefden om verlamming te baaren in de werking van den egten geest der Vergaderinge — de uitwendige belangen der Republiek, welke, *op die wyze*, best verzekerd zouden worden, en wel inzonderheid de naauwe betrekking waar in de Republiek ten opzigte van *Frankryk* stondt, 't geen zo veel goedkeurings en toejuichings aan het verrigtte op den twee en twintigsten van Louwmaand gegeeven hadt; alle de *Mannen* van dien Dag los te stellen, was van een allerverst en teffens schroomwekkend uitzigt. —— Men voerde ook aan het stilzwygen van de Staatsregeling, ten opzigte van het regelen der eerste keuze, het welk de toepassing van de wyze van volgende verkiezingen ook op de eerste toeliet. —— Eindelyk bragt men in, de onmogelykheid om de Staatsregeling in werking te brengen, indien 'er niet alvoorens een Vertegenwoordigend Lichaam bestondt.

VAN ALTENA's voorstel.

Uitvoerig bovenal waren de redenen, pleitende voor het gehoorverleenen aan de Verzoekschriften voorgedragen. De

Voor-

Voorzitter VAN ALTENA gaf in dit geval, 't geen hy met de naamen van *extra delicaat* en *epineus* bestempelde, iets meer dan een voorloopigen raadslag. „ Daar ik niet twy-
„ fel," dit waren 's Mans eigene woorden ten deezen gewigtigen oogenblikke, „ of
„ de Vergadering zal met my getroffen
„ zyn, door de veel beduidende beden-
„ king, by dit Rapport, in haar midden
„ gebragt, naamlyk, dat de Acceptatie
„ van het Plan van Staatsregeling *van zelfs*
„ zou medebrengen, de dissolutie deezer
„ Vergadering, dewelke niet is ingericht
„ zo als dat Plan, omtrent de Vertegen-
„ woordigende Magt, bepaalt — gelyk ik
„ al verder vermoede, dat by Ul. Burgers
„ Representanten! zal weegen de Conside-
„ ratie, dat zonder dat 'er een Wetgee-
„ vend Lichaam bestaat, volgens de Staats-
„ regeling georganiseerd, de keuze van
„ het Volk geene plaats kan hebben, en
„ dus de Staatsregeling een dood Lichaam
„ en buiten werking zou moeten bly-
„ ven. —— Het is, uit dien hoofde, dat
„ ik my niet alleen geregtigd; maar ver-
„ pligt reken, om hier op Ul. aandagt
„ en raadpleeging allereerst te vestigen,
„ en vraag dus allereerst, of de Vergade-
„ ring, in overweeging van dit een en
„ ander, en ter afwending van eene Re-
„ geeringloosheid, en welke de onmis-
„ baare noodlottige gevolgen zouden moe-
„ ten zyn, byaldien deeze bygebragte be-
„ denkingen gegrond bevonden wierden,
„ algemeen mogten veldwinnen, — thans

CIV. BOEK. 1798.

„ zouden kunnen goedvinden, te verklaa-
„ ren, haare Vergadering, zo als dezelve
„ bestaat *met* en *door* de Aanneeming der
„ Acte van Staatsregeling te weezen ver-
„ vallen, en dat derzelver *Leden*, die de
„ daar toe bepaalde Requisitien bezaten,
„ of by de Staatsregeling niet zyn uitge-
„ slooten, daadlyk zich zullen formeeren
„ als het *Vertegenwoordigend Lichaam*, ge-
„ lyk dat by de Staatsregeling is bepaald,
„ en alles wat dit Verslag betreft, te hou-
„ den buiten verdere beraadslaaging."

Het Wetgeevend Lichaam daargesteld.

Gevraagd hebbende of 'er niemand der Leden daar tegen zich verklaarde? was een diep stilzwygen het goedkeurend antwoord, door den Voorzitterlyken hamerslag bekragtigd, en werd dus de CONSTITUEERENDE VERGADERING voor vervallen verklaard, en veranderd in het WETGEEVEND LICHAAM DES BATAAFSCHEN VOLKS (*).

En

(*) *Dagv. der Const. Verg.* IX D. bl. 677 enz. Dit stilzwygend toestemmen was niet zonder moeite bewerkt. H. COSTERUS doet ons zulks weeten in eene Verklaaring door hem afgelegd. De Meerderheid was 'er voor; aan deeze moest de Minderheid zich onderwerpen; en, op dat wy hier 's Mans eigene woorden afschryven, „ werd beslooten, onder „ voorwendzel van geen schyn van disharmonie „ voor het Volk te geeven, dat, wanneer het beraamde Voorstel, in de opene Vergadering, werd „ herhaald, niemand daar op het woord zou mogen „ vraagen: dewyl men toch de gevoelens der Meerderheid reeds wist, en hetzelve dus, met een algemeen stilzwygen, zou worden beantwoord." — De Burger COSTERUS voegt 'er by, „ dat toen zeker Burger voor dit voorstel adviseerende, zeide,

„ dat

En de spoed, waar mede, en de wyze waar op die Omschepping, aan zo veel opspraaks onderhevig, toeging, hebben gewis een vreemd aanzien. Elk denkt hier aan *Franschen* invloed, en mogen wy dien zeker stellen; althans wanneer wy vertrouwen op 't geen ons des bericht wordt van eenen Tydgenoot, gemeenzaam met de zodanigen, die in deezen de waarheid konden weeten. Volgens hem was de *Fransche* Gezant DE LA CROIX, ten uitersten 'er op gezet om den klem des Bestuurs te doen blyven in handen der zodanigen van wier heerschende gezindheid hy de volslaagenste blyken hadt ontvangen. Hy duchtte, dat eene ruime openzetting der Stemregisters den weg zou baanen om Lieden van eene geheel andere denkwyze in het Bestuur te dringen. Hy spaarde geen aandrang of overreeding om de Leden der Vergadering, die volstandig wei-

CXI. BOEK. 1798. Opheldërende Aanmerking.

„ dat hy zo overtuigd was van de Noodzaaklyk„ heid der demarche, dat hy niet aarzelen zou de „ redenen, welke hy daar voor hadt, in eene open„ baare Vergadering voor den Volke bloot te leg„ gen, en een ander Lid daar op antwoordde, dat „ hy dan ook openlyk zou zeggen, de redenen, „ welke hy 'er tegen hadt, de Burger VAN LOCK„ HORST terstond opvloog en zeide, *die dat doen* „ *wil moet daadlyk in arrest gezet worden!* het„ welk door verscheide Leden met luidrugtig ge„ roep geappuieerd werd." Dit ten opzigte van deeze Gebeurtenis zeer veel lichts verspreidend stuk is voorhanden in de *Memorie van de Leden van het Intermediair Uitvoerend Bewind.* In *den Haag* ter 's Lands Drukkery. bl. 72.

weigerden in deezen maatregel te treeden, daar toe te beweegen. — Hy vervoegde zich by de Leden der Vereenigde Commissie tot het Ontwerp en de in ordebrenging der Staatsregeling, en begeerde, in naam des *Franschen* Gouvernements, dat zy, in het onderhande zynde Plan, zich zelven zouden plaatzen, dat, voor de eerste maal, by de daarstelling van het Vertegenwoordigend Lichaam, alle de reeds aanweezige of anders twee derde deelen der Leden uit de Constitueerende Vergadering zouden aanblyven; met byvoeging, *dat hy* zulks als het eenig middel beschouwde, waar door zyn Gouvernement verzekerd kon zyn, dat de gewigtige stap van Twee en twintig January daadlyk tot stand zou komen — dat dit van geen minder aanbelangs was dan het ten dien dage doen aanblyven van het toenmaalig Uitvoerend Bewind, en dat hy van Mannen diens veel betekenenden Dags verwagtte, dat zy, door deezen naderen stap, hun eigen Gouvernement zouden weeten sterkte en vastheid te geeven, en even daar door de *Bataafsche* Republiek tot eene Bondgenoote van de groote Natie te maaken, waar op zy, in alle gevallen, zou kunnen rekenen. De Commissie voldeedt, egter, op dien tyd, aan 's Ministers verzoek niet. Nogthans vermogt die herhaalde aandrang zo veel op dezelve, dat zy, by het herzien der Staatsregeling de mogelykheid overliet, dat, in geval van nooddwang, de *Constitueerende* Vergadering, zich zou kunnen

ver-

veranderen in het Wetgeevend Lichaam, zonder de letter der Staatsregeling te schenden. — Even dezelfde huiverigheid beving de Commissie by haar Verslag over dit Aanblyven in een Committé Generaal, op den derden van Bloeimaand, uitgebragt. Dan op den avond van gemelden dag, werkte die Gezant eindelyk zo veel uit, in eene afzonderlyke byeenkomst van Leden der Vergadering, en van het Uitvoerend Bewind, dat in het Committé Generaal van den volgenden dag, op welken wy den Representant BOSCH het Verslag hoorden uitbrengen, de meerderheid zich voor dien maatregel verklaarde; *Frankryk wil het!* was het magtwoord, waar mede men veeler huiverigheid overwon (*).

Eenige Leden, volgens de Staatsregeling uitgesloten, verklaaren zich onbevoegd.

De Staatsregeling aangenomen en deezen grooten stap door de Constitueerende Vergadering gedaan zynde, moest dezelve onverwyld werken, en hadt men na te gaan of wel alle Leden der voorige Vergadering tot deeze bevoegd waren. Onbevoegd verklaarden zich, de Burgers DERKS, FLOH, VAN LOCKHORST, HOFFMAN, VERSTER en KONYNENBURG. Het leedt geen twyfel of zy waren uitgeslooten, en werd dus hun bedanken aangenomen. De Voorzitter beklaagde de Verga-

(*) C. ROGGE *Geschiedenis der Staatsregeling* bl. 366. Dit alles wordt bekragtigd door het onderhoud van H. COSTERUS met W. FYNJE, te vinden in de *Memorie van de Leden van het Intermediair Uitvoerend Bewind.* Ter Lands Drukkerye. bl. 68.

CIV. BOEK. 1798. HOFFMAN doet een afscheidsgroete uit deezer naam.

gadering over dit onvermydelyk verlies van zo nuttige en werkzaame Leden; dan de Wet sprak, de Wet geboodt hun scheiden.

De Burger HOFFMAN voerde, in naam der nevens hem vertrekkenden, een woord 't geen, om des inhouds wille, wel plaats verdient, „Burger President! Burgers Re„presentanten!" in deezer voege liet zich de Man die zo vaak nadruklyke voorstellen deedt, voor 't laatst, hooren. „Het is de „Constitutie die ons ontslaat van eene „der moeilykste posten, die immer kun„nen bedagt worden — een post, die in „tyden en omstandigheden, waar in het „Land verkeert, allergewigtigst is. — „Neen, Burgers Representanten! geen „een uwer zou, in onze omstandigheden, „door de Wet, van de neteligste post „ontslaagen zynde, wenschen een oogen„blik op deeze post geplaatst te blyven. — „Maar, Burgers Representanten! het „oogenblik nadert, dat gy U misschien „den vloek en de veragting zult moeten „laaten welgevallen van hun, die in de „vernietiging van het Plan van Staatsre„geling hunne *Aristocratische* en *Federa„listische* oogmerken tragten te bereiken, „en in één oogenblik het gebouw, ze„dert den Twee en twintigsten January, „met zulk eenen manmoedigen yver op„getrokken, zouden wenschen te doen „instorten. — Dan, dat U zulks niet „afschrikke, Burgers Representanten! „Uwe overtuiging, dat gy tot waaragtig „welzyn des Vaderlands werkzaam waart,

„moet

„ moet U, met veragting en verontwaar-
„ diging, boven dien laster verheffen. —
„ Gaat moedig voort om door eene wyze
„ Wetgeeving het heil en geluk des *Ba-*
„ *taafschen* Volks te vergrooten, en door
„ de stipte handhaaving van het zo geluk-
„ kig aangenomen Plan van Staatsregeling
„ te helpen bevestigen.

„ Wy keeren in den kring van Ampt-
„ looze Burgers weder. — Wy gaan in
„ den kring des Volks onze poogingen
„ aanwenden, om onkundigen te verlich-
„ ten; misleiden van hunne dwaalingen
„ terug te brengen, en met woorden en
„ daaden te betoonen, dat wy de zaak
„ des Vaderlands, en het geluk des Volks,
„ van harte toegedaan zyn. — Leeve de
„ Republiek!"

De Constitueerende Vergadering voor ontbonden verklaard.

Toejuichingen volgden deeze Affcheids-groete. — De noodige voorzorgen genomen en de vereischte schikkingen gemaakt zynde om de tot stilstand gebragte raderen des Landsbestuurs, oogenbliklyk weder aan den gang te helpen en te houden, verklaarde de Voorzitter de *Constitueerende Vergadering voor ontbonden*. Toejuichingen lieten zich, op nieuw, met verdubbelden yver, hooren. Het geroep was *Leeve de Republiek! Leeve het Eerste Wetgeevend Lichaam des Bataafschen Volks!*

VAN ALTENA's Aanspraak te diergelegenheid.

De Burger VAN ALTENA by algemeene stemmen opgeroepen om het werk deezer eerste regeling te verrigten, wagtte tot de stilte hersteld was om eene Aanspraak, naar tydsgelegenheid te doen, en liet zich

CXV. BOEK. 1798.

in deeze woorden hooren. „ *Ziet daar*
„ dan, Burgers Repreſentanten! het oogen-
„ blik der ontbinding van een zonderling
„ Lichaam, het geen door uwe kloekmoe-
„ dige Vaderlandliefde gebooren, naauw-
„ lyks den ouderdom van weinige wee-
„ ken bereikt hebbende, zo veel gedaan
„ heeft voor de zaak des Vaderlands, als
„ menig ander, in zo veele jaaren, niet
„ verrichtte, en 't geen zich dus beroe-
„ men mag veel geleefd te hebben, en
„ niet zonder vrugt aanweezig te zyn ge-
„ weest. — Ziet daar het Politiek Sterf-
„ uur eener Vergadering, die zich te min-
„ der zal doen betreuren, daar derzelver
„ geest en beſtanddeelen oogenbliklyk
„ ſtaan over te gaan in een ander Staats-
„ lichaam, het geen uit deszelfs asſche
„ verryzende, alle de kragten eener Va-
„ derlandſche Jeugd zal kunnen vereeni-
„ gen met de energie van deszelfs Con-
„ ſtitutioneele bewerking, en dus het ver-
„ ſcheiden van zyn Voorganger dubbel
„ zal vergoeden.

„ Namen wy den Twee en twintigſten
„ January op ons, om het Vaderland te
„ redden, of op onze posten te ſterven,
„ belaadden wy ons, als de *Conſtitueerende*
„ *Vergadering der eene en ondeelbaare Ba-*
„ *taafſche Republiek*, om aan de Natie een
„ Plan van Staatsregeling te bezorgen, en
„ haare belangen waar te neemen tot dat
„ dezelve door haar zou zyn aangeno-
„ men — aan dit een en ander is, naar
„ ons vermogen, tot hier toe, voldaan. —

„ Zo

„ Zedert den tweeden Mey draagen wy
„ wettige kennis, dat het aangeboden Ont-
„ werp van Staatsregeling door het *Ba-*
„ *taafsche* Volk is aangenomen. — Deeze
„ gebeurtenis is, in de daad, de heuch-
„ lykste, die immer gebeuren kon; dan
„ zy is te gelyk de voorboode onzer Po-
„ litieke Ontbinding; zy wenkt ons om
„ de Constitutie in werking te brengen,
„ en plaats te maaken voor een Consti-
„ tutioneel Vertegenwoordigend Lichaam;
„ en het is heden, dat Gylieden aan die
„ wenk blymoedig gehoorzaamende, U
„ gaat ontbinden, en dat Lichaam zich
„ gaat constitueeren.

„ Geluk, driemaal geluk dan, Burgers
„ Representanten! met de zo gelukkig be-
„ reikte eindpaal uwer verheevene en
„ moeilyke werkzaamheden. — Geluk,
„ ô Vaderland! met deezen grooten stap
„ tot het in werking brengen uwer goed-
„ keurende, en, die ik wensche, geze-
„ gende Constitutie! — Geluk wensch
„ ik my zelven, dat ik, als uw Voorzit-
„ ter, Burgers Representanten! het einde
„ der Constitueerende Vergadering mag
„ aankondigen, en met deezen lang ge-
„ wenschten hamerslag aan Ul. en aan de
„ gansche Natie verklaaren, dat de Ver-
„ gadering nog heden zal worden opge-
„ volgd, door een Vertegenwoordigend
„ Lichaam, gevormd naar het voorschrift
„ der Staatsregeling.

„ Hy, die het lot der Volken in zyne
„ hand weegt, de God der Vryheid, ze-
„ ge-

XIV. BOEK. 1798.

„ gene deeze Gebeurtenis, en maak ons
„ te zamen Voltooijers van het aanvang-
„ lyk geluk der Republiek, in spyt der
„ Vyanden, en tot vreugd der waare
„ Vrienden van het Vaderland!
„ Leeve de Republiek! Leeve de Con-
„ stitutie! Leeve het Vertegenwoordigend
„ Lichaam!"

Leden voor de Tweede Kamer gekoozen.

Hier mede was de Constitueerende Vergadering ontbonden. By de daarstelling van het Lichaam dat dezelve verving, lag de Voorzitter de Verklaaring by de Staatsregeling voorgeschreeven af, en hem volgden alle de Leden. Twintig uit dit Lichhaam deedt hy benoemen, om twee derden van de Tweede Kamer uit te maaken. Deeze keuze werd, by meerderheid van stemmen uitgebragt op GUILJE, VAN ALTENA, WITBOLS, BOSCH, VAN ZONSBEEK, PLOOS VAN AMSTEL, TH. VAN LEEUWEN, VAN HUGENPOOT TOT AERTH, RABINEL, BROMET, TOENS, BELJAART, E. M. VAN BEYMA, WELSMAN, BRUINS, COSTERUS, C. VISSER *Cz.*, VERHEES, SANDERS VAN WELL en MIDDERIGH, de laatste met het lot tegen AUFFMORTH (*).

Welke Leden de Eerste Kamer zamenstelden.

Naa deeze benoeming schooten 'er drie en veertig over, die de Eerste Kamer uitmaakten, naamlyk J. H. NIEUWENHUIS, L. C. VONCK, F. A. VAN ROSEVELT CATEAU, P. M. PERTAT, H. TEN KATE,

(*) Van deeze benoemden waren niet tegenwoordig E. M. VAN BEYMA, HUGENPOOT TOT AARTH en VERHEES.

TE, J. H. MEYER Cz., A. VOOGD, F. RANT, J. FRONHOFF, J. ONDORP, L. NOLST, P. DE SONNEVILLE. H. QUESNEL, J. B. AUFFMORTH, W. T. VAN BENNEKOM, W. A. DAMS, J. PROOT, C. VAN DER HOEVEN, J. JANSSEN, O. G. GORTER, H. DE LEMON, J. P. PEFFERS, W. LINOTTE, W. A. ABBEMA, J. P. GOUDSBLOM, S. SCHERMER, A. A. BAKKER, L. HOGENDYK, J. R. VAN OMMEREN, J. PANNEBAKKER, D. BONTHUIS, H. VERHAGEN, A. J. C. DE BEERE, F. GOVERS, J. KREILKAMP J. NUHOUT VAN DER VEEN, J. J. BRANDS, H. J. BOLHUIS, C. CANTER VISSER en A. A. BRERENBROEK.

Plaatzen voor de beide Kamers bestemd.

Het ontbreekende getal in de beide Kamers stondt aangevuld te worden op de wyze by de Staatsregeling bepaald. Aan de Eerste Kamer werd de Vergaderzaal der geweezene Constitueerende Vergadering toegeweezen, en die van het voormaalig Provintiaal Bestuur van *Holland* aan de Tweede Kamer. De Voorzitter verliet het gestoelte, onder welk bedryf de toeschouwende menigte een handgeklap aanhief, met herhaald geroep, *Leeve de Republiek! Leeve de Mannen van den Twee en twintigsten January!* (*).

Vorming der Eerste Kamer.

De Leden der Tweede Kamer, voorafgegaan door flambouwen, trokken, onder een streelend muzyk, op het Binnenhof, na

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenwoordigend Lichaam des Bataafschen Volks* I. D. bl. 14.

GEV. BOEK. — 1798.

na de hun aangewezene Vergaderplaats. Nog dien eigen avond, werden de beide Kamers gevormd. In de Eerste bekleedde de Burger J. D. VAN LEEUWEN, ten dien einde, als Oudste, het Voorzitterschap, terwyl VAN DER HOEVEN, als het jongste Lid, de post van Secretaris waarnam. Naa eene korte aanspraak door den Burger VAN LEEUWEN, waar in hy zyne gelukwenschen uitboezemde, werd met bykans algemeene stemmen de Burger OCKERSE tot Voorzitter by de Eerste Kamer benoemd. Het Voorzitterlyk gestoelte beklommen hebbende, liet hy zich uit in deeze Aanspraake.

Des Voorzitters OCKERSE's Aanspraak.

„ Burgers Representanten! Het gevoel „ der verpligting om aan de Wetten te „ gehoorzaamen, den vryen Mensch aangebooren, is edel en verheeven — door „ dit gevoel vind ik my pligtmaatig gedrongen eenen Rang in het midden van „ Ulieden te aanvaarden, waar toe myne „ kragten misschien niet berekend zyn. „ Gy hebt my dan, Burgers Representanten! op deezen Presidiaalen Zetel geplaatst, my het Voorzitterschap, zo „ verrassend, op de schouderen gelegd, „ een post, die, vooral in deeze gewigtige oogenblikken, zo moeilyk, zo „ zwaarwigtig is, dat zy de menschlyke „ kragten, indien deeze door geenen Vaderlandschen yver ondersteund wierden, „ onder derzelver last zouden doen bezwyken. — Ziet daar dan het schepzel van uwen eigenen wil, onvoorbe„ reid,

„ ren, en by verrassing, op deezen Zetel
„ geplaatst! Veele zwakheden zult gy in
„ my, by de waarneeming dier taak be-
„ speuren; doch, daar ik in deezen op
„ uwe hulp en broederlyke ondersteuning
„ mag vertrouwen, hoop ik, dat gy in
„ my de beste gezindheid, en de opregt-
„ ste welmeenenheid, in de uitoefening
„ van de onderscheide gedeeltens van die
„ post zult gewaar worden, en U daar
„ van overtuigd houden.

„ Dan, laat ik niet langer van my zel-
„ ven spreecken, daar de groote zaak des
„ Vaderlands thans billyk onzer aller har-
„ ten vervult —— Billyk, Burgers Re-
„ presentanten! gloeijen uwe harten van
„ genoegen over de gewigtige gebeurte-
„ nis van deezen dag —— Gebeurtenis!
„ die het gebouw van den Twee en twin-
„ tigsten van January en den Drie en
„ twintigsten van April gevestigd, vol-
„ tooit en duurzaam verzekert —— Ge-
„ beurtenis! ja, die de vaale nyd belas-
„ teren, de drieste onkunde veroordeelen,
„ de geveinsdheid heimlyk beschimpen,
„ de heerschzugt verfoeijen zal: dan die,
„ in weerwil van dat alles, zich bestén-
„ dig zal doen zegenen door alles wat
„ wys, braaf en opregt beminnaar van
„ zyn Vaderland is; ja, door allen, die
„ deel neemen in het lot der *Bataafsche*
„ Republiek.

„ Veel geluks dan, Burgers Representan-
„ ten! zy U en het Vaderland gewenscht
„ met de daarstelling van het eerste Ver-

„ te-

XIV. BOEK. 1798.

„ tegenwoordigend Lichaam des *Bataaf-*
„ *ſchen Volks*, zonder die ſchokken, die,
„ van eene geheele ontbinding en ver-
„ nieuwing des Beſtuurs onafſcheidbaar,
„ in de Staatkunde, even gevaarlyk zyn
„ als aardbeevingen in de Natuur. —
„ Hoe zal de tyding hier van uwe open-
„ baare en heimlyke Vyanden verſchrik-
„ ken; de waare Vrienden des Vaderlands
„ verrukken; uwe Bondgenooten verheu-
„ gen, en het gezag der Republiek by
„ de Mogenheden vergrooten!

„ Geeven wy ons dan over aan het
„ vermaak van welgedaan te hebben, en
„ laaten wy ons niet doen afſchrikken door
„ de verſchriklyke moeilykheden en werk-
„ zaamheden aan uwe volgende beſtem-
„ ming verknogt. Neen, Burgers Repre-
„ ſentanten! laat deeze *Vergadering*, *welke*
„ *ik thans proclameer als de Eerſte Kamer*
„ *van het Vertegenwoordigend Lichaam des*
„ *Bataafſchen Volks*, beſtendig zyn het
„ geen zy weezen moet, het brandpunt
„ naamlyk, waar uit de warme vonken
„ van het Patriotismus, ontgloeid op het
„ Altaar der Conſtitutie, langs den aflei-
„ der der wysheid en voorzigtigheid, zich
„ alomme verſpreiden, om leeven en werk-
„ zaamheid in het Staatslichaam te ver-
„ wekken, de zamelplaats van alle talen-
„ ten, aan het Vaderland geheiligd. Het
„ Palladium ter bewaaring der zuivere
„ beginzelen, ter handhaaving der Con-
„ ſtitutioneele Wetten opgerigt; de toe-
„ vlugt, de hoop, en het vertrouwen van

„ al-

„ alle braave en eerlyke Patriotten, einde-
„ lyk het voorbeeld van yver met voor-
„ zigtigheid, van energie met regtvaar-
„ digheid, en van kloekmoedigheid met
„ orde gepaard. — Dan zullen wy, Bur-
„ gers Repreſentanten! deezen dag van
„ den Vierden van Mey tot een der heuch-
„ lykſte dagen van de Republiek ſtellen.
„ De Zegen van HEM, die het goede
„ beloont, zal op ons nederdaalen, en
„ wy zullen in ons hart dubbel weder-
„ vinden, het geen wy in kragten, in
„ kieschheid, in zelfsverlochening, en in
„ duizende onaangenaame worſtelingen, aan
„ de zaak der Vryheid hadden opgeof-
„ ferd!" — Van de vorming der Eerſte Kamer werd het Uitvoerend Bewind, by eenen Brieve verſtendigd.

CXV. BOEK. 1798.

Vorming van de Tweede Kamer. B. Bosch, Voorzitter.

Het vormen van de Tweede Kamer ging op gelyke wyze toe. Hier bekleedde de Burger TOENS, als de Oudſte, het Voorzitterſchap om de Vergadering te openen, terwyl VAN ZONSBEEK het Secretariaat waarnam. Van de zeventien aanweezige Leden kreeg B. BOSCH zestien ſtemmen tot het Voorzitterſchap. Hy aanvaardde die post met eene gepaste Aanſpraak. De diepe ſtilte welke aldaar geheerscht hadt verwisſelde in vreugdegejuich en handgeklap, herhaalde keeren hoorde men den uitroep *Lang leeve de Bataafſche Republiek! Lang leeve de Conſtitutie!* De Burgers PLOOS VAN AMSTEL en VAN ZONSBEEK werd het Secretariaat opgedraagen. Het Uitvoerend Bewind werd van de daarſtelling der Tweede Ka-

 mer

XXV. BOEK.

niet bericht toegefchikt en voorts alles verrigt, 't welk de kortheid des tyds tot regeling van dit Lichaam toeliet (*).

1798. Bepaaling van een Vreugdefeest wegens deeze Gebeurtenis.

Van het aanneemen der Staatsregeling was de wettige kennisgeeving niet gefchied, of kort daar op deedt een en ander der Reprefentanten een Voorftel tot een Vreugdefeest, wegens deeze Gebeurtenis, by welke alle Ingezetenen zo veel belangs hadden. Onverwyld werd zulks omhelsd. De wyze op welke allerwegen in het Gemeenebest dit Feest, op den negentienden van Bloeimaand, moest gevierd worden, werd niet alleen bepaald, tot verzekering van orde en geregeldheid; maar tevens voorgefchreeven de Aanfpraak, die de Voorzitters der Plaatslyke Befturen te doen hadden. Dat deeze klemmend was en fterk, zal veelligt niemand twyfelen; dan dezelve hier te plaatzen, diene om allen twyfel deswegen weg te neemen.

Voorgefchreeven Aanfpraak te dier gelegenheid.

„ *Bataaven!* Thans is de luisterryke „ Dag gebooren, waar op het U eindelyk gebeuren mag, U openlyk te verheugen in het zeldzaam en onwaardeerbaar geluk van U een waarlyk vry en onafhanglyk Volk te mogen noemen. — „ Twee Eeuwen zyn 'er verloopen zints „ de dageraad der Vryheid flaauwlyk be- „ gon aan te lichten; maar ftormen van „ geweld en op een gehoopte wolken van „ Vorstlyk belang en Priesterlyke Dweep- „ zugt

(*) *Dagverh. van het Vert. Lich. des Bat. Volks* I. D. bl. 5 enz.

„ zugt, volgden aan denzelven op, en ver-
„ hinderden de Zon der Vryheid haare
„ weldaadige ftraalen immer over de op-
„ pervlakte van uwen grond te verfprei-
„ den; of gelukte het nu en dan eens
„ aan deeze gezegenden Grond eenen en-
„ kelen ftraal van tusfchen de duistere
„ wolken te mogen ontvangen, was de-
„ zelve niets meer, dan een blixem in
„ den donkeren nagt, die, even zo fpoe-
„ dig als hy gezien wordt, wederom ver-
„ dwynt.

„ De Dag, dien wy thans vieren, is
„ door uwe Voorouders, ten kosten van
„ onnoemelyke fchatten en ftroomen bloeds
„ begeerd geworden; maar nimmer mogt
„ het hun gebeuren de ryzende Zon te
„ zien klimmen, welke wy thans tot haa-
„ ren vollen middag zien opgaan. — Hy
„ is de fchoonfte, welke immer, in de
„ Jaarboeken van dit Gemeenebest, en
„ van die aller vrye Volken, kan worden
„ opgetekend.

„ Gy viert thans een Feest, niet flegts
„ van een vry geworden Slaavenhoop;
„ maar van een vry en agtbaar Volk,
„ hetwelk zich zelven Wetten heeft ge-
„ geeven, naar welke 't zelve beftuurd
„ wil worden, en 't welk eene Staatsrege-
„ geling heeft vastgefteld, agtervolgens
„ welke 't zelve wil, dat zyne Maatfchap-
„ py zal beftuurd worden.

„ Laaten wy ons dus thans plegtig ver-
„ eenigen om deeze heuchlyke Gebeur-
„ tenis dien luister by te zetten, welke

XCV. BOEK. 1798.

„ haarer waardig is. —— Laaten wy ons „ verheugen, dat de Eeuwen van het Despotismus en Priesterlyk Geweld verdweenen zyn, en dat dezelve zyn opgevolgd door tyden, waar in de Reg„ ten van de Menschheid volkomelyk geëerbiedigd worden.

„ Niets kan ons dierbaarder zyn, dan „ ons thans te vereenigen rondsom het „ Altaar der Constitutie, welke in ons „ midden is aangenomen en vastgesteld. „ Zy is het steunpunt, waar op het Vaderland thans rust; en zy, die weige„ ren zouden in deeze algemeene Vreugde „ deel te neemen, kunnen niet anders „ worden aangemerkt, dan als Vyanden „ van het Algemeen Geluk.

„ Het staat aan U, *Bataaven!* om dee„ ze uwe Vryheid ongeschonden te be„ waaren. Gy hebt thans een gevestigd „ Bestuur, het welk een eind maakt aan „ alle Intermediaire en Revolutionaire „ Maatregelen. —— Maar dit gevestigd „ Bestuur kan nimmer voor deszelfs wan„ keling beyryd worden, ten zy Gylie„ den hetzelve eendragtig verdeedigt, en „ met al uw vermogen onderschraagt. — „ Vermengt U dus rondsom den Standaart „ der Vryheid, om hulde te zweeren aan „ de Tegenwoordige Orde van zaaken, „ en plegtig te belooven, dat gy dezelve, „ met al uw vermogen, met uw Goed „ en Bloed, zult ondersteunen.

„ Laat deeze Dag getuigen zyn dat Gy „ de waardige Afstammelingen zyt dier

„ door-

1798.

„ doorlugtige Vooronderen, welke deeze
„ grond met hun zweet en bloed door-
„ drenkt hebben, om denzelven door
„ eene Vrye Naakomelingschap te doen
„ betreden. — Dat dan het Feest, het
„ welk wy thans vieren, ingericht, om
„ aan de eerstelingen onzer Nationaale
„ Vryheid hulde te doen, gekenmerkt zy
„ door den geest van waare Broederschap
„ en Eensgezindheid, en tevens strekken
„ om aan de Voorstanders van het Des-
„ potismus het ondraaglyke hunner Re-
„ geering te doen gevoelen (*)."

Vreugdebedryven.

Allerwegen maakte men schikkingen en toebereidzelen tot dien bevolen Feestlyken Dag. In groote Steden, als *Amsterdam* en elders, droegen de Municipaliteiten zorg om allen ongeluk en stoorenis, zo veel mogelyk, te voorkomen (†). Het zou niets anders zyn dan ons Geschiedblad te overlaaden en verveeling te veroorzaaken, wilden wy in een verhaal treeden van dit Feestvieren in den Lande. Overal luidden de Klokken, overal waar Geschut lag werd het driemaal losgebrand, overal zwierden de Vlaggen van Toorens en Schepen. Doch mogen wy niet onvermeld voorbystappen, 't geen in *'s Gravenhaage*, volgens het voorschrift des Uitvoerenden Bewinds, te deezer staatlyke gelegenheid, plaats greep. In dien Zetel des

(*) *Jaarb. der Bat. Republiek* XIII. D. bl. 18.
(†) *Jaarb. der Bat. Republiek* XIII. D. bl. [illegible]

XXV. BOEK.

1798. Die in *'s Haage* beschreeven.

des Landbestuurs werd die Dag aan de vreugd, deezer wyze geheiligd.

Overeenkomstig met het voorschrift des Uitvoerenden Bewinds geschiedde, vroeg in den morgen, de optogt van de Gewapende Magt na de Maliebaan, de Burgermagt ging voor, op deeze volgde de *Fransche* Bezetting, verder een aantal Matroozen, terwyl de *Bataafsche* Militaire Magt, de *Fransche* en *Bataafsche* Cavalleristen en Artilleristen met de Stukken Geschut deezen gewapenden trein opslooten.

Aan de Maliebaan gekomen, werd eene Bezending afgezonden om eene Commissie uit het Uitvoerend Bewind af te haalen. By 't zelve bevondt zich het geheele Corps Diplomatique, met de Staven van de *Bataafsche* en *Fransche* Krygsmagt, als mede de Agenten, nevens hunne Secretarisfen. Die luisterryke stoet betradt de Maliebaan niet of één en twintig eereschooten begroetten denzelven; alle Krygseer werd daar aan beweezen. De geschaarde Krygsmagt hoorde uit den mond van een der Leden des Uitvoerenden Bewinds eene aanspraak, en werd de Commissie, naa het aanschouwen van eenige Krygsverrigtingen, met geschut en klein geweer, even staatlyk terug geleid.

Op 's Lands kosten werd, in eene bepaalde maate, aan de geheele Gewapende Magt, Burgers, *Franschen*, Militairen en Zeevolk, Brood, Kaas en Wyn uitgedeeld; en in *'s Gravenhaage* aan de Leden des Bestuurs, van het Uitvoerend Bewind, denzel-

zelver Agenten en Ministers, de Stafofficieren der *Bataafsche* Krygsmagt, en het Corps Diplomatique, een pragtig Middagmaal gegeeven. De *Haagsche* Schouwburg vertoonde 's avonds Tooneelstukken, op den Feestlyken dag passende (*).

De Maliebaan was een vreugdetooneel, Burgers, *Franschen* en Militairen, verlustigden zich in dans en spel op het geluid van daar geplaatste muzyk. Onder deeze luidrugtige vreugdebedryven liep de avond ten einde, en werd door een nagt vervangen, dien men als 't ware in een dag herschaapen zag door het grootsche licht van een pragtig vuurwerk in den Vyver, en den bestendigen luister welke afstraalde van den verlichten Tempel in de Maliebaan opgericht. Aan het gewoel en het gejuich der bals en feestpartyen was geen einde. Overal geplaatste pektonnen gaven door hun vlam een ontzettend licht.

Bestendiger glans straalde af van den verlichten Tempel in 't midden van de Maliebaan. Eene korte beschryving vertoone dezelve aan de Naakomelingschap. De Tempel stondt op eene zagtlyk afhellende hoogte, schynbaar van wit hardsteen, en welks einde met een geschilderd yzeren hekwerk omringd was. Het Tempelgevaarte was een achtkante Koepel, naar de *Dorische* orde gebouwd, rustende op acht kolommen. Te wederzyde strekte zich

(*) *Dagverb. der Handel. van het Vertegenw. Lich. des Bat. Volks* I. D. bl. 61 env.

zich een Vleugel uit, in welke vier Nisfen uitgehouwen waren. In deeze vertoonden zich, op 's nagts verlicht doek, eenige leevensgroote gefchilderde Beeltenisfen. Van de *Haagzyde*, langs gefchilderde marmeren trappen, optreedende, zag men in de vier Nisfen ter regterhand *Het Heil*, *de Vryheid*, *de Gelykheid* *de Broederfchap* — aan de flinkerzyde *de Waakzaamheid* *de Wysheid*, *de Vaderlandsliefde* en *de Dapperheid*. In de Nis van den Tempel zelve, de andere in eene geëvenredigde grootte overtreffende. praalde *de Wysheid*, een Tafereel aan *de Vryheid* aanbiedende, waar op onder het Zinnebeeld van den *Tempel der Vryheid*, dit Staatsgebouw gefchetst ftondt. Dit Tafereel werd door den *Bataaf* met verrukking aangenomen, en door het *Volk*, onder Bazuingefchal, met blydfchap goedgekeurd, een zevenhoofdig monfter werd met den voet vertreeden. Op den voorgrond vertoonde zich een fiere Leeuw, een Genie op deezen zittende, ontrolde een *Bataaffche* Glorievlag. Zes dichtregelen hier op flaande, ftonden 'er onder

> Verheven *Wysheid* heeft, vol moed,
> Uw *Staatsgebouw* gefchetst; Bataaven!
> De *Vryheid* keurt haar teek'ning goed,
> En grootsch weergalmt het *Ja* der Braaven.
> Juich Vaderland, dit heil breekt aan,
> 's *Volks* trouw ontrolt uw *Glorievaan*.

Aan den anderen kant des Tempels zag men desgelyks te wederzyde vier Beeldtenisfen. Aan de regterhand *de Eendragt*. *de Geregtigheid*, *de Zeemagt* en *de Landmagt* — aan

aan de flinker *de Oeconomie*, *den Koophandel*, *de Kunsten en Weetenschappen* en *den Landbouw*.

CXV. BOEK. 1798.

Het geschilderd doek des Tempels zelve vertoonde de *Staatkunde*, met een Eikenkrans om 't hoofd, aan de *Vryheid* eene rol aanwyzende, die half van een Altaar afhangende, ten opschrift hadt, *Staatsregeling, aangenomen den* 23 *April*. Op den voorgrond zag men den Kryggod *Mars* het *Despotismus*, met heldenmoed, van den Tempel afweerende.

De volgende Dichtregels gaven de uitlegging van deeze spreekende Beeltenissen;

Triumf! 't voltooid Gebouw pronkt schoon:
De *Vryheid* is voor dwang beveiligd,
De *Staatkunde* aan haar dienst geheiligd,
Draagt voor 't Altaar een Eikenkroon.
Het *Volksregt* zegeviert — uw Speer
O *Heldenmoed!* werpt Monsters neer (*).

Koelheid der vreugdevieringe.

Was de toevloed der Gelukwenschingen wegens het gebeurde op den Twee en twintigsten van Louwmaand groot geweest, kwa-

(*) Van kosten op dit Feest treffen wy deeze opgave aan, door het Intermediair Wetgeevend Lichaam onbetaald gevonden;

Voor het Vuurwerk . .	*f* 883- 0-0
Voor de Tempel en de Verlichting in de Maliebaan . .	3894- 0-0
Voor het schilderen der Chasinetten	700- 0-0
Voor de kosten der Gala Comedie	1778- 19-0
Voor een Bal	150- 0-0
Voor den Maaltyd . .	7088- 0-0
Voor een Bal in de Nieuwe Doelen	555- 10-0
	f 15049- 9-0

CXV. BOEK. 1798.

kwamen die uit alle oorden in de Constitueerende Vergadering, zy ontbraken wel niet geheel, wegens deeze Gebeurtenis; doch daagden, veel traager en schaarscher op, 't welk, nevens de by lange na overal niet gulle viering des gedagten Feests (*), geen gunstig teken gaf van 's Volks geestgesteltenisse, niet zo zeer ten aanziene des Plans van Staatsregeling zelve, dan wel over de gedaane stappen, zo in het aanstellen der Leden van het Uitvoerend Bewind, als in het vormen der Kamers, bui-

(*) Zelfs in *'s Haage*, het groot Vreugdetooneel, vertoonde zich de blydschap op verre na niet gul. Opmerkelyk is ten deezen aanziene het schryven des Representants VAN LEEUWEN, ten dien dage, „ dee„ zen geheelen nagt, (die des Vuurwerks) heb ik „ te midden van de menigte gaan observeeren — „ belangneemende vreugde vond ik nergens — geen „ een dronken mensch — geen zang of dans — „ stille aanschouwing was het al." — In deezen zelfden Brieve, laat hy zich over 's Volks denkwy„ ze, ten aanziene van het Bestuur hooren. „ Gee„ ne andere dan knorrige Brieven schryft men my „ uit *Amsterdam* — men schryft — overal wordt „ trotsch gehandeld, van den Wetgeever af tot de „ Subagenten toe, de een beveelt en belast al meer „ dan de ander — overal zit meerder trotsch, dan „ by de voorige *Aristocraaten* — deezen ontzagen „ het Volk nog al, nu is het willekeur, men trac„ teert de belangen der Burgeren *en bagatelle* „ *enz.* — De Wetgeevende Vergadering heeft on„ vergeeflyk gedaan zich vast te zetten *tegen* de „ Constitutie aan; zy hadt volgens de Constitutie „ gelyk zy gedaan heeft, *provisioneel egter*, moeten „ handelen; dan zou de Harmonie gebleeven en de „ 22 *Jan.* zo wel als de 4 *Mey* gezegend geworden „ zyn." *Authentique Bylagen tot de Gebeurtenissen van den* 12 *Juny* 1798. No. 9. bl. 11.

buiten den Volke, en eenige zich hier mede paarende omstandigheden.

1798. Proclamatie omtrent de Drukpers.

Binnenshuis in gezelschappen spraaken veelen des niet alleen met afkeuring; maar de gedienstige Drukpers verspreidde Geschriften tegen het toenmaalig Landsbestuur gericht. Dit deedt eene Proclamatie van het Uitvoerend Bewind, omtrent de Vryheid der Drukpersse gebooren worden. Waar in 't zelve, naa de voordeelen dier Vryheid, als een teugel der Dwinglandye, op hoogen toon, vermeld te hebben, zich beklaagt, over het jammer, wanneer een Vry Volk zulk een onberekenbaaren Zegen voorbedagtlyk verwaarloost en misbruikt; wanneer men de Vryheid der Drukpersse, die een middel moet weezen om de Vryheid te bewaaren, door eenige onwaardige Burgers, ziet misbruiken, om die zelfde Vryheid na het hart te steeken. — „ Zullen wy dan," dus liet het Uitvoerend Bewind zich woordlyk hooren, „ om „ dat de middelen, die tot behoud der „ Vryheid moeten dienen, misbruikt wor„ den, en tegen de Vryheid zelve worden „ aangevoerd, die middelen ongestoord „ en onverbeterd laaten voortgaan? —— „ Zullen wy gedoogen, stilzittende gedoo„ gen, dat de Vryheid, voor onze oogen, „ met haare eigene schoonste Wapenen, „ worde te onder gebragt? —— Neen, „ *Bataaven!* die ons tot zulk eene laag„ heid in staat agt, die kent ons niet. „ Wy hebben eenmaal gezwooren, dat „ wy de Vryheid tegen alle aanvallen

„ zou-

CXV. BOEK. 1798.

„ zouden beschermen; en Gy kunt U
„ verzekeren, dat wy dien Eed zullen
„ gestand doen. —— Wy hebben geene
„ uitzonderingen bedongen, zyt dus ge-
„ rust, dat alle haare Vyanden tot één
„ toe, ook onze Vyanden zyn, die wy
„ zullen poogen te verpletten.

„ Zints lange zagen wy dit kwaad op-
„ komen. Onze tedere zorg om de Vry-
„ heid der Drukpers toch voor alle be-
„ lemmering te behoeden, vertraagde on-
„ ze maatregels, en de Vyanden der Vry-
„ heid bouwden hunne steeds aanwakke-
„ rende stoutheid op onze schynbaare
„ werkloosheid, die zy, ten onregte, voor
„ slapheid aanzagen.

„ Zou 'er," hadden zy gevraagd, „ by
„ mogelykheid Vryheid kunnen zyn zon-
„ der Orde? Zou het Vryheid zyn wan-
„ neer de Eer der Burgeren veil was voor
„ de naamlooze lasterzugt van eenige wei-
„ nige onverlaaten? Zou het Vryheid
„ zyn, wanneer men, naar welgevallen,
„ ongestraft mogt schenden, en wien men
„ wil, beledigen? Wanneer men alle on-
„ dergeschiktheid zou mogen den bodem
„ in slaan, en zyn lust boeten aan al
„ wat in Bewind gesteld is? Zou het Vry-
„ heid zyn, alle Bestuuringen als veree-
„ nigingen van zo veele Heerschzugtigen
„ rond te draagen, hun ondeugden toe
„ te schryven, die zy niet bezitten, hun
„ wandaaden toe te kennen, die zy niet
„ bedreeven hebben, om ze te beschim-
„ pen, te bespotten, te verguizen, om

„ zo

„ ze veragt en gehaat te maaken? Neen „ *Bataaven!*"

Nader komende, meer bepaald spreekende, voegden zy 'er aan toe. „ Het „ Publiek wordt overlaaden met Schot- „ schriften, waar van de eene al misdaa- „ diger dan het andere geschreeven wordt, „ en even als het onkruid op de velden, „ wiesch hun getal, by den dag aan, en „ klom ten laatsten tot die hoogte, dat „ 'er nu nog maar een schynt te ontbree- „ ken, om alles te voltooijen, die aan- „ raadt de Ponjaard op te vatten, om het „ hart te doorsteeken van elk Beminnaar „ der Vryheid. Wy beroepen ons op de „ ondervinding van elk, die bekend is „ met de uitvloeizels die hedendaagsch „ zo misbruikte Drukpers oplevert — „ Een *Politique Blixem*, een *Constitutioneele* „ *Vlieg*, een *Revolutionaire Vraagal*, en „ veele andere, zullen hier van ten be- „ wyze verstrekken, en de overtuiging, „ die men hier van heeft, zal by elk re- „ delyk mensch de maatregelen billyken, „ die wy voorneemens zyn daar tegen te „ stellen.

„ Deeze maatregelen," verzekerden zy, „ zullen niet zagt zyn. — Zy zullen „ niet meer, gelyk voorheen, dienen om „ een onwettige Regeeringsvorm staande „ te houden, en dus op onvoldoende en „ halve hulpmiddelen uitloopen; maar zy „ zullen bepaald worden door het gevoel „ dat wy hebben, dat een verregaand „ misbruik van de Drukpers niets minder „ is

CXV. BOEK. — 1798.

„ is dan een daadlyke aanval op de Con„ ſtitutie, op de Vryheid zelve; — en
„ die onze blaakende Vryheidsliefde kent,
„ zal voorzeker bezeffen, wat wy ge„ voelen en kunnen onderneemen, wan„ neer wy deeze in gevaar beſchou„ wen."

Welke deeze maatregels *waren* drukte de Proclamatie niet bepaald uit, alleen te verſtaan geevende, dat zy op niets anders zouden uitloopen, dan om de misbruikers der Drukperſſe, als Vyanden der Vryheid en van het Vaderland, te behandelen, die of daadlyk werkzaam of behulpzaam waren, in het voortbrengen of verſpreiden van zodanige ſtrafwaardige Geſchriften, als onverbeterlyke en hardnekkige Vyanden der Vryheid en van het Vaderland, wier ondergang door het Publiek Belang bevolen wordt. Ten ſlot verzekerende, dat daar omtrent de noodige voorſtellen voor de Wetgeevende Vergadering by hun reeds in gereedheid lagen (*).

Handelingen daar over en Aanmerkingen daar op gemaakt.

Dit ſtuk ter eerſte Kamer ingebragt, baarde by eenige Leden niet weinig opziens. Zy ſtemden in met den Burger GOVERS, die by zich zelven niet geheel en al overtuigd was, dat daar in niets voorkwam, waar door de Vryheid der Drukperſſe zou kunnen benadeeld worden, welke zelfs, in het anders Despotiek Beſtuur van *Engeland*, geëerbiedigd werd. Zy wilden het in handen van eene Perſoo-

(*) *Jaarb. der Bat. Republiek* XIII. D. bl. 28.

looneele Commisfie gefteld hebben. — De Voorzitter VAN DER HOEVEN oordeelde dat dit ftuk alleen voor kennisgeeving moest worden aangenomen. — VONK ftemde hier in toe, en dat men de voorftellen, van welke de Proclamatie gewaagde, zou afwagten. Hy onthieldt zich daarom ook van zyne gevoelens mede te deelen over den inhoud der Proclamatie, alleen te deezer gelegenheid zeggende, hoe hy van de Regtvaardigheid van het Uitvoerend Bewind verwagtte, dat het, door het doen van de medegedeelde Proclamatie, den weg aan de Publieke Schryvers niet hadt affneeden, om zich, in gevalle van aanklagte en befchuldiging, voor hunnen bevoegden Regter, te verdeedigen, en dus zomtyds niet afhangen van de beoordeeling van den Agent van Politie, of de grillige opvatting van deezen of geenen Officier van Juftitie, die in het denkbeeld mogt vallen, dat dit of dat Artykel, in een openbaar Gefchrift voorkomende, Lastertaal was, of gefchikt om de Geconftitueerde Magten te verguizen, en dus op grond van hunne meening eenen Drukker of Schryver, door middel eener Politieke Dispofitie, door Geldboetens, of anderzins, te ftraffen, zonder dat hy toevlugt tot zynen Regter zou gehad hebben. — OCKERSE, met korte woorden, aangemerkt hebbende, dat, daar het Uitvoerend Bewind de Staatsregeling kende, 't zelve niets met dezelve ftrydig zou ondernemen, ftemde hy met den Voorzitter

CXVI. BOEK.

1798.

CXV. BOEK. 1798. Algemeene aanmerking op de handelwyze in de Kameren gehouden.

ter in, en het voor Kennisgeeving aanneemen ging door (*).

Ten opzigte van de Conſtitueerende Vergadering hebben wy opgemerkt, dat langwylig raadpleegen, marren en uitſtellen, meermaalen, en niet zonder grond, aan voorige Vergaderingen verweeten, aan dezelve niet kon worden ten laste gelegd, dat voortvaarenheid dezelve veel eer kenmerkte (†). Dan die voortvaarenheid was niet overgegaan in de beide Kamers des tegenwoordigen Landbeſtuurs. Veel werks hadt het in om de nieuwe raderen van 't zelve in behoorelyke beweeging en omloop te brengen; over de Leezingen, over het zenden of niet zenden aan de andere Kamer, vielen veelvuldige en verveelende beraadſlagingen. Van hier dat, over de nadere ſchikkingen, bepaalingen, aanſtelling van Amptenaaren, ten dienſte der beide Kameren, Jaarwedden, Costumen, Krygseerbetooningen, veelvuldig en lang gehandeld werd. Niet weinige gevallen deeden zich op, waar in, gelyk DE LEMON het uitdrukte, de *Eſprit de Corps* zo kennelyk doorſtraalde, en tevens deeze en geene Repreſentant voorſtellen deeden en raadſlagen in 't midden bragten, welker beuzelagtigheid het meer verlichte gedeelte der Kameren deedt bloozen, en der vermeldinge onwaardig zyn.

On-

(*) *Dagverb. der Handel. van het Vertegenw. en Wetgevend Lichaam* I. D. bl. 174.

(†) Zie hier boven bl. 228.

Onvermeld mogen wy niet laaten wat, in dit Tydvak, ten opzigte van een en ander den Lande belangryk stuk gebeurde. Ten aanziene van de Geldmiddelen, en het styven van 's Lands kasse deedt dit Bestuur, reeds vroeg bekend maaken, dat alle vastgestelde Buitengewoone Geldheffingen, met de daar by bepaalde Executien, of reeds aangevangen of nog te werk te stellen, door deeze Verandering in 't Bewind, geene verandering leeden; maar in werking bleeven (*). Gelyk zulks in de onderscheidene Gewesten plaats greep.

OVERBORD. 1798. De vastgestelde Geldheffingen blyven.

Veelvuldig waren deswegen de handelingen, bovenal met die van het voormaalig *Gelderland*, *Overysfel*, *Zeeland* en *Stad en Lande* (†). Met *Holland* viel deswegen veel te doen. Een breed uitgebragt Verslag gaf der Vergadering in 't algemeen voldoening; doch 't werd bestreeden door de Representanten ADRIANUS VAN DER JAGT en NOLET. Heftig ongenoegen rees deswegen. Veel verwyts over de Agioteurs, liet zich op een zeer scherpen toon, hooren inzonderheid uit den mond van MIDDERIGH en OCKERSE (§). Het leedt niet lang of de beide gemelde Representanten, die dit Verslag heftig bestree-

Wat deswegen gebeurde. VAN DER JAGT en NOLET in verzekering genomen.

(*) *Jaarb. der Bat. Republiek* XII. D. bl. 151.

(†) Men kan dezelve vinden in het *Dagverh. der Const. Verg.* VIII. D. bl. 554. 599. 641. IX. D. bl. 4. 61.

(§) *Dagverh. der Const. Verg.* IX. D. bl. 11. 61. 67. 98. 174. 281. 408. 244. 332. 369. 375. (†)

GESCHIEDENIS.	ftreeden hadden, werden in verzekering genomen (*).
1798. Voorstel wegens het onderzoek na de Agioteurs.	Wegens de Agioteurs was reeds een klemmende voordragt ter Vergaderinge door ONDORP gedaan, die door eenigen bestreeden werd (†). Dit onderwerp kwam, en niet vreemd, te meermaalen aan de orde van den dag. Wanneer de Vergadering, ten aanziene van haare eigene Leden getoond hadt de verfoeilyke Agiotage, in derzelver schandelyke en den Volke verderflyke werkingen, te willen tegengaan, en allen, die zich daar aan mogten hebben schuldig gemaakt, aan het billyk, doch gestreng onderzoek der Wet, te willen overgeeven, dat, daar zedert den Jaare MDCCXCV soortgelyke *Agiotage*, te meermaalen, op eene schandvolle en godvergeetene wyze was gepleegd geworden, en het voor den Volke van het hoogste belang was dat de bedryvers dier Misdaad van Staat ontdekt en op eene voorbeeldige wyze gestraft werden, als mede dat dezelve de verbaazende schaden aan de goede Ingezetenen der *Bataafsche* Republiek, door hunnen Woekerhandel toegebragt, op eene voor allen kennelyke wyze boeten, de Vergadering besloot om het Uitvoerend Bewind te verzoeken en te gelasten om het gestrengste Onderzoek te doen plaats

(*) *Dagverh. der Const. Verg.* IX. D. bl. 370. 389. X. D. bl. 420. Veel viel er wegens deeze Representanten te doen. De Dagbladen van dien tyd geeven van alle deeze byzonderheden verslag.

(†) *Dagverh. der Const. Verg.* IX. D. bl. 6.

bragts hebben omtrent alle die geenen, het zy Leden van de geweezene Eerste en Tweede Nationaale Vergadering, het zy anderen, welke de Hoofdbewerkers en Deelhebbers van zodanigen Woekerhandel mogten geweest zyn, en wyders tegen dezelve zodanige maatregels te neemen als dienen konden tot handhaaving van het geschonde Regt des *Bataafschen* Volks, en herstel van de nadeelen daar door aan den Lande en de goede Ingezetenen toegebragt. —— Dit Voorstel vondt byval en goedkeuring (*).

CXV. BOEK. 1798.

Veelvuldig waren de Besluiten, naa de Omwenteling des Jaars MDCCXCV. omtrent de *Fransche Emigranten* hier te Lande zich onthoudende, genomen, om dezelve, overeenkomstig het Alliantie Tractaat, tusschen de *Fransche* en deeze Republiek, van den *Bataafschen* grond te verwyderen. Ingevolge hier van was aan een aantal der zodanigen dit verblyf ontzegd; dan niet weinigen bleeven, des onaangezien, zich hier te Lande ophouden, van tyd tot tyd verhuizende, en zich verschuilende. — Herhaalde klagten van het *Fransche* Staatsbewind, deswegen ingekomen, waren niet, naar deszelfs wensch, verhoord geworden. Het tegenwoordig Uitvoerend Bewind, op voorstel des Agents van

Strenge Publicatie ten opzigte van de *Emigranten*.

(*) *Dagverh. der Const. Verg.* IX. D. bl. 379. Het stemde zeer overeen met een Voordragt van het Onderzoek van het gebruik van de opgebragte Gelden gemaakt. Zie onze *Vaderl. Hist.* XXXVI. D. bl. 299.

CXV. BOEK. 1798.

van Politie, hier in willende voorzien, gaf een strikt bevel aan alle Bestuuren, die eenige Jurisdictie uitoefenden, om deswegen de naauwkeurigste onderzoekingen te werk te stellen, en allen, die zich binnen hun Grondgebied mogten bevinden, te doen vatten en vasthouden, van deeze hunne verrigtingen, binnen veertien dagen, kennis te geeven aan de Agent der Politie, die de noodige zorg zou draagen om ze gezamenlyk buiten de grenzen der Republiek te doen brengen; terwyl de Bestuuren verantwoordelyk bleeven, voor alle *Fransche* Emigranten en Gedeporteerde Priesters, welke naa dien tyd, ongearresteerd, onder hun Regtsgebied zouden gevonden worden (*).

Bepaalingen wegens de Gewapende Burgermagt.

Het daarstellen eener Gewapende Burgermagt was, blykens het vermeldde in onze Geschiedenis, zints de groote Omwenteling hier te Lande, aangevangen, voortgezet, gedwarsboomd, en niet van het bedoelde en gewenschte gevolg geweest. Het tegenwoordig Uitvoerend Bewind, in aanmerking neemende dat de thans aangenomene Staatsregeling een Grondwet der Republiek geworden was — een Grondwet, die alle twyfeling, wegens den algemeenen wil des *Bataafschen* Volks, ten dien opzigte, deedt ophouden, als met zo veele woorden verklaarende, dat het eene Gewapende Burgermagt wilde, ter verdeediging zyner Vryheid en Onafhanglykheid,

(*) *Jaarb. der Bat. Republiek* XIII. D. bl. 2.

heid, zo na binnen als na buiten. En daar by overweegende, dat de Organisatie der Gewapende Burgermagt aan het Uitvoerend Bewind, onder de daar by voorgeschreevene bepaalingen, werd opgedraagen, vondt zich verpligt om dezelve daar te stellen. —— Wel moest het Reglement deswegen, ten Jaare MDCCXCVI vastgesteld, aanmerkelyke veranderingen ondergaan, als, uit hoofde van deszelfs Federatief zamenstel, geen de minste overeenkomst hebbende met de by de Staatsregeling bepaalde Een- en Ondeelbaarheid der Republiek: dan de verwarring en vertraaging te duchten wanneer men dit werk, geheel op eenen nieuwen voet wilde inrichten, deedt het Uitvoerend Bewind besluiten, dat het in werking zou blyven tot den laatsten van Wintermaand, deezes Jaars in, zo verre het niet streedt met de gronden der aangenomen Staatsregeling.

CXV. BOEK. 1798.

Kostbaar zeker was in de volvoering dit Reglement. Om deswegen eene vermindering daar te stellen, welke op dit oogenblik mogelyk was, kreeg de Agent van Oorlog last om de nog bestaande Gewestlyke Commissie tot de Burgerwapening, ieder uit *zeven* Leden zamengesteld, tot drie te bepaalen, die onder het Oppertoezigt diens Agents, dit werk zouden voortzetten. De Administreerende Bestuuren, werden gelast hier in mede te werken, en het Voorschrift der Verklaaring, die de Gewapende Burgers moesten afleggen, kreeg eene Verandering overeen-

CXV. BOEK.

1798. Bepaalingen wegens de afgeschafte Gilden.

komstig met de Verklaaring heden in gebruik (*).

Het zo dikmaals voor- en tegengesprooken stuk der Gilden, was, by het aanneemen der Staatsregeling afgedaan, en daar by bepaald, dat alle Gildens, Corporatiën of Broederschappen van Neeringen, Ambagten of Fabrieken vervallen verklaard waren, en dus alle Gildenwetten, die aan den eenen Burger boven den ander, een zeker voorregt gaven, om zeker Ambagt, Neering of Koopmanschap te doen, afgeschaft waren. —— Uit eene verkeerde toepassing dier Grondwet zouden veele verwarringen kunnen ontstaan, waarom het Uitvoerend Bewind werkzaam was om zulks voor te komen en door nadere bepalingen, intusschen den Volke bekend maakte — dat alle Plakaaten en Ordonnantien, in zo verre ze niet strydig waren tegen de Staatsregeling, in volle kragt bleeven, voor al met betrekking tot Brood, Eetbaare Waaren, Goud en Zilver, — Ook zou niemand eenige Kunsten of Weetenschappen mogen uitoefenen, die eene onmiddelyke betrekking hadden op der Ingezetenen gezondheid, dan naa een behoorelyk onderzoek te hebben afgelegd (†).

Besluiten omtrent Graveurs

De uitgevaardigde Publikatie ter beteugeling der Drukpersse (§) droeg reeds de kennelyke tekens van ongerustheid des Uitvoe-

(*) *Jaarb. der Bat. Republiek* XIII. D. bl. 5.
(†) *Jaarb. der Bat. Republiek* XIII. D. bl. 33.
(§) Zie hier boven bl. 283.

voerenden Bewinds, nog sterker deeden zich deeze op in een Besluit ten opzigte van HUGO GEVERS en VAN ECK genomen. Ten dage der gevangenneeming van de Commissie der Buitenlandsche Zaaken (*), hadt omtrent HUGO GEVERS, om byzondere redenen, een min naauwkeurig toevoorzigt plaats gegreepen; thans klaagde het Uitvoerend Bewind, dat hy daar van een misbruik gemaakt hadt, 't geen niet kon worden geleden. —— Ten aanziene van de toenmaalige omstandigheden merkte dit Bewind op, wy schryven de eigene woorden af, „ dat menigvuldige voorvallen en verschynzelen, die zich „ te deezer dagen vertoond hadden, en „ nog dagelyks bleeven voortduuren, van „ dien aart waren, dat het meer dan waarschynlyk was, dat 'er een Party in ons „ Vaderland woelde, om 'ter voldoening „ aan hunne baat- en heerschzugtige oogmerken, was het mogelyk, de tegenwoordige Orde van zaaken te renverseeren, en zich niet ontzag daar toe „ alle intrigues en snoode middelen, zo „ binnen als buitenlands, by de hand te „ neemen, met de gevoelens van welke „ Party, de gearresteerde Leden der voormaalige Nationaale Vergadering, en van „ de geweezene Commissie der Buitenlandsche Zaaken te meermaalen getoond „ hebben overeen te stemmen, indien zy „ of zommigen derzelven al niet daadlyk,

„ door

CXV. BOEK. 1798.

en VAN ECK genomen.

(*) Zie hier boven bl. 119.

CXV. BOEK. 1798.

„ door eene verborgene Correspondentie,
„ waar van reeds te vooren eenige ont-
„ dekkingen gedaan zyn, daar aan deel
„ hebben genomen."

Het was uit deezen hoofde, dat de Agent van Inwendige Politie last kreeg om HUGO GEVERS ten spoedigsten na *Delft* te voeren, om by den Burger BUYZER, Hoofdgaarder van 's Lands Gemeene Middelen te dier Stede, Kamers te betrekken: met bepaaling van niet, dan in het tuintje agter het huis te mogen wandelen.

De zelfde Agent werd bevolen, om, wanneer de redenen waarom aan den geweezen Representant VAN ECK vergund was uit het *Huis in 't Bosch*, in zyn huis in den *Haage* te worden overgebragt, ophielden, dien Burger weder na het gemelde Huis te doen vervoeren, om hem daar, benevens de overigen, naauwkeurig en ten sterksten te laaten bewaaken. Terwyl de tydsomstandigheden de beraadslaagingen tot het ontslag der geweezene Representanten reeds aangevangen, deeden uitstellen (*).

Onder alle deeze bedryven bereidde zich de Omwenteling, welke dit weinig maanden gestaan hebbende Landsbewind, omverre wierp. Ons volgend Boek zal die zeldzaame Geschiedenis vermelden.

(*) *Jaarb. der Bat. Republiek* XIII. D bl. 59.

BLADWYZER

DER

VOORNAAMSTE ZAAKEN.

A.

Academien (Besluit tot drie) te *Harderwyk*, *Groningen* en in *Bataafsch Brabant*, 32. De Raad van *Utrecht* pleit voor de Academie daar ter Stede, 33. Te vergeefsch, 38.

Agentschappen door het Uitvoerend Bewind aangesteld, 171. 173.

Agioteurs (Voorstel om onderzoek na de) te doen, goedgekeurd, 290.

ALTENA (VAN) wat hy inbrengt by de inlevering van het Verzoekschrift der oude *Friesche* Regenten, 57. Diens Aanspraak by de inlevering van de door 'tVolk aangenomene Staatsregeling, 253. Diens voorstel, om uit de tegenwoordige Leden de beide Kamers te vormen, 259. Op hoedanig eene wyze goedgekeurd, 261. Diens Aanspraak by het ontbonden verklaaren der Constitueerende Vergadering, 265.

Amersfoort, Geschillen daar gereezen, wegens de gevorderde verklaaring der Amptenaaren, 42. De Stadsregeering afgezet, 43.

Amptenaaren (Voorstel van DE SONNEVILLE wegens onwaardige) 179. Wat des voorviel, 180. ROSEVELD CATEAU's voorstel om de Ampten aan ongelukkige Patriotten te geeven, 184. Een hier mede overeenkomstig besluit, 185. Algemeen antwoord van de Uitvoerende Magt, 186. De Vergadering neemt 'er geen genoegen in, *Ald.* Gunstig verslag op deeze zaak, 187. Schryven van het Uitv. Bewind deswegen, *Ald.* Uitwerking hier van, 188.

Amsterdam, te dier Stede het verschynen in de Grondvergaderingen noodig tot het behouden van eenig Ampt gekeurd, 24. Een Stedelyk Reglement daar aangenomen, 25. Wat deswegen ter Nationaale Vergadering te doen viel, 86.

26. Verzoekschrift uit die Stad wegens de begeeving der Ampten, 189. Verzoekschrift van de Artilleristen aldaar, 190. Verslag hierop, 191. Besluit, 192.

AYLFMORTH, diens oordeel over de *Overysselsche* geschillen, 87.

B.

Bewind (Benoeming der Leden van het *Uitvoerend*) 160. Iets wegens het huisvesten dier Leden, *Ald.* Aanstelling van dit Bewind, 161. VREEDES aanspraak te dier gelegenheid, 162. Hoe door MIDDERICH beantwoord, 166. Agentschappen door 't zelve aangesteld, 171, 173. Klagten van 't zelve over veeler Onwilligheid in het bekleeden van Posten, 172. Sterk besluit deswegen genomen, *Ald.* Voorstel van KONYNENBURG over de Aanblyving der Leden des Uitvoerenden Bewinds, 228. Wat aanleiding tot het doen van dit Voorstel gegeeven hebbe, 230. Goedgekeurd, 232. Toegejuichd, 233. Den Volke bekend gemaakt, en opmerkelyke zinsneede in die bekendmaaking, 234.

BEYMA (C. L. VAN) laat zich ten voordeele van de Hoogeschool te *Franeker* hooren, 30. Dringt dit nader aan, 40. Diens herhaald Voorstel tot het afzweeren van het Stadhouderschap, Aristocratie en Regeeringloosheid, 110. Dit voorstel bykans bekragtigd, 111. Wat des verder ter Nat. Verg. te doen viel. Zie *Nation. Verg.*

BOSCH (B.) wil het *Federalisme* byzonder afgezwooren hebben, 112. Voorzitter ter Tweede Kamer, 273.

Burgermagt (Bepaalingen wegens de Gewapende) 292.

C.

Collum (Byzonderheden wegens het Oproer te) in *Friesland*, 170.

COSTERUS (H.) heldert den toedragt op van het daadlyk daarstellen der Volksvertegenwoordigers uit de reeds daar zynde Leden, 260.

COUPERUS pleit voor één eenige Hoogeschool, 30.

CROIX (DE LA) krygt bericht van de Omwenteling op 22 Jan. 113. Verschynt ter Vergadering, *Ald.* Diens Aanspraak, 124. Hoe beantwoord, 125. Broederkus van hem en den Voorzitter, 126. Juicht de volduuring van de Leden des Uitvoerenden Bewinds openlyk toe, 233. Verslag van diens invloed om aanvanglyk uit tegenwoordige Leden, de twee Kamers der Volksvertegenwoordigeren daar te stellen, 260, 261.

Druk-

D.

Drukpers (Proclamatie van het Uitvoerend Bewind over de) 283. Handelingen daar over, en aanmerkingen op dezelve gemaakt, 286.

E.

Eck (Nadere besluiten omtrent de gevangenen van) genomen, 295, 296.

Exue (Het Regt van) in het *Sticht* afgeschaft, 47. In *Friesland* niet, 70. In *Overysfel* vernietigd, 83.

Emigranten, strenge Publikatie ten hunnen opzigte, 291.

F.

Finantie (*'s Lands*) in de uiterste verlegenheid, 13. Maatregel om aan Geld te komen, *Ald.* Gunstig Verslag uitgebragt op het Verzoek, wegens de Verantwoording der Finantien, 206.

Franeker, C. L. van Beyma laat zich ten voordeele van de Hoogeschool te dier Stede hooren, 30. Die Stad beklaagt zich, wegens de uitsluiting van eene Academiestad, te blyven, 39. Pleit van C. L. van Beyma voor die Academiestad, 40.

Friesland (Hoe het in) met de opbrenging der Algemeene Lasten aan den Lande geschaapen stondt, 47. Hoe men, wegens dit Gewest, op de Bekendmaaking van het besteeden der den Lande opgebragte Penningen aandrong, 48. Een voorgesteld Belastingsplan gewraakt, 49. Geldheffingen, 50. Oude Staatsleden om schavergoeding opgeroepen, 51. Tegenverklaaring en Beantwoording, 52. Nadere aandrang 53. De Opontbodenen vervoegen zich ter Nat. Verg. *Ald.* Hahns raadslag deswegen, 54. Bedenkingen van eenige *Friesche* Representanten hier op, 56. Ten Bergen's en Schimmelpennincks raadslag, 57. Besluit tot een Brief na *Friesland*, 58. Eene Commissie in die zaak benoemd, 59. Hoe de Brief beantwoord wordt, 60. Men vangt in *Friesland* de Executie aan. Verzoek daar tegen, *Ald.* Ontwerp eener nadere Aanschryving, *Ald.* Het voorgevallene deswegen, 61. Besluit tot eene Bezending na *Friesland*, 61. Nadere Brief des Prov. Bestuurs, wegens de Opschorting, 62. De Vergadering volhardt by het besluit, *Ald.* Heftige tegenkantingen, *Ald.* Voorslag der Bezendinge, 63. Men is onvoldaan en uit *Friesland* vervoegt men zich ter Nat. Verg. 63. Geschil tusschen het Provintiaal Bestuur en het Hof van Justitie, 65. Raadsleden af-

afgezet, 66. Nieuwe aangesteld, 68. De Wet wegens de Vryheid van Trouwen verbreed, 69. Voordragt wegens de Wet tegen Overspel, 70. Het Regt van *Exue* daar niet afgeschaft, 70. Veranderingen in de Kerklyke Inrichtingen, 71. Bericht wegens het *Calluumer* Oproer, 71. Een zonderling begrip deswegen te keer gegaan, 73.

G.

Gelderland (Geldheid van de Kwartierlyke Belasting in) 75. Benarde staat des Kwartiers van *Nymegen*, wegens de Geldopbrengst aan den Lande, 76. De Gewestlyke Geschillen, wegens de Betaaling, vereffend, 77. Zie verder *Nymegen*. Geschillen over de Kerkgebouwen in dit Gewest, 81. Wat Ploos van Amstel des in 't midden bragt, *Ald.*

Geldheffingen (De vastgestelde) blyven standhouden, 289

Gemeentebestuuren, zuivering derzelven, 181. Hoe ruwlyk dit toeging, 182. Proclamatie deswegen, 183.

Gevers (H.) nadere besluiten omtrent deezen Gevangenen, 294.

Gilden (Bepaalingen wegens de afgeschafte) 294.

Govers, diens aanmerkingen op de Ampthegeevingen, 186.

Grondvergaderingen (Last tot het zuiveren der) 241. Hoe dit toeging, 242. Klagten deswegen, 243. Aanmerking over de oorspronglyke bepaaldheid dier zuivering tot *Zeeland*, *Overysfel*, *Gelderland* en *Groningen*, 244. Wat het Uitvoerend Bewind deswegen deedt, *Ald.* Opgeroepen om over de Staatsregeling te stemmen, 246.

Groningen, wat Trip ten voordeele van de Hoogeschool aldaar aanvoert, 28.

H.

Hahn, diens oordeel over het Verzoekschrift der oude *Friesche* Regenten, 54. Opmerkelyk woord door hem gevoerd, ter gelegenheid des voorslags van Beyma wegens het afzweeren van het *Stadhouderschap enz.* 112.

Hoffman's Affcheidsgroete van de Const. Verg. uit naam der volgens de Staatsregeling onbevoegde Leden, om in een der beide Kameren geplaatst te worden, 264.

Holland (Wat 'er wegens het Provintiaal Bestuur van) voorviel, 5. Wat men oordeelt wegens den vorm, 6. Wat omtrent de Persoonen, 7. Publikatie deswegen en ingekome stukken daar op, *Ald.* Verslag deswegen uitgebragt, 8. Volksbesluit, 9. Welk

eene rol *Holland*, ten aanziene der Belastingen speelde, *Ald.* Met Executie bedreigd, *Ald.* Beklaagt zich wegens de mislukte pooging tot een Algemeenen Finantieelen Maatregel, 10. Schroomt de Executie niet, 12. De Nationaale Vergadering schryft eene Geldheffing van de Tachtigste Penning over *Holland* uit, 14. Wat deswegen by dat Gewest voorviel, 15. Aanmerking op die taal door de Nationaale Vergadering, 16. Eene nieuwe Heffing uitgeschreeven, 17. Belasting op de Speelkaarten gelegd, *Ald.* Inning der Verpondingen, 18. Belasting op de Bekendmaakingen van Geboorte, Trouw- en Sterfgevallen in de Nieuwspapieren, 18. Rekening der Finantien gedaan, 19. Klagten, wegens het voortduuren der Voorregten van de voormaals Heerschende Kerk, 20. Bepaalingen wegens de Regten der Heerlykheden, ten opzigte van de verkiezing der Leeraaren *enz.* *Ald.* Schikkingen op de Burgerwapening, 22. Reglement deswegen, 23. Amptenaaren en Bevoorregten tot den Wapenhandel verpligt, 23. Onderhandelingen met *Holland* naa de Omwenteling van 22 Jan. 138. Bezending uit *Holland*, Aanspraak van Loosjes, 140. Hoe door Midderich beantwoord, 144.

Hooft (Van) diens zeggen wegens de Schavergoeding aan de Steden, die van de Academien stonden verstooken te worden, 39. Diens gedrag by het voorstel van Beyma over het afzweeren van het Stadhouderschap *enz.* 112.

J.

Jagt (A. v. d.) een der Representanten, in hegtenis genomen, 289.

Jordens, Latynsche Dichtregelen door hem in het Huis te *Honsholredyk* op de glaazen geschreeven, 178.

K.

Kamer (Leden tot de *Tweede*) bestemd, 268. Leden tot de *Eerste* Kamer benoemd, 269. —— (Vorming der *Eerste*) 270. Aanspraak van de eerste Voorzitter Ockerse, *Ald.*

Kampen, hevige onlusten aldaar, 83. De Nat. Verg. des gemoeid, 84 Nader aangedrongen, *Ald.* Verslag op de ingekomene stukken ingebragt, 85. Hoe zeer verschillend zulks werd opgenomen, 87. De onlusten te dier Stede houden aan. Nieuwe Vervoegingen ter Nat. Verg., 88. Besluit tot eene Bezending na *Kampen*, 89. Dezelve slaagt gebrekkig, 90. Nadat

der besluit om die zaak door te zetten, *Ald.* Nieuwe klagten uit die Stad, 91. Voorstanders der thans klaagende *Kampenaaren*, *Ald.* Aanmerkingen daar op, 92. Besluit tot eene Bezending, 94.
Kantelaars ophelderingen wegens de *Overysselsche* Geschillen, 93.
Konynenburg doet verslag wegens het overzien der Staatsregeling, 223. Diens voorstel wegens de Aanblyving der Leden des Uitvoerenden Bewinds, 228.

L.

Leeuwen (Van) beantwoordt de Aanspraak van Ockerse by de Inlevering der Staatsregeling, 218.
Lemon (De) wil het *Federatief Systema* afgezwooren hebben, 112.
Leyden tot de Nationaale Hoogeschool bepaald, 27. Couperus pleit daar voor, 30.
Linthorst's Aanspraak van wegen het *Sticht* over de Staatsomwenteling, 147.
Lockhorst ondersteunt het Voorstel van Rant, 157.
Loosjes *Pz.* (A.) diens aanspraak by de verandering van het Bestuur van *Holland* in een Administratief Bestuur, 140.

M.

Maanen (Van) diens voorstel de Academien betreffende, 31.
Midderich Voorzitter vangt de Omwenteling van 22 Jan. aan, 115. Diens Aanspraak, 116. Beantwoordt den *Franschen* Minister de la Croix, 125. Geeft deezen den Broederkus, 126. Beantwoordt de Begroeting van *Holland* wegens de Omwenteling, 144. Ook die der *Utrechtsche* Bezending, 148. Beantwoordt Vreedes aanspraak van wegen het Uitvoerend Bewind, 166.

N.

Nolet, een der Representanten in hegtenis genomen, 289.
Noest, diens voorslag om het werk der Staatsregeling te bespoedigen, omhelsd, 224.
Nuhout van der Veen, diens gevoelen over de onlusten te *Kampen*, 88. Nadere aanmerkingen deswegen, 92.
Nymegen (Benarde staat des Kwartiers van) wegens de Geldopbrengst aan den Lande, 76. Burgergeschillen aldaar, en eene Commissie derwaards, 78.

O.

Ockerse, diens aanspraak, by het inleveren der Staatsregeling, 212. Zyne aanspraak als Voorzitter in de Eerste Kamer, 270.

Omwenteling van 22 January, 115. Toebereidzels, *Ald.* Optocht na de Vergadering, 116. Aanspraak van MIDDERICH, *Ald.* Tien Leden verlaaten de Vergadering, 118. Twee en twintig Leden in verzekering genomen, 119. Voltooijing deezer Omwentelinge, 134.
Overysfels ftaat ten aanziene der opbrengst in de Petitien, 83. Het Regt van Exue daar afgefchaft, *Ald.* Stedelyke twisten in dat Gewest, *Ald.*

P.

PLOOS VAN AMSTEL, diens zeggen wegens de Gefchillen over de Kerkgebouwen in *Gelderland*, 81.

R.

RANT, diens voordragt wegens vooruit in de Staatsregeling vast te ftellene zaaken, 155.
Reprefentanten (Twee en twintig), in verzekering genomen, 119. Het lot dier Reprefentanten verflimmert, 174. Nadere voorziening omtrent deeze Burgers, 176. Eenige op het Huis in 't *Bosch* gevangen gezet; anderen elders heen gezonden, 177.
ROSEVELD CATEAU vaart fterk uit tegen de Voorftanders der klaagende *Kampenaaren*, 91. Doet een voorflag wegens het begeeven van Ampten aan ongelukkige Patriotten, 184.

S.

Schavergeedingen, aandrang daar op uit *Zeeland*, 192. uitgebragt en omhelsd verflag, 195. Publikatie daar mede overeenkomftig, 199. Brief van het Uitvoerend Bewind over die Publikatie, *Ald.* Aanmerkingen op dien Brieve, en volharding by het befluit, 202.
SCHIMMELPENNINCK, diens raadflag by de overweeging van het Verzoekfchrift der oude *Friefche* Regenten, 57.
Societeiten (*Oranje-* en *Gemeenebestgezinde*) voorftel van VOOGD deswegen, 177.
SONNEVILLE (DE) diens voorftel wegens onwaardige Amptenaaren, 179.
Speelkaarten in *Holland* belast, 17.
STAAL (A.) eenige byzonderheden deezen betreffende, 66.
Staatsregeling (Leden tot het vervaardigen der) by de Conftitueerende Vergadering reprefenteerende het *Bataaffche* Volk benoemd, 121. RANTS voordragt wegens vooruit vast te ftellene zaaken de Staatsregeling betreffende, 155. Door VAN LOCKHORST ondersteund, 157. Het Plan van Staatsregeling ter Vergadering gebragt, 211. Aanfpraak van OCKERSE, 212.

Hoe

Hoe door LOCKHORST beantwoordt, 219. Voorbereidende schikkingen over de Raadpleegingen ter Vergadering en de wyze van Voordragt aan den Volke, 219. Over 't geheel ter Vergadering goedgekeurd, 221. Voorstel van NOLST om dit werk te bespoedigen, 222. Goedgekeurd, 223. Zeven Leden aan de Commissie toegevoegd, *Ald.* Het uitgebragt verslag, 223. Het Ontwerp over het geheel goedgekeurd, 226. De daar in gemaakte veranderingen opgegeeven, *Ald.* Bekendmaaking daar van aan het Corps Diplomatique, 228. Inhoud van het Plan der Staatsregeling, 234. Algemeene Aanmerkingen over dit Plan, 240. Oproeping der Grondvergaderingen ter stemming, 246. Uitslag der stemminge, 252. Vreugde ter Vergadering, wegens het aanneemen, 253. Vreugdebedryven deswegen vastgesteld, 274. Voorgeschreeve Aanspraak te dier gelegenheid, *Ald.* Die in *'s Haage* byzonder beschreeven, 278. Koelheid dier Vreugdebedryven, 281.

Stad en Lande, Geschil tusschen de Stad *Groningen* en de *Ommelanden* ter Nat. Verg. gebragt, 95. Staat des Geschils, *Ald.* Verslag deswegen ter Nation. Verg. 100. Hoe 't zelve opgenomen, 101. Brieven aan de twistende Partyen, *Ald.*

SYPKENS kreeg last de Nat. Verg. te ruimen, 120.

T.

Tilburg (Geschil van) met de Representanten van *Bataafsch Brabant*, 103. VREEDES Voorstel deswegen, *Ald.* De *Tilburgers* in 't ongelyk gesteld, 104. VREEDES taal te dier gelegenheid, *Ald.* Aanmerking op het Verslag die van *Tilburg* in 't ongelyk stellende, 105. Verwyl dier zaake, *Ald.*

TRIP, wat hy ten voordeele van de *Groningsche* Hooge school aanvoert, 28.

U.

Uitgeweekenen, Voorstel van RANT, deezen betreffende, omhelsd, 205.

Utrecht (De Raad van) pleit voor de Academie daar ter Stede, 33. Te vergeefsch, 38.

——— (*Sticht van*) het Provintiaal Bestuur schryft den Ampteenaaren eene Verklaaring voor, 41. Geschillen deswegen te *Amersfoort*, 42. Wat het *Sticht* ten aanziene van de Gelden aan den Lande deedt, 44. Het Regt van Exue daar afgeschaft, 45. Brief wegens de Omwenteling van 22 Jan. 147. LINTHORSTS aanspraak *Ald.*

V.

Vergadering (*Nationnale*) schryft een Tachtigste Penning over *Holland* uit, 14. Scherpe aanmerking op *Holland*, 16. Wat 'er voorviel over het Stedelyk Reglement van *Amsterdam*, 26. Wat 'er voorviel wegens de geweerderde Schavergoeding der oude Regenten in *Friesland*, 53 enz. Zie verder *Friesland*. Geschillen over de Kerkgebouwen in *Gelderland*, 81. Wat 'er wegens de geschillen te *Kampen* te doen viel, 83. Zie verder *Kampen*. Wat 'er wegens het geschil tusschen *Groningen* en de *Ommelanden* voorviel, 100. Zie verder *Stad en Lande*. Herhaald voorstel van C. L. VAN BEYMA tot het afzweeren van het *Stadhouderschap*, de *Aristocratie* en *Regeeringloosheid*, 110. Dit voorstel bykans bekragtigd, 111. Tusschenspraak van verscheide Representanten, *Ald*. Opmerkelyk woord van HAHN ten deezen stonde, 112. Omwenteling van 22 Jan. 115. Toebereidzels, *Ald*. Optocht na de Vergadering, 116. Aanspraak van MIDDERICH, 117. Tien Leden verlaaten de Vergadering, 118. Opening der Vergadering, 120. Vernietiging van het Reglement, en uitroeping van de Constitueerende Vergadering, *Ald*. Eerste Verrigtingen, 121. Benoemde Leden tot het vervaardigen der Staatsregeling, 122.* Den *Franschen* Minister van het gebeurde kennis gegeeven, 123. Diens verschyning ter Vergadering, *Ald*. Diens Aanspraak, 124. Hoe beantwoord, 125. Broederkus van dien Minister en den Voorzitter, 126. Proclamatie aan den Volke, 127. Een aantal Leden bericht niet weder ter Vergadering te zullen verschynen, 135. Derzelver Naamlyst, *Ald*. Gevoelens deswegen ter Vergaderinge, 136. Uitspraak over deeze Persoonen, 137. Eene Commissie tot de Buitenlandsche Zaaken benoemd, 138. Derzelver Verslag, *Ald*. Onderhandelingen met het Provintiaal Bestuur van *Holland*, 139. Toestemmend Antwoord, 140. Bezending uit *Holland*, en Aanspraak van LOOSJES, 140. Hoe door MIDDERICH beantwoord, 144. *Utrechts* bezending en LINTHORSTS aanspraak, 147. Hoe beantwoordt, 148. Gedraagingen der overige Gewesten, inzonderheid *Zeeland* en *Bataafsch Brabant*, 150. 't Voorstel van ontslag van den ouden Eed omhelsd, 151. Veelvuldige Gelukwenschingen, 152. Brief van TALLEYRANT, over het gebeurde,

de, 152. RANTS voordragt van vooruit vast te stellene zaaken, 155. Door LOCKHORST onderfteund, 157. Besluit daar toe, 160. Benoemde en verkoozene Leden des Uitvoerenden Bewinds, 160. Sterk besluit tegen de zodanigen, die zich ongewillig betoonden tot het bekleeden van opgedraagene Posten, 172. Verzoekschriften uit *Zeeland* ten opzigte van Schavergoeding, 192. Een Verslag wegens de Schavergoedingen omhelsd, 125. Publikatie daar mede overeenkomstig, 199. Brief van het Uitvoerend Bewind over die Publikatie, 196. Men volhardt by het besluit, 202. Verzoekschriften, wegens de verantwoording der Finantien, 206. Gunstig verslag omhelsd, 206. Het Plan van Staatsregeling daar gebragt, 211. Aanspraak van OCKERSE, 212. Door VAN LEEUWEN beantwoord, 218. Handelingen over het behandelen van dit stuk ter Vergaderinge, 219. Zie verder *Staatsregeling*. Voorstel wegens het aanblyven van de Leden des Uitvoerenden Bewinds, 228. Zie verder *Uitvoerend Bewind*. Roept de gezuiverde Grondvergaderingen ter stemminge op, 246. Vreugde ter Vergadering over de aanneeming, 253. VAN ALTENA's Aanspraak te dier gelegenheid, 253. Verzoekschriften over het aanblyven van een gedeelte der Leden van de Constitueerende Vergadering, 255. Aanmerkingen op die Verzoekschriften, 256. Daar op uitgebragt verslag, 257. VAN ALTENA's voorstel, 258. Het Wetgeevend Lichaam daargesteld, 260. Ophelderende Aanmerking, 264. Eenige Leden, volgens de Staatsregeling uitgesloten, verklaaren zich onbevoegd, 263. HOFFMAN doet eene Afscheidsgroete uit deezer naam, 266. De Constitueerende Vergadering voor ontbonden verklaard, 265. VAN ALTENA's Aanspraak te dier gelegenheid, 265. Leden voor de Tweede Kamer verkooren, 268. Welke Leden de Eerste Kamer zamenstelden, 268. Plaatzen voor de beide Kamers bestemd, 269. Vorming der Eerste Kamer 269. Des Voorzitters OCKERSES Aanspraak, 270.

Vlissingen verzoekt om Schavergoeding van wegens de Plunderingen, 192. Dringt zulks nader aan, 194.

Vennissen. (Voorstel van opschorting der) over Patriotten gestreeken, 189. Verslag hier op, 189.

VREEDE, zyn gevoelen wegens het geschil tusschen

Tilburg en *Bataafsch Brabant*, 104.

Vreugdefeest, wegens het aanneemen en invoeren der Staatsregeling bepaald 274. Voorgeschreeven algemeene Aanspraak te dier gelegenheid, 274. Vreugdebedryven, 277. Die in *'s Haage* byzonder beschreeven, 278. Koelheid by die Vreugdebedryven, 281. Opgave van eenige deswegen gemaakte kosten, 281.

Z.

Zeeland (Geldbehoefte in) en handelingen deswegen ter Nat. Verg. 74. Het Regt van Exue daar afgeschaft, 75. Verzoekschriften uit dat Gewest om Schavergoeding, 193. Een daar op uitgebragt en omhelsd verslag, 195.

BERICHT VOOR DEN BINDER.

De Plaaten moeten tegen over de volgende Bladzyden ingevoegd worden.

't Portrait van MIDDERICH. over bl. 116.

De Fransche Minister verschynt in de Vergadering. . . over bl. 124.

't Portrait van OCKERSE. . over bl. 212.

a k

BERICHT VOOR DEN BINDER.

De Plaaten moeten tegen over de volgende Bladzyden ingevoegd worden.

't Portrait van MIDDERICH. over bl. 116.
De Fransche Minister verschynt in de Vergadering. . . over bl. 124.
't Portrait van OCKERSE. . over bl. 212.

a k